ÚJ GALAXIS

Tudományos-fantasztikus antológia

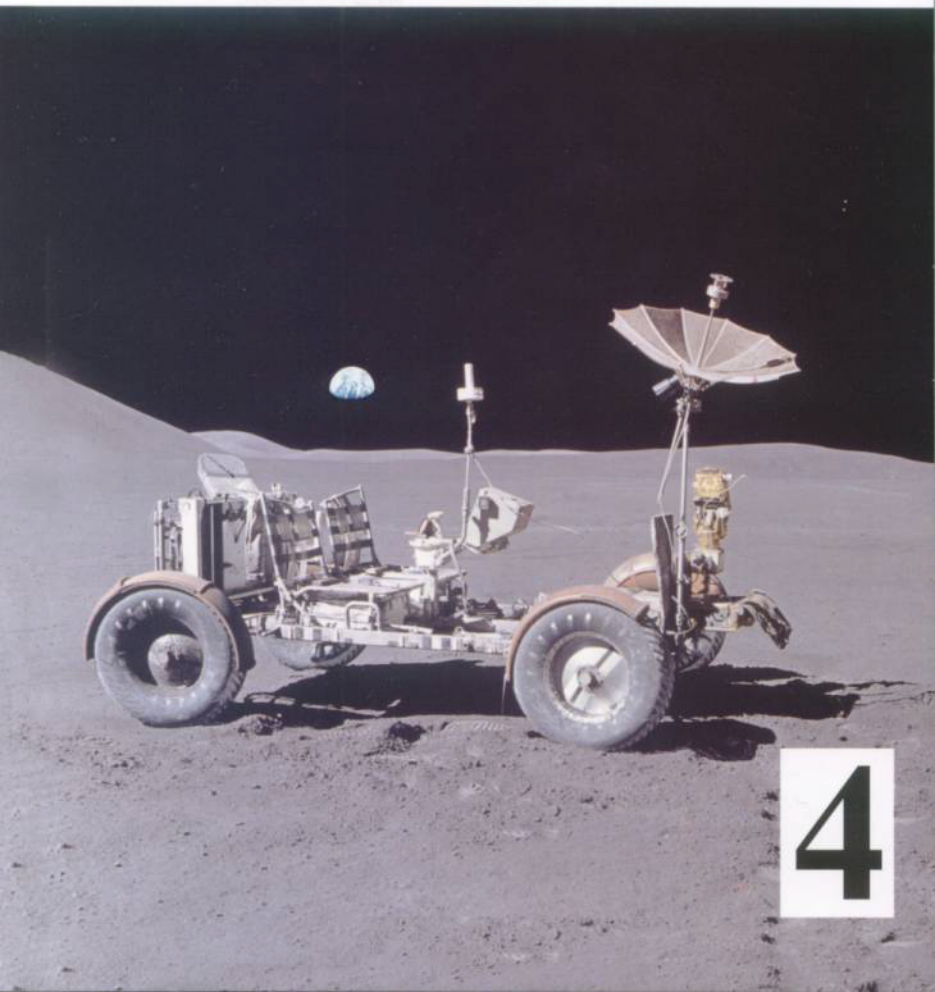

4

ÚJ GALAXIS

Tudományos-fantasztikus antológia

Csaba Zoltán: Verseny a Holdért 3
Bálint Endre: Bolondok 20
Ódon gondolatok a Holdról... 29
Marco Caldera: Nagy Szellem 33
Karádi Kázmér: Az első ember a Holdon 41
Bálint Endre: Elérni a Holdat 48
Kéri Katalin: Omlett nyolc tojásból 61
Mező Ferenc: Holdkór 72
Stephen Weeler: Fre Mauro doboza 89
Kate Carry: Szférák zenéje 98
Bolyki Tamás: Holdfényes májusok 103
B. Kósa Katalin: Koncertfelvétel 107
Timothy Swordsman: A fizető utas 117
Nagy Zsolt: A hagyaték 126
Peter Sanawad: Istár pokoljárása 134
Cynthia Starlight: Holdnapután 145
Szabó Sándor: Holdkár 154
Maruzs Éva: Mérgesgomba 166
Bolyki Tamás: A Locador-kommandó 172
Tóth Péter: A mostohatestvér 196
Mező Ferenc: Szputnyik-sokk 201
Névmutató 205
Kötetünk képeiről 212

4

Az első holdra szállás napján megjelent elsőnapi boríték,
bélyegzőkkel és E. E. Aldrin eredeti aláírásával

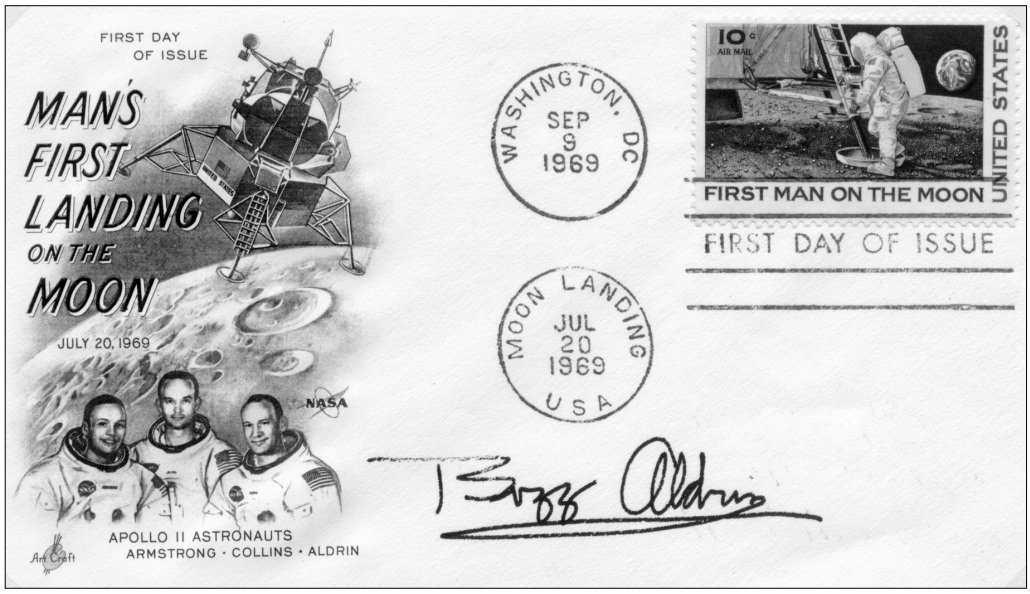

Szerkesztés, tipográfia, címlapterv:
Ambrus Attila József

© Kódex Nyomda Kft., Pécs, 2004.

ISSN: 1589-6854

Szöveg:
© B. Kósa Katalin, Bajzafi Ferenc *(Timothy Swordsman)*, Bálint Endre, Bihari Péter *(Peter Sanawad)*, Bolyki Tamás, Csaba Zoltán, Dranka Anita *(Cynthia Starlight)*, Jobbágy Tibor *(Marco Caldera)*, Dr. Karádi Kázmér, Dr. Kéri Katalin *(Kate Carry)*, Lévai István *(Stephen Weeler)*, Maruzs Éva, Mező Ferenc, Nagy Zsolt, Szabó Sándor, Tóth Péter, 2004

Illusztráció:
NASA (fotóiból készült montázs a címlapon), Fűrész Gábor (fotója felhasználásával készült a hátsó borítólap), Heiszám Valéria (grafika, 111. o.)

Ezúton mondunk köszönetet *Iharosi Sándornak*, aki magángyűjteményének egy részét a rendelkezésünkre bocsátotta, hogy kötetünkben e páratlan anyagot illusztrációként felhasználhassuk.

Kiadó és Nyomda: Kódex Nyomda Kft.
Felelős vezető: Simon Béla
7627 Pécs, Rigóder u. 25.
Tel./Fax: 06 (72) 213-999

Az *Új Galaxis* eddigi köteteit postai utánvéttel az alábbi e-mail címen is megrendelheti a kiadótól: kodex@axelero.hu

Az „Új Galaxis” szerkesztőségi címe:
Ambrus Attila József
7626 Pécs, Lenke u. 2.
Tel: (70) 255-2281

Weblap: http://www.ujgalaxis.hu
Szerkesztő: ambrusa@ajk.pte.hu
Hírlevél: subscribe@ujgalaxis.lx.hu
A kézirat lezárva: 2004. június 28-án

Csaba Zoltán

Verseny a Holdért

Az idei évben ismét az emberiség történetének egy nagyon fontos eseményére emlékezünk, mert bármennyire is hihetetlennek tűnik, de 2004. július 20-án lesz 35 éve annak, hogy az első ember a Hold felszínére lépett. Ennek az emberfeletti erőfeszítésekkel véghezvitt korszakalkotó programnak a történetében talán az az igazi meglepetés, hogy 1972 decembere óta – 32 éve – nem talált követőre. Vajon mi váltotta ki ezt a felnagyított érdeklődést a Hold iránt a XX. század 60-as éveiben, és miért halványult el olyan gyorsan a következő évtized elejére?

A válasz egyszerűbb, mint gondolnánk: a világűr – és ezen belül a Hold – meghódítását kezdetben nem tudományos szempontok indokolták, hanem a hatalmi erőfitogtatás eszközének tekintették. A Hold elérése egy olyan időszak vetélkedésének első számú céljává vált, ahol két korábban ismeretlen nagyságú szuperhatalom teljes gazdasági ereje feszülhetett egymásnak egyetlen cél érdekében. Korábban sosem látott mennyiségű pénz és energia áramlott az űriparba, hogy a versengő felek bebizonyíthassák egymásnak műszaki és gazdasági felsőbbrendűségüket.

A nagy űrverseny még 1955-ben vette kezdetét. Ebben az évben mind a Szovjetunió, mind az Egyesült Államok bejelentette, hogy az 1957-es nemzetközi geofizikai év keretében műholdat állít földkörüli pályára. A célkitűzést a szovjetek maradéktalanul teljesítették azzal, hogy 1957. októberében két műholdat is sikerrel kijuttattak az űrbe[1] (Szputnyik-1, -2). Ezzel szemben az amerikaiak csak 1958. január 31-én tudták saját első műholdjukat felbocsátani[2] (Explorer-1). Az amerikai vezetőket szó szerint átjárta a félelem, amikor a fejük felett látták elszáguldani a nagy ellenség üreszközeit, ezért menten parancsba adták: be kell hozni az ország lemaradását. A szavakat tettek követték és a kutatások összefogására 1958. október 1-én, washingtoni székhellyel megalakították a Nemzeti Légügyi és Űrhajózási Igazgatóságot, a NASA-t.

Az új szervezet feladata lett összehozni az országban szétszórt, űrhajózásban érdekelt tudományos intézményeket az ipar űrkutatásban és repülésben érdekelt szektorával. Az amerikaiak – egyik legelső feladatként – a Holdat megkerülő műhold megalkotását tűzték ki célul. A szovjet mérnökök azonban itt is diadalmaskodtak: 1959 januárjában a Luna-1 szondával már 6000 km-re megközelítették a Hold felszínét[3], míg az amerikaiak eddig csak két sikertelen próbálkozást tudtak felmutatni[4] (Pioneer-1, -3).

A szovjetek az emberes űrutazások megkezdésében is tetemes előnyre tettek szert. Jurij Gagarin 1961. április 12-én a Vosztok-1 űrhajóval megtett földkörüli útjával beírta a történelembe a szovjetek technikai felsőbbrendűségét. Amerikai társa – John Glenn – majd egy évvel lemaradva, 1962. február 20-án követte a Mercury-6 fedélzetén.[5]

Gagarin egész világot megrengető sikeres utazásának hatására John F. Kennedy – az USA akkori elnöke – 1961. májusában bejelentette, hogy még az évtized vége előtt amerikaiak fognak leszállni a Hold felszínére, és ott megelőzik a szovjeteket. Az amerikai parlament erre a nagyra törő célra mintegy 25 milliárd dollárt irányozott elő, és a megvalósítás érdekében több, mint 25.000 kutatóintézet, laboratórium, vállalat majd 400.000 munkatársának bevonását tervezték. Természetesen a szovjet űrkutatás vezetői sem akartak lemaradni az ellenfelektől. Az 1961-ben lefektetett titkos terveik szerint ők már 1967-68 tájékán leszálltak volna a Holdon.

Mindkét csapat óriási elszántsággal vetette magát a munkába, de az amerikai gazdaság roppant erejének mozgósítása megtette hatását, és a NASA kezdte ledolgozni kezdeti hátrányát. Az első, sima automatikus holdra szállást még a szovjetek végezték el 1966 februárjában (Luna-9), de az amerikaiak a Surveyor-1 leszállóegység 1966 júniusi sikeres küldetésével jelezték, hogy szorosan a nyomukban járnak.[6]

Az emberes holdutazás megvalósítása azonban több nagyságrenddel nehezebb problémának számított, mint az automata szondák távvezérelt leszállítása égi kísérőnk felszínére. Ahhoz, hogy egy emberekkel teli űreszközt eljuttassanak a Hold felszínére, majd onnan visszahozzák a Földre, mindkét félnek három komoly feladatot kellett megoldania:

– Szükség volt egy addig ismeretlen, hatalmas tolóerejű többfokozatú rakétára, ami kellő kezdősebességre gyorsítja majd fel az egész komplexumot.
– Kellett egy olyan űrhajó, amelyben az űrhajósok biztonságban megtehették a maximum két hetes űrutazást, majd épségben leszállhattak vele a Földre.
– Építeni kellett egy űrkompot, amivel az űrhajósok leszállhattak a Hold felszínére, majd onnan visszajuthattak vele az anyaűrhajóra.

A Koroljov vezette szovjet mérnökcsoport már 1957-ben felvetette egy olyan rakétacsalád kialakításának ötletét, amellyel akár bolygóközi utazásokhoz szükséges kezdősebességet is el lehetett érni. A hordozórakéta N1 jelzéssel szerepelt a titkos iratokban, és J. F. Kennedy 1961-es bejelentése után a mérnökök gőzerővel láttak neki a terv megvalósításának.

Az eredeti elképzelések szerint a hatalmas rakétának már 1965-ben repülnie kellett volna. Koroljov a rakétahajtóművek tervezésére V. P. Gluskót szerette volna megnyerni (akivel korábban együtt dolgozott az első műholdakat pályára állító R-7 jelű rakéta megvalósításán, amely még ma is a Szojuz hordozórakéta első két fokozatának alapja), de Glusko hamar szembekerült Koroljovval, mert nem akart hagyományos oxigén-kerozin alapú nagyteljesítményű rakétát építeni, hanem helyette a már működő Proton hordozórakéta hajtóműveit javasolta, amit viszont Koroljov nem fogadott el, mert az mérgező hajtóanyaggal működött. Hosszas huzavona után végül Kuznyecov repülőgép-hajtómű konstruktőr kapta a megbízást, aki rakéta-hajtóműtervezésben még nem tett szert túl nagy gyakorlatra.

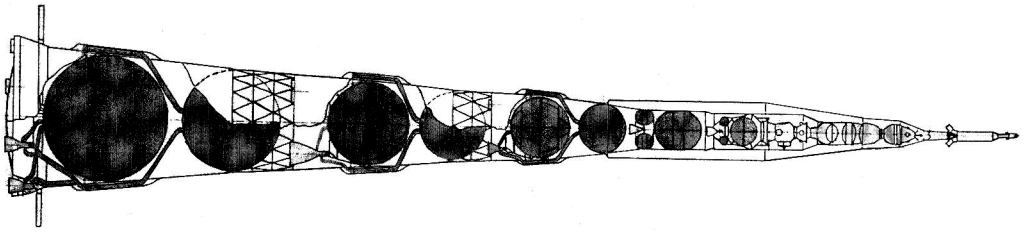

1. ábra
A SZOVJET „HOLDVONAT”, AZ N1-L3 RAKÉTA KOMPLEXUM

Az elhúzódó kezdetek miatt egy másik szovjet mérnökiroda is bejelentette igényét a holdexpedíció eszközeinek megépítésére. Koroljov riválisa az erős befolyással bíró V. Ny. Cselomej lett, aki belső konkurenciaharcra kényszeríttette Koroljov amúgy sem éppen nyugodt gárdáját. Az eredeti tervekhez képest ezért az N1 megvalósítása igencsak elcsúszott, az első rakéta megépítése csak 1965-ben kezdődhetett el.[7]

Az amerikaiak a második világháborús V-2 német rakéta nagy tapasztalatú tervezőgárdáját a háború végóráiban áttelepítették a tengeren túlra. A csapat vezetőjét – Wernher von Braunt – azonnal bevonták a katonai rakéták fejlesztésébe. Von Braun 1959-ben éppen az ABMA (Hadsereg Ballisztikus Rakéta Ügynöksége) által kiírt 700 tonna tolóerejű hordozóeszköz fejlesztésén dolgozott. Ez a program hamar a NASA-hoz került, mert az atomtöltetű rakéták mozgatására túl erősnek bizonyult az ekkor már Saturn néven futó hordozóeszköz (az atomtöltetű robbanófejek olyan gyorsan fejlődtek, hogy mire elkészültek a rakéta tervei, lényegesen könnyebbek lettek az eredeti elképzelésnél).

A korai Saturn rakéta 700 tonnás tolóerejével, majd' 20 tonnát lett volna képes Föld körüli pályára juttatni, azonban amikor a Hold elérése lett a cél, ez igencsak kevésnek bizonyult. A számítások alapján a Saturn első változatának segítségével mindössze 3 tonnányi hasznos tömeget lehetett volna a Hold felé irányítani, de elsőként von Braun mégis erre alapozta a holdra szállás ötletét. Az elképzelése szerint 15 indítással, apró csomagokra bontva bocsátották volna fel az utazáshoz szükséges űrhajót, hajtóanyagot, berendezéseket, majd Föld körüli pályán a személyzet egymás után összekapcsolta volna ezeket a komponenseket, ezután indulhatott volna a „vonat" a Hold felé.

Az igazi megoldást azonban egy még nagyobb teljesítményű rakéta megépítése jelentette. Von Braun rajzasztalán – Koroljovéhoz hasonlóan – már 1958-ban megszületőben volt egy hatalmas háromfokozatú rakéta, amellyel egy lépésben pályára lehetett volna segíteni a holdexpedícióhoz szükséges eszközöket. A tervezők örömére 1961-ben a kormányzattól is zöld utat kapott a holdprogram, így az előre kidolgozott részletes ütemterv szerint hozzáláthattak a háromfokozatú óriásrakéta létrehozásához.

A Hold elérésére hivatott nagyrakéta végül Saturn V elnevezéssel vonult be a köztudatba, és a korábbi katonai és NASA Saturn kísérleteknek köszönhetően már 1962-ben levegőbe emelkedhettek az első és a második fokozat tesztelésére hivatott Saturn és Saturn I jelzésű példányok. A rakétahajtóművek és a vezérlés jól vizsgázott, így a terveknek megfelelően 1964-65 során öt alkalommal is felkerülhetett a Saturn I csúcsára a leendő holdűrhajó modellje, és ezekkel automatikus repüléseket hajtott végre a NASA.[8]

A szovjetek az N1 óriásrakéta tervezésével elakadtak, de párhuzamosan folytatták az expedícióhoz szükséges többi elem – az anyaűrhajó (L1) és a holdraszálló egység (LK) – kifejlesztését.

Koroljov 1962-re elkészítette a „holdvonat" részletes tervét, és 1963-ra az L1 jelű anyaűrhajó elnyerte végleges formáját. Ma már tudjuk, hogy az L1 űrhajó – az 1963-as tervek alapján – szinte teljesen megegyezik a későbbi – ma is legtöbbet használt – Szojuz űrhajóval, tehát kijelenthető, hogy az űrhajózás egyik legsikeresebb űrhajója a szovjet Hold-expedíciós terveknek köszönhető. Később kiderült, hogy a mérnökök a Szojuz űrhajónak két feladatot is szántak a fejlesztés során. Az egyik feladat, hogy teszteljék az űrben való állomások építésének technikai feltételeit, ami a későbbi Szaljut-, majd a MIR programban teljesedett ki igazán. Az űrhajó másik titkos feladata a Holdhoz való eljutás lett volna, három emberrel a fedélzetén. Az utolsó lépést – a holdkompba történő átszállást – a világűrön keresztül szándékoztak megoldani, mivel ez technikailag sokkal egyszerűbben kivitelezhetőnek tűnt.[9]

A Szojuz űrhajót automatikus üzemmódban 1966. november 26-án és 1967. február 7-én próbálták ki sikeresen.[10] Az első emberes repüléssel 1967. április 23-án próbálkoztak, de a Szojuz-1 űrkabinjának főernyője nem nyílt ki, így az – Komarov űr-

hajóssal együtt – megsemmisült. A baleset ismét lelassította a fejlesztéseket, de 1967 szeptemberében, majd 1968 áprilisában két-két Szojuz űrhajót automatikus üzemmódban összekapcsoltak a világűrben. Ezt követően még 1968 októberében egyszerre két – egy automatikus és egy ember által vezetett – Szojuz randevúzott az űrben (Szojuz-2, Szojuz-3), majd 1969. január 16-án Jeliszejev és Hrunov űrhajósok a Szojuz 5-ből átszálltak a hozzákapcsolódott Szojuz 4-be. Ezzel a szállító űrhajó és az átszállás kipróbálása sikeresen befejeződött.[11]

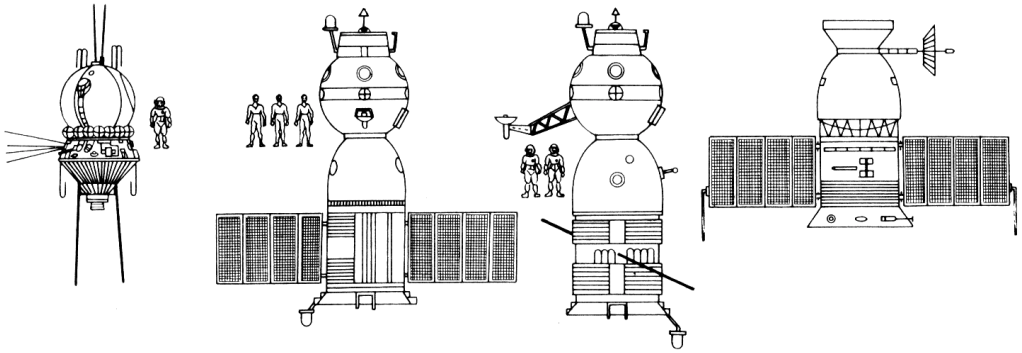

2. ábra
A SZOVJET VOSZTOK, A 3 SZEMÉLYES SZOJUZ, A 2 SZEMÉLYES SZOJUZ ÉS A ZOND ŰRHAJÓK.

A holdkomp (LK) tervezésével a Cselomej-tervezőirodát bízták meg. 1964 augusztusában már készen álltak az LK-1 jelű egység előzetes tervei. Cselomej elképzelése szerint az elkészülő LK-1 komppal a Proton hordozórakéta háromlépcsős változata segítségével egy ember megkerülhette volna a Holdat, de Koroljov 1965 decemberében egy ellenprogramot jelentett be.

Koroljov azt javasolta, hogy az előrehaladott állapotban lévő Szojuz űrhajó 5,2 tonnás egykabinos változatával és egy négyfokozatú proton rakétával kerülje meg két ember a Holdat egy hét napos űrutazás során. Cselomejjel szemben Koroljov érvei diadalmaskodtak és nekiláttak a kísérleti rendszer építésének. A csökkentett tömegű Szojuz űrhajót a Zond programban próbálták ki. Sajnos, a Zond-programot rengeteg balszerencse kísérte, amiben közrejátszott az is, hogy 1966-ban Koroljov egy operáció során meghalt és a helyére kerülő V. P. Misin már nem volt olyan erőteljes egyéniség, mint elődje.[12]

Az amerikai mérnökök az egyszemélyes Mercury és a hatvanas évek elején tökéletesített kétszemélyes Gemini tapasztalatai alapján létrehozták a holdutazásra szánt háromszemélyes Apollo űrhajót. A korábbiakhoz hasonló, tengerre leszálló űrhajó tervei 1963-ra megépítésre készek voltak (a szovjetek az ország elhelyezkedése miatt inkább a szilárd talajra szállást részesítették előnyben), és 1964-ben már életnagyságú modelleket helyeztek el a készülő Saturn rakéta csúcsára. Összesen öt ilyen modellrepülésre került sor 1965 végéig, majd az újabb hordozórakéta (Saturn IB) elkészülésével 1966-ban és 1967-ben még három tesztrepülést hajtottak végre.

A Saturn I-hez képest a Saturn IB első fokozatát áttervezték, míg a második fokozat a készülő óriás – a Saturn V – harmadik fokozatával egyezett meg.[13]

A Saturn V felépítése ekkorra teljesen összeállt. A rakéta „szíve” az új tervezésű F1 jelű hajtómű lett, amely a számítások szerint egymaga 700 tonna tolóerőt produ-

kált. A Saturn I építési tapasztalatait felhasználva von Braun létrehozott egy olyan rakétafokozatot, melybe öt darab F1-est építettek be, és így összesen 3445 tonna tolóerőt sajtoltak ki a fokozatból. Az S-IC jelű rakétafokozat kerozin-folyékony oxigén meghajtású volt és nagyon megbízhatónak bizonyult.

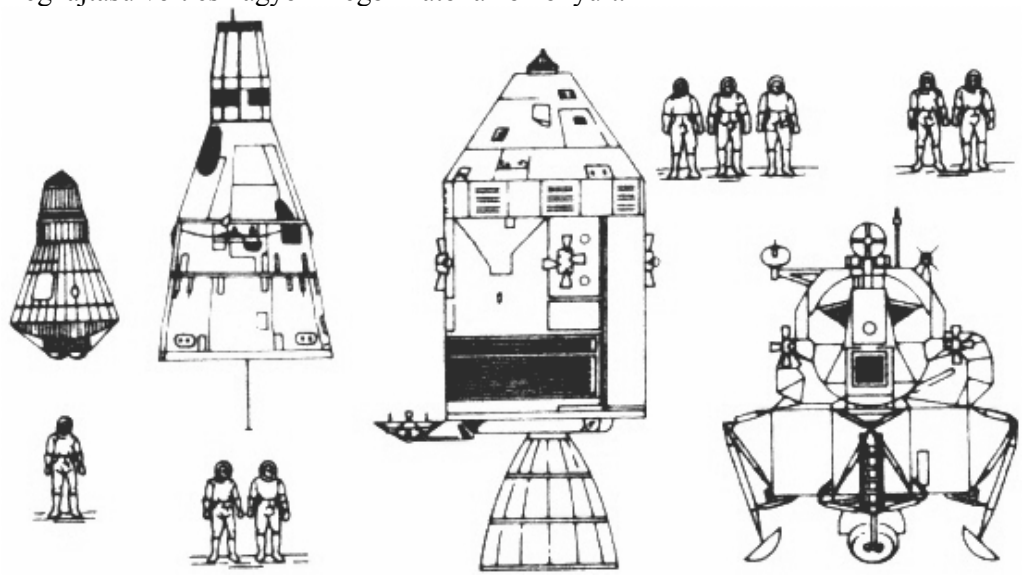

3. ábra
AZ AMERIKAI MERCURY, GEMINI ÉS APOLLO ŰRHAJÓK A HOLDKOMPPAL ÖSSZEHASONLÍTVA.

A leendő óriás második fokozatában az új hidrogén-oxigén meghajtás kötött házasságot az új építési elvvel, amelyben több hajtóművet építettek be ugyanabba a fokozatba (az amerikaiak korábbi rakétáiban fokozatonként csak egy hajtómű üzemelt). A Dr. Abe Silverstein által kifejlesztett oxigén-hidrogén reakciójával működő – és a Saturn I végfokozatába tervezett – J2-es hajtómű lett az S-II jelű második fokozat hajtóműve, amelyből szintén öt darabot fogott egy csoportba von Braun.

Legvégül következett a Saturn V harmadik fokozata, mely meg kellett feleljen a holdexpedíció speciális igényeinek. Az S-IVB egyrészt besegített a hasznos teher Föld körüli pályára juttatásában, de még egy extra feladat is várt rá: fel kellett gyorsítania az űrszerelvényt, hogy kiszabaduljon a Föld vonzásából, és útnak indulhasson a Hold felé. Ehhez új követelményként újraindíthatónak kellett lennie, mivel az orbitális pályára állás, valamint a Hold felé indulás között időt kellett hagyni a rendszerellenőrzésekre. A harmadik fokozat szintén a jól bevált J2-est kapta meg hajtóműnek, de itt már egy darab is elegendőnek bizonyult a feladat megoldására.

A sikeres modellkísérletek után következő repülés már emberekkel megrakott valódi Apollo űrhajóval, de üzemanyag nélkül következett volna. Az Apollo-1 utazásra készülő legénység (Grissom, White, Chaffee) 1967. január 27-én a földi tesztek során bekövetkezett kabintűzben azonban az életét vesztette. Ezzel – akárcsak néhány hónappal később a szovjeteknél – az amerikai holdprogram is tragédiával kezdődött.[14]

Hatalmas erőfeszítéssel a teljes parancsnoki kabint áttervezték, és 1967 novemberére átadták a 4-es jelzésű egységet ember nélküli berepülésre. Ebben a kísérletben

tesztelték először a teljes háromfokozatú Saturn V rakétát, sikerrel. Valamint itt próbálták ki először az Apollo parancsnoki kabinjával a Holdról való visszatérést. Ennek érdekében a műszaki egység hajtóművének segítségével 18.320 km távolságból a várható visszatérési sebességre gyorsították az űrhajót, így valós körülmények között vizsgálhatták a parancsnoki kabin leszállását.[15]

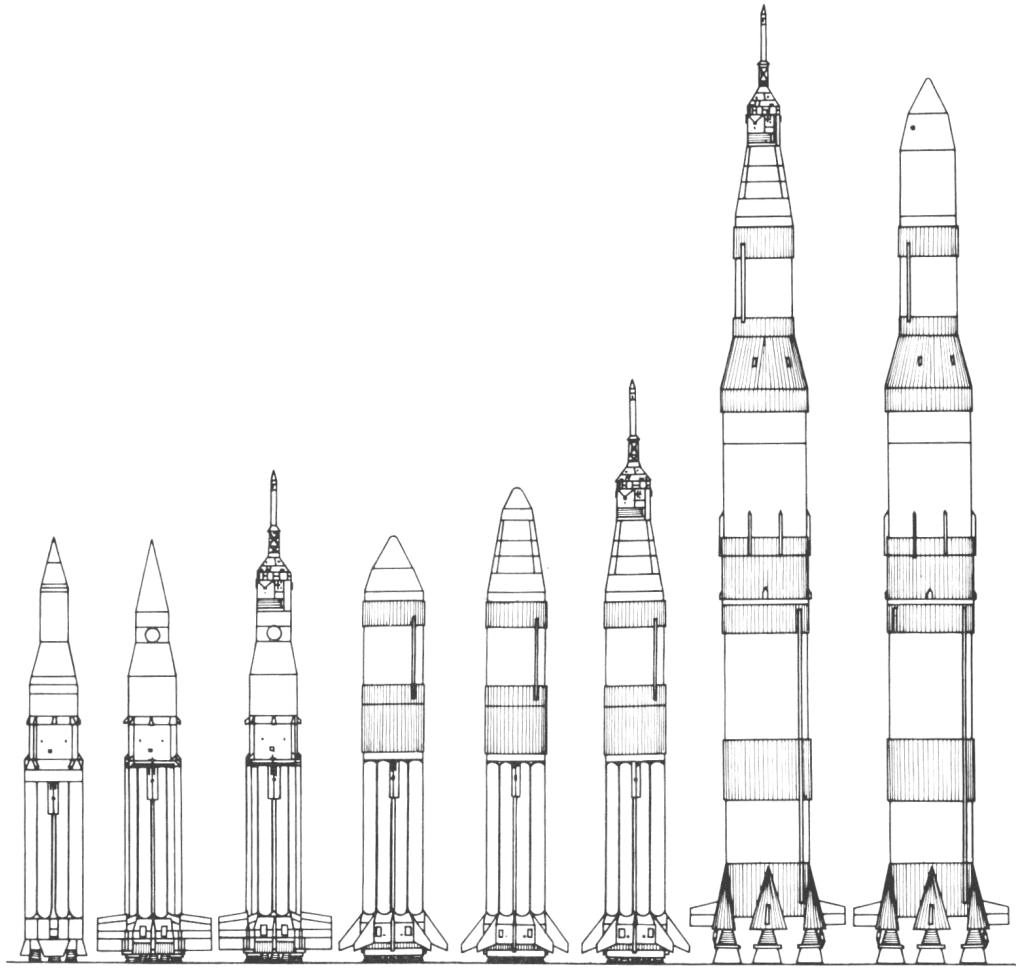

4. ábra
A NASA HOLDUTAZÁSHOZ FEJLESZTETT SATURN RAKÉTÁI:
BALRÓL JOBBRA: SATURN (1962-63), S-I (1964), S-I (1966), S-IB (1968),
S-IB HOLDKOMPPAL, S-IB AZ APOLLOVAL, S-V HOLDRAKÉTÁK (1967-72),
S-V A SKYLAB ŰRÁLLOMÁSSAL (1973).

Az Apollo-5 kísérletet a készülő holdkomp működésének próbájára szánták, szintén személyzet nélkül. A kísérlet során a korábbi Saturn IB kétfokozatú rakétát használták és a rakéta csúcsán az Apollo űrhajó helyére a holdkomp került feltöltött üzemanyag tartályokkal. A tesztek során sikerrel próbálták ki a komp hajtóműveit, de azt is megállapították, hogy a Holdhoz vezető úthoz a szerkezet még túl nehéz.[16]

1968 áprilisában került sor a 6. kísérletre, még emberek nélkül. Az Apollo űrhajót most is egy háromfokozatú Saturn V gyorsította, de a második fokozat hibás működése miatt, a harmadik fokozatnak kellett a kijelölt pályára állítania az anyaűrhajót. Ez-

zel elvesztették egy újabb visszatérés-szimuláció lehetőségét, de a parancsnoki kabin így is épségben visszatért.[17]

A 7. küldetés volt az első emberes Apollo repülés. Az 1968. október 11-én startoló legénység (Schirra, Eisele, Cunningham) az anyaűrhajó összes rendszerét tesztelte az út során. A hordozórakéta ismét a Saturn IB volt, mert az űrkomp még nem készült el, így a helyére csak egy dokkoló céltábla került. Az Apollo-7 legénysége lekapcsolódott a rakéta II. fokozatáról, majd megfordulva (ahogy a holdkomp esetében is tervezték) ráközelítettek a céltáblára. Erre a műveletre azért volt szükség, mert a szovjet Szojuz űrhajóval ellentétben az Apollo űrhajóból a holdkompba nem az űrön át kellett átszállni, hanem egy összekötő dokkoló egységen keresztül. Felbocsátáskor a holdkomp a Saturn-Apollo rendszerben az anyaűrhajó alatt helyezkedett el, ezért a pályára állás után az Apollonak megfordulva dokkolnia kellett hozzá, majd ki kellett vontatnia a Saturn rakéta utolsó fokozatából, és csak ezután indulhatott a Hold felé. A tesztek tökéletesen sikerültek, így következő célul a Hold megkerülését tűzték ki.[18]

A Hold megkerülésének amerikai terve nem véletlenül került ilyen hamar előtérbe. A Koroljov által útnak indított szovjet Zond program – amely szintén a Hold emberes megkerülését tervezte – a sok balszerencsés start ellenére megkésve bár, de mégiscsak szolgáltatott látványos eredményeket, amelyek megrémítették az amerikaikat.

Eredetileg már 1968-ban emberekkel a fedélzetén kerülte volna meg a Holdat a Szojuzból kialakított Zond űrhajó, de három egymás utáni sikertelen repülés miatt a szovjet vezetők nem merték vállalni az emberes utazás kockázatát. 1968 márciusában csak a hatodik Zond űrhajó volt képes először sikerrel végrehajtani a Holdkerülő küldetését (Zond-4 jelzéssel). A Hold felé repülő automatikus űrhajóról egy kommunikációs kísérlet keretében felvételről sugározták Popovics és Szevasztyjanov űrhajósok beszélgetését, így az amerikaiak azt hitték, megint megelőzték őket. Sajnos azonban a Zond-4 rossz helyen lépett be a légkörbe, ezért meg kellett semmisíteni a kabint.

A kilencedik kísérletben 1968 szeptemberében (Zond-5) két teknős valóban megkerülte a Holdat és épségben vissza is tért a Földre, de a földi irányítórendszer hibája miatt az Indiai-óceánban landoltak.

A tizedik, a Zond-6 szintén megkerülte a Holdat és sok fényképet is készített a Hold túlsó feléről, de az új technikájú leszálláskor (első légkörbe lépés csak a fékezést szolgálja a második végleges belépés előtt) kihermetizálódott a kabin, és az ejtőernyők hibája miatt túl nagy sebességgel csapódott a Földbe, így erősen megrongálódott. Ettől függetlenül a szovjetek optimista értékelése az amerikaikat teljesen meggyőzte arról, hogy a következő repülés alkalmával már emberekkel repülhet a Zond. A start időpontját is kitűzték (1968. december 9.), amivel éppen megelőzték volna az amerikai vetélytársakat. A szovjet vezetés azonban rettegett a kudarctól, mivel még igen fájó emlék volt Komarov űrhajós 1967-es szerencsétlensége, ráadásul 1968. március 27-én a nemzeti hős, Gagarin is életét vesztette egy repülőgép-szerencsétlenségben. A közhangulat nem tudta volna megemészteni újabb űrhajósok elvesztését, ezért hiába utaztak el a feladatra kijelölt szovjet űrhajósok Bajkonurba, a startengedélyt már nem kapták meg.[19]

Az amerikaiak eredetileg még egy próbát szerettek volna tenni a készülő holdkomppal kiegészített teljes rendszerrel a Föld közvetlen környezetében, de a szovjet holdkerülő Zond űrhajók és a Szojuzok földközeli eredményeinek hatására előre hozták a holdkörüli keringésre tervezett kísérletet, hiszen ehhez végül is nem volt szükség a holdkompra.

A Saturn V csúcsára épített Apollo-8 űrhajó Borman, Lovell, Anders asztronautákkal a fedélzetén, 1968. december 21-én startolt el Floridából a Kennedy űrközpontból történelmi útjára a Hold felé. Három napig keringtek a Föld körül, majd egy pályamódosító manőverrel elnyúlt, Hold felé vezető pályára tértek át. Néhány keringéssel később kör alakú, 112 km-es parkolópályát alakítottak ki a Hold felszíne felett. Összesen tízszer kerülték meg a Holdat, majd 147 órával a start után a Csendes-óceánra ereszkedtek le. A küldetés során – a holdkomp kivételével – minden olyan rendszer tesztelésre került, ami a holdra szálláshoz csak szükséges lehetett. Az 1969-es évre előretekintve úgy tűnt, sikerülni fog a Hold meghódítása.[20]

A szovjetek ezzel szemben óriási bajban voltak. A Zond űrhajó megbízhatatlan működése miatt emberes holdkörüli keringést nem mertek megkockáztatni, így már csak az épülő N1-L3 rakéta-komplexum elkészülésében bízhattak a Holdra vágyó szovjet űrhajósok.

Az N1-L3 tervet még Koroljov dolgozta ki 1964-ben. Elemei az N1 óriásrakétából, az L1 jelű anyaűrhajóból (Szojuz), és a Cselomejék által épített LK1 jelű holdkompból tevődtek össze.[21]

A három elem közül időre csak a Szojuz készült el. Az N1 óriásrakéta indítóállványzata csak 1967-ben került átadásra, míg az LK1 Koroljov halálát követően éppen, hogy csak lekerült a tervezőasztalokról. A szovjetek nehézkes előrehaladásához azonban magyarázatként hozzátartozik, hogy az egész programra mindössze tizedannyi pénz állt rendelkezésükre, mint az amerikaiaknak, és ez a hiány elsősorban a hordozórakéta-fejlesztéskor mutatkozott meg.

5. ábra
AZ N1 RAKÉTA AZ INDÍTÓÁLLVÁNNYAL 1969-BEN

Koroljov eredetileg évi 8-10 db N1-est szeretett volna kipróbálni, ehhez képest 1968 és 1974 között mindössze 6 db repülőképes példány készült el. Az N1 rakéta első kísérleti startjára 1969. február 2-én került sor (a Saturn V először 1967 novemberében repült), de sajnos a 70. másodpercben az irányítórendszer leállította a rakétákat, így 14 km magasból az első N1-es visszazuhant a földre. A rakéta csúcsán elhelyezett automata Szojuz egységet külön rakéták leválasztották a zuhanó N1-ről, és épségben a földre szállították. A második start 1969. július 3-án történt, de ekkor az első fokozat egyik fúvókájának hibája miatt az egész rakéta elpusztult, ráadásul a visszazuhanó roncsok súlyosan megrongálták a méregdrága indítóállványt is. Ezzel elveszett a remény, hogy 1970 előtt a szovjetek a Hold közelébe juttassák űrhajósaikat, de még nem adták fel a küzdelmet.

Az amerikaiak az Apollo-9 küldetéssel már 1969 márciusában az egész Saturn V – holdkomp – Apollo komplexumot élesben tesztelték földkörüli pályán. McDivitt, Scott és Schweikart mindent megtett, hogy szimuláljon egy igazi holdra szállást. A harmadik fokozatból kivontatott holdkompba átszállt Scott űrhajós és lekapcsolódott az Apollo anyaűrhajóról. Ezek után önálló manőverekbe kezdett és 180 km-re el is távolodott az Apollotól. A 10 napos repülés során a rendszer valamennyi berendezését sikeresen kipróbálták, majd leszálltak a Csendes-óceánra. Következhetett a holdra szállás főpróbája, az Apollo-10.[22]

A tizedik Apollo kísérlet alkalmával Stafford, Cernan és Young űrhajósok foglaltak helyet az 1969. május 18-án startoló Saturn-Apollo rendszer – a holdkomp végleges változatával felszerelt – parancsnoki kabinjában. Fő feladatuk az összes holdközeli manőver kipróbálása volt, egyet – a Hold felszínére történő leereszkedést – kivéve.

Az Apollo-10 a Föld környezetét elhagyva elnyúlt pályára állt a Hold körül, majd néhány pályamódosító manőverrel 112 km-es középtávolságú parkolópályára került. Hatvankét óra alatt 31-szer kerülték meg a Holdat, miközben Stafford és Cernan asztronauták átszálltak a kompba. A beüzemelés után leváltak az anyaűrhajóról és megkezdték a holdra szállást szimuláló programjukat. Az önálló repülésük során egészen 15 km-re megközelítették a felszínt, majd a nyolc órás repülés után visszatértek az Apollohoz. Itt leválasztották a holdkomp felesleges részét és dokkoltak a parancsnoki egységhez. A parancsnoki egységbe átszállva a holdkompot ismét leválasztották, majd a 32. keringés során megkezdték a pályamódosító manővert, amellyel visszatérhettek a Föld közelébe. A kísérlet tiszta Csendes-óceáni leszállással és teljes sikerrel zárult, a holdra szállás zöld utat kapott.[23]

A szovjetek az emberes Hold-küldetéssel teljesen lemaradtak az amerikaiak mögött, de látszott még egy kis esély, hogy bizonyos szempontból megelőzzék a vetélytársakat. A még 1959-ben induló Luna műhold sorozat tagjait a Zond program mellett kisebb költségvetéssel, de továbbfejlesztették, és 1966-ban a Luna-9-el már sima leszállást produkáltak a Hold felszínére. 1969-ben a Zond sikertelenségét a nagyszabású Luna-15 kísérlettel szerették volna ellensúlyozni. Ez a szonda nem csak leszállt volna a Holdra, hanem onnan vissza is manőverezett volna a Földre az ott összegyűjtött talajmintával. A szovjet propaganda ekkor már javában hangoztatta, hogy az emberes kísérlet túlzott felelőtlenség, amikor robotszondákkal is megoldhatóak a kitűzött feladatok. A Luna-15 1969. július 13-án indult Bajkonurból egy Proton hordozórakéta hátán, és a tervek szerint még július 17-én elérte volna a Hold felszínét (3 nappal az Apollo-11 előtt), de a fellépő műszaki problémák miatt 21-ére kellett halasztaniuk a leszállást, ami a fékezőrakéták idő előtti leállása miatt ráadásul túl keményre is sikerült. A szonda többet nem válaszolt, a szovjetek „győzelmi” esélyei végleg elúsztak.[24]

Az Apollo-11 1969. július 16-án indult újára a Hold felé. Fedélzetén Armstrong, Collins és Aldrin űrhajósok vártak arra, hogy megvalósíthassák az emberiség álmát. A start után 76 órával már a Hold körül keringtek és július 19-én pár perccel 23 óra előtt áttértek a 112 km-re tervezett parkolópályára. Armstrong és Aldrin terv szerint átszálltak a holdkompba, és július 20-án 19 órakor megkezdték a holdra szálláshoz szükséges manővereket.

A leválasztott űrkomppal (Eagle) 25 percig közösen repültek az anyaűrhajó (Columbia) mellett, majd lassan eltávolodtak és olyan elliptikus pályára álltak, aminek holdközelpontja 15 km magasan volt. Elérve ezt a pozíciót, ismét beindították a hajtóműveket és lefékezték a leszálláshoz a kompot. Július 20-án 21 óra 18 perckor az

Armstrong vezette Eagle leereszkedett a Nyugalom Tengerében, a Moltke-kráter pereménél. A manőverezés pontosságára jellemző, hogy a leszállási hely mindössze 500 m-re volt az előre kijelölt ponttól. A kiszállásra csak másnap 3 óra 56 perckor került sor, amikor életfenntartó szkafanderben Armstrong elsőként a világon kilépett egy másik égitest felszínére. Aldrin 20 perccel később követte őt, és az űrhajósok nekiláttak a tudományos program végrehajtásának.

A tévékamerák élőben közvetítették a tevékenységüket egész kinntartózkodásuk alatt. Elhelyeztek egy passzív szeizmométert, felállítottak egy napszél-csapdát, üzembe helyeztek egy lézer-reflektort a Föld-Hold távolság nagypontosságú megméréséhez, majd kitűzték az amerikai zászlót, és öt érmét helyeztek el az elhunyt űrhajósok (White, Grissom, Chaffee, Gagarin, Komarov) emlékére. Végül speciális eszközökkel talajmintát vettek (22 kg-ot), és a műszerek egy részét összegyűjtve visszatértek a holdkompba. Július 21-én 18 óra 54 perckor startoltak a visszatérő egységgel, és összetett manőverek után összekapcsolódtak a Collins irányítása alatt maradt parancsnoki kabinnal. Armstrong és Aldrin átszálltak az anyaűrhajóba, majd a visszatérő egység leválasztása után visszaindultak a Földre. A parancsnoki kabinnal július 24-én 17 óra 50 perckor sikeresen leszálltak a Csendes-óceán vizére, ahol a Hornet repülőgép anyahajó már várta őket.[25]

Ebben az évben az amerikaiak minden babért le akartak aratni, ezért a sikeres első Hold-expedíció után egy újabbat is útnak indítottak. Az Apollo-12 1969. november 14-én indult igen rossz időjárási körülmények között, de minden probléma nélkül. Az Apollo kabinjában Conrad, Bean és Gordon űrhajósok foglaltak helyet. Az űrrepülés teljes időtartama 10 napnál is több volt, és ebből több mint 31 és fél órát töltött a komp legénysége (Conrad és Bean) a Viharok tengerének keleti részén. Az asztronauták november 18-án léptek a felszínre és összesen kétszer hagyták el a kompot. A második alkalommal megkeresték a 350 méterre lévő – korábban itt leszállt – amerikai Surveyor-3 szondát, leszerelték a kameráját és néhány műszerét, majd visszahozták őket a kompba. Talajmintát gyűjtöttek, hírközlési és szeizmológiai eszközöket tartalmazó ALSEP műszercsomagot helyeztek ki, majd november 20-án visszaindultak az anyaűrhajóhoz. Az átszállás után a holdkomp visszatérő egységét a leszállás helyétől 50 km-re, 6000 km/h sebességgel a felszínbe irányították. A becsapódást követően az ALSEP műszerei 55 percen keresztül észlelték a rengéseket. Az anyaűrhajó 44 holdfordulat után a teljes legénységgel visszaindult a Földre, ahová november 24-én érkezett meg az esti órákban.[26]

A szovjetek sem pihentek meg az Apollo-11 útja után. Még az Apollo-12 előtt – 1969. augusztus 8-án – felbocsátottak egy újabb holdkörüli repülésre szánt űrhajót (Zond-7). Ez a hajó indult volna eredetileg 1968 decemberének elején emberekkel a fedélzetén, de az emberveszteségre egyre érzékenyebb vezetés egyértelművé tette, hogy csak automata üzemmódban repülhetnek a Zond hajók. A Zond-7 egyébként tökéletesen működött és elsőként készített sztereo színes felvételeket a Földről és a Holdról. A Hold megkerülése után – a Zond-6 által tesztelt légköri előfékezés után – simán leszállt a szárazföldre.[27]

A Szojuz űrhajóval sem hagyták abba a kísérleteket, de ennek a programnak a hangsúlya egyre inkább eltolódott a földkörüli űrállomások építésének vizsgálata felé. 1969 októberében egyszerre három Szojuz (-6, -7, -8) randevúzott a világűrben, összesen hét főnyi legénységgel.[28]

Az Apollo-11 és -12 útjával az amerikaiak teljesítették J. F. Kennedy célkitűzését, de a holdprogram nyilvánvalóan itt nem érhetett hirtelen véget, mert rengeteg érdekes és úttörő jelentőségű tudományos kísérlet várt még kivitelezésre a Hold felszínén. 1970-re újabb expedíciókat terveztek, de az amerikaiakat is utolérte a balszerencse.

A soron következő (13.) Apollo küldetés április 11-én startolt Lowell, Swigert és Haise űrhajósokkal a fedélzetén. Kijelölt leszállási helyük a Fra Mauro térség lett volna, de április 14-én a Földtől 329.000 km távolságban az egyik nagynyomású oxigéntartály felrobbant és megrongálta az egész műszaki egységet. A legénységnek el kellett hagynia az áram nélkül maradt parancsnoki kabint, és át kellett költözniük az eredetileg két személyesre tervezett holdkompba. A komp hajtóműveinek segítségével 250 km-es holdkörüli pályára álltak, majd ismételt manőverekkel rátértek a Föld felé visszavezető pályára. A belépési folyosó elérése előtt leválasztották a felrobbant műszaki egységet, majd a komp hajtóműveivel a megfelelő irányba állították a parancsnoki kabint. A holdkompot csak a Földet érés előtt egy órával hagyták el, és a mínusz 20 fokra lehűlt parancsnoki modullal megkísérelték a leszállást. Az embereket világszerte, származásuktól függetlenül összekovácsolta a három űrhajótörött 143 órára nyúlt odüsszeiája. Mindenki őszinte örömmel lélegzett fel, amikor a Csendes-óceán vizét épségben elérő kabin képét sugározták végre a TV adások.

Az Apollo-13 kalandja könnyen tragédiával végződhetett volna, ha a Gene Kranz vezette houstoni irányítók áldozatos munkájukkal nem találják meg a megoldást sok apró műszaki problémára. Fáradozásaikat az amerikai elnök a lehető legmagasabb kitüntetéssel, a Szabadság Érdemrenddel jutalmazta. A repülési adatokat a küldetés után hosszasan tanulmányozták, és számos apróbb konstrukciós hibát fedeztek fel a szervizmodul elektromos rendszereiben, amelyek még 1965-ben – az Apollo egyenáramú hálózatának 28V-ról 65V-ra történő áttervezésekor – kerülték el a mérnökök figyelmét. Az Apollo program addig nem folytatódhatott, amíg a hibákat maradéktalanul ki nem javították, ami azt eredményezte, hogy 1970-ben amerikai részről nem indult több expedíció.[29]

A szovjet mérnökök fáradozásait azonban ebben az évben végre siker koronázta. A Szojuz-9 űrhajóval Nyikolajev és Szevasztyjanov űrhajósok 17 nap 17 órára növelték az űrben tartózkodás rekordját júniusban. A sikertelen Luna-15 utódja, a Luna-16 automata szonda szeptember 12-én elstartolt, majd szeptember 20-án sikeresen landolt a Hold felszínén, a Termékenység tengerében. Automatikus üzemmódban több mérést végzett, fényképet készített, majd mintát vett a Hold talajából. Szeptember 21-én útnak indult a Föld felé, ahová 24-én érkezett meg sikeresen. A sokáig balszerencsés Zond program is a végéhez ért a Zond-8 űrhajóval, amely 1970. október 20-án startolt, október 24-én megkerülte a Holdat, és az úton végig TV felvételeket sugárzott a Földről és a Holdról. Nagyon sok mérést végzett és fényképeket is készített, melyek elemzésekor a Hold déli pólusának közelében felfedeztek egy 10 km magas hegyvonulatot. Az űrhajó október 27-én épségben elérte az Indiai-óceán vizét. Nem sokkal ezután (1970. november 10-én) startolt a Luna-17 szonda, amely már Földről irányítható mozgó járművet juttatott a Hold felszínére (Lunohod-1), az Esők tengerének területére. A szonda ámulatba ejtette még a tervezőket is, mivel közel 11 hónapig dolgozott a Holdon, rengeteg mérési adatot közvetítve a Földre. A vizsgálatok során 1,5 km-re eltávolodott a leszállási ponttól, majd vissza is tért a leszálló egységéhez.[30]

Az N1-L3 holdexpedíciós program sem állt le. A Cselomej vezette mérnökcsapat

1970. november 24-én földkörüli pályán sikeresen tesztelte az LK-1 holdkompot, amivel 1971-ben további két sikeres kísérletet is végrehajtottak. Így az egész rendszer gyenge pontja az N1 óriásrakéta maradt. 1970 végére helyreállították a kilövő állványzatot és előkészítették a harmadik és negyedik indítást. A szerencse azonban továbbra sem pártolta az N1 kivitelezőit, mert az 1971-es és az 1972-es start is kudarccal végződött, a rakéta a légköri repülés során felrobbant.[31]

Amerikai oldalról az 1971-es év a holdkutatás szempontjából az Apollo-14 startjával kezdődött január 31-én. A parancsnoki kabinban Shepard, Roosa és Mitchell váltották valóra az Apollo-13 űrhajósainak álmát és eljutottak a Fra Mauro kráter térségébe. A Hold felé vezető út azonban most sem volt problémáktól mentes. Az Apollo parancsnoki kabin és a holdkomp csak hatodik próbálkozásra tudott összekapcsolódni. A Hold felszínére viszont gond nélkül jutott el Shepard és Mitchell, majd ott 33 órát töltöttek. Két sétájuk alkalmával 1,3 km-re is eltávolodtak a komptól. Rengeteg kísérletet végeztek és 48 kg kőzetet is gyűjtöttek. Február 6-án az űrhajósok visszatértek az anyaűrhajóba, majd február 9-én rendben leszálltak a Csendes-óceánra.[32]

Az N1 rakéta sorozatos kudarcai miatt a kitűnően vizsgázó Szojuz űrhajókat a szovjet mérnökök a Hold-expedíció helyett az első földkörüli állandó űrállomás létrehozására irányuló kísérletekhez használták fel. 1971. április 17-én startolt a Szaljut-1 űrállomás, amihez április 23-án kapcsolódott a Szojuz-10, majd június 6-án a Szojuz-11. A Szojuz-11 legénysége egészen június 29-ig volt a Szaljut fedélzetén és váltott műszakban műszaki, csillagászati, meteorológiai, biológiai és földtani kísérleteket hajtottak végre. A szovjetek ezzel ismét egy olyan területen értek el sikereket, ahol az amerikaiak hátrányban voltak, de az öröm nem tartott sokáig, mert a Szojuz-11 a Földre való visszatérés közben egy, a felső légkörben meghibásodott szelep miatt dehermetizálódott, így a három rekorder űrhajós (Dobrovolszkij, Volkov és Pacajev) életét vesztette (akkoriban még szkafander nélkül szálltak le az űrhajósok). A szerencsétlenséget követően a hibák kijavításáig a Szojuz program is hosszú ideig szünetelt.[33]

Az amerikai közvéleményt egyre kevésbé érdekelték az Apollo program közvetítései, a legfőbb hajtóerő – a szovjet vetélytárs – pedig úgy tűnt, inkább a robotszondák küldésére korlátozza a Hold kutatását (sikerrel). A vezetés ezért – gazdasági okokra való hivatkozással – az Apollo programot 11 emberes küldetésre korlátozta, az eredeti 14 helyett. Ez a program résztvevőit meglehetősen elkeserítette, mert a szükséges Saturn rakéták és Apollo egységek már a szerelőcsarnokban voltak. A váltásnak két eredménye lett: az amerikai űrállomás-program (Skylab) zöld utat kapott, és a Szojuz-Szaljut rendszerhez hasonlóan itt a felszabaduló Apollo űrhajók láthatták el az emberek szállításának szerepét; másrészt a törölt Hold-expedíciók miatt a maradék három kísérletet jelentősen kibővítették, sőt még egy holdautót is fejlesztettek az űrhajósoknak.

Az első kibővített programú amerikai expedíció – az Apollo-15 – 1971. július 26-án indult a Hold felé Scott, Worden és Irwin űrhajósokkal a fedélzetén. A tervezett célpont az Esők tengere peremén található Hadley-árok az Appenninek hegység lábánál. A roppant összetett vizsgálatok olyan sok időt igényeltek, hogy a Hold felszínén eltöltött időt 67 órára növelték, így a most először kipróbált holdautó segítségével 27,9 km-t tehetett meg Irwin és Scott, miközben sok más mellett 77 kg kőzetet is gyűjtöttek. A holdkörüli parkolópályán várakozó anyaűrhajóról Worden is nagyon sok megfigyelést végzett, sőt még egy műszeres műholdat is pályára állított. A hazafelé vezető úton Worden még egy 30 perces űrsétát is tett, aminek során a külső nagyfelbontású

kamerák filmkazettáit bevitte a parancsnoki modulba. A leszállás 12 nap és 7 óra után rendben lezajlott, annak ellenére, hogy az egyik ernyő nem nyílt ki.[34]

A szovjet űrkutatók ez év szeptemberében még két Luna szondát küldtek égi szomszédunkra, ám csak az egyik érte el a célját (Luna-19). Ez viszont majdnem egy évig folytatta a Hold műszeres megfigyelését Holdhoz közeli pályáról és csaknem 4000 fordulatot tett meg üzemideje alatt.

A holdkutatás történetében az 1972. év is szovjet kísérlettel indult. Február 14-én indították a 20. Luna szondát, amely az igen sikeres Luna-16 ikertestvére volt, ugyanazzal a céllal. Február 21-én simán, sérülésmentesen szállt le az Apollo-krátert környező hegyes vidéken. Egy nappal később, rengeteg felvétellel és mérési adattal, valamint 50 gramm holdmintával visszaindult a Földre, ahová február 25-én gond nélkül megérkezett.[35]

Az amerikaiak az Apollo-program utolsó felvonásához készülődtek. Az Apollo-16 kibővített programmal a tarsolyában 1972. április 16-án indult útnak a Descartes-krátertől északra fekvő fennsík felé. Ez a terület, mintegy 2,5 km-el fekszik magasabban, mint az Apollo-14 landolási helye a Fra Mauro térségében. A parancsnoki modul főhajtóművében időközben bekövetkezett meghibásodás miatt 25 órával csökkenteni kellett az expedíció összidejét, de még így is több, mint 71 órát töltött Duke és Young a felszínen. A holdautó most is kitűnően vizsgázott, és 26,7 km megtételéhez segítette hozzá az űrhajósokat. A sűrű program keretében 94,3 kg talajmintát gyűjtöttek több kiemelkedő nagy sziklából és a környező poranyagból, üzembe helyezték a már megszokott ALSEP állomást, beüzemeltek egy UV tartományban működő Smith-kamerát, felszíni robbantásokat hajtottak végre a kőzetben terjedő nyomáshullámok vizsgálata céljából, mintát gyűjtöttek a napszélből, meghatározták a lokális és a globális mágneses tér irányát. A kimerítő munka után visszatértek az anyaűrhajóhoz, ahol Mattingly várta őket. Az átszállás után a holdkompot nekiütköztették a Holdnak, majd pályára állítottak egy kisebb műholdat. Hazafelé Mattingly 1 óra 28 perces űrséta során a fedélzetre hozta a külső mérőberendezések filmkazettáit, majd 11 nap és 2 óra után rendben Földet értek a Csendes-óceán vizén.[36]

Az Apollo-16 műszaki problémáinak kiértékelése után, – szinte melegváltásban – 1972. december 7-én indult az utolsó expedíció a Hold felé. Most először a két vérbeli űrhajós (Cernan és Evans) mellé egy geológus szakember (Schmitt) is a csapatba került. A Schmitt vezette holdkomp Cernan parancsnokkal a Taurus-Littrow-térségben, egy mély völgyben ért Holdat december 11-én. A vizsgálatok során 75 órát töltöttek az űrhajósok a felszínen, mialatt a holdautóval 35,8 km utat tettek meg. Mintegy 113 kg kőzetmintát és hihetetlen mennyiségű adatot gyűjtöttek a Hold geológiai felépítéséről. Felállították az ötödik, kibővített ALSEP állomást, és nyolc különböző erősségű robbantást is végrehajtottak.

Az anyaűrhajón eközben Evans a kibővített SIM műszercsomaggal vizsgálta a holdfelszínt, majd egy újabb kis műholdat állított pályára a Hold köré. A holdfelszínt december 14-én hagyták el az utolsó űrhajósok, és végül a mérési eredményekkel és kőzettel együtt december 19-én rendben leszálltak a Csendes-óceán vizére. A Hold felszínén hagyott ALSEP egységek és a keringő szondák adatait még egy évvel később is vették az amerikai kutatók.[37]

Az amerikai Apollo-program terv előtti lefújásának hatására a szovjet emberes Hold-expedíciós programot (N1-L3) 1974-ben végleg befagyasztották, így az 1974-es

indításra előkészített két új N1 rakéta már soha nem kapott startengedélyt. Végül 1976-ban az egész programot törölték, a két óriásrakétát pedig a dokumentációval együtt megsemmisítették.

Szovjet részről a Hold vizsgálatát az utolsó négy Luna szonda zárta 1973 és 1976 között. A Luna-21 a Luna-17 ikerpárja volt és feladatuk is megegyezett. A leszálló-egységről legördülő Lunohod-2 automata holdjáró öt hónapon keresztül működött, és mintegy 37 km-es utat tett meg a Mare Serenitatis és a Taurus-hegység határánál. A Luna-22 holdkörüli pályáról fényképezte és vizsgálta a felszínt. Az 1974. május 29-én indított szondával 1975. szeptember 2-ig végeztek kutatásokat. A Luna-23 szonda 1974. október 24-én indult a felszín vizsgálatára, de leszállás során megsérült a fúróberendezése, ezért csak részlegesen tudta végrehajtani a feladatát és november 9-én megszakították vele a kapcsolatot. Az utolsó emberalkotta eszköz, amely megjárta a Hold felszínét és vissza is tért a Földre, a Luna-24 szonda volt, amelyet 1976. augusztus 9-én indítottak és 13-án sikeresen leszállt a Hold felszínén, a Mare Crisium-medence délkeleti részén. A szonda fúróberendezése 2,6 méter mélyen fúrt a talajba, majd a mintát hermetikusan elzárta. Majdnem 23 órás felszíni tartózkodás után augusztus 19-én visszaindult a Földre, ahová 22-én sikeresen leszállt.[38]

Ezzel a kísérlettel a Hold kutatása hosszú időre befejeződött, de a Hold-expedíciós programok eredményei tovább éltek, sőt elvezettek a két versengő fél első közös programjához is.

Az Apollo-17 repülése után az amerikaiak is a földkörüli űrállomások létrehozására fektették a hangsúlyt, bár az Apollo űrhajóval kompatibilis rendszerű és a Saturn V rakéta lehetőségeit kihasználó űrállomás megvalósítására már 1970-ben rábólintottak a NASA vezetői. A Skylab 1973. május 14-én került földkörüli pályára egy Saturn V rakéta segítségével, de a fellövés balszerencsésen sikerült, mert emelkedés közben a hővédő pajzs leszakadt és megrongált két napelemtáblát. Az űrállomás működése veszélybe került, de az 1973. május 25-én indított első űrhajó (Apollo-18) háromfős legénysége fáradságos munkával működőképessé tette a szerkezetet. A második háromfős legénység (Apollo-19) 1973. június 22-én startolt és 59 napot töltött az űrállomáson.[39]

Közben a szovjetek is kijavították a Szojuz hibáit, és 1973. szeptember 27-én Lazarev és Makarov űrhajósokkal tesztrepülésre küldték (Szojuz-12). Ezen a küldetésen először szálltak le az űrhajósaik szkafanderben a visszatéréskor, hogy az esetleges dehermetizálódást mindenképpen túlélhessék. A Skylab javítása olyan jól sikerült, hogy a következő legénység már 84 napot töltött a fedélzeten (Apollo-20), de a kísérletek befejeztével lekapcsolták az állomás rendszereit, és az 1979-ig üresen keringett az űrben. Az új típusú Szojuzok is jól vizsgáztak, és egymás után sikerrel kapcsolódtak az újonnan pályára állított Szaljut-3 és Szaljut-4 űrállomásokhoz.

A politikai légkör az eltelt évek során jelentősen megváltozott, és 1972-re a szovjet és az amerikai vezetők a világ első nemzetközi repülésének ötletéig is eljutottak. A Holdért való emberfeletti hajszának talán köze volt ahhoz, hogy a küzdő felek feladták korábbi álláspontjukat, és ezzel a közös repüléssel pecsételték meg az űrbéli szövetségüket.

Ebben a kísérletben a két vetélytárs csúcstechnológiát képviselő űreszközét szándékozták összekapcsolni földkörüli pályán. A gyors kivitelezést az tette lehetővé, hogy mindkét űrhajótípust kifejezetten irányított dokkolásra tervezték, így csak a közös dokkolóegységet kellett megépíteni. Ennek működését 1974. decemberében a Szojuz-16 már ki is próbálta űrbéli körülmények között. A közös kísérletben szovjet részről a

Szojuz-19 (Leonov és Kubászov űrhajósokkal a fedélzetén), míg amerikai részről a 21. – egyben az utolsó – Apollo űrhajó (Stafford, Brand és Slayton űrhajósokkal) vett részt. A történelmi jelentőségű repülésre 1975. július 15-én került sor, és ezzel az eseménnyel végleg lezártnak volt tekinthető a Hold eléréséért folytatott verseny.[40] Az amerikaiak a Hold meghódításának dicsőségét megszerezték, de mivel az ellenfelek nem követték őket, így érdektelenségbe fulladt a nagyszerű terv folytatása.

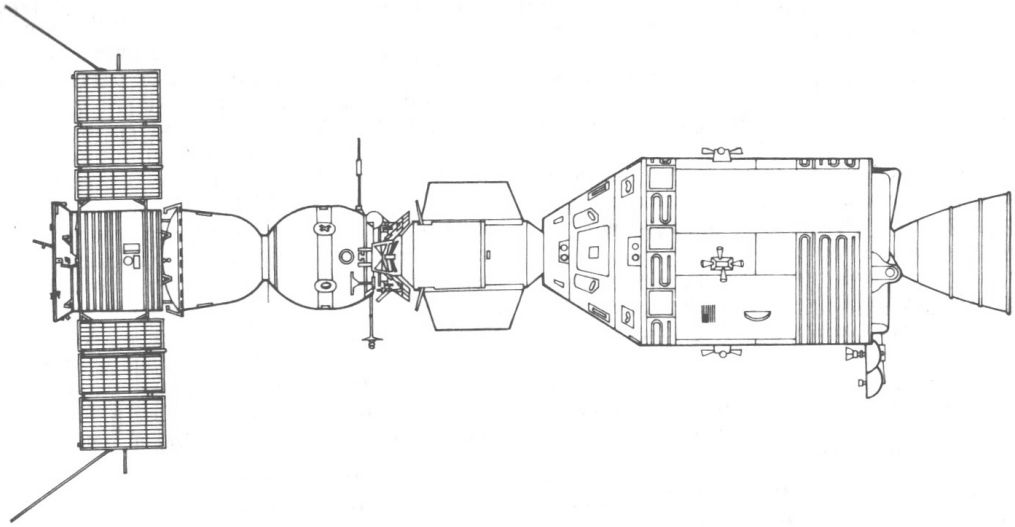

6. ábra
A SZOJUZ-APOLLO KÖZÖS REPÜLÉS ÖSSZEKAPCSOLT ŰRESZKÖZEI

A szovjetek figyelme ezután egyértelműen a Föld körül keringő Szaljut űrállomások építése felé fordult, és ezeken folytatták a megkezdett nemzetközi repüléseket, ahol keleti és nyugati országok űrhajósai is lehetőséget kaptak az űr felfedezésére. Az évtized végére pedig előálltak az első igazi moduláris űrállomás, a MIR terveivel.

Az amerikaiak hamar megfeledkeztek a Holdról, és az utolsó Apollo útja után az emberes űrutazások terén látszólag visszavonultak a világűrből, hogy valami sokkal jelentősebb dologgal, az újrafelhasználható Space Shuttle rendszerrel rukkoljanak elő az évtized végére (1979). Erre a kihívásra is megpróbált válaszolni a szovjet űrkutatás, de az amerikai holdprogramot megközelítő költségvetésű nagyszabású terv megvalósítása csak egy évtizeddel később (1988) ért célba (Energia-Buran űrrepülő rendszer), ám ez már egy másik történet.

Zárszóként elmondhatjuk, hogy a holdutazás álma jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az emberiség valóban az űrkorszakba lépjen, és ebben az erőltetett menetben az amerikai kutatók talán meg is előzték a korukat. Időnek előtte érték el a célt, amikor még nem volt igazán gazdasági jelentősége a Hold emberes felfedezésének. Azóta azonban eltelt három és fél évtized, és közben új gazdasági alapokra helyeződött az űrkutatás szerte a világon. Most eljött az idő, újraéledhetnek a reményeink, mert ha az égiek is úgy akarják, a XXI. században szemtanúi lehetünk annak a folyamatnak, ahogy a holdexpedíciókba ölt mérhetetlen mennyiségű áldozatos munka végre meghozza igazi gyümölcsét, és az emberiség valóban benépesíti a Naprendszer égitesteit.

Jegyzetek

• *A tanulmányban szereplő ábrákat – az 5. ábra kivételével – a tanulmány szerzője készítette.*

1 Szputnyik. In: *Űrhajózási Lexikon.* Szerk.: Almár Iván. Akadémiai – Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984, 749. o.
2 Explorer. In: Uo. 160. o.
3 Luna holdszondák indítása. In: Uo. 396. o.
4 Föld-Hold repülések. In: Uo. 966. o.
5 Űrhajók indítási táblázata. In: Uo. 971. o.
6 Űreszközök a Holdon. In: Uo. 965. o.
7 Szovjet holdexpedíciós tervek = *Aeromagazin*, 1999/6. szám, 49. o.
8 Saturn rakéták. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 605. o.
9 Szovjet holdexpedíciós tervek = *Aeromagazin*, 1999/6. szám, 49. o.
10 Kozmosz-133, -140 kísérlet. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 359. o.
11 Szojuz űrhajók. In: Uo. 695. o.
12 Szovjet holdexpedíciós tervek = *Aeromagazin*, 1999/6. szám, 49. o.
13 Saturn fokozatok. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 606. o.
14 Apollo-1. In: Uo. 33. o.
15 Apollo-4. In: Uo.
16 Apollo-5. In: Uo. 34. o.
17 Apollo-6. In: Uo.
18 Apollo-7. In: Uo. és *Aeromagazin* 2003/10. szám, 48. o.
19 Zond űrszondákkal végzett kísérletek. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 877. o.
20 Apollo-8. In: Uo. 35. o. és *Aeromagazin* 2004/1. szám, 48. o.
21 Szovjet holdexpedíciós tervek = *Aeromagazin*, 1999/6. szám, 49. o.
22 Apollo-9. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 35. o. és *Aeromagazin* 2004/3. szám, 50. o.
23 Apollo-10. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 35. o. és *Aeromagazin* 2004/5. szám, 50. o.
24 Luna-15. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 404. o.
25 Apollo-11. In: Uo. 36. o. és *Aeromagazin* 1999/7. szám, 44. o.
26 Apollo-12. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 37. o. és *Aeromagazin* 1999/11. szám 51. o.
27 Zond-7. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 881. o.
28 Szojuz-6, -7, -8 közös repülés. In: Uo. 701. o.
29 Apollo-13. In: Uo. 38. o. és *Aeromagazin* 2000/4. szám, 48. o.
30 Luna-16, -17. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 404-409. o.
31 Szovjet holdexpedíciós tervek = *Aeromagazin*, 1999/6. szám, 49. o.
32 Apollo-14. In: Uo. 38. o. és *Aeromagazin* 2001/2. szám, 48. o.
33 Szojuz-10, -11. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 702-703. o.
34 Apollo-15. In: Uo. 39. o. és *Aeromagazin* 2001/8. szám, 48. o.
35 Luna-19, -20. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 409-412. o.
36 Apollo-16. In: Uo. 40. o. és *Aeromagazin* 2002/4. szám, 46. o.
37 Apollo-17. In: *Űrhajózási Lexikon* i. m. 41. o.
38 Luna-21, -24. In: Uo. 413-419. o.
39 A Skylab űrállomás. In: Uo. 617-631. o.
40 Szojuz-Apollo űrrepülés. In: Uo. 721. o. és *Aeromagazin* 2000/7. szám, 49. o.

A Vosztok-1 a világ első, embert szállító űrhajója 1961. április 12-én indult 1 óra 48 perces Föld körüli pályára, J. A. Gagarinnal a fedélzetén.

A Mercury az USA legelső, egyszemélyes űrhajótípusa. 1962. február 20-án J. H. Glen űrhajós a Mercury-6 fedélzetén 4 óra 55 perces űrrepülést hajtott végre.

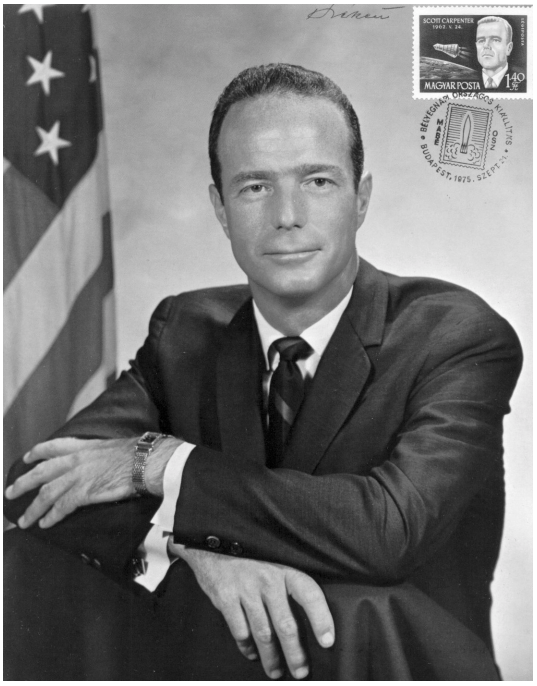

M. S. Carpenter űrhajós 1962. május 24-én a Mercury-7 fedélzetén 4 óra 56 perces űrrepülést hajtott végre.

A. G. Nyikolajev űrhajós 1962. augusztus 11-én indult a Vosztok-3 fedélzetén 3 nap 22 óra 22 perces űrrepülésre.

Bálint Endre

Bolondok

Péntek délután Jensen úr megszokott mozdulattal lehúzta iratszekrénye rolóját, kétszer ráfordította a kulcsot, kihúzta és íróasztalának fiókjába rejtette. Erre Margerite kisasszony hasonlóképpen megszokott mozdulattal a percenként hangosan kattanó faliórára tekintve megállapította, hogy „nahát, már ennyi az idő, hogy elrepült megint, mindjárt indulhatunk hazafelé". Erre azonban Jensen úr nem a szokásos „bizony, bizony, ez a hét is eltelt" szavakkal válaszolt, hanem ültében előrehajolva, lehalkított hangon, mintha az irodában kettőjükön kívül más is tartózkodna, aki illetéktelenül tudomást szerezhetne mondandójáról, odasúgta neki:

– Ma este elindulok.

Amint Margerite kisasszony felfogta a bejelentés értelmét, felsikoltott. Nem tudni, hogy az örömtől vagy a rémülettől-e, de valóban felsikoltott:

– Jesszusom! Csakugyan? Igazán elindul?

– A dolgok jelenlegi állapota mellett – dünnyögte Jensen úr megfontoltan, és immár ismét hátradőlve székében – nem halogathatom tovább. Ez látszik az egyetlen megoldásnak.

Margerite kisasszony, szintén lecsillapodva, fontolóra vette.

– Ha nincs más lehetőség...

– Nincs – szögezte le nyomatékosan a férfi. – Eddig is bizonyosan tudtuk.

– Igen, igen – sietett felelni a kisasszony –, csak... csak mégis furcsa belegondolni, hogy hétfő reggel nem fogom itt találni az íróasztalánál... aztán majd valaki mást ültetnek ide a helyére... mást, aki... – könnyeivel küszködött – egy idegent... nem, nem is tudom elképzelni!

– Nem tudhatjuk előre, miként alakulnak az események – emlékeztette Jensen úr. – Lehet, hogy hamarabb végzek ott, mint gondolnánk, és akkor... esetleg... visszaeresztenek. Vagy inkább visszaküldenek...

– Úgy van – kapaszkodott bele a gondolatba a kisasszony –, ez könnyen megtörténhet. És akkor minden folytatódhat úgy, mint azelőtt.

– Azazhogy – emelte magasba mutatóujját figyelmeztetőleg Jensen úr – éppen minden másképp lesz, mint azelőtt. Ezt ne felejtse el!

– Igen, persze – mentegetőzött Margerite kisasszony –, tudom én jól. Emlegette elégszer. Nem is értem, hogy mondhattam ilyen csacskaságot!

A férfi néhány mozdulattal rendet rakott íróasztalán. Sok teendője nem volt vele. Mióta elhatározta, hogy útnak indul, állandó készenlétben teltek a napjai. Úgy intézte minden ügyes-bajos dolgát, mint aki folyton arra számít, hogy másnap már nem lesz módja ilyesmivel vesződni. Végiggondolta teendőit. Hazamegy, átöltözik, beül a mikrobuszba, melybe már hetekkel korábban berakodott minden szükségeset, aztán irány a tengerpart. Az óceán alig háromszáz kilométernyire terül el. Ha jól beletapos a gáz-

ba, estére megpillanthatja. Csodás látvány lesz. Addigra besötétedik, feltünedeznek a csillagok, és az óceán nyugtalan vize felett ott lebeg majd a maga megfoghatatlan valóságában a Hold...

Begombolta kabátját, eligazgatta magán, majd megemelte aktatáskáját, és kinyitotta az ajtót Margerite kisasszony számára, hogy előre engedje, s csak ekkor vette észre, hogy a nő még fel sem öltözött. Sőt, mintha egyáltalán nem is készült volna hazamenni, csak üldögélt az íróasztalánál csendesen.

– Maga nem jön? – kérdezte Jensen úr kissé csodálkozva.

– Dehogynem, máris... csak elgondolkoztam egy kicsit.

Jensen úr szótlanul állt a küszöbön. Nem tartotta illendőnek másvalaki gondolatai felől faggatózni. Ám ez nem is volt szükséges, mert a kisasszony kérdezés nélkül folytatta:

– Olyan furcsa lesz ezentúl. Mindig... hány éve már?... huszonöt is meglesz jövőre... együtt töltöttük itt bent a napot. Dolgoztunk, végezte ki-ki a maga dolgát, de közben mindig jutott időnk, hogy elmeséljük, mi történt otthon, mit láttunk a moziban vagy a tévében, merre jártunk a hétvégén...

Jensen úr továbbra is hallgatagon ácsorgott, nem mozdult szemernyit sem.

– Olyanok vagyunk már egymás számára, mint a rokonok. Emlékszik? Amikor anyám kórházba került, maga vitt be a kocsiján, hogy sürgősen láthassam, mert magam nem lettem volna képes vezetni.

– Emlékszem – bólintott Jensen úr –, hogyne emlékeznék.

– Vagy amikor tavaly ősszel a kutyája elpusztult – folytatta a kisasszony –, és nem volt kinek elmondania a bánatát, csak nekem.

– Jeromos – szólt száraz hangon a férfi – igazán jó kutya volt. Kár, hogy itthagyott.

Emlékeikbe merülve hallgattak kicsit.

– Arra gondoltam – mondta hirtelen felélénkülve Margerite kisasszony –, hogy talán nem is kellene elválnunk örökre.

A férfira pillantott, de képtelen volt bármit leolvasni az arcáról.

– Mi lenne, ha... – folytatta kicsit elbátortalanodva –, persze, csak ha nincs ellenére... ha én is magával tartanék?

Jensen úr meghökkent, tétovasága azonban pillanatnyi volt csupán.

– Lehetetlen – jelentette ki határozottan. – Az út veszélyes. Maga nem sejti, menynyire!

– Akkor legalább – fogta könyörgőre a kisasszony – hadd kísérjem el egy darabon. Ameddig lehet.

– Nem olyan finom hölgyeknek való, mint maga.

– Ugyan, ne legyen már olyan kibírhatatlanul makacs!

– Nem hiszem, hogy jó ötlet lenne...

Még ellenkezett, de ellenállása fokról fokra gyengült, Margerite pedig megérezve ezt, annál kevésbé tágított. Addig-addig, míg Jensen úr végül beadta a derekát.

– No jó, ám legyen – mondotta utoljára –, de nagyon gyorsan kell felkészülnie. Egy óra múlva ott leszek magáért.

■ – Olyan furcsa – szólott Margerite kisasszony.

A szürkületben a kihalt tengerpart felé autóztak Jensen úr mikrobuszán. Szembejövő alig akadt errefelé. Amint a civilizációtól egyre távolodva nyomultak előre, mint-

ha meg is szűnt volna mindaz, amit maguk mögött hagytak. A táj félelmetes hallgatását alig zavarta meg a motor finom duruzsolása. Jöttükre kettényílt a némaság, mint magányos úszó előtt a víztükör, majd mögöttük ismét összezárulva láthatatlanul bekerítette őket.

– Micsoda? – kérdezte Jensen úr, és fejét körbeforgatva sorra kitekintett járműve ablakain.

A kisasszony kacagott.

– Maga a furcsa. Tudja, hogy még sosem láttam nyakkendő nélkül?

A férfi zavarba jött és motyogott valamit. Szó ami szó, a pedáns hivatalnokra alig lehetett ráismerni. Vastag, bélelt nadrágot, kötött pulóvert és kopott bőrdzsekit viselt, lábára bakancsot húzott. Igaz, a kisasszony sem a megszokott módján öltözött. Nadrágba bújt, amit csak igen ritkán tett meg, télikabátja helyett dzsekit öltött, kalapját meleg sapkára, hétköznapi lábbelijét magas szárú túracipőre cserélte.

A mikrobusz hátsó üléseit Jensen úr korábban kiszerelte. Helyükön most csővázas szerkezetek, karabineres hevederpántok hevertek, mellettük benzineskanna, szerszámosláda, zseblámpa és sok egyéb odaszórt kacat.

Mind jobban sötétedett. Már csak az úttestet látták maguk előtt, amint a reflektorok fényében kifogyhatatlan futószőnyegként suhant kerekeik alá. A kisasszony csendesen így szólt:

– Ha nem haragszik meg, Jensen úr... kérdeznék valamit. Soha nem árulta még el, hogyan szeretne eljutni... oda!

– Nem akartam untatni a részletekkel.

– Ugyan már, hova gondol! Dehogyis untatna! – tiltakozott hevesen Margerite kisasszony.

– Hát jó... ha valóban érdekli.

– Igenis, nagyon érdekel – erősítgette váltig a kisasszony.

Kezét a kormánykeréken, szemét az úton tartva Jensen úr beszélni kezdett.

– Bizonyára emlékszik még a középiskolából a gáztörvényekre.

– A gáztörvényekre? – Margerite kisasszony hangjában csalódás bújkált.

– Ne ijedjen meg – mondta sietve Jensen úr –, nem akarom képletekkel meg tudományos handabandával traktálni magát. Egyszerűen arról van szó, hogy a gázok egyenletesen töltik ki a rendelkezésükre álló teret. A levegő pedig gáz. Pontosabban gázkeverék, de ez a lényegen mit sem változtat.

– Miért? – kérdezte bátortalanul Margerite kisasszony. – Mi a lényeg?

– A lényeg... odanézzen!

Margerite kisasszony az ablak felé fordult, s tekintete messzire siklott a sötétbe vesző tájon. A távolban hegyvonulat sziluettje magasodott alig kivehetően az éjszakában. A csillagok tűhegynyi, észrevehetetlen pontjaival ritkásan meghintett égboltozaton most új, derengő fény terjedt széjjel. A domborzat takarásából előbújt a Hold, lomhán kapaszkodva pályáján az égbolt csúcsa felé. A tájat halotti fény lepte el.

– Látja? – kérdezte izgatottan Jensen úr. – Látja a Holdat?

– Persze, hogy látom – felelte értetlenül a kisasszony. – Mit akar vele?

– Van valami köztünk? Köztünk és a Hold között?

– Nincs semmi.

– Az ám! – Jensen úr arca mosolyra húzódott. – Semmi, csak levegő. Levegő, ami a gáztörvény értelmében egyenletesen tölti ki a teret tőlünk a Holdig. Ezen a levegőrétegen át fogok én egy egyszerű repülőszerkezet hátán a Holdba utazni.

Margerite kisasszony lélegzet után kapkodva alig jutott szóhoz a meglepetéstől.

– De hát... hogyan képzeli? A világűrön lehetetlen csak úgy átröpködni!

– Ó, ez igazán nem akadály!

– Neeem???

Jensen úr hangja szenvedélyesen felizzott.

– Ne higgyen el minden szamárságot, amivel teletömni igyekeznek az egyszerű emberek fejét! Még hogy világűr! Még hogy Naprendszer, galaxisok és ősrobbanás! Vegye tudomásul, hogy egy szó se igaz az egészből! Tudja, én gondolkodtam. Sokat, nagyon-nagyon sokat gondolkodtam, míg végre rájöttem az igazságra, és engem most már senki tudós emberfia meg nem etet többé a szemenszedett hazugságaival.

A kisasszony bénultan ült. Nem tudta, mit szóljon, mihez kezdjen. Úgy érezte, nagyon mély kútba hullik alá, melynek az alját még nem látni, de a tetejét is szem elől vesztette már, oly régóta zuhan bele.

– A régiek – folytatta Jensen úr – tudták az igazságot. Tudhatták, mert nem működött olyan gátlástalan, agymosó propagandagépezet, mint a mai világban, mely elfedte volna előlük, amit valaha tisztán felismertek. Ma nincs sem önálló világképük az embereknek, sem véleményük, sem ízlésük. Amiről azt hiszik, az nem más, mint az ezerfelől rájuk zúduló, ravaszul kimunkált tudatformáló információözön eredménye. Kisasszony, amit maga tudni vél a világról, azt nem azért hiszi, mert meggyőződött róla, hogy valóban úgy van, hanem azért, mert mások is ugyanazt hiszik. A példa ragadós, és senki sem szeret kilógni a sorból.

– Én soha nem gondolkodtam ilyesmin – felelte megszeppenve Margerite kisasszony. – Tudom, hogy sokan hazudnak, sokan próbálnak megtéveszteni. Ki érdekből, mint a reklámok gyártói, ki pedig azért, mert ostoba, és ő maga is rosszul tudja. De miféle igazságról beszél, drága Jensen úr, amit régen tudtak, s ma elrejtenek előlünk?

Kedvenc rögeszméje napirendre kerültével a férfi egészen izgalomba jött.

– Hát nem mindig egyszerű és világos az igazság? – kiáltotta szónokiasan. – A magukat tudósnak nevezők nap nap után mind bonyolultabb elméletekkel állnak elő a világ szerkezetét illetően. Összejátszanak a kormányokkal, és óriási összegeket költenek arra, hogy még körülményesebb elméleteket tákoljanak össze, még jobban csűrjék-csavarják a szót, még szorosabbra szőjék álságos érveik hálóját. Én azonban, mint egykoron Nagy Sándor a gordiuszi csomót, logikám pengeélével keresztülhasítok minden hamisságot, s már tudom...

Mintha egyhelyben lebegtek volna, puhán ringatózva az üléseken, pedig a mikrobusz változatlan sebességgel robogott két utasával az éjszakában.

– ...igen, én már tudom...

A kisasszony feszülten figyelt. Még remélt, még reménykedett. Még nem tudta, mit fog hallani, csupán növekvő aggodalommal érezte, hogy veszély közelít, mellyel neki, Margerite kisasszonynak kell egymagának szembeszegülnie, birokra kelnie... nem azért, hogy győztes legyen, ó, nem... pusztán azért, hogy továbbra is reménykedhessen...

Jensen úr közben lecsillapodott. Ismét halkan beszélt, de érezhető szenvedéllyel lökte ki magából a szavakat, a mondatokat, melyeket annyiszor átgondolt magányának évtizedeiben, melyeket hangosan kimondva emberi fül még nem, csak a hűséges Jeromos hallhatott.

– A Mindenség kicsi... sokkal kisebb, mint hinné... odakint nincsenek bolygók, csillagok, galaxisok... egyszerűen nem léteznek, érti?... alig egy-két objektum...

Hangja sziklaszilárd bizonyossággal csengett.

– Csak a Föld és körülötte a Hold kering magányosan a semmiben, rajtuk túl pedig mindenfelé a ragyogó kristályszféra terül el, amit mennyországnak is neveznek.

Margerite kisasszony nem döbbent meg, csupán az zavarta, hogy nem teljesen érti.

– És a csillagok? – csúszott ki a száján, és cseppet meg is ijedt, mert kérdése szinte támadólag hatott. A világért se szerette volna megbántani Jensen urat. A férfi azonban rá se hederített a hangsúlyra. Kész volt a válasszal.

– A kristályszférát magát nem láthatjuk, mert valami nagy sötétség, egy fekete burkolat takarja el a szemünk elől. Talán ki sem bírnánk a látását. Ezen a nagy sötéten azonban apróbb lyukak keletkeztek itt-ott, melyeken átszüremlik hozzánk valami kevéske abból a nagy-nagy égi fényességből. Ezek a csillagok. Egyetlen helyen pedig nagyobb átmérőjű ez a hasadás. Kicsivel nagyobb csupán, mégis olyan bőséggel zuhog rajta keresztül a mennyei dicsfény, hogy majd' belevakulunk... a Nap...

Gyerekkora könyveiből egy réges-régi metszet jutott Margerite kisasszony eszébe. Szántóföldek, mezők végénél az égi szféra roppant szivárványként húzódott le a földig, s hogy még szemléletesebb legyen a kép, egy jobbágy, odahagyva ökreit s szántó-vető munkáját, egészen a földabrosz széléig húzódott, ahol is letérdepelve, vállával átbújva a két világ határán, belebámult a tündöklő, szikrázó mennyei régiókba. Ez lenne a valóság?

– A legizgalmasabb azonban mégiscsak a Hold – folytatta rendületlenül Jensen úr –, mert a Hold valóságos, éppúgy a mi világunk része, akár a Föld. De mi a célja? Mi végből kering ott kinn, messze, ez az irdatlan kőkolonc, ez a gigászi, élettelen sziklagömb? Sokáig nem értettem.

– De ugye sikerült rájönnie a megoldásra?

Jensen úr büszkén nevetett.

– Pofonegyszerű. Nem fogja elhinni.

– Elhiszem, csak árulja már el – sürgette Margerite kisasszony.

– Búvóhely – mondta ki végre Jensen úr.

A kisasszony nem értette.

– Búvóhely? Hogyhogy búvóhely? Miféle búvóhely? Ki bújna el ott?

– Olyan búvóhely, ahol kiválóan el lehet rejtőzni, ugyanakkor mégis könnyen szemmel lehet tartani minket.

– Kettőnket? – kérdezte naivan elálmélkodva Margerite kisasszony.

Jensen úr türelmetlen mozdulatot tett.

– Az embereket. A földi világot. Mindazt, ami idelenn történik. Az éjszakai oldalon észrevehetetlenül el lehet rejtőzni, a nappaliról pedig kiváló megfigyelések végezhetők.

– És kik tennének ilyet? A Holdlakók?

– Ugyan! A Hold meddő sziklasivatag.

– Értelmes lények a Marsról?

– A Mars nem létezik, sem más földön kívüli világ.

– Akkor hát... az oroszok? – találgatott a kisasszony. – Vagy a kínaiak?

– Nem, ők soha nem juttattak embert a Holdra. Az amerikaiak pedig egytől-egyig mind visszajöttek.

– Talán valamelyik állam titokban mégiscsak...

– A műholdak korában? Ne vicceljen.

– Ki lehet akkor odafenn? – suttogta Margerite kisasszony, és érezte, mint szállja

meg a félelem. Túl sokat hallott egyszerre, túlságosan benne jártak az éjszakában, túlontúl ismeretlen volt a láthatatlan vidék, amerre jártak. Mi lesz, ha az út hirtelen véget ér, és teljes sebességgel belerobognak az óceánba? Vagy átzuhannak a kristályszféra falán túli semmibe?

– A választ Woody Allen adta meg.

Margerite kisasszony csodálkozva pillantott rá, de a férfi teljesen komolyan beszélt.

– Az udvari bolondnak minden korban jogában állt kimondani az igazat. Bárkit sértett is meg vele, semmitől sem kellett tartania. A mai bolondoknak még kényelmesebb. Csak nevetnek rajtuk, nem veszi őket komolyan senki, mert képtelenek felismerni, hogy szavaikban mennyi igazság rejlik. Pedig Isten akár egy kisgyerek szájába is adhatja a legfőbb bölcsességet. Miért ne világosíthatna meg engem éppen Woody Allen?

– Woody Allen?! – a kisasszony sehogy sem akarta elhinni. – Mit mondott?

– Hát csak annyit... Einstein híres mondását idézte, mely szerint „Isten nem játszik a világgal kockajátékot", majd hozzáfűzte: „Naná, mert bújócskázik vele!" Először jót nevettem rajta, s csak később kezdtem töprengeni. Miért ne? Talán valóban bujkál a saját teremtményei elől. El akarja kerülni a véletlen találkozásokat. Vagy más okból. Ki ismeri az ő szándékait? S ha már elbújt... vajon hol rejtőzhetett el? Van-e alkalmasabb hely a Holdnál? Nemcsak jól lát onnét mindent, de közbe is avatkozhat, amikor kedve tartja. Ha úgy akarja, megjelenhet közöttünk, ő viszont elérhetetlen számunkra ezen a mennyei trónuson. Legalábbis eddig az volt. Csakhogy én most...

■ Margerite kisasszony fázósan toporgott. Már félórája, hogy megérkeztek az óceán parti szikláihoz, s a vadul fújó szél ellenére Jensen úr nyomban buzgó tevékenységbe fogott a mikrobusz reflektorainak fényében. A kisasszony legőszintébb igyekezete ellenére sem tudott segíteni neki. Csak tisztes távolból figyelhette, amint a férfi hosszú alumíniumcsöveket szed le a kocsi tetejéről, színes ponyvát tereget a fűre, huzalokat rögzít, csavaros feszítőket húz meg vagy enged lazábbra, zsinegeket fűz a ponyva karikáiba, görbe profilrudakat dugdos varrataiba, s a kisasszony hamarosan felismerte a szeme előtt kibontakozó szerkezetet: egy motoros sárkányrepülőt. Jensen úr széllel szembe fordította az összeszerelt járművet, és orrát gondosan a földre nyomta, nehogy felborítsa egy erősebb légáramlat.

Elérkezett az indulás perce. Jensen úr bukósisakot vett elő a mikrobusz hátulját borító kacatok közül, fejébe húzta, és álla alatt gondosan becsatolta a szíjat, még különösebb látványt nyújtva Margerite kisasszony számára.

– Ugye nem felejtette el, amit megbeszéltünk? – kiáltotta Jensen úr. Hangosabban beszélt a szokásosnál, mert érezte, hogy a süvítő szél elviszi a hangját. – Ha holnap reggelig nem érnék vissza...

– Tudom, tudom – bólogatott Margerite kisasszony –, bejelentem az eltűnését a rendőrségen.

– Akkor ez rendben is volna.

– Nem gondolja meg magát? – kérdezte bánatosan a kisasszony. – Még nem késő visszafordulni.

– Eszemben sincs – felelte Jensen úr. – Maga is jól tudja, hogy nincs más megoldás. Ez az utolsó esélyünk.

– Hátha mégsem állnak annyira rosszul a dolgok...

– Hogy nem-e? – kiáltotta harsányan Jensen úr. – Emlékezzen vissza csak az elmúlt hétre!

– Emlékszem – mondta csendesen Margerite kisasszony. – Bombamerényletek, háborúk, katasztrófák...

– Gyilkosságok, járványok, éhínség... – harsogta Jensen úr.

– Gyűlölködés, pusztítás, pazarlás... – suttogta Margerite kisasszony mind lemondóbban.

– És ez így megy hétről hétre, hónapról hónapra, évről évre! Legfőbb ideje megálljt parancsolni, mielőtt túlságosan késő lesz! Ki más tehetné meg, ha nem Ő? Felmegyek hozzá, hogy felrázzam, és megmondjam neki...

– Ezt azért mégsem kéne – riadt meg a kisasszony.

– Micsodát?

– Felrázni.

– Eh... – a férfi türelmetlenül legyintett – nem szó szerint értettem. Rá akarom venni, hogy álljon végre a sarkára, és tegyen rendet idelenn, mert sokáig nem viselhetjük már el ezt a rengeteg szörnyűséget. Akkor talán észbe kap, vagy megszán minket, vagy tudomisén... Ha őrá sem számíthatunk, akkor úgyis mindegy. Akkor ez a világ úgysem áll már sokáig.

Elhallgatott.

A sárkányrepülő felé nézett. A gép ponyváját szüntelenül lobogtatta az óceán felől fújó szél, időnként hangosakat csattant, mint valami ostor. Merevítő acélsodronyai csillogó ezüstfonálként feszültek a holdfényben.

– Indulok – mondta Jensen úr.

– Miért kell éppen magának mennie? – fakadt ki Margerite kisasszony. – Nem mehetne valaki más?

– Kicsoda? Akivel próbáltam megértetni, mire készülök, mind kinevetett. Azt mondták, lehetetlenre vállalkozom, és ki fogom törni a nyakam. Csak én tudom egyesegyedül, hogy amit elterveztem, véghezvihető. Én megcsinálom.

– Hogyan lehet ennyire biztos benne, hogy sikerülni fog?

– Elárulok magának valamit, amit senki más nem tud rajtam kívül.

Jensen úr közelebb lépett. Ha kilométereken belül nem tartózkodik is teremtett emberi lélek, a nagy titkokat azért mégsem szabad kikiabálni. Azokba halkan, ünnepélyesen kell beavatni az arra érdemeseket. Jensen úr tehát csöndesen így folytatta:

– A Hold igazából nincs is olyan messze. Sokkal közelebb van, mint tanítják az iskolában. Meglepő, nemde? Magam is alig hittem, mikor ráébredtem egy szép napon. Húsz kilométer sincs a távolság. Igaz, felfelé kell repülni, de nekem négy órára elegendő üzemanyagom van. Az odaútra biztosan elég. Visszafelé pedig sirályként vitorlázva – kitárt karjával mutatta – ereszkedem alá.

– Akkor jó – mondta a kisasszony, és kicsit felvidult. – Így már nem is tűnik annyira veszélyesnek.

Jensen úr lehajtotta a fejét.

– Csak egy dolgot sajnálok – mormolta maga elé.

– Micsodát?

– Hogy Jeromost nem vihetem magammal. Pont elférne a hátsó ülésen. Annyiszor bámulta, annyiszor megugatta a Holdat. Biztosan élvezné az utazást. Miért is nem érhette meg ezt a napot?

Erre nem volt mit felelni. Margerite kisasszony fejét lehajtva szótlanul álldogált. Majd valami az eszébe jutott, lassan felemelte tekintetét és habozva így szólt:

– Én... én éppen elférnék Jeromos helyén. Kicsi vagyok és egészen könnyű.

Jensen úr a repülő szerkezetre pillantott, mintha mérlegelné, hogy elég erős-e, elbírja-e kettőjüket is, majd fel a Holdra, aztán ismét a sárkányrepülőre. Látszott rajta, hogy tanakodik magában. Bizonyára alaposan fontolóra vette a kérdést, ámbár senki se tudhatja, pontosan mi játszódott le benne. A kisasszony már azt hitte, ismét elutasítja őt, de Jensen úr váratlanul azt mondta:

– Ha tényleg akarja... nem bánom. Sőt, örömmel veszem.

Margerite kisasszony a sárkányrepülő gondolájának hátsó ülésén kuporgott bekötve, fején Jensen úr tartalék bukósisakjával, mely kicsit ugyan nagy volt neki, de cseppet sem bánta. A férfit figyelte, amint az kesztyűs kezével erőset ránt a méteres sugarú, simára lakkozott fa légcsavaron, majd beugrik a pilótaülésre és beszíjazza magát.

Jensen úr gázt adott. Amint a sziklák pereme közeledett, óvatosan előretolta a kormányrudat, mire a sárkány orra megemelkedett. A szél váratlanul felerősödve aláfújt a vitorláknak. Megtöltötte a szárnyakat levegővel, amitől azok öblösen megfeszültek, majd hirtelen a magasba rántotta őket. A sziklák okozta turbulencia miatt a gép inogni kezdett, s Margerite kisasszony megrettent. Jensen úr azonban biztos kézzel nyomta előre még tovább a gázkart, a motor felbőgött, s a légcsavar egykettőre kitolta a szerkezetet a kritikus zónából. A gép imbolygása megszűnt, s máris egyenletes tempóban, lassan emelkedve repültek az óceán hullámtaréjai fölött.

– Jól van? – kiáltott hátra a válla fölött Jensen úr.

– Remekül – felelte Margerite kisasszony.

– A nehezén túl is vagyunk. Meglátja, a többi már simán megy.

Kis idő múltán Jensen úr érezte, hogy Margerite kisasszony megkocogtatja a vállát.

– Tessék? Mit akar?

– Egyet ígérjen meg! – kiabálta előrehajolva a kisasszony.

– Micsodát?

– Hogy nem fogja megrázni. Egyáltalán, legjobb, ha egyetlen ujjal sem érinti őt.

Jensen úr hangosan hahotázva felnevetett.

– Ha csak ez aggasztja... megígérem. Ünnepélyesen megígérem.

– Akkor minden rendben – felelte boldogan Margerite kisasszony, és ő is vele kacagott.

Apró, finom mozdulat a kormányrúdon, pici igazítás, és a repülő orra beállt a helyes irányba. Jensen úr vidáman rikkantott. Hangja szanaszét gurult a parttalan légben.

Körülnéztek.

Szárazföld semerre sem látszott. Már nagyon magasan jártak. A csillagfényes égbolt, melynek sötétjében egyre emelkedtek, mint légtornászok egy gigantikus cirkusz tágas kupolájában, beborította, körülölelte őket.

Semmi teendőjük nem maradt.

A motor egyenletes pöfögésétől kísérve, az óceán szapora hullámai fölött nyílegyenesen belerepültek a derengő Hold mind hatalmasabbá váló korongjába. •

• A szerző a berlini Kafka folyóirat, a budapesti Goethe Intézet és a litera portál „Mit szólna ma Kafka...” c. irodalmi pályázatán megosztott második helyezést ért el 2004. június 3-án a Műcsarnokban felolvasott, „Vonat Európába” c. novellájával. Ezúton is gratulálunk!

P. R. Popovics űrhajós 1962. augusztus 12-én indult a Vosztok-4 fedélzetén 2 nap 22 óra 22 perces űrrepülésre. A repülés során 5 km-re megközelítette a Vosztok-3-at.

W. M. Schirra űrhajós1962. október 3-án indult a Mercury-8 fedélzetén 9 óra 13 perces űrrepülésre.

V. F. Bikovszkij űrhajós 1963. június 14-én indult a Vosztok-5 fedélzetén 4 nap 23 óra 6 perces űrrepülésre.

Ódon gondolatok a Holdról és az űrutazásról

Válogatás a Vasárnapi Újság 1855 és 1900 között megjelent cikkeiből

Hoitsy Pál: **Milyennek látszik földünk a csillagokról?** *(részlet)*

„Mintha bizony a föld bajából nem volna elég?“ fogja mondani talán az olvasó, midőn czikkünk feliratára rátekint. „Mintha nekünk szegény földlakóknak nem lenne elég a magunk baja, azt is vizsgáljuk-e, hogyan bajlódnak mások mi velünk?“ Pedig méltó fáradozás. Talán olyan távolban, minőből a csillagok lakói tekintenek reánk, nem látni apró bajainkat, s a mi földünk ragyogó jelenség gyanánt tünik fel az ő égboltozatukon. Talán a mi földünk világitja meg éjök sötétségét, s ragyog utjaikra nemcsak a mennybolt csillagocskája gyanánt, hanem utbaigazitást is ad nekik, nem egy különben alig kimagyarázható jelenség megfejtéséhez?

Ki merne mind ezekre feleletet adni? ki merné állitani, hogy a más világok lakói – ha vannak ilyenek – olyan szervekkel vannak ellátva, mint a mieink? Mi mind ezekről semmit sem tudhatunk. Lehet, hogy a hold lakóinak p. o. sokkal érzékenyebb látó szerveik vannak, mint a mieink, lehet, hogy sokkal érzéketlenebbek. Nincs semmi, ami az ellen szólana, hogy ők közvetlenül, messzelátó csövek nélkül szemléljék a földön végbe menő eseményeket, s lehet, hogy a váczi-utcza vagy a korzó sétálói előttük ismert alakok. Sőt látásuk finomságát bizonynyal csak emeli levegőjük finomsága, mely, mint kisérleteink bizonyitják, a hősugarakat nem nyeli el, hanem egészben átbocsátja. Sőt ha ezek a holdlakók csak annyi napokat élnek, mint körülbelől mi magunk, ismerhetik évezredes történetünket is saját tapasztalásból. A holdon t. i. 4 hétig tart egy-egy nap, a mi tehát mi nálunk 60 év, az náluk 1680, ugy hogy ott egy hatvan évet élt ember szinről szinre láthatta Attilát, vagy a góthok világpusztitó fejedelmeit.

Nincs ok, a mely ez ellen bizonyitana. Az életnek lefolyását mi ily változtatott körülmények között meg nem határozhatjuk, s e téren szabad csapongást engedhetünk a képzeletnek. Hanem felvethetjük a kérdést másként is, tehetjük vizsgálódásunk tárgyává azt is, milyennek láthatná földünket a holdról vagy Venusról egy oly földi lény, kinek szervezete a mienkkel megegyezik. És erre nézve már adhatunk valamivel határozottabb feleletet is, habár nem mindenben határozottat.

Mindenesetre legszebb tüneménynek látszik a föld a holdlakóknak. Ezek számára épen akkor ragyog a legteljesebb fényben (akkor van „föld-tölte“), mikor különben legsötétebb az éjszaka, ellenben fénye akkor fogy el (akkor van föld-fogyta), mikor a Nap épen delel. Naplemente után minden este szürkület nélkül állana ott be a teljes sötétség, ha az ég homályát a föld nem enyhitené. De csak a hold egyik felén. Tudvalevő, hogy a hold folyton csak egyik oldalát forditja felénk, a másik oldalát mi sohasem láthatjuk, s igy arról az oldalról a földet sem láthatni soha. Vannak vidékek, melyeknek lakói épen fejök fölött látják ezt az égi testet négyszer akkorának, mint minőnek mi a holdat; vannak ismét más vidékek, melyekről folyton a láthatár szélén egy magasságban látható. De a hold minden egyes pontjáról folyton ugyan azon a helyen lehet látni s nem mozog sem előre, sem hátra. A hold lakóinak egyik része földünket nem látja soha, s ha megvan bennök is a természet tüneményei iránt az érdeklődés, előbb utazást kell tenniök, hogy azokra a vidékekre eljuthassanak, a melyekről a föld látható. Élénken tudjuk képzelni a hatást, melyet ez a tünemény az ily utazókra gyakorolhat! Közelébb és közelébb jönnek a földsütötte tájak felé, mig egyszerre – pirkadó hajnal előzése nélkül – előttünk áll a fenséges tünemény. Egy égi test, mely szebb valamennyinél s helyét nem változtatja, mint azok! Ott áll folyton ugyanazon a helyen, biztos, el nem téveszthető iránymutató gyanánt szolgálva az éj utasának.

S ha vannak a holdlakóknak messzelátói, bizony alighanem folytonos észleléseik tárgyát képezzük. (...) Alkalmasint észre fogják venni, midőn egy-egy hatalmas világító toronyban kigyul az elektrikus fény, s nem lehetetlen, hogy Chicago égése fényes panorámát szolgáltatott nekik.

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1879. február 23., XXVI. évf., 8 szám., 120-121. o.

A hulló csillagokról *(részlet)*

A látcsövek tökélyesedése által sikerült az égi testek, nevezetesen a közel lévő holdnak felszinéről tudomást szerezhetni, – s hosszas s figyelmes vizsgálódás folytán azt látván, hogy a hold felszine egyenetlen s hogy azon, tüzhányó hegyeinkhez hasonló alakú emelkedések volnának, – azon gondolatra jöttek, hogy a hold tüzhányó hegyekkel birna, melyeknek vetényei olly borzasztó erővel vettetnének ki, – hogy földünk közelébe érvén, ennek vonzó ereje által levonatnak s földünkre lehullnak, – s ha ez csak kis tömegben s a nézőtöl távol történik, hulló csillagokat, ha közelünkben esnek le, – tüzes golyókat képeznek.

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1854., I. évf., 13. szám, 103. o.

A holdban

A holdnak érdekes megfigyeléséről ir a londoni «Selenographical Journal», az angol «Selenographical Society» közlönye. E társulat oly szakemberekből áll, kik azt a czélt tüzték ki, hogy távcső segélyével lehetőleg tanulmányozzák a hold felületét. Mr. Stanley Williams ez évi márczius hó 27-én egy 110-szeres nagyitásu távcsővel a holdnak «Plato» néven ismeretes kráterét vizsgálta. Esti 8 órakor nagy csodálkozására a nagy krátergyürü keleti oldalán, s a középponttól kissé északra, széles fényszalagot vett észre. Déli részén is fedezett fel hasonló fényszalagokat, melyek azonban keskenyebbek és halványabbak voltak, mint az előbbiek. Még jobban elbámult, mikor az egész nagy kráter belsejében gyönge, tejszinü fény tünt föl. Az egész kráternek csak mintegy negyedrésze volt sötét, mig többi részét e fény boritotta. Megfigyeléseit a fellegek megzavarták, s mikor az ég 9 óra tájban kiderült, mindennek vége volt, sötét lett az egész kráter. Stanley Williams egybehasonlitotta megfigyeléseit Schröterével (1789) és Birtével (1871). Ő maga már 1877. augusztus 31-én egy 150-szeres nagyitásu távcsővel hasonló tüneményt észlelt az emlitett kráteren. Felső felülete egészen árnyékban volt, mig déli lejtőjén foszfor-fény látszott. Trouvelot 1871. január 4-én a «Kant» kráteren, más alkalommal a «Godin» kráteren hasonló tüneményeket észlelt. Bizonyos okokból ki van zárva annak a lehetősége, hogy azon fényt a nap sugarainak visszaverődése okozza. Hogy mi a voltaképeni oka, azt csak gyanitani lehet. Trouvelot azt hiszi, hogy a tünemény a holdnak rendkivüli mérvben megritkult légkörében leli magyarázatát, mig más buvárok azt hiszik, hogy az nem egyéb a holdnak foszforeskáló saját fényénél.

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1882. november 12., XXIX. évf., 46. szám, 737. o.

A holdról uj elméletet állitott fel egy berlini tudós

Ez elmélet szerint, mivel a nehezebb résznek kell a föld felé fordulva lenni, a másik, tőlünk állandóan elfordult részen levegőnek s viznek kell lennie, mely könnyebb. A felerészben vizzel telt golyónak, ha zsinóron egy tárgy körül forgatjuk, külső részét mindig a vizzel telt fél fogja képezni.

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1883. április 29., XXX. évf., 17. szám, 272. o.

Hogy közlekedhetnének a föld lakói a holdon létezőkkel?

E nevezetes kérdés megoldására tekintélyes összeget hagyományozott Kán Ágoston nemrég elhunyt budapesti ügyvéd. A pályázat kiirásával az akadémiát bizta meg, oly feltétel mellett, hogyha bizonyos idő leteltével e kérdés meg nem fejtetnék, az összegről az akadémia feltétlenül rendelkezik. A pályadij 200 arany s igy az akadémia igen szép összeg birtokába jutott.

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1883. január 21., XXX. évf., 3. szám, 45. o.

Edvi Illés Pál: Léghajózás lehető-e a csillagokig?

Földplanétánk minden évben, napkörüli pályáján február és márczius havak folytán van európai oldalával a legcsillagosabb ég felé fordulva, mint ezt kies éjszakákon bármellyikünk lelki elragadtatással észlelheti. A csillagászok illyenkor érzik magukat igazán elemökben, és fegyverzett szemekkel kimondhatlan gyönyörben nézdelik a magasságos regióknak ragyogványait. Az ő füleik sejtik ama bájos zengzetü égi symphoniát, mellyet az ifju római hős Scipio egykori szép álmában hallott, Cicero pedig ékes stillel leirni megkisértett. Dicső hivatal! Isteni élvezet! Bámulatos mély tudomány, mellyről fogalma is csak tudósnak lehet. De csillagászok igen igen kevesen vagyunk. Hazánkban is hivatalosan csak egy honfitársunk őrködik illy állomáson, az előtt a szent Gellért hegyen épült csillagászati toronyban, s most, annak elpusztulása után Egerben; e tudósunk neve Montedegói *Albert* Ferencz. Kenyerét mástól senki sem féltheti kevésbé, mint a csillagász: azonban tudományából töredékeket lopdoz el tőle mindenikünk, mint az orvosokéból. Vannak helylyelközzel dilettans csillagászok, azaz: e tudományt kedves szenvedélyből gyakorló privát tudósok; millyenek p. Brassai Samu, Lugossy József, Wimmer Ágoston, a nemrég elhunyt soproni lelkész Gamauf, stb. Aztán vannak közemberek, a puszták lakói és éjjel nappal kint tanyázó pásztorok, kik a tanult csillagászok kincseiből saját tapasztalásaik után sokat tudnak, és ismerik az északi égsark-csillagot is, rajzolt égképen a legelső feladatot; – a nélkül, hogy illy égképet valaha láttak, vagy annak merre s hogyan forditását tanulták volna. – Bár kik legyünk pedig, és az astronomiában (csillagászi tudományban) bármely kiskoruak, mégis a csillagos ég mindenikünket érdekel, néma felénk ragyogásával merengésekbe sülyeszt; a holdban, mint a hozzánk legközelebb (azaz csak 50 ezer mérföldnyi közre) álló planétában élő mozgó alakokat is képzeltet s nagyszerü gondolatokat ébreszt, – névszerint azt a gondolatot, vajha lehetne embernek oda még valamikor elhajózni, vagy onnét hozzánk valamelly eleven lénynek alá lebegni. E sejtelemhez némi kis reményszárnyakat füz az a légtünemény, melly szerint földtekénkre hol itt hol ott néha más csillagbeli égi testek, u. n. meteorok (levegői kövek) több izben már vetődtek el; – mint ollyan ide tévedt darab követ a magyar

nemzeti muzeumban is szemlélhetni. De hogy ez a kellemes remény miként törpül alá az ábrázolások körébe, és hogy milly kézzelfogható okokkal bebizonyul, miszerint az ember kötve van kizárólag a földgöröngyhez: az ki fog tetszeni, ha az itt következő tudósitást megolvassuk, melly egy franczia tudós léghajózónak 1837-ben kelt és többször ismételt lég-balloni tapasztalásokkal igazolt utazási naplójából van kivéve.

„Ezernyolczszáz lábig a föld szinvonalán fölül, az emberre minden bényomás átalán kellemetes. Alá nézdelve még minden tárgy tisztán felismerhető; és az utazónak ugy tetszik, mintha madárként vitorlázna a levegőn át. De mihelyt az utas 1800 lábnyi magasságnál fölebb emelkedik, a légkör azonnal elzordonul, alatt minden tárgy egybefoly, a levegő vékonynyá ernyedez, a lélekzet szorongó lesz, a beszélés majdnem lehetetlen; sőt a szemekből, fülekből és orrból vér serkedez, a földi légkörnek testre nyomaszkodó súlya már itt széttágulván. Mostantól fogva a hideg is mindinkább növekedik; az ég kék mennyezete mindinkább elhomályosul, a physicai élet mindinkább elhal, földön a leghalkabb mozdulat a légballonnak borzasztó reszketését idézi elő, – az emberi szó értelmetlenné válik egészen, és az aéronauta (léghajozó) maga körül nem érez mást, mint a legiszonyatosb egyedüllétet. Midőn illyenkor a ballon alatt a földi légkörben zivatar keletkezik: ez olly megható pompás látományt nyujt onnét fölül, mellynek nagyszerüségéhez semmi nem hasonlitható. Huszonnégyezer lábnyi magasságban már alig lehet kiállani néhány minutáig.“

Csillagokhoz tehát még közelebb emelkedésről, föld fiainak szó sem lehet.

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1855. április 8., II. évf., 14. szám, 110-111. o.

Hoitsy Pál : Pillantások a természettudomány jövőjébe *(részlet)*

A *csillagászat* jövője legnagyobb mértékben attól függ: mennyire birjuk tökéletesiteni az optikai műszereket. Ezen a téren még igen sok az, a mit elérhetünk. Az utánunk jövők alkalmasint oly teleskópokat fognak készíteni, melyeknek segélyével közvetlenül győződhetnek meg róla, hogy naprendszerünk bolygóin minő élet folyik. Meg fogják látni a Mars városait, falvait, az ottani eszes lényeknek keze művét, valamikor talán ezeket a lényeket is. Kiterjesztik megfigyelésöket a Venusra és a Jupiterre, s ismerni fogják azok vidékeit és tájait. A kis bolygóknak nagy számát fogják felfedezni, melyek ma ismeretlenek, s képet alkothatnak magoknak arról is, hogy van-e azok felületén élet, és ha van, hogy az minő. Az álló csillagoknak is sok millióit és billióit fogják felfedezni, mindig többet és többet, a mint a látóeszköz tökéletesedik. Igen sok álló csillagnak meghatározzák sajátos mozgását. Fel fogják fedezni azt a csillagot, mely körül a mi Napunk az ő egész bolygórendszerével együtt forog. Arról is meg fogják tudni, hogy valamely irányban halad, mert lehetetlen, hogy valami mozdulatlanúl álljon a mindenségben. Tanúlmányozni fogják a csillagködöknek természetét, új, becses ismereteket fognak szerezni, melyek megmagyarázzák a Föld keletkezését. Észlelni fogják a többi naprendszerek bolygóit is, melyeknek nincs sajátos fényök és a melyek ma a mi számunkra láthatatlanok, de a melyekről tudjuk, hogy kell létezniök.

Talán egészen új szerkezetű eszközöket találnak fel, melyek által lehetségessé válik egyik égitestről jelt adni a más világok lakóinak. Mert hisz lehet, hogy naprendszerünk régebbi keletkezésű bolygóiról évezredek óta adnak már számunkra ily jeleket, de mi nem értjük, még csak nem is veszszük észre azokat.

De sohase fognak odáig jutni késő unokáink, hogy élve akár csak a legközelebbi bolygó felületére is eljuthassanak. A mechanika talán tehet akkora haladást, hogy egy nagyobb löveget elröppentsen innen akár a Mars felületéig, mert egy 8000 méter kezdő sebességgel kilőtt ágyugolyó sohase esnék többé a földre vissza. De azok, a kik ily úton kisérelnének meg egy égi utazást, elvesznének menthetetlenül az új hazának lényegesen különböző viszonyai között. A régibb bolygók lényeinek kulturája is sokkal régibb, mint a miénk. Ők talán oly fokán állanak a fejlődésnek, minőt mi százezer évek múltán fogunk csak elérni. Ha lenne benne mód, átjöttek volna régen látogatóba hozzánk. A hogy ők nem jöttek át, mi sem fogunk átjárni máshová.

Hát a végtelenséget át fogjuk-e tekinteni valaha?

Meg fogjuk-e tudni, hogy a világegyetem mikép keletkezett?

Mi a végoka?

Mi a végzete?

Örökös éj borítja ezeket a kérdéseket, melynek fátyolát sohase fogja meglebbenteni emberi kéz.

Hatalmas éj! hatalmas éj! *(Euripides)*

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1900. március 11., XLVII. évf., 10. szám, 150-151. o.

Az eredeti helyesírással közölt szövegeket összeállította: Ambrus Attila József

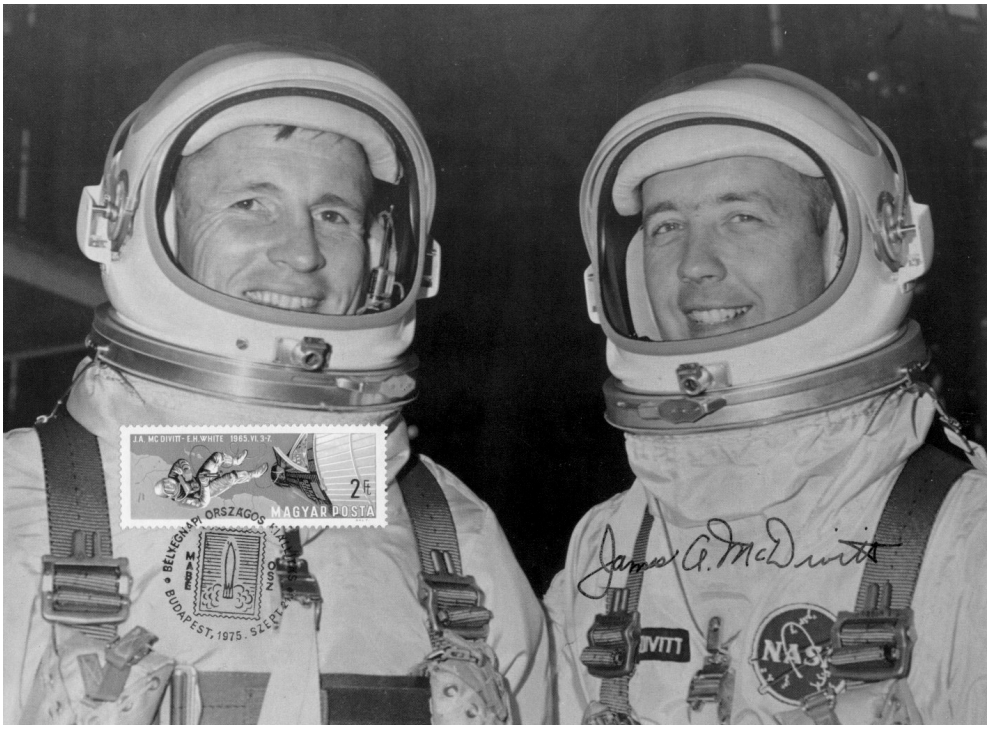

E. H. White másodpilóta és J. A. McDivitt parancsnok 1965. június 3-án indult 4 nap 1 óra 56 perces űrrepülésre a Gemini-4 fedélzetén. Az első amerikai 21 perces űrsétát White hajtotta végre.

C. Conrad másodpilóta és L. G. Cooper parancsnok 1965. augusztus 21-én indult 7 nap 22 óra 56 perces űrrepülésre a Gemini-5 fedélzetén. A tartós súlytalanság élettani hatásait vizsgálták.

Marco Caldera

Nagy Szellem

Hosszú Sas rövidet füttyentett. Szinte csak lehelve préselte ki a levegőt gyöngyházként fehérlő fogai közt, mégis a hosszúkás asztalnál helyet foglaló öt férfi egyszerre kapta fel a fejét. Nem néztek egymásra, tudták mit jelent a hang. Bölcs Medve kezében megállt az eddig körbejáró díszes, faragott mintákkal ékesített pipa, majd lassú, megfontolt mozdulattal tette le a füstölgő tárgyat az asztal közepére. Egyikük se szólt. Hátradőltek támlás székeikben, és békésen, rezzenéstelen arccal vártak.

Hosszú Sasnak meg kellett görnyednie, ha ki akart nézni a kis *store*[1] alacsonyra épített ablakán, de egyáltalán nem zavarta ez a kényelmetlen testhelyzet. Minden idegszálával arra a kis furgonra koncentrált, amely maga körül hatalmas porfelhőt kavarva, ebben a pillanatban fékezett a turistáknak szánt dísztárgyakkal roskadásig megpakolt indián boltocska előtt. A jármű vezetője megvárta, míg a kocsi körül elül a gomolygó por, majd kivágta a furgon nyikorgó ajtaját. A vezetőülésből egy kistermetű, feketehajú, rézbőrű férfi pattant ki, és határozott léptekkel indult az üzlet csukott faajtajához.

– Fehér Kígyó! – Hosszú Sas szinte kiköpte a nevet. Annyi gyűlölet volt ebben a két szóban, hogy ha üresek lettek volna a bolt polcai, jutott volna belőlük minden rekeszbe.

Az ablaknál az eddig a falat támasztó és leselkedő indián elhagyta őrhelyét, és az ajtó felé indult, hogy minél közelebb kerüljön a belépőhöz. A helyiségre telepedett mély csöndet csak a bolt mértani közepén kialakított, lépésnyi széles tűzrakóhelyen lángoló fahasábok pattogása törte meg.

A deszkalépcsőről behallatszó erőteljes léptek ekkor elhaltak az ajtó előtt, majd néhány másodperccel később a jövevény egy határozott mozdulattal feltépte a kifelé nyíló bejáratot. A benti súlyos pipafüst megkönnyebbülten szökött ki a feltáruló nyíláson, szinte mellbe vágva az idegent.

– Hó! Mi van itt? – kiáltotta az, miközben oldalazva belépett a helyiségbe. Hátát egyből a deszkákból szögelt falnak vetette, és jobb kezét hanyagul rátette az oldalára csatolt pisztoly agyára. A mozdulat nem volt fenyegető, inkább csak jelezte, hogy ha szükséges, a férfi másodpercek alatt elő fogja kapni fegyverét. – Itt késsel lehet vágni a füstöt! Kigyulladt végre ez a rozzant kalyiba?

A bent ülők rezzenéstelen tekintettel néztek az idegenre. Egyikük se méltatta őt arra, hogy válaszoljon értelmetlen kérdésére.

– Nocsak! – lepődött meg a férfi a sok ember láttán. – Arra számítottam Bölcs Medve, hogy egyedül talállak, és úgy kell majd kivernem kezedből az ópiumos pipát, ha akarok veled néhány értelmes szót váltani. Igazán nem gondoltam, hogy ennyi jó, *tisztességes* embert találok majd nálad. – A tisztességes szót olyan gúnnyal mondta, hogy Hosszú Sas önkéntelenül is felé lépett egyet.

---

1 bolt, üzlet

A jövevény keze ráfonódott az eddig lazán tartott pisztoly agyára.

– Mit akarsz, Fehér Kígyó? – emelkedett fel az asztalfőn ülő koros férfi, hogy megelőzze az értelmetlen vitát.

Az újonnan jött indián dühösen fordult az idős ember felé.

– Kőszívű Hódnak hívnak, öreg! – köpködte a szavakat fogcsikorgatva. – Ti találtátok ki a Fehér Kígyót! Lehetne annyi eszed, hogy nem cáfolsz rá a nevedre! Nem valami bölcs dolog fegyveres embert ingerelni.

– Mit akarsz, Fehér Kígyó? – ismételte meg szavait Bölcs Medve, semmibe véve az alacsony indián burkolt fenyegetését.

– Vigyázz öreg, ha nagyon körülnézek, biztosan találok a kunyhódban néhány embargó alatt lévő kubai szivart. Ha másért nem, de ezért beidéztethetlek a hivatalba! – pár másodpercig gondolkodott, aztán a sötét pillantásokra való tekintettel úgy döntött, inkább lenyeli sérelmét. – De mindegy, nem ezért jöttem. Az új *tipi*[2] miatt vagyok itt, amit a szemben lévő dombon állítotok...

– Igen? – kérdezte az öreg indián minden érdeklődés nélkül a beállt csöndben.

– Nem tetszik a formája! Mióta építenek a sziúk ilyen szögletes oldalú, csapott tetejű sátrat? Mire kell ez nektek?

– Nem tartozik rád, Kígyó – szólt Bölcs Medve olyan nyugodt hangon, ami akár azt is jelenthette, hogy vége a meghallgatásnak, el lehet menni.

A másik indián nem érte be ennyivel.

– Ha nem áruljátok el, akkor azt kell feltételeznem, valami betiltott szertartáshoz van rá szükségetek, és ezt kénytelen leszek jelenteni a kormánynak.

– Megmagyarázom neked, mert már sérti a fülemet, hogy úgy sírsz, mint egy *squaw*.[3] Hosszú Sas testvérünk nagyon beteg – nézett rá az ablak előtt álló magas indiánra, aki a kezdeti meglepetését leküzdve, hirtelen kifordította szemét, és mint a veszett kutya, egy kis habos nyálat préselt ki a fogai között.

– Hogy ez a langaléta beteg lenne? – hitetlenkedett a másik. – De azért folytasd! Érdekel, mi kering abban a csavaros agyadban!

– Mint már mondtam, testvérünk beteg – Bölcs Medve nem zavartatta magát. – Ennek a sajnálatos esetnek hírét vették feketeláb barátaink is – mutatott a két, vele szemben ülő alakra –, és felajánlották, hogy izzasztókunyhót építenek, ahol majd kiűzik a Hosszú Sas testét fogva tartó rossz szellemeket. Azért ilyen furcsa a kunyhó, mert a feketeláb törzsnél szokásban lévő formát követi.

– Hát ezt jól kitaláltad öreg, de nem hiszek neked. Mióta barátaitok a feketelábúak? Már csak az hiányzik, hogy megjelenjen néhány varjú indián is, és akkor tényleg nem tudom, mit gondoljak.

– Nos, Fehér Hold, a varjú törzs sámánja azért jött, hogy tanulmányozza szokásainkat – mutatott a másik indiánra –, Ülő Farkas cherokee főnök pedig azért látogatott el hozzánk, hogy útmutatást nyújtson, a turisták törzse miként tudna minél több dollárt itthagyni a *pow-wow*[4] idején.

– Ez jó! Ez aztán a válogatott csapat! – képedt el a másik. – Azt hiszem, mindenképpen közölnöm kell a hatóságokkal, hogy a rezervátumban készül valami.

---

2 indián sátor

3 indián asszony

4 zenés-táncos indián szertartás

Bölcs Medve tudta, hogy csak egy pillantásába kerülne, és Hosszú Sas a következő másodpercben elvágná az alacsony indián torkát, ezért lassan megrázta a fejét.

– Ha gondolod Fehér Kígyó, hát menj árulkodni a hatóságokhoz, de nekik se fogunk tudni mást mondani, ezért csak kinevetnek majd téged, mint egy ugráló, játékos kölyökkutyát. Hát hiányzik ez neked? – mosolyodott el az öreg indián, mint aki tényleg szívén viseli a másik sorsát.

– Mondtam már, hogy Kőszívű Hód a nevem! – fortyant fel az alacsony férfi tehetetlen dühében. – Hát jó. De ne higgyétek, hogy ennyivel megússzátok. Figyelni foglak benneteket, és ha nem tetszik, amit terveztek, nem fogjátok büntetés nélkül megúszni.

Azzal mérgesen sarkon fordult, és hatalmas lendülettel csapta be maga mögött az ajtót.

Hosszú Sas elfoglalta előbbi őrhelyét az ablaknál, majd kisvártatva fejbólintással jelezte, hogy a furgon eltűnt a fák közti kanyarban.

– Nem veszélyes ez az ember? – Kérdezte Vörös Szikla, az egyik feketeláb indián.

– Talán nem lesz vele baj – válaszolt Bölcs Medve –, de mindenesetre résen kell lennünk, ha nem akarjuk, hogy az egész törzsi rendőrséget a nyakunkra hozza.

– Nem lett volna helyesebb, ha most hallgattatjuk el örökre?

– Nem. Cherokee testvérünknek a Nagy Szellem tudtára adta, hogy az Érett Kukorica Holdhónapjának közepén fognak tervünknek kedvezni a csillagok. Ha nem akarunk kicsúszni az időből, már csak háromszor kelhet és nyugodhat le a napkorong, azután el kell kezdenünk a hetvenhét napig tartó szertartást. Ha most megölnénk Fehér Kígyót, eltűnése szemet szúrna valakinek, és jönne helyette más a törzsi rendőrségtől. Ismert ellenséget nem szívesen cserélek le ismeretlenre.

– Elfogadom – mondta a feketeláb indián. – Reméljük, Fehér Kígyó soha sem jön rá, hogy törzsünknél sem építenek ilyen formájú kunyhókat.

Bölcs Medve egyetértően bólintott, majd halkan hozzátette:

– Sokkal nagyobb baj, hogy hét nap múlva itt van a nyakunkon az első pow-wow ideje. Tele lesz fehér turistákkal a rezervátum. Ha tehetném, most legszívesebben kitiltanám őket a területről, de ezzel határozottan felkeltenénk a hatóságok érdelklődését. Sajnos, a szertartást sem tudjuk máshol megtartani, mert csak itt húzódnak olyan erők a föld mélyén, amik mindenképpen szükségesek a rítus lefolytatásához. A kíváncsiskodók miatt nehéz lesz feltűnés nélkül őrizni a domb tetején álló tipit. Testvéreim! Szerintetek hogyan érhetjük el, hogy senki ne zavarhassa meg a szertartást?

Hosszú Sas tudta, nem neki szólt a kérdés, és neveltetése se engedte, hogy beleszóljon a főnökök és sámánok tanácskozásába, de a hosszúra nyúlt csendben nem bírta tovább türtőztetni magát, lehajtott fejjel egy lépést tett az asztal felé.

Bölcs Medve megértette szándékát, és halkan megszólalt.

– Testvéreim! – megvárta, míg minden gondolatba merült arc rá figyel, aztán folytatta. – Mikor ég az erdő, a farkasok együtt futnak a szarvassal, és a nyúllal is. Ha netalán a nyúl találja meg a lángok közül kivezető utat, az ordasok minden fenntartás nélkül követik a hosszúfülű állatot. Nincs köztük egy sem, aki büszkeségében más csapáson indulna el. Cselekedhetünk-e mi másként, mint a farkas, ha szükségünk van egy jó ötletre, mikor tervünkbe már belekapott Fehér Kígyó áruló parazsa? Talán Hosszú Sas testvérüknek lenne egy jó gondolata, ami megmutatja a kivezető utat gondjaink tűztengeréből.

Mikor minden szem az ablaknál álló indián felé fordult, ő halkan, tekintetét még

mindig a föld felé fordítva beszélni kezdett. Az asztal mellett ülő indiánok minden mondata végén helyeslően bólintottak, majd egyhangúlag elfogadták a fiatal rézbőrű tervét. Bölcs Medve arcán nem látszódtak érzelmek, de mellét majd szétvetette a visszatartott büszkeség, ahogy a mondandója végén elcsendesült fiára nézett.

Az idős indián elégedetten lépett ki az izzasztókunyhónak átalakított, furcsa kinézetű tipi ajtaján. Nyolcvan nap telt el a kis üzletben megtartott tanácskozás óta, és eddig minden a legnagyobb rendben zajlott. Fehér Kígyó többször is megjelent ellenőrizni a domb tetejére épült sátrat, de mindig csalódottan kellett távoznia, és a gyógyulni vágyó turisták is egész szép dollárhegyet hagytak itt, csak hogy egy órácskát bent ülhessenek az izzó kövekről felszálló gőzben.

Ma lesz a nagy nap. A hetvenhét nappalt és éjszakát átölelő szertartás vége. A különböző törzsekből érkezett sámánok egymást váltva mormolták a varázsszavakat Föld Anyához, hogy kiválasztottjuk lelkét segítse meg a hosszú úton. A Nagy Szellem totemje ma új helyre fog kerülni.

Százkét év telt el azóta, hogy legutoljára el kellett rejteni a fehér ember elől az arany és ezüst ötvözetből készült kis szobrocskát, ám jelenlegi helyén már nem volt biztonságban. A hírek szerint a sápadtarcúak előbb vagy utóbb, de meg fogják találni az indián sámánok erejét adó totemet. A Törzsek Egyesült Titkos Tanácsa Bölcs Medvét részesítette abban a megtiszteltetésben, hogy több mint száz év elteltével *megérintheti* a Nagy Szellem lelkét rejtő bálványt. Nem lesz könnyű dolga, mert már nincs élő ember, aki el tudná mondani, hogyan zajlott az előző szertartás. Csak egy régi, megkopott bőrtekercs rendelkezik arról, milyen kellékekkel és miként kell lefolytatni az ősi rítust.

Sajnos, a sziú rezervátumban éppen a második nagy pow-wow fesztivál zajlott, úgyhogy tömve volt turistákkal a falu, de Bölcs Medve reménykedett benne, hogy a Nagy Szellem szertartása különösebb gond nélkül fog lezajlani. Mélyen beszívta a friss levegőt, átnézett a reggeli órákban szép lassan gyülekező, a táncra váró idegen fehérek feje felett, majd mikor a béke átjárta lelkét elindult, hogy megkeresse és új rejtekhelyre szállítsa a Nagy Szellemet megtestesítő értékes bálványt.

Hosszú Sas legszívesebben apjával tartott volna, de jelentéktelen személyével nem háborgathatta a rítust folytató sámánokat, ezért inkább a store mellett, a faluba vezető út jobb oldalán foglalta el őrhelyét. Tudta, Fehér Kígyó nem fogja elmulasztani, hogy a pow-wow ideje alatt körülszimatoljon a sziú sátrak közt, így meg sem lepődött, mikor a zöldre festett furgon megjelent a kanyarban. Az autó, majdnem elgázolva a nyugodtan álló indiánt, hirtelen lefékezett, és hatalmas porfelhővel borította be Hosszú Sas alakját. A férfi nem szerezte meg azt az örömöt a másiknak, hogy elköhögje magát. Az ingert visszatartva hatalmasat nyelt, és úgy tett, mintha a bosszantó, furgonos jövevényt észre se vette volna. Kőszívű Hód kiugrott a vezetőülésből, nyitva hagyva járműve ajtaját. Az autórádióból hangzó ócska country nóta betöltötte a boltocska előtti teret.

– Mi van, Langaléta Sas! – vigyorgott bele a rezzenéstelen arccal álló férfi képébe az alacsony indián. – Jót tett neked az izzasztókunyhó, nyomát sem látom rajtad betegségnek. De nem is csodálkozom rajta, ha elkapsz valami nyavalyát. Néha válthatnál ruhát – mutatott a másik leülepedett porral fedett farmeringére.

– Mit akarsz, Fehér Kígyó? – kérdezte az apjától ellesett hangsúllyal a magas férfi, fel sem véve a gúnyt.

– Kőszívű Hód a nevem! – dühöngött a másik.

Hosszú Sas nem mutatta, ám magában jót derült az undok alak mérgén.

– Bölcs Medvét keresem! – folytatta piros arccal az alacsony indián. – Merre bujkál?

– Mióta bujkál a bölény egy undok varangyos béka elől? – válaszolt neki Hosszú Sas. Aztán látta, hogy a másikat majd szétveti az ideg, és ezen a napon nem lett volna szerencsés nagyon felingerelni, ezért még hozzátette: – Ma még nem láttam. Ha valamit szeretnél neki üzenni, szívesen átadom.

– Hm. Mire ez a nagy szolgálatkészség? – Kőszívű Hód megérezte a másik hangjában bujkáló titokzatosságot. – Itt valami nem tetszik nekem. Tudod mit? Inkább megkeresem az öreget magam. Biztosan az új sátor körül sündörög.

Hosszú Sasnak hirtelen beugrott, hogy találkozásuk alkalmával csak egy-egy mondatot szoktak beszélni, és most ezzel a három mondatával már szószátyárnak tűnhetett Kőszívű Hód szemében. De talán nem lesz baj. Most se fog semmi rendellenességet találni a faluban, és mint oly sokszor, úgy most is kis idő múlva elhagyja a rezervátum területét.

Az alacsony indián furgonját az út közepén hagyva elindult, hogy a kis völgykatlanon átvágva benézzen a szemközti dombra épített izzasztókunyhóba. Hosszú Sas nem ment vele. Tudta, hogy nemsokára úgyis újból megjelenik a másik.

Öt perc sem kellett hozzá, Kőszívű Hód már a store előtt állt.

– Átkozott kövér turisták! – morgolódott magában. – Lépni se lehet tőlük. Az egyik még rám is szólt, hogy várjam ki a sorom a kunyhó előtt! Mit képzel ez magáról? Ha mi, rendőrök nem lennénk, már rég kilopta volna a szemüket is ez az indián csürhe!

Pár lépés múlva odaért a békésen várakozó indiánhoz.

– Tudod mit gondolok, égimeszelő? – kérdezte egészen a másik elé lépve. – Ha te nem kísértél el, és ilyen nyugodtan várakozol itt, akkor nincs is semmi látnivaló a szomszéd dombon.

– Ezek szerint, akkor már mész is, Kígyó? – vigyorgott rá Hosszú Sas.

– És ezeken felül tudod, hogy még mit gondolok? – a másik nem zavartatta magát. – Túl sok turista van itt ahhoz, hogy az öreged zárva tartsa ezt a szánalmas kis csecsebecse boltot.

Hosszú Sas arcáról leolvadt a mosoly, de inkább nem szólt egy szót sem. Félt, hogy bármit mondana, minden mondatával rávezeti a másikat a megoldásra. Hibáztak, mikor elfelejtették, hogy bármennyire is gyűlölik és kinevetik Kőszívű Hódot, azért mégiscsak egy indián.

– Valami oka biztosan van annak, ha az öreg szedett-vedett árujával nem akarja megpumpolni a fehéreket.

Hosszú Sas egy határozott lépéssel elállta az üzlet felé tartó utat a másik elől. Kőszívű Hód szép lassan elővette a pisztolyát.

– Ezeken felül még azt is gondolom, hogy ha ebben a pillanatban nem lépsz arrébb a bejárattól, akkor minden sajnálkozás nélkül beléd eresztek egy golyót.

A kettejük közt beállt feszültséget csak a hangosra állított autórádióból felhangzó hírolvasó hangja törte meg.

A törzsi rendőr a másik indián minden rezdülésére figyelve várta meg, míg Hosszú Sas néhány lépést arrébb lép, szabaddá téve a bejárást a deszkaépületbe. Tudta, hogy ha csak egy pillanatra is lankad a figyelme, a magas férfi azon nyomban ráveti magát. Érezte, hogy valamibe most nagyon beletrafált. Nem tudta, mibe, de azzal tisztában volt, hogy ha hibázik, a másik egyből megöli.

Hátrálva lépett fel a deszkalépcsőkön, és kitárta a store bejáratát, majd egy határozott ugrással berontott az ajtón.

Akkora füst fogadta odabent, hogy egy pillanatig semmit sem látott, de mintha az indián üzlet belül sokkal nagyobb lett volna, mint amilyennek kívülről látszott. Meglepetésében hatalmasat ordított, aztán megrázta a fejét, és a dimenziók azon nyomban a helyükre ugrottak. Míg az előbb egy hatalmas teremnek tetszett a helyiség, most újra az a picinyke boltocska volt, amilyennek régen is látta. Sőt! Mostanra inkább túlzsúfoltnak tűnt, mivel a ház nagy részét egy ugyanolyan csapott tetejű sátor foglalta el, amilyen a szemközti dombon is terpeszkedett. Az idegen formájú tipi teljesen magába foglalta a boltocska közepén lévő tűzteret, ahonnan most sűrű, de illatos füst kavargott felfelé, megtömve a szoba levegőjét. Bölcs Medve eddig a füst fölé görnyedve állt mozdulatlanul, de Kőszívű Hód ordítására mint egy zsák dőlt el a sátor padlóján. Nem lehetett tudni, hogy van-e még benne egyáltalán élet. A belső tipi körül, a boltocska padlóján, festett arcú emberek ültek, amennyire az ajtóban álló férfi meg tudta ítélni, különböző törzsekhez tartoztak.

A következő gondolatra már nem maradt ideje, mert Hosszú Sas hátulról, a kése nyelével egy hatalmasat ütött a tarkójára, és a törzsi rendőr hang nélkül csuklott össze a store padlóján.

₪ Fehér Hold fejcsóválva vizsgálgatta a sátorban összeesett Bölcs Medvét.

– Él, ez kétségtelen, viszont a tudata nincs velünk. Sajnos, lelkének nem volt ideje visszatérni. – Körülnézett a helyiségben, szeme megakadt Hosszú Sason. – Neked kell a helyébe lépned. El kell menned a Nagy Szellem totemjéért, és biztonságos helyre kell szállítanod.

– Megértem, de én nem vagyok varázsló – hajolt meg a magas férfi.

– *Még* nem vagy az – bólintott a varjú indián. – De érzem rajtad apád erejét. Közülünk nem mehet más. Mindannyiunkra itt van szükség, hogy varázsszavakkal meg tudjuk nyitni az utazáshoz szükséges kaput. Lépj be bátran apád teste mellé a kunyhóba. Ki tudja, talán még az ő szellemét is hazavezérelheted.

Hosszú Sast nem úgy nevelték, hogy ellentmondjon egy idős embernek, pláne nem, ha egy sámán az illető. Minden további szó nélkül belépett a tipibe, és meggörnyedve a füstbe hajolt. Kezét előrenyújtva, tudatát kitisztítva hallgatta, ahogy a körülötte álló sámánok mormolása betölti gondolatait. Hirtelen mintha megnőtt volna a sátor. Bőrökből varrt oldalát már csak pár lépéssel tudta volna elérni. Ujjainak kontúrja sebesen rázkódva megremegett, elmosódott. Éles fájdalmat érzett, aztán egy hirtelen megkönnyebbülést, mintha lelke egy békés világba költözött volna. Körülnézett. Eltűnt mellőle a tipi, az indiánok, a falu. Csak a semmi vette körül, mégis vére áramlásából érezte, hogy eszeveszett sebességgel utazik. Aztán megszűnt ez az érzés is, és egy szemvillanásnyi idő múlva ott találta magát, ahová indult.

₪ A port még soha az életében nem látta ilyennek. Szürke volt ez is, mint nagy szárazság idején a tipik teteje, hol világosabb, hol sötétebb, de mégis úgy vakított, hogy résnyire kellett húznia a szemét. A porban, mintha csak gyermekek játszottak volna, kavicsok voltak mindenfelé elszórva, ám a tájon látszott, hogy még soha nem háborgatta semmiféle élőlény. Szinte félve törte meg a hely békéjét. Könnyűnek érezte magát. Könnyebbnek, mint eddig bármikor. Néhány lépést tett előre, majd hátrafordulva

bizonyosodott meg arról, hogy bármennyire is finom volt a talajon lévő porszemcse, lábai nem hagytak benne nyomot. Felnézett az égre. A koromfekete égbolton csak a csillagok ragyogtak. Az egyik mintha nagyobb lett volna a többinél, és miközben figyelte, enyhén megváltoztatta helyzetét.

Hirtelen eszébe jutott, miért van itt. Meg kell keresnie a totemet. Újra, most már határozottan keresve valamit, körülnézett. Nem is olyan messze tőle egy sötét, a kavicsoknál nagyobb tárgy feküdt a földön. Villámgyorsan elindult az éles fekete árnyékot vető dolog felé. Boldogsággal töltötte el a futás, szinte örömmámorban úszott. Még soha nem érezte a mozgást ennyire könnyűnek, ám ahogy közelebb ért céljához, úgy komorult el a hangulata. Szívét az aggodalom töltötte be, mert nem messze előtte egy idős ember teste hevert a porban.

Pár pillanat múlva melléje ért, lehajolt, és gyengéden felemelte az öreg indián testét.

– Apám! Térj magadhoz, el kell vinnünk innen a Nagy Szellemet!

Bölcs Medve szempillái megrezzentek, majd résnyire nyitott szemmel felnézett fölé hajló fiára.

– Vizet... – lehelte elhaló hangon.

Hosszú Sas kétségbeesetten nézett körül, majd reménytelenül sóhajtott.

– Nem hiszem, hogy itt vizet tudok neked szerezni. Keressük meg a totemet, mert a fehér ember mindjárt ideér.

Ennyi elég is volt Bölcs Medvének. A kötelességtudat hamar kiverte fejéből a bódulatot.

– Igazad van. El kell menekítenünk a Nagy Szellem lelkét. – Valahonnan erőt merítve lábra állt, és kezeit előre nyújtva, fejét hátravetve megszólalt. – Már érzem, hol van! Abban a fekete mélyedésben – mutatott egy jó ötvenlépésnyi üregre előttük.

Velük együtt mintha még valami meg akarta volna szerezni a bálványt. Egy repülő tárgy sötét árnyéka indult el a látóhatár peremétől a totemet rejtő mélyedés felé. Hosszú Sas felnézett az égre.

– Siessünk! A fehér ember mindjárt megérkezik!

Versenyt futottak a holdkomp árnyékával. Csak két-három másodpercbe telt, míg elérték a mélyedést. Az öreg indián benyúlt a sötétségbe, és egy bőrökkel gondosan összecsavart tárgyat húzott ki belőle.

– Fogd meg a kezemet fiam! Új helyet kell keresnünk a szobornak – mondta, majd meg sem várva a másik reakcióját, elkapta Hosszú Sas kezét, és megszorította.

A következő pillanatban újra a békés semmi ölelte át mindkettőjüket. A vér meglódult ereikben, ahogy a sebesség kirántotta őket a porból. Csak pár pillanatig tartott az utazás, aztán minden átmenet nélkül belobbant agyukba a külvilág.

Körülnéztek. A hely teljesen más volt, mint az, ahonnan elhozták a totemet. Míg ott határozottan a por uralta a tájat, addig itt a homok volt a meghatározó. Nagyon hasonlított a Földre, de a furcsán vöröses fényben fürdő láthatár minden kétséget kizáróan mutatta, még nem érkeztek haza. Apró gyöngyökként hevertek szerteszét a kicsi, szélkoptatta barna és vörös kavicsok. Pár lépést tettek, hogy minél jobb rejtekhelyet keressenek kincsüknek, majd a furcsa fényben két nagyobb kőtömb árnyékába állították a Nagy Szellem totemjét. Szó nélkül egymásra néztek, összekapaszkodtak, aztán újra belemerültek a száguldó semmi közepébe.

Hosszú Sas egy pendülést érzett a szívében, mikor visszatért a testébe. Furcsa volt körülnéznie a füstös kis üzletben. A határtalan béke és boldogság érzése elmúlt, he-

lyette csak valami hiányérzet töltötte el lelkét. Nem bánkódott az eltűnt boldogság után, inkább örült, hogy eddig részese lehetett az érzésnek.

Segített apjának feltápászkodni a padlóról, majd minden szó nélkül meghajolt az őt bámuló sámánok felé, felkapta a még mindig aléltan heverő Kőszívű Hódot, vállára vette, és kisétált vele az udvarra. A furgon nyitott ajtaján behajította az alacsony indiánt a vezetőülésre.

Egy pillanatra megdermedt, mikor az üvöltő autórádióból meghallotta a sercegő hangot...

– *Ez kis lépés egy embernek, de óriási ugrás az emberiségnek!*

...aztán megvetően köpött, és elindult, hogy egy pohár vizet kerítsen az apjának.

❖ ❖ ❖

A Gemini-6 indításának elhalasztását követően a Gemini-7 1965. december 4-én startolt F. Borman parancsnokkal *(jobbra felül)* és J. A. Lovell másodpilótával *(jobbra alul)* a fedélzetén. A képen a segédszemélyzet tagjai is láthatóak: E. H. White *(balra felül)* és M. Collins *(balra alul)*.

Karádi Kázmér

Az első ember a Holdon

Öreg vagyok már. Vénségesen vénnek érzem a csontjaimat. Sokszor gondolok arra, hogy ha a Holdon, vagy valamelyik űrállomáson éltem volna le az életemet, akkor biológiailag húsz évvel lenne fiatalabb a szervezetem. Mivel 1969-ben nem volt más választásom, így hazatértem a Földre.

Az igazat megvallva, nem szívesen maradtam volna azon az idegen világon. Azóta kialakult egy szokásom. Minden év júliusában egyszer kiülök a házam teraszára, kezemben egy cetlivel, és a teliholdat bámulom, mely sárga fényével vonja be az éjszakai égboltot. Most is így van. Bámulom az eget, hol csak egyetlen felhő lebeg. Alakja egy nyitott tenyerű kézre emlékeztet, és úgy helyezkedik el a Hold előtt, hogy az ember azt hiheti, egy felhőkéz tartja a planétánkat kísérő égitestet. Az ég máshol annyira tiszta, hogy a csillagok szabályosan lezúdítják több millió éves fényüket a Földre, és így körbeveszik ragyogásukkal a Holdat tartó kezet. Az egész olyannak tetszik, mintha egy fekete ruhás bábjátékos beleolvadva az űr sötétségébe, fehér kesztyűt húzván, játszadozni kíván a Holddal és az emberek sorsával. Előttem, az asztalon néhány bulvár és áltudományos lap. Benne cikkek rengetege, melyek azt bizonyítják, hogy nem jártunk a Holdon. Ilyenkor elmosolyodom. Mert persze, jártunk a Holdon. Ott voltunk és jó, hogy ott voltunk, mert most jó pár dologgal lenne az emberiség és én is szegényebb.

A közvélekedés úgy tartja, hogy a sejtelmes dolgok teliholdas éjszakákon kezdődnek. 1969 júliusában is teliholdas éjszaka volt, s olyan események sorozata zajlott le, mely több volt a különösnél. A megrendítő eset alig hihető, pedig hátborzongatóan igaz. Azon az éjszakán, mely metszéspontja volt az egymás mellett létező univerzumok találkozásának, tér és idő gabalyodott egybe, oly erősen, hogy úgy gondolom, csak az Isten vághatja szét az így keletkezett rejtély gordiuszi csomóját.

1969. július 16-án 14 óra 32 perckor feldübörgött a hordozórakéta. Egy Saturn-V rakéta legtetején egy kis kabinban ülni olyan volt, mintha több millió ágyú csövén trónolna az ember. Az egész szerkezet irtóztatóan remegett és kirázta az emberből a lelket. Minden recsegett és ropogott. Az űrhajóst meg elfogta a halálfélelem. Az egész legénység agyán átfutott a gondolat, hogy mit keresünk mi ott. Olyan pánik járta át az ember fiát, hogy ujjai görcsösen markolták a levegőt. Az irányítók próbáltak nyugtatgatni bennünket, ami vajmi csekély eredményt hozott. Nos, nem szégyellem, de mindannyian üvöltöttünk, amikor beindultak a hajtóművek. Egy fordított máglyán voltunk, és egyikünk sem akart a tudomány szentélyén meghalni.

Amikor már elviselhetetlenné vált a rázkódás, a rakéta emelkedni kezdett. Mindenhonnan süvítést és bömbölést hallottunk. Azon imádkoztunk, hogy csak szét ne essen a rakéta, vagy fel ne robbanjon. Tudtuk, csúnya halál az elégés. Roppant erő nyomott minket az ülésbe, kipréselve a levegőt a tüdőnkből. Erősnek kellett lennünk, nehogy elájuljunk. Lábunk izmait megfeszítettük, majd elernyesztettük és ismét megfeszítettük. Így próbáltuk a vért az agyunkba pumpálni és megakadályozni, hogy a lábaink ereibe szaladjon. Kétségbeesett zihálással préseltük ki a levegőt a tüdőnkből és szívtuk vissza. A hihetetlen gyorsulás rettenetes fájdalmat okozott testünkben, de büszkén vallom, hogy kibírtuk.

Amíg a hordozórakéta levált, az egy örökkévalóságnak tűnt. Aztán beállt a csönd és a súlytalanság. A tárgyak elkezdtek lebegni körülöttünk. Kikapcsoltuk biztonsági öveinket és úszni kezdtünk a kabin terében. Mámorító érzés volt. Kint voltunk. Elszakadtunk a Föld visszahúzó ölelésétől. Önállóan és valljuk be, kissé elárvulva megkezdtük utunkat a Hold felé.

A start utáni 76. órában álltunk holdkörüli pályára. Földünk kísérője betöltötte a horizontot. Megcsodáltuk sebzett felszínét, mely pár órára házigazdánk lesz. Évmilliók meteorit bombázásának történelmét láthattuk. Hatalmas krátereket fotóztunk. Valóban olyan volt, mint egy lyukacsos sajt. Körpályánk során láttuk a Hold napperzselte fényes, valamint a hideg mardosta sötét felét is. Emlékszem, ott szorongtunk az aprócska ablaknál, és mindegyikünk a Monolitot kereste a Hold sötét felén.

Akkor még nem sejtettük, hogy mi is – csakúgy, mint Clark regényének hősei –, találunk valamit a Hold felszínén. Közelebbről szemlélve a Holdat, már nem tűnt olyan barátságosnak, mint a Földről. Egy poros és kietlen világ fogadott minket. Persze, sokat elmélkedni nem lehetett. Előkészültünk, hogy a komppal leszálljunk a Holdra. Ellenőriztük a műszereket, és a landolási egység komputerét. Kiszámítottuk az üzemanyag készletet, amit a földi irányítószemélyzet elég szűkre szabott. A számítások eredménye nem volt szívderítő. Hibázni nem lehetett. Tudtuk, ha jól landolunk a Holdon, csak annyi üzemanyagunk marad, amivel éppen visszajuthatunk még a parancsnoki egységhez. Ha elvétjük, túlfutunk és sokkal több üzemanyagot fogyasztunk a kelleténél, akkor ugyan leszállunk, de örökre a Hold foglyai maradunk.

A műszereket rendben találtuk, így július 20-án megkaptuk az engedélyt a leválasztásra. Elindultunk a *Mare Tranquillitatis* felé. A *Nyugalom Tengere* nem tartalmaz vizet. A Földről nézve sötétebb a felszíne, ezért hitték réges-régen, hogy víz lehet benne. Csak port tartalmaz. A csillagok... az Univerzum porát.

Földi idő szerint 21 óra 18 perckor kézi irányításommal sikeresen landoltunk a síkságon. Minden idegszálammal azon voltam, hogy pontosan a megadott helyen tegyem le az egységet. Kicsivel a tervezettnél arrébb sikerült landolnunk. Nagyot fújtam, mikor a komp zökkenve megérkezett. Ha tehettem volna, letöröltem volna homlokomról az izzadságot.

„Megjöttünk. Isten hozott, Ember!" – sóhajtottam magamban.

Aznap újabb számításokat végeztünk a komp belsejében. Többször is ellenőriztük, maradt-e elég üzemanyag a tartályban. Istennek hála, maradt. Másnap 3 óra 56 perckor nekikészülődtünk, hogy elhagyjuk a leszállási egységet. Kinyitottam a komp zsilipét. Szívem hihetetlen ütemben vert az izgatottságtól. Houston előtte parancsba adta, hogy amikor kilépek a Hold felszínére, valami történelmileg emlékezeteset mondjak. Megint izzadtam, mint egy ló, mert semmi sem jutott eszembe. Aztán, mikor csizmám lenyomata megjelent a poros, idegen világon, kinyögtem azt a mondatot, amit ma minden kisiskolás kívülről fúj...

Pár másodperc múlva a társam, Aldrin is kint volt. Örömében ugrálva, futva ízlelgette a Hold jóval kisebb gravitációját. Követtem a példáját. Mint a kisgyerekek, ugráltunk, megrészegülve az élménytől, hogy mi vagyunk az elsők ezen a világon. Később felülkerekedett a kötelességtudat, lehiggadtunk és elkezdtünk dolgozni. Szeizmométereket raktunk ki, hogy a tudósok megállapíthassák, vajon a Hold aktív égitest-e vagy halott világ. Amíg ott voltunk, nem éreztünk rengéseket, ennek ellenére mikrorengések is előfordulhatnak, melyeket a durva emberi érzékszervek nem fognak fel. Holdkőzetet gyűjtöttünk, és TV-közvetítést rendeztünk a Holdról. Leraktuk a lézerref-

lektort, hogy majd megmérhessék a fizikusok a Föld-Hold pontos távolságát. Mikor elkészültünk a tudományos munkával, megengedték, hogy kicsit kiránduljunk a Holdon.

Jó pár sziklát megnéztünk. Egy idő után kezdett unalmassá válni a dolog: szikla, szikla hátán. Nem volt más látnivaló. Fogtuk magunkat és vissza akartunk térni a komphoz. Ekkor láttuk meg azt a valamit. Egy hatalmas kődarab volt. Ahogy közelebb értünk hozzá, megrökönyödve vettük észre, hogy faragott kőről volt szó. Döbbenetünk még nagyobb lett, mikor felfedeztük rajta azokat a különös hieroglifákat. Hitetlenkedve tapogattuk a kő oldalait. A szkafander durva kesztyűje alatt is éreztük a faragások dombjait és völgyeit. Jelentettük, hogy találtunk egy furcsa valamit, amin jól kivehetően írás van. Persze, mindezt virágnyelven közöltük Houstonnal. Illetéktelen személynek csupa zagyvaságnak tűnt a mondókánk, de az irányítás tudta, miről van szó. Halandzsáztunk Mikulásról, meg mindenféléről. Utasítottak, hogy fényképezzük le többször is, de ne mozdítsuk el. Maradjon csak szépen a helyén. Futkosott a hátamon a hideg, és elfogott a paranoia. Állandóan azt éreztem, hogy figyelnek minket. Amilyen gyorsan és alaposan csak lehetett, lefotóztuk a Hold Rosette-kőjét és visszagaloppoztunk a kompba. Másnap 18 óra 54 perckor startoltunk a Hold felszínéről. Szinte menekülve tértünk vissza a Columbiára. Boldogok voltunk, hogy hazamehetünk a Földre. Örültünk, hogy az első emberi holdutazás sikerrel járt, de a kőről nem beszéltünk. Ajkunkat a jeges borzalom pecsételte le.

Július 24-én léptünk be a Föld légkörébe. Újabb idegborzoló pillanatok következtek. Ha nem a megfelelő szögben jutunk be, akkor vagy elégünk a súrlódási hőtől, vagy lepattanunk a légkörről, mint a víz felszínére laposan dobott kő. Szerencsére minden simán ment: 17 óra 50 perckor csobbantuk a Csendes-óceánba. Egy csapat helikopter érkezett a leszállás helyére. A kabinban hallottuk a dübörgésüket. Aztán nyílni kezdett a zsilipajtó, és orrunkat megcsapta az óceán sós illata. Hihetetlen érzés volt. Végre biztonságban, itthon voltunk. A USS Hornet fedélzetére vittek minket biológiai védőruhába öltöztetve. Augusztus 12-ig voltunk karanténban. Az alatt sokat gondoltam a kőre. A kövön lévő írást lefordították, de nem árulták el a jelentését. 12-én kiengedtek a vesztegzár alól és eligazítást tartottak. Volt egy tábornok a NASA-fiúk sorában, aki a hazafiságról és a haza érdekéről, majd a világ sorsáról szónokolt nekünk. Titoktartási esküt kellett tennünk, hogy soha, senkinek nem beszélünk a kőről.

Hosszú hónapok teltek el. Végre elmaradtak a fogadások és a fárasztó ünnepségek. Ismét munkába állhattam. A fejemből azonban nem tudtam kiverni a követ. A. C. Clark, meg a 2001 Űrodüsszeia járt az eszemben. Persze, a mi kövünk nem volt egy monolit. Azt a monolitot Clark simának képzelte, szuperintelligenciával felszerelve. A miénk csak egy egyszerű bazaltkő volt, de állt rajta egy üzenet, melynek tartalmát – úgy éreztem – meg kell ismernem. Sokat kilincseltem, hogy megtudjak valamit az elemzések eredményéről, de semmilyen felvilágosítást nem kaptam. Hazugságokkal félremagyaráztak mindent a bürokraták és a katonaság. Elkeserítő volt. Mivel nem volt más ötletem, elkezdtem tanulmányozni az egyiptomi hieroglifákat. Sikerült elrejtenem egy fotót a kő felszínéről, melyen jól kivehetőek voltak a vésett részletek. Úgy láttam, hogy a felirat nagyon hasonlít az egyiptomiak írására. Bevetettem magam az ókori Egyiptom világába. Egy örökké mozgó és veszélyt élvező űrhajós hirtelen könyvmoly lett. Könyvtárak tömegét látogattam és összeszedtem mindent, amit a hieroglifikus írásról tudni lehetett. A tanulás lassan ment. Az egyiptomiak szeszélyes írók voltak. Hol balról jobbra, hol jobbról balra írtak. De az is előfordult, hogy felülről lefele kezdődtek a szövegek. Mindezt saját belső esztétikájuk irányította. Három hónappal később azonban az

agyam kezdte lefordítani a könyvekben szereplő ákom-bákomokat. Feltárult előttem egy addig teljesen ismeretlen világ. Olyan volt, mintha ismét a Holdra utaztam volna. Olvastam fáraókról, a balzsamozás titkos tudományáról. Az irományok bevezettek az ókori alkímia rejtelmeibe. Megismertem a pénzszedők, írnokok, parasztok munkáját és mindennapi életét. Fél év alatt profi hieroglifa-olvasó lettem.

Utazgatni kezdtem, mert a könyvek olvasása már nem elégítette ki vágyamat, hogy megismerjem az ókori keleti világot. Egyúttal fordítani kezdtem a fotón lévő feliratot. A kivehető jelek azonban nem teljesen passzoltak a tanult írásjelekkel. Nagy volt a hasonlóság, de nagy volt a különbség is. Úgy gondoltam Kairó és sok más egyiptomi helyszín talán majd megvilágosítja elmémet, hogy hogyan kell lefordítani ezt az iromány t. Bejártam Karnap csodálatos templomát. Bemásztam Gíza piramisaiba, melyek belsejében a kinti sivatagi forrósághoz viszonyítva az űr hidege fogadott. Ismét úgy éreztem, mintha a Hold élesen szétváló két részén járnék. Rengeteg fali freskót böngésztem át, a múzeumokban lévő papiruszokat tanulmányoztam, de nem lettem okosabb. Pár évre feladtam a dolgot. Vártam.

Talán tíz év telt el, mialatt a komputertudomány hihetetlen fejlődésnek indult, ez engem is nagyon érdekelt. Már nem olyan monstrumok voltak a számítógépek, mint eleinte. Kecsesen és elegánsan pöffeszkedtek az ember íróasztalán. Mint NASA-alkalmazott, el kellett sajátítanom az új technikát. Megtanultam programozni és jobban megismertem az újabb generációs komputerek világát. Ekkor barátkoztam össze a NASA egyik informatikusával.

Mike fiatal tehetség volt, akinek a rögeszméje a kódfejtés volt. Alan Turing volt a példaképe és éjjel-nappal a történelem titkos kódjait búj ta. Sokat mesélt nekem az Enigmáról és annak feltöréséről. Elmondta, milyen zseniálisak voltak a német mérnökök és, hogy csak a szerencsének volt köszönhető a kód feltörése. A kódok természete szöget ütött a fejemben és ismét felszínre hozta a feledésbe száműzött rögeszmémet.

Az egyik este leültem Mike-kal beszélgetni és elmondtam neki, mi van a tulajdonomban. Azonnal lázba jött. Attól kezdve belevetette magát a képfeldolgozás és cryptográfia összes tudományába. Mike világa a szuperkomputerek világa volt. Ő nem a megszokott négy dimenzióban mozgott. Külseje zilált volt, haja kócos és szemei sokszor merengtek el a semmibe. Ilyenkor gondolkodott és ragyogó ötletek születtek a semmi világából. Hiába, ilyenek ezek a matematikusok. A fegyelmezett űrhajóshoz képest, ők a káosz megtestesítői. Kombinatorika, bonyolultság-elmélet, valószínűség-számítás. Pár matematikai fogalomról volt sejtésem, másokról nem. De Mike megoldotta a feladatot.

Emlékszem, hónapokig éjszakába fordulva dolgozott, míg elkészítette az egyik Cray komputernek szánt programot. A gyümölcs végül megtermett a fán. Megszületett a fordítóprogram. Betápláltuk a jeleket és vártuk az eredményt. Ha az én lábam nyoma az emberiségnek hatalmas lépés volt, akkor az a mondat, amit a gép kihozott, maga volt az ugrás. Ugrás egy más világ felé. Ugrás egy magasabb dimenzióba, ahol minden összegabalyodik. Végképp.

Megfejtettük azt a mondatot. Az új tudás pedig ismét titkolózásra kényszerített minket. Mike nem akarta elhinni az eredményt. Tiltakozott, hogy ez csak valami tévedés lehet. Rosszul programozta a gépet, és ezért újra kell csinálni az egészet. Mondtam neki, hogy szó sincs tévedésről. Az egész passzol a kő természetéhez. Amit lefordítottunk, az értelmes és egy kerek egész beleillő része. Csak mi nem tudjuk, mi az az egész. Szegény racionális elméje nem akarta elfogadni az irracionális igazságot. Ez az

igazság csak számunkra volt irracionális. Annak, aki az üzenetet küldte, nem volt az.

Ő ismerte a Hold és Föld tájait. Mindkettőn járt. Talán még bejárta a Naprendszer többi égitestét is, de erről nincs tudomásunk és nem is lesz. Talán még az emberi faj születését is látta. Figyelhetett minket. Szeretett minket. Ez volt kiolvasható abból a pár mondatból. Érdekelte a tudományunk és tudta, hogy egyszer eljutunk a Holdra. De azt nem tudta, mekkora káoszt okoz üzenetével. Nem tudhatta, milyen kihatása lesz mások sorsára. Nem is sejthette, hogy néhány halandónak csak pár morzsa jut a terített asztalról. A morzsák pedig nem csillapítják az elme éhségét.

Szomorú, de Mike megőrült. Elmegyógyintézetbe került. Kitört rajta a paranoid skizofrénia. Mindenhol ellenségeket és ügynököket szimatolt. Lakása olyan lett, mint egy katonai bunker. Bűntudatot éreztem, hogy én is, meg az a kő is részese ennek a szomorú végkifejletnek. Azóta sokszor meglátogattam. Hála a jó és újabb gyógyszereknek, ismét dolgozik. A kőről nem esik szó közöttünk. Talán elfeledte.

Aldrin sem járt jobban. Mikor visszatértünk és már senkit sem érdekelt, hogy a Holdon jártunk – mert annyira megszokottá vált a dolog –, depressziós lett. Agyon analizálták szegényt a holdkórsága miatt. Állandóan visszavágyott arra az átkozott égitestre. Kilépett a NASA-tól és egy szektát alapított. Ufókban, tündérekben, szellemekben hisznek. Bújták a régi mitológiákat, igazolást keresve arra, amit találtunk. Mert Aldrin is ezt kutatta. Persze, sohasem szegte meg az esküjét. Nem írt cikket, nem adott riportot a kőről. De sejtettem, hogy izgatja a dolog. Ő is megszállott lett. Rögeszmésen kutatta az isteni lények nyomát itt a Földön, miközben állandóan a Hold felé sandított. Arca átvette a Hold sárga, viaszos fényét. Szellemmé vált. A Hold kísértetévé. Aztán pár év múlva helyrerázódott a lelke. Ismét önmaga volt. Föladta a Hold titkai után való keresgélést. Hogy tudata legmélyén is föladta-e a dolgot, azt nem tudom. Azóta biztos ő is sokszor gondolkodott a holdi Rosette-kő mibenlétén.

A rejtély titkát elásták, jó mélyre. Talán a B-52-es körzet egyik raktárában nyugszik. Vigyáznak rá jól, mint annyi más titokra. Pletykák terjengtek kormánykörökben arról, hogy pár információ-morzsát a vallási vezetőkhöz is eljuttattak. Segítsenek megfejteni ők is a titkot. Állítólag a vezetők remegve olvasták végig az egész üzenetet, és szigorú hallgatásra köteleztek mindenkit, aki részesévé vált a történetnek. A titoktartás súlyos pecsétje nehezedett az ügyre vallási és világi oldalról egyaránt. Tulajdonképpen furcsálltam, hogy engem nem figyel senki. Nem figyelték Mike-ot és Aldrin-t sem. Talán kis halak voltunk egy hatalmas játszma pocsolyájában.

Utánunk még öt expedíció járt a Holdon. A leszállás mindig messze volt a *Nyugalom Tengerétől*. Nehogy megzavarja a kő az újabb űrhajósok szellemét. Bár előfordult – úgy halottam –, hogy egy-egy kolléga túlságosan a közelébe merészkedett. Ilyenkor szigorú paranccsal tessékelték vissza a komphoz. Megígérték neki, hogy ha nem megy vissza, nem kap nyugdíjat és az adója is magasabb lesz.

Így történt. Azóta sok homokszem lepergett az idő rostáján. A kő elfeledetté vált. Talán csak én emlékszem rá. Már olyan, mintha a barátom lenne. Valahol a távolban van egy mérföldkő, mely utat mutat. Vagy világítótorony lenne? Merre irányít minket? Fogalmam sincs. Lehet, hogy a múltba mutat. Lehet, hogy a jövőbe. De az is lehet, hogy mindkettőt kapcsolja össze egy apró pici pontban, melynek a neve: *jelen*. Ha tudhatnám, hogy kinek szól? Minket, embereket várt az üzenet? Vagy lehet, hogy egy idegen civilizáció hirdetőtáblája? Azon is töprengek, hogy mi is hagytunk üzenetet a Holdon. Mi lesz, ha az emberiség kipusztul, és az egész expedíció elfeledetté válik. Talán jön majd egy új értelmes faj, amelyik kijut az űrbe. Elindul a Hold felé,

tele büszkeséggel, hogy ők az elsők, akik annak talajára lépnek. Vajon milyen képet vághatnak majd, ha meglátják a követ, meg a mi üzenetünket?

Lelki szemeim előtt sokszor megjelenik az egyik fénykép, mely a Himalája csúcsáról készült. A csúcs telis-tele van zászlókkal. Már senki sem akar arra a csúcsra menni. Unalmassá vált. Ezernyi és ezernyi zászló libeg a jeges szélben. Hirdetve, hogy még a dalai Láma is kitűzte emblémáját a világ tetején. Az USA kormánya hasonló turisztikai lépéseket tervez. A NASA hold-túrákról szónokol, arról, hogy civilek is részesei lehetnek a nagy kalandnak. De vajon mi lesz a kővel? Elszállítják? Lefedik egy zászlóval vagy terítővel, hogy emberi szem ne láthassa? Vagy idővel oly emberivé válik a Hold, hogy egyszerűen elveszti titkát. Az fogják hinni, hogy valamelyik félnótás tette ki a porba. Lehet, hogy egy megépült holdkupola alatt emberek fognak rajta piknikezni és az oxigénnel dúsított levegő megkezdi mállasztó tevékenységét. Az emberi idő vasfoga szépen megőrli a kő titkát, miközben eldobált üdítős palackok hevernek majd körülötte. Eltűnik, felszívódik, és eggyé olvad a Nagy Mindenség anyagával.

Ezen elmélkedem, megint kint ülve a teraszon és bámulva a Holdat. Lenézek az alattam elterülő városra. A nyári estébe a hársfák illata keveredik, s lent, mint megannyi csillag, világítanak a lámpák. Olyan, mintha a mennybolt a földre szállt volna. Töltök egy italt magamnak és elnyúlok a kinti ágyon. Nézegetem a régi fényképeket. Amit a Holdon csináltunk. Engem is lefényképeztek. Integetek a társaimnak. Mögöttem az USA zászlaja leszúrva a porba. Híres fénykép. Aldrin, ahogy ugrál, meg ott van a holdkomp is. Árnyék és fény élesen szétválik minden képen. Jelezve, hogy minden dolognak és történésnek két oldala van. Jó és rossz egymás mellett létezik. A határ pedig nagyon keskeny közöttük.

Eltűnődöm azon, ahogy össze-vissza szaladgálunk a két oldal közt. Ott a Holdon és itt a Földön is. Átéltük a jót és túléltük a rosszat. Mi kell még az embernek, így élete alkonyán. Felnézek az égre, ahol ismét egy felhőfoszlány készül kezet formázni. A bábjátékos ismét kinyúl, hogy kézbe vegye a Holdat. Játszani szeretne? Úgy, mint akkor 1969-ben, csak most senki nincs a Holdon és jelenleg senki nem készül oda indulni. De attól még játszhat vele, hisz mindenkivel eljátszadozott az évek során.

Sorsunkat a Holdhoz kötötte és alig akarta eltépni, vagy éppenséggel nem is tudta eltépni ezt a köldökzsinórt. Kétszer születtünk. Itt a Földön először és ott fent a Holdon másodszor. De nem tudom, hogy a második anyánk és apánk kicsoda. Isten, tudomány, természet, Univerzum? Elhagytak minket. Árvák vagyunk, és úgy látom, árvákat szülünk. Minden ember előbb-utóbb saját maga árvája lesz. Ezt teszi a felnőttkor. Ott, a Holdon, a másodszori születés után, úgy érzem azonnal fel is nőttünk. Megértettük, hogy kiváltságos helyünk az Univerzumban elveszett. Másokkal kell osztoznunk az anyagon, téren és időn. Sokan sejtik már ezt, sokan, pedig tudják, hogy közeleg az emberiség kollektív felnőttkora. Hiába, nem véletlenül mondják, hogy beléptünk a Vízöntő következő ezer éves korszakába. Remélem, az igazság soha többet nem fog máglyán égni vagy bunkerek mélyén eltemetődni. Tényleg csak remélni tudom.

Nagyot sóhajtok, kezembe veszem a régi, elsárgult cetlit, és olvasni kezdem a rajta lévő 35 évvel ezelőtti írásomat, mely a kövön lévő üzenet pár szavának fordítását rejti:

„... békével jövék, én, az isteni Dzsószer fáraó szolgája, hogy eme idegen földön, hová mások még nem írták nevüket, felírjam ott az istenek nevét."

Behunyom a szemem, és azon gondolkodom, hogy vajon ki volt az első, aki a lábát a Holdra tette? Az biztos, hogy nem én.

T. P. Stafford másodpilóta és W. M. Schirra parancsnok 1965. december 15-én indult a Gemini-6 fedélzetén 1 nap 1 óra 51 perces űrrepülésre. A repülés során a Gemini-7-et 50 cm-re megközelítették.

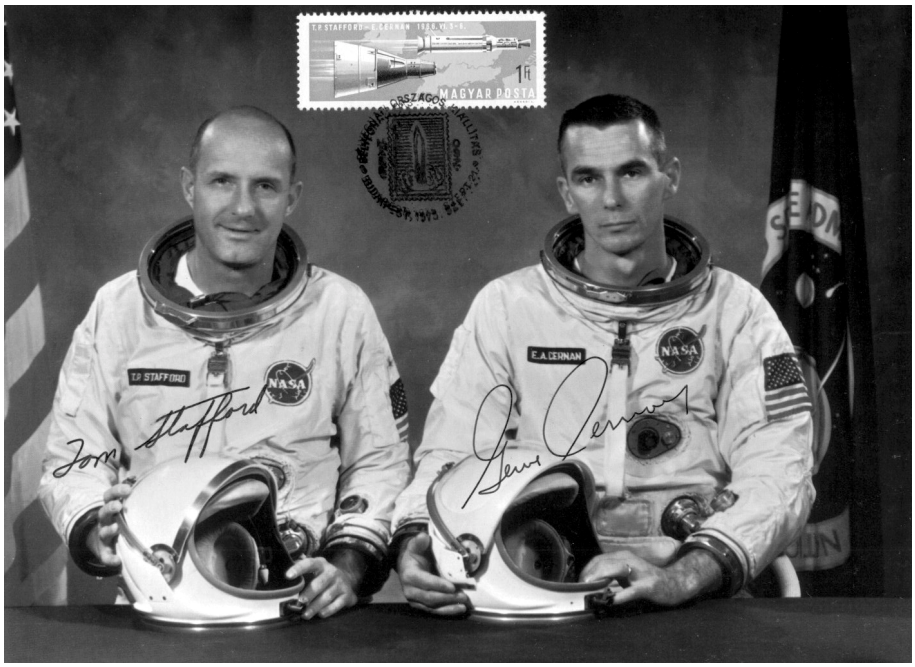

T. P. Stafford parancsnok és E. A. Cernan másodpilóta 1966. június 3-án indult a Gemini-9 fedélzetén 3 nap 21 perces űrrepülésre, mindeközben Cernan 125 perces űrsétát hajtott végre. Első ízben repülte körül egy űrhajós űrséta közben a Földet.

Bálint Endre

Elérni a Holdat

H. J. Andrews ezredes kényelmetlenül feszengett karosszékében. Húsz esztendőnél régebben foglalkozott a repülő állomány személyi ügyeivel, volt ideje megtanulni, hogyan kell megragadni a dolgok lényegét. Mostani ténykedése azonban – nem ámíthatta magát – egyetlen célt szolgált csupán: húzni az időt. Elrendezgette íróasztalának jókora felületén az apróbb tárgyakat, újra meg újra átnézte napi teendőinek listáját, más ügyek aktáival szöszmötölt, mindezt abban a titkos bizakodásban, hátha az utolsó percben történik valami váratlan esemény, ami mentesítené feladata alól. Hiába nézett azonban várakozóan a telefonra, az nem csörrent meg. A telexgép is mozdulatlanul állt, nem kezdett el zakatolva gépelni. Az ajtón sem lépett be futár új parancsot lobogtatva kezében.

Nem volt értelme a további halogatásnak.

1972. december 6-át írták.

Andrews sóhajtva nyúlt a telefonkagyló után, s máris meghallotta titkárnője, a csinos Nancy Jenneth kellemes, üde hangját.

– Igen, ezredes úr?

– Merre van Davies, Groom és Warden? Mit csináltak ma?

Nancy szeme gyorsan végigfutott a monitorokon, majd jegyzeteibe pillantva jelentette:

– Reggeli előtt futottak néhány kört, utána részt vettek a napi eligazításon. Legutóbb a konditeremben láttam őket.

– Ha feljöttek, szóljon nekik, hogy tíz harminckor jelentkezzenek az irodámban!

Az ezredes dolgozószobája ablakaihoz lépett, ahonnét Cape Canaveral széles panorámája tárult a szeme elé. Az épületek sokasága mögött hófelhők mögé bújt a téli ég, s a messzeségben összeért, szétválaszthatatlanul összemosódott a tenger szürkésfehérjével. E monoton háttérből egyetlen karcsú, hengeres tárgy emelkedett ki élesen, egy vakítóan fehér oszlop, mely felfelé több lépcsőben egyre keskenyedett, orrkúpja már-már a fellegekbe ért.

Az Apollo-17 űrhajó.

Holnap kora hajnalban útnak indul, és néhány napi repülés és manőverezés után három remek fickóval a fedélzetén eléri a Holdat. A világ szeme előtt fogják sok órán keresztül végezni mindazt, amire az évek során felkészítették őket. Majd a visszatérő egység ismét a Föld felé veszi útját, s újabb napok elteltével landolnak a Csendes-óceánon. Kihalásszák őket, azután fogadás a Fehér Házban, jelentés az Elnöknek. Reflektorfény. Dicsőség.

Valamikor Andrews ezredes is szeretett volna feljutni – ha nem is a Holdra, arról hivatalos körökben az idő tájt még nem esett szó –, de legalább a világűrbe. Megnézni magasból a földgolyóbist. Lebegni egy kicsit a súlytalanság állapotában. Ha csak pár órányit, az is egy életre szóló élményt jelentett volna számára. Andrews akkoriban még nem volt ezredes, csak kapitány a légierőnél, repült órák százaival és számottevő

háborús tapasztalattal a háta mögött, melyet a japán frontnak köszönhetett. Amikor jelentkezni lehetett az űrhajósok közé, az elsők között töltötte ki az űrlapot. Sejtette, hogy kevés az esélye, már akkor sem volt egészen fiatal. A programba bekerült ugyan, de nem mint űrhajósjelölt, hanem mint földi adminisztratív szervező. Nem bánta. Ha nem is repülhetett, legalább mindig az események közelében tartózkodott, saját szemével láthatta az űrhajók indítását, jól ismerte legénységüket. Hogyne ismerte volna, hiszen részt vett kiválasztásukban, felkészítésükben a legutolsó pillanatig. Remek emberek voltak egytől-egyig...

Nyílt az ajtó, és belépett rajta három egészséges, ereje teljében levő fiatalember.

Andrews ezredes az órájára pillantott. Pontosan tíz harminc volt.

...ahogy ez a három is igazán remek ember, tökéletesen alkalmas a kitűzött feladatok elvégzésére. Épp ezért ígérkezett oly nehéznek a beszélgetés. Andrews ezredesnek azonban voltak kipróbált receptjei a kényes helyzetek kezelésére.

Nyájasan elmosolyodott.

– Hogy vannak, fiúk?

– Remekül, uram, igazán remekül – felelték mindhárman.

– Ennek igazán örülök. Hallom, ma reggel sem hagyták ki a konditermet.

– Nem, uram – felelte Davies, a kis csapat parancsnoka. – Maximális formában akarunk lenni, mire a kilövésre kerül a sor.

– Derék dolog. Tudják, fiúk, sok legénység felkészítését végigéltem az évek során. Legtöbben a vége felé már lazítanak egy kicsit. Nem azon az egy-két edzésen múlik a siker, szokták mondogatni.

– Mi nem lazítunk, uram – mondta Davies parancsnok.

– Értem. Foglaljanak helyet!

A fiúk, tényleg szinte még gyerekek, egyikük sem idősebb harmincnál (Andrews természetesen pontosan tudta az életkorukat), kényelmesen elhelyezkedtek az asztal körül. Úgy tűnt, lazán viselkednek. Egyikükön sem látszott, pedig tisztában kellett lenniük vele, milyen jelentőssséggel bír ez a mostani beszélgetés.

– Nos, fiúk ... – az ezredes krákogott –, legjobb, ha ott kezdem, hogy a NASA már régen kitűzte az Apollo-17 fellövésének időpontját. A visszaszámlálás a végéhez közeledik. A nulla óra-nulla perc-nulla másodperc holnap hajnalban esedékes.

– Tudjuk, uram.

– Igen... Azt is tudják, hogy a biztonság kedvéért soha nem egyetlen legénységet képezünk ki, hanem kettőt, hogy legyen tartalék, amelyik adott esetben helyettesítőként be tud ugrani.

Most már nem szóltak közbe. Csendben ültek helyükön, és feszülten figyelve várták, mikor mondja ki végre...

Andrews ezredes érezte, hogy nem szabad sokáig húznia az időt, ha nem akarja túlfeszíteni a húrt.

– Nos, tegnap délután megszületett a döntés. Mint tudják, önökkel együtt készült fel másik három űrhajós is, Cernan, Evans és Schmitt. Kiképzési eredményük, akárcsak az önöké, kiváló lett.

Látta arcukon, ezeken a félelmet nem ismerő arcokon a feszültséget. Szinte várta, hogy felugrálva azt ordítsák: „Ugye, mi megyünk?”

– Nos, a parancsnokság döntése úgy szól, hooogy...

Ekkor Davies, a mindig nyugodt és fegyelmezett Davies nyíltan a szemébe nézve megkérdezte:

– Mi fogunk repülni, ezredes úr?

Andrews lesütötte pillantását.

– Nem. Sajnálom, de nem. Cernan, Evans és Schmitt megy. Ez a döntés született. Igazán sajnálom, fiúk.

Hátat fordított nekik, hogy ne lássa arcukon a keserves csalódást. Nem nézett ki az ablakon sem. Most nem akarta látni az űrhajót, amely három ember, három derék fiú álmait foszlatja semmivé évekig tartó szorgos munkájukkal egyetemben. Nem rajtuk múlott, ők igazán mindent megtettek. Apróságok döntöttek, lényegtelen apróságok, mint amikor pénzt dob fel az ember. Történhetett volna másképpen is, fordítva, és akkor most Cernan, Evans és Schmitt ülne a helyükben, és neki az ő reményeiket kellene szavaival porig rombolnia. Nem tehetett másként, ez a munkájával járt.

A dolga most az volt, hogy ezekkel a fiúkkal törődjön. Meg kellett vigasztalnia őket, és arra buzdítani, hogy újabb célt tűzzenek maguk elé. Visszafordult. A három jelölt szótlanul üldögélt, nem néztek egymásra. Groom a szőnyeg mintáit, Warden a plafont bámulta. Davies parancsnok tekintete az ablakon át továbbra is az Apollo-17 távoli testére szegeződött sóvárogva, mint egy csalódott szerelmesé.

Az ezredes megköszörülte torkát.

– Két hetükre még igényt tart a NASA. Meg kell mondanom, nem volt még példa rá, hogy személyzetet kelljen cserélni, különösen nem az utolsó órákban. Ennek ellenére készen kell állniuk holnap hajnalban, a kilövés pillanatában. Ha bármi történik odafenn, tapasztalataikkal segíthetnek bajba jutott társaikon. A két hét letelte után szabadok, tehetnek kedvük szerint. Lejár a megbízatásuk, és a számlájukra utaljuk a szerződésük szerinti végkielégítés nem csekély összegét... Megtudhatom, mihez kezdenek vele? Például maga, Warden?

Nem véletlenül választotta éppen Wardent. Ő volt hármójuk közül a legelőrelátóbb, egyben a legbeszédesebb is. Tőle várta, hogy megtöri a jeget, és a kellemetlen közlés keserű utóíze barátságos beszélgetésben oldódik fel. Nem is csalódott.

– Már korábban leszerződtem egy könyv megírására, mely űrhajós élményeimet tartalmazza. Persze, többet fizettek volna, ha a Holdra is eljutok, de azért így is szépen keresek majd vele. Felajánlottak továbbá egy egyetemi oktatói és egy kutatói állást, még gondolkodom, melyiket fogadjam el.

– Hát, ez igazán remek – szorongatta meg kezét elégedetten az ezredes. – Remélem, küld a könyvéből egy dedikált példányt! Ezt tekintse parancsnak!

– Meglesz, uram! – felelte mosolyogva Warden.

– És maga, Groom? – fordult most Andrews az eddig hallgató fiatalemberhez.

– Engem vár a családom. Régen láttam őket utoljára. A lányom egészen nagy lehet, már beszél. A fiamat pedig még nem is ismerem, csak fényképről.

– Gratulálok a gyerekeihez!

– Köszönöm, uram. Régóta tervezünk egy családi vállalkozást, amit ezzel a tőkével beindíthatunk.

– Ha jól sejtem – így Andrews –, ennek nem sok köze lesz az űrrepüléshez.

– Semmi. Egy kiskocsmát nyitunk valahol délen, ahol sok a szomjas farmer. Sör, whisky, üdítő és persze harapnivaló is: hamburger, pizza, melegételek, ilyesmi.

– Sok szerencsét, barátom! Őszintén kívánom!

– Tudom, uram. És köszönöm, uram.

A hangulat megenyhült. Andrews poharakat hozatott, és a korty ital, valamint a

szőke Nancy Jenneth jelenléte elűzte maradék rosszkedvüket. Kortyolgatás közben könnyed tréfálkozásba kezdtek. Az ezredes elérkezettnek látta az időt a végső akadály legyőzésére. Atyaian átkarolta Davies vállát, és megszólalt.

– Nos, parancsnok? A legénység szétszéledt, elhagyta a süllyedő hajót. Mihez kezd most a kapitány?

Davies komoly arccal válaszolt.

– Én, uram, ha megengedi, továbbra is a holdutazásra készülnék.

– Megértem magát. Természetesen semmi akadálya, hogy meghosszabbítsa szerződését a NASA-val. Örülünk, ha kipróbált emberekkel dolgozhatunk a jövőben is. Kapni fog új legénységet, és a maga feladata lesz, hogy olyan megbízható csapatot kovácsoljon belőlük, mint ez a mostani. Szép munka, de nem könnyű.

– Tisztában vagyok a nehézségekkel.

– Rendben. Örülök a döntésének.

– Akkor hát – vidult fel Davies – az Apollo-17 után irány az Apollo-18, az úti cél pedig változatlanul a jó öreg Hold.

Erre emelték poharukat.

– Holnap még beszélgetünk – zárta le az audienciát Andrews ezredes. – Elmehetnek, fiúk. Azazhogy... Davies parancsnok, maradjon még egy percet!

Groom és Warden sietve kihörpintették poharukat, nehogy egy csepp is kárba vesszen (a felkészülés ideje alatt ezen a téren sokat voltak kénytelenek nélkülözni), és elhagyták a termet. A szőke Nancy Jenneth gyors mozdulatokkal tálcára rakta a bűnjeleket, majd ő is távozott.

Andrews ezredes visszaült íróasztalához, ujjaival halkan dobolni kezdett az asztallapon.

– Szeretném megóvni egy esetleges csalódástól, parancsnok – szólalt meg. – Továbbra is parancsnoknak szólítom, hiszen csak átmenetileg nincs legénysége, és a parancsnoki megbízatását sem vonták vissza.

Davies némán várta a folytatást.

– Sokáig nem értettem Sears őrnagyot, az előzetes felkészülésüket irányító tisztet. Mindhármukat ő javasolta erre a küldetésre. Sears őrnagy kiváló emberismerő, így nem meglepő, hogy mindhárman beváltak, ha szabad úgy mondanom, maximálisan. Mindössze egyetlen lépés hiányzott, hogy éles helyzetben is bizonyíthassák tudásukat, és nem magukon múlt, hogy ezt a lépést nem tehették meg. Bizonyosra veszem, hogy nem okoztak volna csalódást.

Kis hallgatás után folytatta.

– Azt nem értettem csupán, hogy miért éppen önt javasolta a háromtagú legénység parancsnokául. Ne értsen félre, semmi kifogásom a végzett parancsnoki tevékenységével kapcsolatban, csupán az a véleményem, hogy Groom vagy Warden is képes lett volna éppoly rátermetten ellátni a feladatot. Mi vezette Sears őrnagyot, amikor maga mellett döntött? Mit fedezhetett fel magában, ami előttem rejtve maradt?

Megbámulta Davies-t, mintha életében először látná.

– Azt hiszem, ez a mai beszélgetés segített, hogy jobban belelássak magába. Olyasfajta ember, akit mágnesként vonz a kitűzött cél, igaz? Nem tud egykönnyen hátraarcot csinálni és elmenni másfelé, ahogy az érdeke diktálja.

Davies alig észrevehetően bólintott.

– Ez esetben... – az ezredes nagyot sóhajtott – ...feltétlenül tudnia kell valamiről. Az információ egyelőre bizalmas, ne adja tovább. Az Apollo-17 az utolsó űrhajó, ami a Holdat tűzte ki célul. Amennyiben sikeresen teljesíti küldetését, nem lesz több holdra szállás.

Davies megrezzent.

– Miért nem?

– Megváltoztak a NASA vezérkarának tervei. A további Apollo-k már az űrállomások összekapcsolási kísérleteiben vesznek majd részt földkörüli pályán. A Holdra sokáig nem fogunk visszatérni.

– Sokáig? – visszhangozta Davies parancsnok. – Ez mégis mit jelent?

Az ezredes vállat vont.

– Magam sem tudom. Jövőre a Skylab kerül előtérbe, azután, ha a nemzetközi helyzet megengedi, a közös repülés az oroszokkal. Az Apollo-program utáni tervek még csak most formálódnak. Tíz év biztosan beletelik, de meglehet, hogy húsz is.

– Megértettem, uram.

– Emiatt a szerződését módosítással hosszabbítjuk meg úgy, hogy abban már az új célkitűzések feladatai szerepeljenek.

– Tisztelettel, uram, ebbe nem egyezhetem bele.

Andrews ezredes meglepetten vonta fel őszülő szemöldökét.

– Hogyhogy nem?

– Az én célom a Hold – jelentette ki Davies nyugodt határozottsággal.

– Épp most magyaráztam el magának – felelte az ezredes kissé ingerülten, mert nem szerette, ha ellene szegülnek az elképzeléseinek –, hogy nem lövünk ki oda több űrhajót.

– Én azonban – felelte Davies – mindenképpen a Holdra akarok eljutni.

– Nagyszerű – mondta gúnyosan Andrews –, és mégis, hogy képzeli? Fog egy taxit?

– Még nem tudom, uram.

– Tehát mihez kezd?

– Minden erőmmel azon leszek, hogy leszállhassak a Holdon.

– Mi ütött magába, Davies?

– Semmi, uram. Csak szeretem befejezni azt, amibe egyszer belevágtam.

Andrews felállt, előjött íróasztala mögül, és a parancsnok mellé lépett.

– Robert Davies. Kiválóan képzett, fegyelmezett űrhajós, a legjobbak közül való. Többször kitüntetve. Mindemellett katona, aki mindenkor végrehajtja a kapott parancsot. Így van?

– Igen, uram.

– Megértette, hogy nincs több űrhajónk, amit a Holdra küldhetnénk?

– Megértettem, uram.

– Az utolsó járat holnap hajnalban elmegy, és nem lesz újabb. Sose késte még le az utolsó vonatát?

– De igen, uram.

– Hát akkor – robbant ki az ezredesből – mit makacskodik itt, mint egy gyerek? Nem mehet a Holdra, hát aztán? Keringett a Föld körül, egyszer még az űrben is sétált, mit akar még? Csak keveseknek adatott meg, hogy eljussanak a Holdra. És még ők is... Képzelte már magát Collins helyébe, aki ott ült az Apollo-11 parancsnoki kabinjában, karnyújtásnyira keringett a Hold körül, és mégsem szállhatott le biztonsági okok miatt? Azt hiszi, neki könnyű lehetett?

– Nem hiszem, uram – felelte csendesen Davies.

Andrews az íróasztalához lépett, indulatos mozdulattal a fiókjába söpört egy iratot, és hangosan becsapta.

– A szerződése, Davies! Később visszatérünk rá. Gondolkozzon addig!

Az irányító-központ hajnali három után kezdett megtelni. Még semmi nem történt, de a hangulat már emelkedőben volt. Tisztára, mint a rögbi meccseken, gondolta Andrews. A csapatok még a pályán sincsenek, de a szurkolókon máris úrrá lesz az eufória. Az ezredes átaludta az estét, és most frissen borotválkozva, vasalt egyenruhában jelent meg a nagy esemény fő színhelyén. Benézett a központi irányítóterembe, de nem sokat látott. A monitorok előtt még senki sem ült, a fejhallgatók félrerakva hevertek. A kilövésig még volt két óra. Az élet most a büfében és a folyosókon zajlott.

A jövő-menő emberek között tábornoki váll-lapok csillantak meg szép számmal, ismert személyiségek bukkantak fel, köztük több szenátor. Andrews belevetette magát a forgatagba. Hangos üdvözlések zajlottak, széles mosolyok röpködtek, ismeretlenek ráztak kezet forrón egymással. Nevek és beosztások, rendfokozatok szálltak a hangzavarban, névjegykártyák cseréltek gazdát. Az ezredes egyszerre ismerős arcot pillantott meg. Odalépett az alacsony, zömök férfihoz, és barátságosan hátba veregette.

– Nocsak, hiszen ez Sears őrnagy, személyesen – kiáltotta. – Mi járatban errefelé, Jimmy?

– Azt csiripelték a verebek, hogy nagy eseményre készültök ma éjjel – vigyorodott el az őrnagy.

– Az bizony meglehet!

– Eljöttem megnézni, mire mennek a fiaink – szólt büszkén az őrnagy.

– Hallgatni szeretnél egy kis rakétadübörgést, igaz? Nincs is annál felemelőbb zene a magunkfajtának!

– Nincs bizony. Egyszer jártam életemben odafenn, megkerültem párszor ezt a vén sártekét, és már jöttem is lefelé, de amíg élek, nem felejtem el azt az érzést. Amint begyújtják a feneked alatt azt a töméntelen sok üzemanyagot, robajlani kezd körülötted a világ, és te egyre azon imádkozol, hogy csak szépen, sorjában égjen el az a sok hektó nyavalyás folyékony hidrogén, különben úgy elszállsz, mint az egyszeri ember, aki gyufával akarta megnézni, van-e benzin a hordóban.

– Mit szólnál – tréfálkozott Andrews –, ha most váratlanul azt mondanák: Sears őrnagy! Van egy kis problémánk. Magának kellene beugrani, és elkormányozni a Holdig ezt a járgányt. Megtennéd?

– Meg én – felelte komoly arccal Sears. – Nincs a világon olyasmi, amit meg ne tennék, hogy újra repülhessek. Persze – legyintett –, én már aligha fogok. Kivénhedtem, jönnek a fiatalok. Én már csak szurkolok nekik, mint rokonság a nászéjszakán. A titkárnőd?

Nancy Jenneth közeledett mosolyogva, poharakkal a kezében.

– Nincs is ennél kellemesebb látvány – mondta Sears, és nem lehetett tudni, hogy Nancy-re érti-e vagy a poharakban lötyögő italra vagy a kettőre együtt.

– Ő az én szemem – mondotta Andrews. – A monitorok segítségével egész nap szemmel tartja a fiúkat, tud minden lépésükről. Nancy, hadd halljam! Mit művelt Davies parancsnok és csapata ma délután?

– Semmi különlegeset, uram – felelte gyakorlottan Nancy. – Ebéd után pihenés,

délután olvasás, majd fürdés, vacsora, egy kis tévézés, lefekvés, alvás. Ja, igen. Davies parancsnok vacsora előtt edzett másfél órát a konditeremben.

– Edzett a konditeremben? – lepődött meg Andrews. – Még mindig? Még most is?

– De azért itt lesznek, ugye? – kérdezte Sears.

– Ne aggódjon, őrnagy úr. Gondoskodtam az ébresztőjükről, mielőtt idejöttem. Hamarosan megérkeznek.

– Akkor jó – nyugodott meg Sears. – Régen láttam már őket, és nagyon a szívemhez nőttek ezek a fiúk. Végtelenül sajnálom, hogy mégsem repülhetnek. Nagy csalódás lehetett nekik. Hogy viselték?

– Kiheverik – felelte kurtán Andrews. – Nancy, hozna még két pohárral? – Intett a szemével, amiből titkárnője megértette, hogy nem kell sietnie vissza. Bájos mosolyt sugározva ellibegett. Sears leplezetlenül bámult utána.

– Csinos darab. Hol szerezted?

– Ott terem, ahol a többi – felelte az ezredes. – Ha nyugdíjba megyek, rád hagyom.

– Komolyan nyugdíjba készülsz? – kapott a szón az őrnagy. Jó füle volt, kihallott az ezredes hangjából valamit, amiről Andrews tán maga sem sejtette, hogy ott van.

– Nem, dehogyis – tiltakozott Andrews. – Jól érzem itt magam, megbecsülnek, minden oké. Mihez is kezdenék a munkám nélkül? A feleségem meghalt. A fiam az Államok túlsó szélén él a családjával, évente egyszer látom. Nincs semmi más a világon, csak a munkám.

– Pedig egyszer annak is eljön az ideje – jegyezte meg Sears, aki úgy érezte, a téma nincs kimerítve az ezredes tagadásával. – Gondoltál már rá, mihez kezdesz akkor?

– Mi tagadás, néha eszembe jut. Az az igazság, hogy az utóbbi időben mind gyakrabban. – Kicsit tétovázott. – Valamit még szeretnék tenni, mielőtt... – elharapta, de Sears így is pontosan értette.

– Van konkrét elképzelésed?

– Még nem döntöttem el. Talán megpróbálkozom a rózsatermesztéssel. Egy gyönyörű rózsakert az illatozó, nyíló virágok színes tábláival, köztük fehér murvával felszórt sétány... És szeretnék megtanulni japánul. A kultúrájuk egészen fantasztikus. Eleget lövöldöztünk a háborúban egymásra, ideje más oldalról is megismernem őket.

Sears őrnagy elismerően bólintott.

– Ha bármiben segíteni tudok, csak szólj. Addig is felajánlom neked az egyik pecabotomat, a másiknak a végét én szoktam tartani hétvégenként. A Huron-folyó vizében még ma is csak úgy nyüzsögnek az EKKORA pisztrángok! Na jó, néha ki lehet fogni egy ekkorát...

– Köszönöm, Jimmy. Kérdeznék tőled valamit. Ma meglepett ennek a Davies-fiúnak a viselkedése. Fel is bosszantott, de ez hagyján. A fő, hogy meglepett, és azóta ezen rágódom. Te jól ismered őt, sokkal jobban, mint én. Lehet, hogy Davies mégsem alkalmas, mint ahogy eddig hittem?

– Milyen körülmények között történt?

– Közvetlenül azután – felelte Andrews –, hogy tudattam velük a negatív döntést, miszerint nem ők repülhetnek a Holdra.

Röviden összefoglalta a délelőtt történteket.

– Nem kérdezted meg, mi az oka a makacsságának? – tudakolta Sears.

– Dehogynem, de nem válaszolt semmi értelmeset. Erre kizavartam. Mondtam már, hogy felbosszantott.

Az őrnagy meglötyögtette poharában maradék italát, majd egy hajtásra kiitta.

– Hol késik ez a Nancy? Jöhetne már az utánpótlással!

– Nem akarsz felelni nekem?

– Mit is kérdeztél?

Andrews karon ragadta.

– Idefigyelj, Jim Sears! Elég régen ismerlek, engem ne próbálj lerázni! Mit tudsz Robert Daviesről, amit elhallgattál előlem, és a hivatalos jelentéseidbe sem írtál bele?

Sears őrnagy válaszolni készült, ám ekkor felbukkant a három fiú, velük együtt Nancy is visszatért, és így szólt:

– Az a parancs, hogy minden hivatásos foglalja el a helyét. Harminc perc a kilövésig.

– Úgy izgulok – súgta Nancy Jenneth. A két idősebb tiszt között ülve figyelte az irányítóteremben zajló eseményeket. Nemrégen került az ezredes mellé, ez volt az első fellövés életében, amit közelről szemlélhetett. Andrews elmosolyodott, Sears megvakarta a füle tövét.

– Jól nyissa ki a szemét, kisasszony – mondta az őrnagy. – Ekkora cirkuszt nem mindennap láthat.

– Remélem, minden rendben fog menni! Nem szeretném, ha bajuk esne.

– Senki sem szeretné. De a felhajtás akkor is óriási, ha minden rendben megy.

Az irányítópultok előtt már egy gombostűt sem lehetett leejteni. Minden monitor előtt hárman is ültek, felgyűrt ingujjban, fejükön hallgató. Az utolsó ellenőrzéseket végezték. A központi, nagy monitoron egyenesen, mint egy szál karcsú gyertya, magasodott az űrhajó fehér tornya. Egy gyertya, melyet hamarosan meggyújtanak – az alsó végén.

A teremben kezdett felizzani a levegő.

– Úgy tűnik, semmi gond, sima fellövés lesz – közölte Andrews, aki az éterben röpködő üzeneteket hallgatta figyelmesen.

– Csak el ne kiabáld – morogta az őrnagy.

– Hol vannak a fiúk? – kérdezte Nancy.

– Ha ágaskodik egy kicsit, megláthatja őket – felelte Jimmy Sears. Nancy úgy tett, és az első sorokban valóban megpillantotta Daviest és a többieket az egyik monitornál ülve, előttük mikrofon. – Közvetlen kapcsolatuk van az űrhajóval – magyarázta az őrnagy – arra az esetre, ha probléma adódna. Náluk jobban senki sem ismeri a rendszert.

A faliórán vészesen fogytak a percek. Már csak másodpercek maradtak a startig. A nagy képernyő alján fehér füstpamacs jelent meg, s lassan beburkolta az űrhajó alját. Majd gomolyogva növekedni kezdett, már félig elnyelte a hengeres, fehér törzset, hamarosan pedig az egész kép megtelt füsttel s a füsttengeren átvilágító lángokkal, melyek lobogó, rőt árnyalatokkal színezték át a pokoli kavargást.

– Viszlát, fiúk! Jó utat!

– Zéró!

– Go Apollo! Go, go, go! GO!!!

– Már repültök...

Nancy látta, hogy mindkét tiszt félszemmel a faliórát lesi. Most minden másodpercnek jelentősége volt. A nagy képernyőn az Apollo kiemelkedett a füstözönből, és hegyesen lobogó, szúrólángra emlékeztető csóvájára támaszkodva mind magasabbra emelkedett. A kamera követte.

– Sebesség rendben. Dőlésszög rendben.

Az űrhajó emelkedett, egyre emelkedett, lángokat okádva emelkedett mind magasabbra. Egyszer csak, éppen a kiszámított pillanatban, elfogytak a lángok.

– Első fokozat leválik. Most!!!

A nagy képen semmi sem változott. Megdermedt az űrhajó, megdermedt a kép, és megdermedt a vér az emberek szívében.

– Mi lesz már? – rikoltotta Sears őrnagy. Nancy Andrews-ra pillantott, s látta, mint sápad el az ezredes. – Baj van? – csúszott ki a titkárnő száján, de már tudta a választ. A teremben pillanatok alatt felbolydulás támadt. Sears káromkodott. – Ördög vigye! Mindjárt késő lesz!

Látták, amint Davies felugrik, megragadja a mikrofont és beleüvölt. A hangzavarban semmit se lehetett hallani. Davies eszelősen tapadt a mikrofonra, megszűnt számára a világ, csak az Apollo létezett és az üzemzavar, amit el kellett hárítani.

– Csökken a sebesség!

– Ha nem sikerül pillanatokon belül leválasztaniuk a kiürült hajtóművet, visszazuhannak az óceánba – suttogta Sears rekedten. – Uramisten!

Emberek futkostak, utasítások röpködtek, mindenki izgatottan hadonászott, üvöltött. Andrews ezredes és titkárnője továbbra is Davies-t figyelte, s egyszer csak látták, hogy a fiú fellélegezve visszaül helyére, elereszti a mikrofont, és hátradőlve elmosolyodik. Ebben a pillanatban megértették, hogy túl vannak a nehezén, a vészhelyzet elmúlt.

Az Apollo űrhajó aljából levált egy jókora darab, és elmaradt a száguldva tovább emelkedő űrhajótest mögött, amely új lángcsóvát gyújtva röpült tovább.

– Sebesség növekszik! Rendben!

– Dőlésszög rendben!

Andrews megtörölte gyöngyöző homlokát.

– Ez meleg volt...

– Meg kell tudnom, mi történt – dünnyögte Sears őrnagy. Nem törődve a tilalommal, előrebandukolt Davies asztaláig, s halk beszélgetésbe kezdett vele. Hamarosan jött vissza.

– Az elektromos leoldó nem működött – közölte. – Megszűnt az áramellátása. Davies átkapcsoltatta velük tartalék-áramforrásra, bár azt mondja, maguktól is rájöttek, hogy mi a teendő. Nem buta fiúk azok sem. Nem hiába, őket is mi válogattuk – fejezte be önelégülten.

– Davies-nek helyén volt az esze. Rátermett űrhajós a fiú, igazi repülő – dicsérte Andrews.

– Azelőtt meg vérbeli hegymászó volt – vetette oda hanyagul, szinte foghegyről Sears.

Eltelt néhány másodperc, mire az ezredes kapcsolt.

– Ezzel... mondani akartál valamit?

– Nem te érdeklődtél az imént Davies felől?

– Bökd már ki!

– Csak gyűjtöd az aktáidat? Olvasgatni nem szoktad? – csipkelődött Sears. – Máskülönben tudnád, hogy Davies szenvedélyes alpinista volt.

– Tudom is – vágott vissza Andrews. – Ennyi szerepel a fiú aktájában, semmi több. Mit kellene még tudnom?

– Aha – morogta az őrnagy –, éppen csak a lényeg hiányzik!

– Mert te kihagytad belőle, Jimmy Sears! De most elmondod vagy megnyuvasztalak!

– Jól van, na! Elmondhatom, most már nincs jelentősége. Még egyetemista korában ez a srác a lökött haverjaival együtt – miért, talán nem flúgos egy kicsit minden hegymászó? – kinézett magának egy jó magas hegycsúcsot valahol az Andokban, ahová függőleges jégfalakon lehet csak feljutni. Az expedíció során a kis csapat egyre fogyott, mind többen kényszerültek visszafordulni, alig néhányan érték el a csúcs előtti utolsó táborhelyet. Ott végképp lehetetlenné vált a továbbjutás. Örülhettek, hogy a viharos szél nem sodorta le őket sátrastul, hátizsákostul. Talán három napot töltöttek el így, félig megfagyva, elgémberedve, egyre apadó készletekkel, amikor Davies közölte társaival, hogy márpedig bármi lesz is az ára, ő nekiindul a csúcsnak. Persze őrültnek tartották, nem akarták engedni, próbáltak a lelkére beszélni, de hiába. Felvette a hátizsákját, és amint a szél egy kicsit alábbhagyott, kimászott a sátorból. A többiek biztosan tudták, hogy többé nem látják élve.

Az Apollo ráállt a Föld körüli pályára, helyzete stabilizálódott. A teremben érezhetően oldódott a feszültség, mindenki fellélegzett. Innen-onnan már könnyed nevetés is hallatszott.

– Vártak újabb három napot, ám Davies nem érkezett vissza – folytatta Sears őrnagy az elbeszélést. – Akkor ketten kimentek körülnézni, és nem messze a sátortól megtalálták a testét. Csaknem teljesen megfagyott. Nagy nehezen sikerült újra életet lehelni belé, és talpra állítani annyira, hogy le tudjon mászni az expedíció tagjaival együtt. Szerencséje volt, komoly, maradandó sérülés nem érte, csupán a bőrén látszik ma is itt-ott néhány fagyásnyom.

– Kemény feje van, nem vitatom, magam is tapasztaltam – mondotta Andrews ezredes. – De mire jó ez? Semmi hasznát nem veszi.

Sears őrnagy más véleményen volt.

– Várd ki a végét! Davies azt állította, hogy felért a csúcsra, kitűzte a zászlót, és visszafelé fogyott el a szuflája. Senki nem hitt neki, képtelenségnek tartották az egészet. Szerintük Davies csak elveszítette a zászlót, és ott kóborolt egész idő alatt a táborhely körül, míg össze nem esett.

– Nem az a fajta, aki nem létező tollakkal ékeskedik – vélekedett Andrews.

– Nem is – horkant fel az őrnagy –, ő azonban nem vitatkozott velük, csak átadta nekik a fényképezőgépét. Benne voltak a felvételek, amiket a hegycsúcson készített, és ez világosan igazolta őt mindenki előtt. Több expedícióban azután már nem vett részt. Otthagyta a hegymászást, és áttért a repülésre.

– Neked Davies mesélte el a történetet?

– Persze, ki más?

– Ha tudomásod volt róla – kérdezte Andrews –, miért nem említetted meg ezt a lényeges epizódot a fiú jellemrajzában?

Sears őrnagy fejét lassan felemelve ránézett.

– Éppoly jól ismered a céget, H. J., mint én. Azok ott – karjával fölfelé mutatott – az engedelmes, gyúrható, formálható embereket szeretik. Márpedig aki a Holdat akarja elérni, az igenis legyen makacs, tartson ki az elgondolásai mellett, ha kell, tűzön-vízen át! Nem ismerek rátermettebb embert Robert Davies parancsnoknál! Nem akartam, hogy egy ostoba feljegyzés aláássa a karrierjét. Szabálytalanul jártam el? Meglehet. De ma is így cselekednék. És tudod, mit mondok neked? Sajnálom, hogy ennél többet nem tehettem érte.

– Látja őket, Nancy? Mi a véleménye róluk?

Nancy Jenneth az ezredes által mutatott irányba pillantott, ahol Jimmy Sears búcsúzott a háromtagú kis csapattól. Egyenként átölelte a fiúkat. Kölcsönös meghatódottsággal lapogatták egymás hátát. Hosszasan búcsúztak, tudták, hogy sokáig nem látják egymást, talán soha többé.

– Nos? – sürgette Andrews a titkárnőjét.

– Azt hiszem – felelte Nancy csendesen –, nagyon közel kerültek egymáshoz az együtt töltött évek során.

– Jimmy Sears mindig is értett a nyelvükön.

Nancy cseppnyi keserűséget érzett ki főnöke szavaiból.

– Maga sem panaszkodhat, ezredes úr – mondta bátorítóan. – A fiúk mindig is nagy tisztelettel emlegették.

– Nekem mégsem mondta el Davies azt, amit neki igen.

– Ez semmit nem jelent. Higgye el, a fiú sokkal jobban megérzi a feléje irányuló érzelmeket, szándékokat, mint ahogy kimutatja. Pontosan tudja, hogy maga mindenben támogatta őt, mindig a javát akarta.

– No, persze – legyintett Andrews.

– Komolyan beszélek, ezredes úr – állt Nancy a sarkára.

– Valóban úgy gondolja, megtettem mindent, ami csak tellett tőlem?

– Biztosan nem tudom, de... azt hiszem... úgy érzem, igen.

Andrews vonásai megenyhültek.

– Rendben, Nancy. Kérem, bocsássa meg a pillanatnyi gyengeségemet.

– Gyengeség? – csodálkozott Nancy. – Csak egyszer láttam az ezredes urat, amikor nem volt nyugodt és magabiztos.

– Valóban? Mikor?

– Az imént, amikor nem vált le időben a hordozórakéta. Ha az apja lenne annak a háromnak, akik most odafent röpülnek, akkor sem aggódhatott volna jobban értük.

Andrews semmit se felelt, ajka makacsul összezárult. Nancy lopva rápillantott.

– Ha nincs más, visszavonulnék aludni.

– Menjen csak, Nancy! Jó éjszakát!

– Inkább jó reggelt, ezredes úr!

Kora reggel, mikor a tömeg eloszlott, Andrews is visszatért irodájába, és a díványra heveredve hamarosan elszunnyadt. Álmában ismét látta a kilövést. Újra átélte, amint az Apollo-17 fehér fémhengere kiemelkedik a lángtengerből, és hegyes orrával büszkén az ég felé tör. Most azonban észrevett valami zavarót. Úgy látta, hogy az űrhajó orráról lelóg egy hosszú kötél, melynek alsó vége az oldala mentén lengedezik. Azt is látta, hogy ezen a kötélen, mint valami apró bogár, felfelé kapaszkodik egy emberalak. Alulról a felcsapó lángok pörkölték, felülről jeges zúzmara csapódott rá. Kétségbeesetten küzdött, hogy följebb jusson, de lába minduntalan meg-megcsúszott az űrhajó domború, jeges oldalán. Segítségért kiáltott, s ahogy arca közben valószerűtlenül felnagyobbodott, Andrews megdöbbenve ismert rá. Hiszen ez Davies parancsnok! Tehetetlennek érezte magát, semmi sem jutott eszébe, amivel segíthetett volna rajta. A pici alak közben nagy nehezen mégiscsak följebb mászott a kötélen, hol messzire kilengve, mint egy inga, hol nekicsapódva az űrhajó falának olyan erővel, hogy Andrews megremegett. Istenem, csak le ne zuhanjon! Davies addigra már végső erőfeszítéssel a magasba törő Apollo

parancsnoki kabinjáig kúszott fel a kötélen. Furcsamód a kabinnak nagy, kerek ablakai voltak, mintha tengerjáró hajó fülkéje lenne, s Andrews váratlanul a kabin belsejében találta magát, ahol melegben és kényelemben ülhetett együtt a többi asztronautával. Ráérősen beszélgettek, iszogattak, vígan kártyáztak, mint valami kaszinóban, jól érezték magukat, semmi sem zavarta őket. Davies fagyott arca, segítségért némán tátogó szája fel-felbukkant a kerek ablakokban, de senki nem vette észre. Andrews hiába próbált szólni, a többi űrhajós rá se hederített, figyelmüket teljesen lekötötte az ital és a lapjárás. Amikor pedig az ezredes maga kelt fel, hogy kinyissa az ablakot, egyikük utána nyúlt, erővel visszahúzta, és kioktató hangon rászólt, hogy ne tegye, mert bejön a hideg.

Borzongva ébredt fel. Az iroda ablaka résnyire nyitva maradt, a helyiség kellemetlenül kihűlt. Odalépett, hogy becsukja, s közben tekintetével önkéntelenül az Apollo-17 űrhajó testét kereste, mely az elmúlt hónapokban ott magasodott. Most hiányzott, nélküle üres volt Cape Canaveral panorámája. Ekkor ébredt rá, hogy többé soha nem lesz része efféle látványosságban.

– Majd megszokom – motyogta maga elé. – Ezt is megszokom.

– Nancy, bejönne egy percre?

– Természetesen, ezredes úr.

– Szíveskedjen ezt a két iratot továbbítani. Az egyik a nyugdíjazási kérelmem. Nagyon kedves, de ne tiltakozzon. Jól átgondoltam mindent. Eleget ültem ebben a székben, most már jöjjön valaki más. Előbb azonban mindenképpen ezt a másikat intézze el. Ez Robert Davies parancsnok szerződése. A NASA részéről én írtam alá. Változatlan feltételekkel, korlátlan időre szól. Tudom, mit akar mondani. Megmagyarázom. Davies parancsnok megkapja a támogatást, hogy továbbra is a holdutazásra készülhessen. Írassa vele is alá, amint előkerül a... konditeremből?... Most is ott van? Figyeljen erre a fiúra, Nancy! Maga még megéri a napot, amikor a NASA újra űrhajót küld a Holdra. Meglehet, sok év múlik el addig. Nem számít. Semmilyen akadály nem számít. Ezt jól jegyezze meg! Semmilyen! A magam részéről esélyt akarok adni Davies-nek, hogy rajta lehessen azon a hajón. Bízom benne, és ő megérdemli a belévetett bizalmat. Ennyit akartam mondani.

Nancy rávetette szokatlanul fénylő tekintetét.

– Hát addig töprengett, míg erre jutott... Mihez kezd ezután, ezredes úr?

Andrews elmosolyodott.

– Ó, kész terveim vannak a jövőre. Rózsákat fogok ültetni, és megtanulok végre japánul...

– Tehetek még valamit önért?

H. J. Andrews ezredes eltűnődött.

– Már csak egyet. Hívja fel Sears őrnagyot! Azt üzenem neki, készítse elő a másik pecabotját! – Felnevetett. – Öregkorunkra nagyokat fogunk együtt horgászni. Jó mulatság lesz! Nancy, tartson egyszer velünk maga is!

E szavakkal búcsút intett, fejébe húzta sapkáját, és derűs arccal, megbékélt lélekkel sétált ki az irodából.

Részletek az űrhajózás történetéből:

Az Apollo-17 űrhajó 1972. december 7-én startolt Cape Canaveral-ről, fedélzetén Eugene A. Cernan, Ronald E. Evans és Harrison H. Schmitt űrhajóssal. A holdraszálló egység (holdkomp) december 11-én érte el a Hold felszínét a Taurus-Littrow-régióban. Cernan és Schmitt 75 órát töltött a Holdon, ebből 23 óra 17 percet a holdkompon kívül. A holdautóval összesen 35,8 km utat tettek meg. Begyűjtöttek 113 kg kőzetmintát. A holdkomp december 14-én indult vissza a Holdról, s végül az Apollo-17 december 19-én sikeresen leereszkedett a Csendes-óceánra.

A NASA eredeti tervei szerint még három Apollo űrhajót (18, 19 és 20) küldtek volna a Holdra. Az érdeklődés csökkenése és költségmegvonások miatt később már csak az Apollo-18 került szóba, majd ezt is törölték.

A mai napig az Apollo-17 az utolsó űrhajó, amely elérte a Holdat.

❖ ❖ ❖

R. F. Gordon másodpilóta és C. Conrad parancsnok 1966. szeptember 12-én indult a Gemini-11 fedélzetén 2 nap 23 óra 17 perces űrrepülésre. Az űrhajó 94 perccel a felbocsátása után összekapcsolódott az Agena-11 célrakétával, majd a szét- és összekapcsolási műveletet többször megismételték.
Gordon először 44 perces űrsétát tett, majd később 128 perces űrsétát hajtott végre.

Kéri Katalin

Omlett nyolc tojásból

A Hold a régi fantasztikus irodalomban

Földünk kísérője, a Hold számtalan írott, illetve szájhagyományozás útján elterjedt mitikus és fantasztikus történetben főszereplő. Különböző korok embereinek ezen égitesthez való viszonyulása az adott időszak társadalmi, technikai jelenségeinek, tudományos ismereteinek, az egyén (az író, a mesélő) pszichikumának tükröződése.

A Holdat, mint szemmel jól látható, a természeti környezethez szorosan hozzátartozó égi objektumot elődeink gyakran ruházták fel „isteni" vagy emberi tulajdonságokkal. Változásaiban jeleket láttak, foltjaiban alakokat véltek felfedezni. Ábrázolása állandó tárgya lett nem csupán az egyes népek mitológiájának, de a romantikus és fantasztikus, újabban pedig a sci-fi irodalomnak is.

A Hold vonatkozásában a régi történetek kitalálói alapvetően három fontos, egymással gyakran összefonódó szálat emeltek és bontottak ki. Az egyik (főként a mitológiai elbeszélésekből ismert) megközelítés az égitest megszemélyesítésén alapul. A másik fő vonulatba azok az írások sorolhatók, amelyek a holdutazásokról regélnek. Ezzel sokszor szorosan összefügg (bár akár a témakifejtés önálló alapja is lehet) a „holdlakók" bemutatása.

Jóllehet, a távcső felfedezése a Hold tudományos igényű megismerését is nagyban előmozdította, és a modern kor kutatási eredményei számtalan romantikus kérdésre nagyon is „prózai" választ adtak, kísérőnk most, a 3. évezred hajnalán sem szűnt meg izgalomban tartani az írók fantáziáját. Míg korábban például a Hold utópisztikus társadalmak, a földi élet inverzét vagy szatirikus változatát nyújtó élővilág színtereként szerepelt az irodalomban,[1] napjaink sci-fi műveiben gyakran mint a Földről elköltöző (elmenekülő, kiránduló stb.) emberek egyik lehetséges célpontja tűnik fel. A 20. század közepéig íródott „holdas" regényekben szereplő álmok 1969-ben jórészt valóra váltak. Az ember eljutott a Holdra, körülnézett, és – jóllehet, vannak, akik kételkednek ebben – úgy látta, égi útitársunk nem lakott. Új álmok álmodóinak betűi futnak mostanában a fehér papíron: a sci-fi irodalomnak is egyik kedvelt témája lett a Hold benépesítésének lehetősége. Áttekintésünkben azokra a népekre és személyekre emlékezünk, akiknek az éjszakai égboltról ránk pillantó Hold megközelítése csupán az álmok, a fantázia szárnyán volt elérhető, tudományos-technikai értelemben még nem.

A Hold különböző népek mitológiájában

A Hold tehát nagyon régi időktől kezdve foglalkoztatja az emberek képzeletét. Tisztelete, isteni lényként való elképzelése már az ókori népek mitológiájában széles körben elterjedt volt. A Nappal együtt a legfontosabb szimbólum, számtalan hiedelem és fantázia-szülte történet kapcsolódik hozzá évezredek óta. Ritmikusan változó alakjának köszönhetően jelképezi az állandó változást, a növekedést és fogyást, a halált és az újjászületést,[2] gyakorta – a menstruációs ciklus és a Hold változásainak összefüggését felismerve – magát a nőt. A régi Kínában például a Hold a *yin* princípiumához tartozó, „női" karakterű égitest. Gyakran a napisten mellett, mint holdistennőt tisztel-

---

• A tanulmányt szeretettel ajánlom édesanyámnak, Stadler Katalinnak és édesapámnak, Kéri Jánosnak, a holdváltozások kiváló ismerőjének.

ték Földünk útitársát: többek között a közép-amerikai muiszka indiánok *Csia* istennőt, a maják *Ixchel* (iscsel), az aztékok *Coyolxauhqui* (kojolsaukvi), az inkák az ezüsttel borított szentélyekben imádott *Mamaquilla* alakját. Az ókori görögök *Szelénét* (vagy más néven *Phoebét* vagy *Hekatét*) istenítették, aki *Héliosz* napisten testvére volt, sejtelmes, szerelmet ígérő istennő, akinek álomszerű lényét az éjszakával rokonították.[3] Az egyiptomiaknál *Ízisz* istennő egyik szimbóluma volt a Hold. A maorik férfi istenei mellett szintén fontos és egyenrangú helyet foglalt el a hitvilágban *Hina*, a holdistennő, aki hitük szerint az első teremtett nő, akit *Tane*, a legelső isten hozott létre, és aki az emberiség ősanyja, minden női tevékenység védelmezője, általa kerültek le a földre a női mesterségek (gyékényfonás, hálókötés stb.).[4]

Több nép körében azonban a Hold (mint hideg, önálló fénnyel nem rendelkező objektum) az életet adó, meleg, fényes Nappal szemben éppen a férfi szimbólumává vált. Holdistent tiszteltek például a sumer hitvilágban *Nanna* (majd az akkádoknál *Szín*, illetve az óasszíroknál *Szu'en*) alakjában, akinek a fő kultuszhelye Ur városa, illetve Harrán volt, jelképe pedig a bárka-szerű holdsarló. (Lévén, hogy az első negyed holdja Mezopotámiában csaknem vízszintes helyzetben áll.)[5] A kánaáni mitológiában *Jarih* (vagy *Jerah*) volt a holdisten, a hinduknál *Csandra*, Japánban pedig *Cuki-Jomi*.[6]

Plutharkosz úgy fogalmazott, hogy a Hold a kozmikus Univerzum anyja, és természete egyszerre férfias és nőies. Indiában is a Hold testesíti meg – *Síva* egyik szimbólumaként – az állandó változásokat, a teremtést és rombolást. Az alkímiában a Hold az ezüstöt jelképezi, és a „királynő" *(regina)* alakját, aki a „királlyal" *(rex)* együtt nemzi a „királyi gyermeket" *(regius filius)*, aki hermafrodita természetű, és ő az „örök gyermek" *(puer aeternus)*.[7]

A népi képzelet mindig is úgy tartotta, hogy a földi élet és a Hold között szoros kapcsolat van, hogy kísérőnk befolyásolja a bolygónkon folyó eseményeket. Nem csupán az árapály jelenségre és a női életre gondoltak, hanem közvetlen összefüggést véltek felfedezni a Hold fázisai és a növények vetése, aratása, a hajvágás, a foghúzás, a sebgyógyulás, a bőr állapota, a fogamzás és a születés között, mint például egyes magyar mondókák és ráolvasások is tanúsítják.[8]

A Hold gyakran a bajnak, a rossznak, a szerencsétlenségnek előjele a szimbólumok világában. Az égisten rossz (bal) szeme, a világfa kábító, mérges gyümölcse, az éjszaka, a bizonytalanság, az éjjel űzött mágia, az álom, a tudattalan, a varázslás, a rontás jelképe.[9] Sok, az utolsó napokról (a végső időkről) szóló leírásban is szerepel,

mint baljóslatú jel, például a Bibliában: „Azokban a napokban pedig, ama nyomorúság után, a nap elsötétedik, a hold nem fénylik, a csillagok lehullanak az égről, és az egek tartóerői megrendülnek..." (Mk 13,24-25); „És láttam, amikor feltörte a hatodik pecsétet: nagy földrengés támadt, és a nap elsötétült, mint egy fekete szőrcsuha, a telihold olyan lett, mint a vér..." (Jel 6,11-12) A Hold ugyanakkor jelen van például a Szűzanyát szimbolizáló bibliai leírásban is: „Ekkor nagy jel tűnt fel az égen: egy asszony a napba öltözve, és a lába alatt a hold, a fején pedig tizenkét csillagból álló korona" (Jel 12,1-2).[10] Az időszámításuk alapjaként holdhónapokkal szá-

moló, a Holdat mint alapvető jelképüket tisztelő muszlimok szent könyvében, a Koránban is (mely önálló szúrát szentel a Holdnak) többek között a földi kísérő változása jelzi a világvége eljövetelét: „Közel van immár az Óra és kettéhasadt a Hold." (Korán 54:1)[11]

Nem csupán arról idézhetünk bőségesen adatokat, hogy mi mindent szimbolizált a különböző kultúrák számára a Hold, hanem arról is, hogy milyen szimbólumok jelölték magát az égitestet. Az ezüstös levelű fenyő és a világos törzsű fűzfa, a sarló alakú, ívesen hajlott formák (a hajlott szarvú bika, a kampós csőrű íbisz, a félkörös élű balta, a szemöldök stb.), illetve a szaporaságukról ismert, a termékenységet jelképező állatok (például a nyúl és a béka), melyek alakját elődeink felfedezni vélték a Hold foltjaiban.[12]

A néprajzi és vallástörténeti kutatások egyértelműen azt mutatják, hogy a régen élt emberek – időben messze-messze megelőzve a 20. század holdutazóit – tulajdonképpen mindig is úgy vélték, hogy lehetséges eljutni erre az égitestre, sőt, miként a fantasztikus történetek bizonyítják, már az űrrepülés feltalálása előtt is sokan meggyőződéssel vallották, hogy ez többeknek sikerült is. Az irodalomtörténet Holdról író alkotói azoknak a nyomdokain jártak, akik évezredek, évszázadok óta szájról-szájra adták tovább történeteiket (a Hold krátereinek szemmel is észlelhető látványából kiindulva) az ott fenn muzsikáló Dávidról, a zenéjére táncoló Cicelléről, a Holdban szalmát, rőzsét cipelő emberalakról, a kapcáját szárogató pásztorról, vagy a népi regék Szent Péteréről, akit egyszerűen „felhajított" a Holdba egy haragosa.[13]

A Hold a fantasztikus irodalomban

Az irodalomtörténészek szerint a Holdról és holdutazásokról szóló irodalmi művek bölcsője az antik görögség földjén ringott. A Kr. u. 125 és 192 között élt, eredetileg a szíriai Samosatából származó *Lukianosz* görög nyelven tette közzé munkáit (82, többnyire párbeszédes formában írt művet alkotott), és valószínűleg elsőnek tekinthetjük azok között, akik képzeletbeli holdbéli utazást írtak le.[14] A képzelt utazásokról szatirikus formában írt, ezzel tulajdonképpen az volt a célja, hogy a saját korában élt írótársai hazugságaira rámutasson, és hogy komikus hatást érjen el. „Igaz történet" című könyve elején ezért leírta, hogy „olyan dolgokról fogok itt mesélni, amelyeket se nem láttam, se nem próbáltam, se másoktól nem hallottam; olyanokról, amelyek semmilyen formában nem léteznek és egyáltalán nem is létezhetnek..."[15] A mű főhősét – változatos kalandok után, melyek során például olyan nőkkel találkozott, akiknek alteste szőlőfürtökből állt – egy vízoszlop és a szél felrepítette a Holdba. Leírása szerint a holdlakók külseje és erkölcsei meglehetősen elképesztőek, ugyanakkor cseppet sem fenyegetőek.[16] A mű görög utazói a Holdra érve azt látják, hogy annak királya hadban áll a Nap királyával, mégpedig azért, mert mindkét égitest uralkodójának fáj a foga a Jupiterre. A holdlakókat végül azzal győzik le, hogy kettős fallal zárják el őket a Nap fényétől, így kénytelenek megadni magukat... Békeszerződést kötnek, amelyben az szerepel, hogy mindkét égitest küldhet telepeseket a Vénuszra.[17] A könyvben ecsetelt színes kalandok – melyek itt még korántsem érnek véget – szinte a *fantasy* művek előfutárává tették Lukianosz írását. A művet a 15-16. században Európa újra felfedezte, görög és latin nyelven is megjelent, és 1634-ben *Francis Hicks* angolra is átültette.[18]

Jóllehet, miként azt különböző népek fentebb bemutatott hiedelmei is bizonyítják, az ókori és középkori gondolkodásban is központi helyet foglalt el a Hold, a fiktív holdutazásokról szóló írott forrás az újkorig csak igen kevés maradt ránk (feltehetően

nem is létezett túlságosan sok). A csillagászat fejlődése, a távcsőhasználat elterjedése viszont új műveket hívott életre. *Galilei* (1564-1642) lelkesen rajzolta a távcsövén keresztül látott Hold-részleteket, és így írt: „Ezek az új felfedezések megkondítják a halotti harangot, vagy inkább az utolsó ítéletet jelentik az álfilozófia számára, hiszen már láthatók ennek jelei a csillagokon, a Holdon és a Napon. Nem látom, hogy az égbolt változatlanságának tana hol találhat még menedékre."[19] *Kepler* (1571-1630) méltányolta Galilei távcsöves megfigyeléseinek eredményeit, különösen annak a Hold „földszerű" természetére való utalása illett jól Kepler saját, a nehézségi erőről írott elméletébe.[20] 1610-ben ez utóbbi tudós megírta *Holdasztronómia* című művét, amely viszont csak 1634-ben, vagyis a halála után jelent meg *Somnium* (Álom a Holdról) címmel. Ebben az érdekes műben tulajdonképpen egy holdutazást ír le Kepler, mégpedig azzal a céllal, hogy az égitestről való tudományos nézeteket népszerűsítse. Főhősét (aki tulajdonképpen csak álmodja az utazást) egy különleges, démonok által hajtott készülék repíti fel a Holdba.[21]

Műve után hamarosan, 1638-ban Angliában megjelent két másik, szintén a Holdról írott munka is. Egyrészt *John Wilkins* könyve, amely egy tudományos értekezés volt arról, hogy hogyan lehet eljutni a Holdba, *Discovery of a New World on the Moone* (Egy új világ felfedezése a Holdon) címmel, mely nagy hatást gyakorolt későbbi írókra, például Wilkins barátjára, *Margaret Cavendishre*.[22] Párhuzamosan egy másik mű is napvilágra került, amely azonban minden bizonnyal előbb született. Ennek szerzője az angliai *Francis Godwin* (1562-1633) volt, címe pedig: *Man in the Moon, or a Discourse of a Voyage Thither by Domingo Gonsales* (Ember a Holdon, avagy Értekezés Domingo Gonzales odautazásáról). A főhős, Gonzales Teneriffén él, és a madarakkal repülni tanul. Azok végül elviszik a Holdba, 11 napig tartó folyamatos utazással. Amikor megérkezik, találkozik az óriások népével, akik (a holdlakók) egy, a földinél magasabbrendű erkölcsiség képviselői. Olyan lények, akik egy univerzális (zenei)

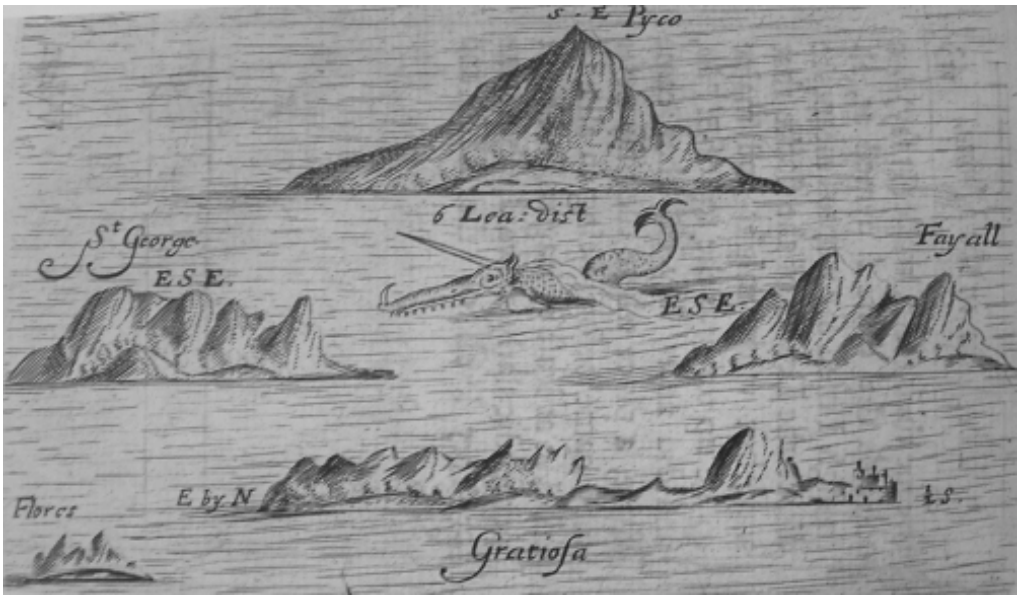

Francis Godwin: „Man in the Moon, or a Discourse of a Voyage Thither by Domingo Gonsales" című, 1638-ban Londonban kiadott könyvének illusztrációja.

nyelvet beszélnek, ami nyilvánvaló továbbélése a regényben a „szférák zenéjéről" szóló ókori és középkori tanításoknak. A Holdon a mű szerint hosszabbak a nappalok és könnyebb a test, mint a Földön.[23]

A művet letéve a korabeli olvasóknak nem kellett végleg búcsút venniük Domingo Gonzalestől, hiszen Godwin művének főhőse bevonult egy francia szerző, *Savinien de Cyrano de Bergerac* (1619-1655) regényébe is, és ezzel duplán is halhatatlanná lett.[24] (Ezt valószínűleg annak köszönhette, hogy 1648-ban *Baudoin* fordításában megjelent az angol munka francia kiadása.) Cyrano de Bergerac (aki számos vonásban hasonlított a későbbi, *Rostand* romantikus drámájában szereplő, őt idéző hősre) valóságos személy volt, mégpedig hatalmas képzelettel és csipkelődő modorral megáldott férfi, aki hosszú orrát mindenbe beleütötte. Megkérdőjelezte például az egyház égitestekről, a világ teremtéséről vallott tanításait, és irodalmi műveiben támogatta Kopernikusz, az inkvizíció által máglyára küldött Giordano Bruno és a perbe fogott Galilei, illetve Descartes tanait. Vallotta a „végtelen világok" elméletét, és – kora más szabadgondolkodóihoz hasonlóan – hitte a mindenség dinamizmusán alapuló ellentétek tanát: Minden, amit csak látunk, „ellentétből jő, ellentét által és ellentétben van és ellentétbe megy" – írta.[25]

Egyik fő műve, mely magyarul „Holdbéli utazás" címmel jelent meg, a halála után két évvel, 1657-ben kiadott *L'Autre Monde ou les États et Empires de la Lune* (A másik világ, avagy a Hold államai és birodalmai).[26] A regényt a főhős (maga a szerző) egyes szám első személyben meséli el, mint „saját kalandját". Egy baráti beszélgetés nyomán – mely során francia fiatalemberek egy teliholdas éjszakán a Holdról vitatkoznak – a főhős elhatározza, hogy elutazik az égitestre, mert szeretné bebizonyítani hitetlenkedő és gúnyolódó barátainak, hogy a Holdon is van élet. Egy sikertelen „felszállási" kísérlet után (amely során harmatcseppekkel töltött üvegfiolák segítségével emelkedik a magasba) a főhős Kanadában köt ki. Már csaknem feladja holdutazása tervét, amikor a véletlen mégiscsak elrepíti a Földdel szomszédos égitestre: „... egyszerre csak azt látom, hogy a lábam az égnek mered, bár semmiképp sem billentem fel. Észre sem vettem volna, ha nem a fejemen érzem egész testem súlyát. Most ismertem csak fel valójában, hogy nem a mi világunk felé zuhanok; mert bár két hold között haladtam, s azt is megfigyelhettem, hogy amint az egyiktől távolodom, úgy közeledem a másikhoz, abban biztos voltam, hogy a nagyobb a mi glóbusunk; aztán, mivel egy- vagy kétnapos utazás után a nap távoli fénytörései már elmosták a testek és az éghajlatok különbségét, ez az izzó égitest csak óriás arany korongnak tűnt; mindebből arra következtettem, hogy a hold felé zuhanok, s véleményemben csak megerősített az a gondolatom, hogy tulajdonképpen akkor kezdtem zuhanni, amikor utam háromnegyed részét már megtettem..."[27]

A főhős a Holdon magát az Édenkertet találta meg, és a varázslatosan szép táj érdekes teremtményeket hozott eléje: a Bibliából ismert személyeket, bölcs aggastyánokat és őrzőangyalokat, óriásokat, négykézláb járó állatembereket, egy őt oltalmazó „démont" és a fentebb említett Domingo Gonzalest magát! Miközben számos, filozófiai és természettudományos kérdést tárgyal művében Cyrano de Bergerac, nem szűnik fricskázni saját kora társadalmát, bemutatva azt, hogy a Holdon a szegény, lapos pénztárcájú költők verseikkel is fizethetnek, hogy a sült pacsirták harmincasával repülnek ott az éhes ember ölébe, és – Gonzales szájába adva a szót – azt is leírja, hogy sokkal jobb a holdbéli társadalom, mint a földi, hiszen „ott lenn", a Földön, egyetlen országot sem találni „ahol akár a képzelet is szabad lett volna. Mert (...) ha az ember

fején nincs négyszögű süveg vagy hermelinfarkos sapka, s testét nem borítja palást, ha a posztócsinálta doktorok elvei ellen szól, mindjárt tökfilkónak, őrültnek vagy akár ateistának nyilvánítják."[28] A holdbéli lakosság a regény szerint abban azonban mit sem különbözik földlakó szomszédaitól, hogy nem hajlandó elhinni, hogy odaát is élnek értelmes lények, és ragaszkodik hozzá, hogy saját lakóhelyét hívja „földnek", következésképp a főhős által fellelt holdlakók többsége a Földet tekintette Holdnak...

A mű egyik sarkalatos pontja az a részlet, mely valószínűleg leginkább foglalkoztatta a 17. századi európai embereket, amelyben egy filozófus az alábbiakat mondja el: „... végtelenül sok világ van a végtelen világban. Képzeld a mindenséget valami nagy állatnak; a csillagok, megannyi világ, újabb nagy állatok ebben a nagy állatban, és különféle népeknek, nekünk, lovainknak, ésatöbbi, szolgálnak világul; aztán mi is megannyi világ vagyunk nálunk összehasonlíthatatlanul kisebb állatok, vagyis bizonyos férgek, tetvek vagy atkák számára; ezek megint újabb, már kevésbé érzékelhető lények földjei..."[29]

Cyrano de Bergerac regényének főhőse aztán – számtalan kaland után – Itáliában landolva visszaérkezik a Földre. Nem került azonban vele együtt nyugvópontra a végtelen világok és a Hold sajátosságainak problematikája. 1672-ben *Molière* (1622-1673) *Les Femmes savantes* (A tudós nők) című művében például ez a mondat hangzik el Philaminte szájából: „Embert, embereket láttam tisztán a Holdban".[30] 1684-ben *Nolant de Fatouville* írt egy, a Holddal sokkal részletesebben foglalkozó komédiát *Arlequin, empereur de la lune* (Harlekin, a Hold császára) címmel az egyik franciaországi olasz színház számára. Ebben egy bölcs, égitesteket távcsövével vizsgáló tudós uraság és annak képzetlen, ám annál ravaszabb és talpraesettebb szolgája, Pierrot vitáznak arról, hogy lakott hely-e a Hold. A darabból idézett alábbi részlet – felnagyított módon – a korabeli „tudós" és „laikus" véleményeket ütközteti:

„*Pierrot*: Mikor alszom, ezt mondja a doktor: »Pierrot, Pierrot, kelj fel gyorsan! Gyújtsd meg a gyertyát, add oda a távcsövemet, vizsgálni akarom a csillagokat«, és azt akarja elhitetni velem, hogy a Hold épp olyan világ, mint a mienk. A Hold! Micsoda badarság! Megőrülök.

A tudós doktor: Pierrot, még egyszer gyere ide! Pofon akarlak vágni.

Pierrot: Persze, uram, amikor csak akarja, meg is ölhet, de akkor is ki kell öntenem a szívemet. Nem vagyok olyan ostoba, hogy elhigyjem, hogy a Hold is egy önálló világ; hiszen a Hold, a teringettét, nem nagyobb, mint egy nyolc tojásból sütött omlett. (...)

A tudós doktor: Hallgass, Te állatforma. Sosem vetted észre azokat a felhőfoltokat, amelyeket a Hold körül láthatunk? Ezek...

Pierrot: Tudom én jól, ezek az omlett mintái!"[31]

A Földön kívüli lakott világok kapcsán sokan próbálták meggyőzni a színdarab Pierrot-jához hasonló, hitetlenkedő embereket. Például a normandiai Rouen városában született *Fontenelle* (1657-1757), aki a híres író, *Corneille* unokaöccse volt. Az *Entretiens sur la pluralité des mondes* (Beszélgetések a világok sokaságáról) című, 1686-87-ben kiadott munkája nagy hatást gyakorolt kortársaira. Érdekfeszítő tanregény ez a sok-sok izgalmas univerzumról. A 18. században több, hasonló filozofikus történet született, például *Daniel Defoe* (?1660-1731) 1705-ös műve, a *The Consolidator: or, Memories of Sundry Transactions from the World in the Moon* (A konszolidátor, avagy emlékek különféle, a Holdon véghezvitt földi ügyletekről), melyet Newton égi

mechanikájának részletei ihlettek. Ekkor, a felvilágosodás korában, 1783. június 5-én szállt fel – állítólag 1830 méter magasra – a francia *Mongolfier testvérek* ballonja, és ugyanezen év október 15-én *Jean-François Pilâtre de Rozier*, a 26 éves fizikus négy és fél percig repült egy ballonnal. 1783. november 21-én pedig ő és *François L. d'Arlandes* 25 percig szállt a levegőben...[32] E bátor kísérletezők nyomán is sokan ábrándoztak égi utazásokról. Az álmodozás legkézenfekvőbb témája a Hold elérése volt.[33] A fantasztikus irodalom kibontakozásának lendületet adott még az, hogy ebben az időszakban jelentősen megváltoztak az életkörülmények, az új találmányok, gépek lázban tartották az embereket. Ugyanakkor az iparosodással, a tömeges városokba áramlással a nyomor új formái is megjelentek. Így nem csupán a technikai és tudományos fejlődés kiváltotta fantáziálás jelentette a sci-fi irodalom alapját, hanem a kétségbeesett kiútkeresés is. Azoknak az olvasóknak – akik a népességszám növekedése és az iskoláztatás terjedése nyomán egyre többen és többen lettek – holdbéli tájakról, marslakókról és csillagközi utazásokról olvasni nem csupán szórakozást jelentett, hanem menekülést is a mindennapok szürke, lehangoló valósága elől. Inspirálták továbbá az írókat (tulajdonképpen már a földrajzi felfedezések időszaka óta) távoli tájak érdekes jelenségei is, ezért a „holdutazások" témájába gyakran vegyül Európán kívüli (olykor képzeletbeli) tájak leírása. *Rudolf Erich Raspe* (1737-1794) német tudós például a füllentéseiről elhíresült, a cári hadseregben szolgált hannoveri nemes, *Karl Friedrich Hieronymus Münchhausen* (1720-1797) báró kalandjait jelentette meg angolul 1785-ben. Ezt *Gottfried August Bürger* (1747-1794) német költő lefordította és átdolgozta, örök emléket állítva ezzel nem csupán a törökök ellen hadakozó, a Holdat kétszer is „megjárt" bárónak, hanem saját magának is.[34]

A Holdba utazó, képzelet teremtette hősök a 18-19. században vagy hőlégballonnal utaznak, mint például a *Hans Pfaal* nevű, *Edgar Allan Poe* (1809-1849) amerikai szerző által kigondolt alak, vagy lövedéken, ágyúgolyón repkednek, mint a *Jules Verne* regényét másfélszáz évvel megelőző, *Murtagh MacDermot*, angol író tolla alól kikerült egyik szereplő.

A tudományok legújabb eredményeit és vitáit is közvetítő, népszerűsítő fantasztikus írások a 19. században jelentős teret nyertek az ifjúsági lap- és könyvkiadásban. Franciaországban például *Pierre-Jules Hetzel* (1814-1886), a kötelező, világi és ingyenes oktatás egyik szószólója adta ki a *Magasin d'éducation et de récréation* (Nevelési és szórakoztató magazin) című lapot 1864-től, amelynek óriási sikere lett az ifjú olvasók körében. Jules Verne (1828-1905) is több művét itt tette közzé először, például a *Voyages et aventures du capitaine Hatteras* (Hatteras kapitány utazásai és kalandjai) címűt. 1865-ben jelent meg a mai sci-fi regények egyik ősének tekintett, a holdutazás témájáról szóló művek kö-

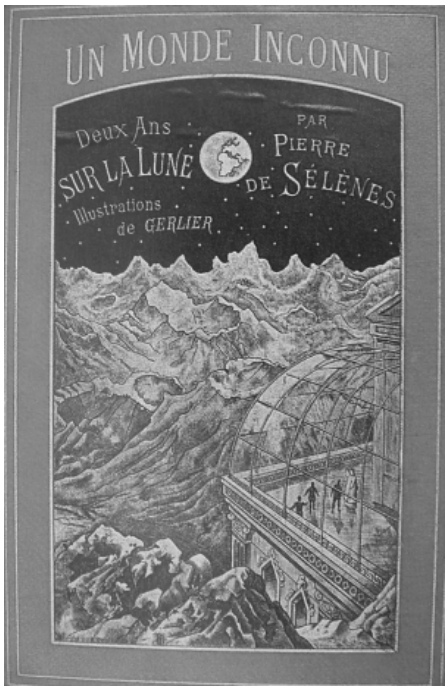

Pierre de Sélène: „Un monde inconnu, deux ans sur la Lune" című, 1886-ban Párizsban kiadott művének címlapja.

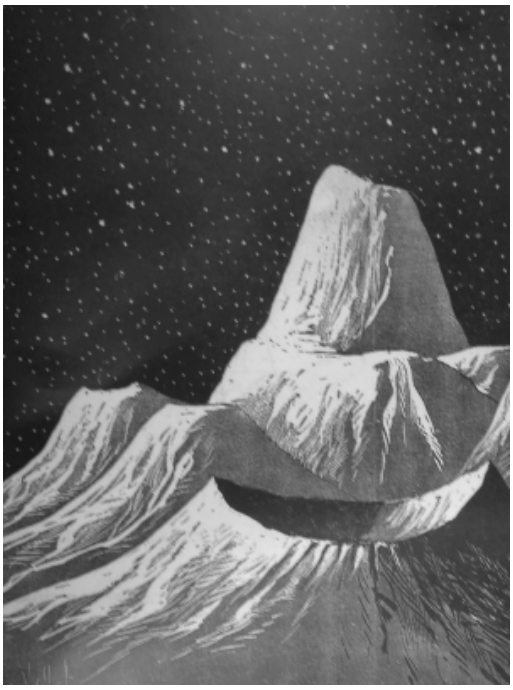

„Holdbéli hegyek” mint illusztrációk az „Aventures extraordinaires d’un savant russe” című, 1889-1896 között Párizsban megjelent könyvben.

zül talán legismertebb regénye, a *De la Terre à la Lune, trajet direct en 97 heures 20 minutes* (A Földről a Holdba, közvetlen utazás 97 óra 20 perc alatt), majd 1870-ben az *Autour de la Lune* (A Hold körül).[35] Jóllehet, Verne e műveit is főként az ifjúsági irodalom darabjaihoz tartozónak vélik az irodalomtörténészek, a sokszor naiv, szinte komikus fantasztikumot elbeszélő műveit a szürrealista írók egy része is nagyra becsülte.[36] Az 1865-ben született regény nem csupán irodalmi, de történeti munkának is tekinthető, Verne ugyanis röviden összefoglalta benne a Hold-megismerés történetét, és a korábban holdutazásról írott könyveket is megemlítette. Idézte a fentebb már említett Godwin, Cyrano de Bergerac, Fontenelle és Poe munkáit, Godwin regényét helytelenül annak francia fordítójának tulajdonítva. Verne művének főhőse, *Michel Ardan* (aki a Gun Clubnak címzett híres sürgönyében utasnak ajánlkozott a henger alakú, Holdba kilőtt lövedék belsejébe) vezetékneve egy anagramma, a *Nadar* név betűinek egy változata. Nadar a 19. századi Franciaország egyik legzseniálisabb fotósa volt, a léghajózás egyik legbuzgóbb támogatója.[37]

Valószínűleg Verne eme regényeiből ihletet merítve készítette el 1886-ban Párizsban, a Flammarion Kiadónál megjelent művét *Pierre de Sélène*, az alábbi címmel: *Un monde inconnu, deux ans sur la Lune* (Ismeretlen világ, két év a Holdon). Szintén Verne ihlette a francia szerzőpáros, *Georges Le Faure* (1858-1953) és *Henry de Graffigny* (1863-1942) *Aventures extraordinaires d’un savant russe* (Egy orosz tudós csodálatos kalandjai) című, két kötetben kiadott regényét, melyet 1889-1896 között jelentettek meg Párizsban. Ez, a *Vallet* és *Henriot* rajzaival illusztrált mű tulajdonképpen a szerzők fiatal olvasók számára írt korábbi csillagászati tanulmányaiból való összeállítás. Ebben a Holdról is szó van, mégpedig az égitest „két arcáról”: az írók ugyanis úgy gondolták, hogy van a Holdnak egy lakott és egy lakatlan része...[38] A szerzőpáros egyik tagja, Graffigny álnevet használt, a valódi neve *Raoul Marquis* volt, és egyike ő a francia asztronautikai irodalom úttörőinek. A lehető legváltozatosabb módszereket és ötleteket próbálta kitalálni arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet elhagyni a Földet. Úgy vélte például, hogy egy hatalmas köröket leíró, óriási parittyából lehetséges lenne kiröpíteni egy olyan cső-szerű szerkezetet, amelynek a belsejében lévő utas így elérhetné a súlytalanságot, és csillagközi térbe kerülhetne. Elképzeléseit később viszontláthatjuk különböző művekben, például a *Voyage de cinq Américains dans les planètes* (Öt amerikai bolygó-utazásai) című, 1925-ben kiadott műben.

A 20. században számos más, Holdra és egyéb égitestekre történő elképzelt utazá-

sok jellemezték az egyre inkább kibontakozó és népszerűvé váló sci-fi irodalmat. *Herbert George Wells* (1866-1946) angol szerző 1901-ben megjelent műve, a *The First Man in the Moon* (Az első ember a Holdban)[39] megadta az alaphangot, a könyvet hamarosan több nyelvre is lefordították. A múlt században többen is voltak olyanok, mint például a német származású, 1945-től az USA-ban élő technikus, *Wernher von Braun* (1912-1977), akik – mint az űrkutatási programok résztvevői, illetve hivatásos vagy amatőr csillagászok – irodalmi formában próbálták népszerűsíteni a Hold meghódításával kapcsolatos tudományos kutatásokat. 1958-60-ban jelent meg e szerző *First Men to the Moon* (Az első emberek a Holdon) című munkája.[40]

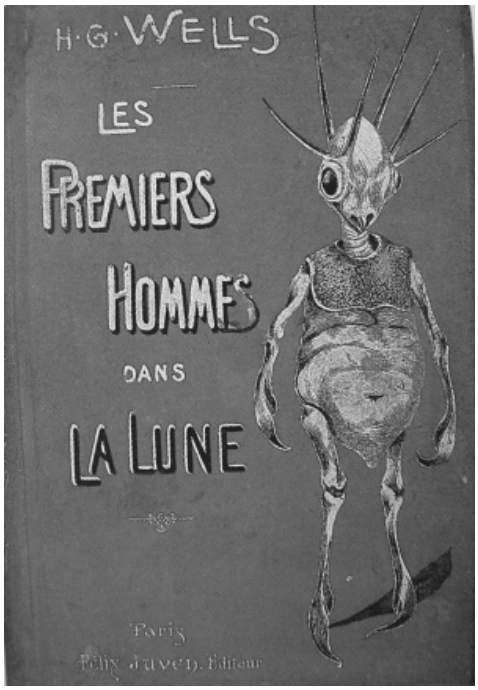

H. G. Wells regényének francia nyelvű kiadása (1905 körül).

Epilógus

Az emberek régóta kíváncsian és vágyakozással néznek fel a Holdra. Bolygónk hűséges kísérője változó arcával, szinte karnyújtásnyinak tűnő közelségével, ugyanakkor nem emberi léptékű távolságával, vizeinket és testünket befolyásoló hatásával hívta fel magára a figyelmet. Éjszakai égboltunkhoz hozzátartozik a képe, a világról és önmagunkról való elképzeléseink, saját földlakó mivoltunkból következő identitásunk szerves része a Hold. Az évezredek során talán nem is akadt látó ember, aki ne fantáziált volna erről az égitestről, töprengve felszínének szabad szemmel is látható részletein, ingatag világunkból elvágyódva ismeretlen talajára.

Különböző korok mitikus elbeszélései, régi csillagászati leírások és a tudományos-fantasztikus irodalom történetének Holdról szóló művei az emberiség közös vágyát testesítik meg: megismerni az éjszakáinkat bevilágító, sápadt fényű szomszédunkat. Hosszú volt az út, amit kilőtt lövedékek, harmatcseppekkel telt fiolák, hőlégballonok és a képzelet szárnyán az emberiség megtett a Holdig. A valódi holdra szállás megtételéhez azonban szükség volt minden korábbi, tudományos és irodalmi lépésre. Ezért bátran kijelenthetjük, hogy *Neil Armstrong* lábnyomának barázdáiban, a Hold porában ott bújik az egész emberiség álma. E bátor utazó valószínűleg ezzel maga is tökéletesen tisztában volt, hiszen egy 1979-ben adott interjújában így fogalmazott:

„Mihelyst lábamat letettem a Holdra, és láttam Földünket kék labdaként úszni a sötét égbolton, rögvest Jules Vernére gondoltam, azt mondva magamnak, hogy minden idők első science-fiction kalandját élem át. Azóta, minden alkalommal, ha sci-fit olvasok, az az érzés kerít hatalmába, hogy kisgyerekeim kétségkívül sokkal izgalmasabb kalandokat is átélnek majd, mint amilyen az enyém volt.”[41]

Az emberiségre minden bizonnyal nagy kalandok várnak még. Ehhez azonban szükségünk lehet a Holdra: mint közbülső állomásra, vagy mint az álmodozásainkhoz lámpást tartó hűséges kísérőre.

Jegyzetek

1 A Holddal kapcsolatos irodalmi művek gazdag bemutatását lásd.: *Hope Nicholson, Marjorie* (1949): Voyages to the Moon. New York.
2 *Jankovics Marcell* (1990): Hold. In: Jelképtár. Szerk.: *Hoppál Mihály, Jankovics Marcell, Nagy András, Szemadám György*. Helikon, Budapest, 95. o.
3 Mitológiai ábécé (1985) Gondolat, Budapest, 77., 82., 87. és 233. o.
4 Uo. 372-373. o.
5 *Tokarev, Sz. A.* (1988): Mitológiai enciklopédia I. Gondolat, Budapest. 515. o.
6 Mitológiai ábécé... i. m. 120-121., 154. és 294. o.
7 Encyclopédie des symboles (1996) La Pochothèque, Paris, 380. o.
8 L. erről: *Török Katalin – Pócs Éva* (1979): Hold. In: Magyar Néprajzi Lexikon 2. kötet. Főszerk.: *Ortutay Gyula*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 568. o.
9 *Jankovics Marcell* i. m. 95. o.
10 Biblia. Újszövetség (1991) Magyar Bibliatanács, Budapest, 59., 279-280. és 283. o.
11 *Simon Róbert* (1994, ford.): Korán – A Korán világa. Helikon, Budapest, 383. o.
12 *Jankovics Marcell* i. m. 95. o.
13 L. erről: *Nagy Ilona* (1979): Holdfoltok. In: Magyar Néprajzi Lexikon 2. kötet... i. m. 569. o.
14 *Flacelière, Robert* (1962): Histoire littéraire de la Grèce. Fayard, Paris, 437-438. o.
15 Uo. 440. o.
16 *Kingsley, Amis* (1960): L'Univers de la Science-fiction. Petite Bibliothèque Payot, Paris, 29. o.
17 *Aldiss, Brian W. – Wingrowe, Dawid* (1994): Trillió éves dáridó. A science fiction története I. Cédrus Kiadó – Szukits Könyvkiadó, Budapest – Szeged. 80. o.
18 Uo. 82-83. o.
19 *Herrmann, Dieter B.* (1981): Az égbolt felfedezői. Gondolat, Budapest, 93. o.
20 Uo. 95. o.
21 *Kingsley* i. m. 31. o.
22 *Aldiss – Wingrowe* i. m. 84. o.
23 *Lachièze-Rey-Luminet, Jean-Pierre* (1998): Figures du ciel. De l'harmonie des sphères à la conquête spatiale. Bibliothèque Nationale de France, Seuil, Paris, 184. o.
24 *Verne* „Utazás a Holdba" című regényében pedig harmadszor is „visszatér"!
25 *Cyrano de Bergerac, Savinien de* (1962): Holdbéli utazás. Fordította: *Szávai Nándor*. Magyar Helikon, Budapest, 115. o.
26 L.: *Beaumarchais, J.-P. de – Couty, Daniel* (1988): Anthologie des littératures de langue française. A-L. Bordas, SGED, h. n.
27 Holdbéli utazás... i. m. 16-17. o.
28 Uo. 46. o. A fordító, *Szávai Nándor* megjegyzése: négyszögletű süveget abban a korban a teológusok viseltek. A hermelinfarkos sapka kerek volt, és általában a jog- és orvostudomány doktorai hordták. A „posztócsinálta doktor" kifejezés arra való utalás, hogy az egyetemeken a doktori szigorlat előtt a jelölt egy vég posztót adott az őt vizsgáztató professzornak.
29 Uo. 79. o.
30 *Molière, Jean-Baptiste Poquelin* (1966): A tudós nők. III. felvonás, 2. jelenet. In: Összes színművei II. Magyar Helikon, Budapest. Ford.: *Illyés Gyula*. 817. o.
31 *Fontenelle, Bernard le Bouyer* (1998): Entretiens sur la pluralité des mondes. Flammarion, Paris, 191-192. o.
32 *Paturi, Felix R.* (1991): A technika krónikája. Officina Nova, Budapest. 154.o.
33 *Manfredo, Stéphane* (2000): La science fiction aux frontières de l'Homme. Gallimard, Paris, 17. o.

34 *Bürger, Gottfried August* (1965): Münchhausen báró kalandjai. Móra, Budapest.
35 Magyarul l.: *Verne, Jules* (1976): Utazás a Holdba. Utazás a Hold körül. Móra, Budapest. Fordította: *Kilényi Mária*.
36 *B. G.* (1976): Verne. In: Világirodalmi enciklopédia. II. k. Szerk.: *Köpeczi Béla, Pók Lajos*. Gondolat, Budapest, 475. o.
37 *Lachièze-Rey-Luminet* i. m. 187. o.
38 *Embs, Jean-Marie – Mellot, Philippe* (2000): Le siècle d'or du livre d'enfants et de la jeunesse 1840-1940. Les Editions de l'Amateur, Paris, 190. o.
39 Magyarul l.: *Wells, Herbert George* (1957): Emberek a holdban. Budapest.
40 *Manfrédo* i. m. 22. o.
41 Uo. 114. o.

❖ ❖ ❖

Az Apollo-program keretében 1968. október 11-én indult az első olyan repülés,
amelyen űrhajósok is részt vettek. Az Apollo-7 volt az első háromszemélyes amerikai űrhajó.
A 10 nap 20 óra 9 perces űrrepülést D. F. Eisele, W. M. Schirra és W. R. Cunningham hajtotta végre.

Mező Ferenc

Holdkór

1961...

A világűrre néző panorámaablakon kívül százegynéhány Celsius meleg, belül pedig mintegy plusz 24 Celsius fok kellemes „hideg” uralkodik. Más különbség is van még az ablak két felülete között: kívül a vákuum, belül a friss levegő; kívül a puszta holdfelszín, belül a hatvanas évek divatját tükröző tárgyalóterem és fél tucat ember.

Most éppen egy fiatal nő beszél indulatosan:

– Tessék! Nézzétek! – egy adag újságot dob az asztal közepére – Az elmúlt 48 óra terméke. Kennedy elnök kijelentette: „az Egyesült Államok embereket szállító űrhajót szándékozik a Holdra küldeni az évtized vége előtt”. Wernher Von Braunt ismerve ez sikerülni is fog nekik...

– Képtelenség!

– Vészmadár...

– Ugyan, kedvesem! Messze van még Amerika attól, hogy félnünk kelljen tőle. Persze, más lenne a helyzet, ha a szovjetekről volna szó... A Vosztok-1 áprilisban Gagarinnal a fedélzetén megkerülte a Földet és szerencsésen visszatért. Az emberrel végrehajtott űrrepülés szovjet sikere megkérdőjelezi az amerikai technológiai fölényt – éppen úgy, ahogy az a Szputnyik-1 indításakor történt ’57-ben. Képzelem, milyen arcot vágott Wernher, mikor nyilvánosságra került: a „világ” első mesterséges égitestét a szovjetek indították el.

– Hát még, amikor egy hónap múlva útnak indult a kettes számú Szputnyik... Kutyával a fedélzetén... Akkor milyen arcot vághatott?!

– Hát ez nem igaz! Képtelenek vagytok egy témát normálisan kibeszélni? – tört ki a nőből a bosszankodás.

– Drágám... Mi már kibeszéltük... Amerikától nincs félnivalónk, a szovjetek pedig még csak a Föld körül keringenek... Kész. Van még ezen más beszélnivaló?

– Hát tényleg nem értitek? Nem a mában kell gondolkoznunk, hanem a holnapban! Kennedy az évtized végéig ígérte a holdra szállást. Tehát legkésőbb kilenc éven belül itt lesznek. Amerika bizonyítani akar – a Hold pedig igen szépen kiegyenlíti az űrversenyt köztük és a Szovjetunió között. Mondom: alig kilenc év, és itt lesznek!

– Elég – harsan egy határozott hang az asztal végéről – Lássuk a tényeket. Egy: Mi itt vagyunk és tudományos missziónkat veszélyeztetné a lelepleződésünk. Kettő: Kennedy megtette kijelentését. Három: ez program az USA-nak, s egyben kihívás a Szovjetuniónak. Négy: ha nem kilenc, hát tizenkilenc év múlva itt lesznek, ez biztos...

– Hacsak nem robbantanak ki addig egy atomháborút...

– Hacsak nem következik be a „Nagy Bumm”. Így van. Egy atomháború után fel-

tételezhetően Társaságunk Hold, Merkúr, Mars, Vénusz és Jupiter-melléki kolóniái fogják jelenteni az emberi civilizáció, esetleg az egész emberi faj utolsó lehetőségét. Ergo: az emberi faj érdeke, hogy ne találjanak ránk. Se most, se kilenc vagy tizenkilenc év múlva. Cselekednünk kell! – a férfi, miközben beszél, kitekint a panorámaablakon. A landoló-kráterbe épp most ereszkedik alá a Társaság egyik interplanetáris hajója – Megjöttek. Holnapra kérem a helyzetelemzéseteket! Az értekezletnek vége. Találkozunk a konferencián! Addig is jó pihenést!

■ A landoló-kráterbe alámerülő űrhajó hamarosan eltűnik a panorámaablak mögött szemlélődők elől. A kráter jelzőfényekkel körbegyűrűzött falai között a hajó lassan, méltóságteljesen (vagy lehet, hogy csupán óvatosan?) manőverezik. Mindenképp nagyszerű látvány, akár felülről, akár oldalról, akár alulról vagy akár magából a járműből szemléli az ember.

Amint leereszkedett, megkezdődik a hajótest fertőtlenítése, csírátlanítása. Néhány percig tartó vakító fény-, sziszegő füst- és érzékelhetetlen sugáráradat az egész. Ezután egy egészségügyi-modul simul a hajóhoz, s az érkező hajó személyzete és utasai átszállnak, hogy alávessék magukat a kötelező egészségügyi vizsgálatnak. Ha indokoltnak látszik, ez a modul – illetve több más ehhez hasonló – szolgál karanténként is a Holdra érkezők számára.

■ Kicsire szabott hálószoba az ötvenes évek végét, a hatvanas évek legelejét idéző berendezéssel, ággyal, az ágyban két emberrel: férfivel és nővel...

– Minden Holdra érkező számára kötelező az egészségügyi karantén... Konferencia ide vagy oda, nincs kivétel. Nem értem, miért bosszankodsz...?

– Olyan megalázó... Mintha leprásak lennének... – fejti ki a nő, majd hirtelen gömbölyded hasára fekteti a kezét – Hopp! Nézd! Mocorog a drága lelkem.

A férfi a nő felé fordul, hasára helyezi a kezét, majd folytatja:

– És ha tényleg azok? Vagy, ha csak jelentéktelen vírusfertőzésük van? Olyan, amilyen a Földön fel sem tűnik, s nem is vesszük komolyan? Csakhogy mi nem a Földön vagyunk, bárhogy is próbáljuk erőltetni a látszatot – mutat körbe a férfi széles mozdulattal a szoba „földi berendezésén" –, s a legjelentéktelenebb földi mikroba is a legmegdöbbentőbb mutációkra lehet képes a földön kívül. Ráadásul most nem csak a Föld, hanem a Mars és a többi istenverte helyről is jönnek a konferenciára és...

– Óó! Beszakadt a körmöm...

– Nem 'tom.

– Tessék?

– Nem tudom.

– Mit?

– Hol az olló. Úgy is ez lesz a következő kérdésed, nem?

A hölgy válasza erre csak egy jól irányzott párnacsapás lehet: PUFF!

■ A nagyterem bejárata felett a félhold kráteres felszínével díszített transzparens köszönti a résztvevőket:

Köszöntjük a XV. Holdkonferencián!

A transzparens alatt kétszárnyú ajtón óvatoskodhatnak be a későn jövők az éppen soron levő előadásra:

– ...vegyük például a szovjetek „Luna” holdszonda kísérleteit. Két éve, 1959 januárjában a Luna-1 mintegy 6000 km-re közelítette meg a Holdat, majd a földi űrkutatás első Nap körül keringő űreszköze, vagyis mesterséges bolygó lett.

Katt. A vetítőernyőn egy másik holdszonda fényképe jelenik meg.

– Ugyanabban az évben, szeptemberben a Luna-2 már „elérte” a Holdat: a Hold északi szélességének 30. foka és nyugati hosszúságának 1. foka körül csapódott be.

Katt. Képváltás:

– Ötvenkilenc októberében pedig a Luna-3 felvételeket készített a Hold túlsó, a Földről nem látható oldaláról. A szonda 11 fordulatot tett meg a Föld-Hold rendszerben kialakított elnyújtott ellipszis pályán, majd belépett a földi légkörbe és elégett...

■ Egy másik előadó a Hold kultúrtörténetéről tartott képekkel és zenével gazdagon illusztrált előadást:

– ...gondoljunk csak Puccini Turandotjának Hold-kórusára, vagy Beethoven Holdfény-szonátájára. Paul Verlaine Holdfény című sejtelmes költeményére. A Hold emberi gondolkodásra, fantáziára gyakorolt hatását kutatva visszanyúlhatunk még régebbre is. Az ó-ind Siva Nataraja, a Táncoló Siva a Hold sarlóját hordta homlokán diadémként. Az egyiptomiak, főníciaiak, perzsák, görögök és az itáliai népek templomaikban oltárokat emeltek a Hold tiszteletére. Az asszír-babilóniai pantheonban Sin isten személyesítette meg a Holdat. Szíriában Sahar néven tisztelték. A régi arabok a Holdat al-Lat, illetve Abdallah néven tisztelték. Az előbbi jelentése: az istenek istene; az utóbbié: az isten szolgája. A japán mitológiában Cuki-yomi-no-kami istennő személyesíti meg a Holdat, kivéve azon esetekben, mikor istennő helyett istenségről beszélnek. Ilyenkor Cuki-yomi-no-Mika-to néven szólnak a hold-istenről...

■ Újabb terem – újabb téma:

– ...és a Hold kisebb gravitációját figyelembe véve a gázkitörések és más tranziens jelenségek alkalmával feltörő gáz- és portömegek hatszor magasabbra kerülhetnek, mint a Földön. Mivel e tranzienciák gyakorisága és a Hold-Föld távolság között igen erős korreláció mutatkozik (tekintve, hogy e jelenségek Földközelben a leggyakoribbak), a Föld árkeltő erejének fontos szerepe lehet kialakulásukban. A Hold a Föld szilárd kérgében alig néhány centiméteres magasságváltozást okoz; a Nap hatásával együtt, a legkedvezőbb esetben a kéreg dagálya legfeljebb 30-40 centiméternyi. A Föld azonban a Hold kérgében akár néhány méteres dagályt is kelthet...

■ Az előadó vastag, míves kötésű könyvet zár össze...

– ...idézet a híres Verne regényből. Az „Utazás a Holdba”, illetve az „Utazás a Hold körül” hősei egy 270 méter hosszú ágyúcsőből lövetik ki „űrhajójukat”... Persze, ma már tudjuk, hogy ez naiv elképzelés volt, hiszen Verne hősei nem maradhattak volna életben a kilövés után. Ahhoz, hogy a lövedék gyorsulása az ember számára még elviselhető értéken belül maradjon, mintegy 1000 kilométer hosszú ágyúcsőre lett volna szükség. De nem az irodalomnak kell „halálosan” precíznek lennie, hanem a tudománynak! S hol tartana ma a Civil Űrkutatási Társaság, ha az Irodalmi Kutató Szekció nem ontaná az újabbnál-újabb, kreatívabbnál-kreatívabb ötleteket! Hmm... Nem gondolják,

hogy igazságos volna, ha azon sci-fi írókat, akik „fantazmagóriáit” Társaságunk valóra váltja, meghívnánk titkos sorainkba...? Vagy jogdíjat fizethetnénk eredeti ötleteikért!

■ Kicsire szabott hálószoba az ötvenes évek végét, a hatvanas évek legelejét idéző berendezéssel, ággyal, ágyba zuhanó két emberrel: férfivel és nővel...

– Ugh! Csakhogy itthon vagyunk!

– Kemény nap volt, az már igaz. Kérsz egy teát?

– Neeemm – a nő megszorítja a férfi kezét. – Masszírozd a talpam egy kicsit, jó?!

– Hány előadáson voltál?

– Tizen? Tizenötön? Százon? Nem tudom... Jajj, de jó ott! Nyomkodd meg ott az öklöddel is! Eeeeez azzzzzz... Ó, de jól esik...

– Pa-bam-bam... Rock around the clock... Rock around the clock – dúdolgatja Bill Haley és együttese, a The Comets slágerét a férfi – Hány óra van?

– Öö, nem látom... Hajnali kettő... Rég táncoltam ilyen jót! A konferenciákban az a jó, hogy bált is rendeznek az em... Jujj, te bolond, ne csiklandozz!

– Szeretlek!

■ Másnap folytatódik a konferencia szakmai programja. Képek a Hold „folyóvölgyeiről”:

– ...a holdfelszínen levő folyóvölgyszerű képződmények kialakulásában a felszín alatt 20-50 méteres mélységben található, néhol talán összefüggő, nagy kiterjedésű jégrétegnek nagy szerepe lehetett. Ha nagyobb meteorok zuhantak a Holdra, s behatoltak annak legfelső „talaj”- és kőzetrétegeibe, könnyen megolvaszthatták a jég egy részét. Az így keletkező víz azután a felszínre szökött és a gravitáció hatására a magasabb szinten levő területekről a mélyebben fekvő vidék felé folyt, kialakítván így a jellegzetes mederképződményeket. Vegyük hozzá mindehhez, hogy a Holdon átlagosan 300 Cº-os abszolút hőmérsékleti ingadozás játszódik le 29,55 nap alatt. A hőmérséklet +130 és –150 Cº között mozog. A víz így csak igen speciális esetekben, vagyis a forráspont alatti és fagypont feletti időszakban lehet folyékony halmazállapotú...

■ Újabb téma:

– ...a Társaság missziója a tudomány, de elsősorban az emberi faj érdekeit szolgálni. Bármilyen nehéz is némelyeknek, a továbbiakban is mindenféle nacionalista attitűd nélkül kell működésünket folytatnunk. A jövőben különösen ügyelnünk kell rá, hogy szuverenitási igényt sem a világűrben, sem a Holdon és egyéb égitesteken egyetlen állam se szerezhessen meg, sem okkupáció, vagyis foglalás útján, sem egyéb módon. Nem jöhetnek létre űrgyarmatok, űrbirtokok, űrprovinciák. Különösen fontos feladat lesz annak megakadályozása, hogy a világűr hadszíntérré váljon. Emlékeznek az elnökségért versengő J. F. Kennedy 1960-ban tett kijelentésére? Idézem: „Hadászati űrversenyben állunk az oroszokkal és vesztésben vagyunk... A következő évtizedekben el fog dőlni a világűr ellenőrzése. Ha a világűrt a szovjetek ellenőrzik, akkor a földet is ellenőrzés alatt tudják tartani, mint ahogy azok az országok, amelyek ellenőrzésük alatt tudták tartani a tengereket, uralták a kontinenseket is”...

■ Kopaszodó férfi a Pszichológia Szekcióból:

– Mi a Pszichológia Szekcióban úgy tartjuk, hogy a Társaság különös, neurotizáló

hatással van tagjaira. Mire gondolunk? Egy: a Társaság iránti maximális hűség, lojalitás és titoktartás sokakban konfliktus, feszültség forrása lehet. Többek között azért is, mert ezáltal potenciális hazaárulónak érezheti magát bárki is, aki, ha átadná a Társaság ismeretanyagának akár egy szeletét is, jelentős politikai-gazdasági-katonai előnyhöz juttathatná egykori hazáját. Így pedig mindettől megfosztja. Kettő: az identitás egyik fontos része a nemzeti öntudat, a hovatartozás. A Társaság igyekszik elfojtani az ezzel kapcsolatban felmerülő képzeteket, érzéseket. Ez ugyancsak neurotikus tünetek kialakulásához vezethet. Három: a Társaság teljesítményeket vár, ez önmagában nem baj, csak akkor, ha a teljesítmény létrejöttét tartós distressz kíséri. Négy: munkánkat javarészt idegen környezetben, a világűrben, űrállomásokon, más planétákon, de mindenképpen „földön kívül" végezzük. A mi, még Földön született generációnk még nem készült fel teljesen a „kék az ég és zöld a föld, vizem, súlyom és levegőm van, csillagokat csak este látok" élményének elhagyására. Mindezek révén öt éve elindítottuk „Otthonosan a világűrben" nevű programunkat. Az „Otthonosan a világűrben" program lényege egyrészt a psziché védelme az új, ismeretlen környezet okozta elhúzódó, tartós stressz, és az abból fakadó neurotikus folyamatok ellen; másrészt a kiemelkedő teljesítmények, a kutató-, fejlesztőmunka elősegítése. Végül, de nem utolsósorban célként szerepel a mindenkori földi kultúrával való találkozás, kapcsolattartás is. A mesterségesen fenntartott gravitáció, a földit utánzó „kortárs" építészeti és térhasználati megoldások, a „földön kívül tartózkodom" tudat élményét feledtető „kék-atmoszféra" effektus a bázis légterében, az évente kötelező egy hónapos földi szabadság és az ugyancsak egy hónapos Naprendszerbeli utazási lehetőség mind-mind ennek a programnak az alkotóelemei...

■ A pulpituson álló férfi intőn emeli fel ujját:

– Felhívom rá a figyelmet, hogy a Hold védelme egyben előjáték és iskola a Társaság más planétákon működő egységei számára. Már most megjósolható, hogy 50 éven belül hasonló helyzetbe kerül a Merkúr-, a Mars- és a Vénusz-kolónia is. A következő védelmi rendszabályokat javaslom tehát betartani a jövőben várható Holdat megközelítő, Hold körül keringő, Holdra szálló automatikus, illetve élőlényt, baktériumot, növényt, állatot vagy embert szállító szondák és űrjárművek esetében. Csak példaképpen, felsorolásszerűen: valószínű leszállási helyek előzetes megbecslése, megismerése és előkészítése a sikeres vagy a sikertelen érkezéshez. Vizuális-, termo-, rádió- és egyéb álcázó intézkedések állandó vagy eseti alkalmazása. Szondaeltérítés, illetve -átprogramozás. A szondáktól vagy emberektől származó adások elfogása, értékelése, megszakítása, zavarása, hamisítása, dezinformálás. A Társaság Bázisait át kell telepíteni a Hold Földről nem látható felére. A Társaság felszíni bázisait a Hold teljes felszínén fel kell számolni, csak a felszín alatti telepek a biztonságosak. A Földről érkező becsapódó vagy leszálló űreszközöket biológiai fegyvernek kell tekinteni, s kutatásuk csak a legszigorúbb járványügyi biztosítás mellett folyhat...

■ Kicsire szabott hálószoba az ötvenes évek végét, a hatvanas évek legelejét idéző berendezéssel, ággyal, hazaérkező két emberrel: férfivel és nővel...

– Hát, vége...

– Már épp itt volt az ideje. Kérsz egy teát?

– Nem. Tudod, min gondolkodom?

– Elvis Presley? Buddy Holly? Vagy Bill Haley and the Comets...?
– Legyen a középső... De ne túl hangosan, jó? Szóval, tudod, min gondolkodom?
– Hmm? Nem tudom. Hol a cukor?
– A helyén...
– Nincs ott. Összejött a barátnőd és az a fickó?
– De ott van. Össze.
– Nincs ott.
– Ott van.
– Nincs.
– Nyisd ki a szemed! Ott van a szkafander melletti polcon... Megvan?
– Jó, jó. Megtaláltam.
– Azon gondolkodom, hogy...
– Az istenit! Kiborult ez a vacak az űrruhádra!

1968...

Két űrruhás alak tesz-vesz egy csillogó műszer körül. Rajtuk kívül – ameddig a szem ellát – a Hold kopár felszínén minden mozdulatlan. Az űr csillagpettyes sötétje szintén mozdulatlan...

– Beszorult ez az izé...
– Hagyd! Ami nem megy, ne erőltessük! Hozzunk másit...

Hirtelen megvillan valami az űrruha sisakján. Mindketten riadtan, meglepve kapják fel a fejüket.

– Odanézz! Ez be fog csapódni!
– Helyzetmeghatározást!
– Déli szélesség 2,8 fok, nyugati hosszúság 83 fok... Atya-világ!
– Bázis! Bázis! Becsapódás 15 másodpercen belül! Bázis!

A Lunar Orbiter 5 amerikai műhold távoli pettyként, ám hatalmas, hangtalan porfelhőként csapódik be a Hold felszínébe 1968 januárjában. A két alak egymásra néz, s máris szaladnak űrsiklójukhoz.

■ A világűrre néző panorámaablakon kívül százegynéhány Celsius meleg, belül pedig mintegy plusz 24 Celsius fok kellemes „hideg” uralkodik. Más különbség is van még az ablak két felülete között: kívül a vákuum, belül a friss levegő; kívül a puszta holdfelszín, belül a hatvanas évek divatját tükröző tárgyalóterem és fél tucat ember. Most éppen egy fiatal nő beszél indulatosan:

– A helyzet súlyos. Követelem, hogy vesztegzár alá vegyük a Bázist!
– Képtelenség!
– Vészmadár...
– Ugyan, kedvesem! Messze vagyunk még attól, hogy vesztegzárat kelljen létrehoznunk. Lássuk csak, mi történt: az amerikai műhold, a... a... Hogy is?
– Lunar Orbiter 5...
– Igen, igen. Köszönöm. Szóval az ötös számú Lunar Orbiter becsapódik a Holdfelszínbe... Sajnálatos módon éppen e kiváló holdbázis közműtelepébe... Két munkás a helyszínen meghal, öten könnyebb sérülést szenvednek. A víz- és áramellátás kilenc

órán keresztül szünetel, ám a karbantartók hamarosan üzemképessé teszik a rendszert. Már-már otthonosan érezzük magunkat a világűrben – a cinikus megjegyzést fanyar vigyorral díjazza a többség. – A vész elmúlt...

– Emlékeztek? Hatvanötben, az USA-ban ugyancsak kilenc órás áramszünet állt be.

– Kilenc hónappal később pedig az átlagosnál jóval több gyermek született... Erre gondolsz?

– Én? Mindig... Mindig arra, milyen szép volt az a kilenc óra a feleségeddel...

Röhögnek. Rákontráznak:

– Tudom, hallottalak benneteket. De az nem a feleségem volt, hanem a kutyám!

Még jobban röhögnek.

– Hát ez nem igaz! Képtelenek vagytok egy témára koncentrálni? – tört ki a nőből a bosszankodás.

– De kedvesem! Mi mindig egy témára koncentrálunk. Ti, nők beszéltek mindig másról.

– Na, figyeljetek! Az az ócskavas becsapódott, méghozzá a közműtelepbe... – gyürkőzik neki ismét a nő.

– Ezt már megbeszéltük... Műhold be, áram ki, víz ki...

– Nem. Rosszul mondtad. A vízellátás nem szűnt meg, legalábbis nem rögtön.

– Ugyan már! Olvastam a jelentést. Abban pedig az áll, hogy a becsapódást követően azonnal leállt a vízszűrő, majd a vízforgató berendezés...

– Hát ez az! A becsapódás pillanatában azonnal leállt a vízszűrő berendezés, hiszen azt trafálta el a szonda, de a vízforgató berendezés még egy fél órán keresztül működött...

– No és...? Végül csak bedöglött nem? Akkor meg, mi a probléma; stimmel a jelentés.

– Hát tényleg nem értitek? Fél órán keresztül olyan vizet használtunk, amely nem volt fertőtlenítve, nem volt megszűrve. A szonda egyes részei pedig a központi medencébe zuhantak. Emlékeztek még Szuvarov professzor előadására? Arra, amit a 61'-es konferencián tartott itt, a Holdon? Idézem: „a Földről érkező becsapódó vagy leszálló űreszközöket biológiai fegyvernek kell tekinteni, s kutatásuk csak a legszigorúbb járványügyi biztosítás mellett folyhat..." A kulcsszavak: biológiai fegyver, szigorú járványügyi biztosítás. Mondom: vesztegzár alá kell vegyük a Bázist!

– Elég. Holnapra kérem a következő információkat: hány köbméter víz fogyott az alatt a félóra alatt? Milyen felhasználásra került ez a vízmennyiség? Állítsatok össze egy listát azokról, akik bármiféle kapcsolatba kerültek ezen idő alatt a vízzel: ittak belőle, mosdottak stb. Ezeket a személyeket alapos orvosi megfigyelés és kivizsgálás alá rendelem. Álljon össze egy biológusokból, orvosokból, pszichológusokból álló team és dolgozzanak ki cselekvési terveket egy esetleges járvány megfékezésére.

– És a vesztegzár?

– Hivatalosan még nem rendelem el. Nem hivatalosan azonban tegyetek meg mindent, hogy a Hold ki- és bemenő forgalma néhány hétig szüneteljen – a férfi, miközben beszél, kitekint a panorámaablakon. A landoló-kráterbe épp most ereszkedik alá a Társaság egyik interplanetáris hajója. – No, lám. Ők lesznek az elsők, akiket nem hivatalosan elküldünk a fenébe... Oké. Lássuk a második napirendi pontot: Amerika várhatólag 1969 nyarán fogja megkísérelni az első emberes holdexpedíciót. Alig egy évünk van arra, hogy kidolgozzuk stratégiánkat...

■ Kicsire szabott hálószoba a hatvanas évek végét idéző berendezéssel, ággyal, az ágyban fekvő két emberrel: férfivel és nővel... Olvasgatnak.

– Hallottad a Mars-űrhajót?

– Hogy nem engedték a Holdra? Igen. Valami jelentéktelen egészségügyi indokkal elküldték őket...

– Mindig ez a félelem a járványtól! Már túlzásba viszik! Tudod, mit mondok? Ez a beteges. Ez a félelem...

– Csss! – inti csendre társát a férfi hirtelen.

– Mi az?

– Jó. Semmi. Azt hittem, a gyerek sírdogál megint... Találkoztam ma Pierre-rel.

– Igazán? Mi újság velük?

– A Földön most egy új sci-fi megy a mozikban. „2001. Űrodüsszeia”... Vagy valami ilyesmi a címe. Pierre szerint óriási.

– Pierre szerint minden óriási, ami mozi. Miről szól?

– Találnak a Holdon egy monolitot, ami jelzést küld valahova. A Föld egy űrhajót küld a jelzés nyomába. Az űrhajó számítógépe megzavarodik, és sorban kinyírja a legénységet. Csak egy ember menekül meg...

– Biztos ez is olyan hülyeség, mint a Star Trek volt két éve... No, jó éjt! Adj egy puszit! Ne felejtsd égve a lámpát...! Te még nem alszol?

■ A képernyő előbb koromfekete, aztán meg-megvillan benne egy „recsegő fénycsík”, majd kitisztul a kép: egy őrjöngő alak tör-zúz, mindent, ami az útjába kerül. Üt, rúg, tárgyakat borogat és dobál, el-elfúló hangon acsarkodik. Ketten próbálják megállítani, lefogni. Nem járnak sikerrel. Egyikőjük vérző orral rogy a falnak, a másikat pedig egy alapos ütés- és rúgássorozat után egy pultra penderíti a dühöngő őrült, majd végighúzza azon, úgy, hogy lehetőleg minél több tárgyat találjon el áldozata fejével. Virágcserepek, dossziék, irattartók, telefon, teáskancsó és csészék potyognak a földre. A fej végül a pult végén a falba ütközik. Az őrjöngő (mi sem természetesebb) elengedi túszát, s az iméntiekről megfeledkezve tombol tovább. Berúgja az útját álló ajtót.

A másik helyiségben, egy újabb biztonsági kamera révén, tovább figyelhetjük az eseményeket. Az ámokfutó egy széket vág a hozzá legközelebb eső emberhez, majd továbbhalad, s a helyiség végében szembetalálja magát egy fali tükörrel. Öklével a tükörbe vág. Egyszer. Kétszer. Sokszor. Törik a tükör, döng a fal, ömlik a vér. Majd rugdosni kezdi a tükröt, illetve ami maradt belőle. Végül hatalmas erővel beleveri a homlokát a tükröt tartó falba. Meghal. A képernyő megmerevedik.

– Amit láttatok, az a betegség utolsó stádiuma. A beteg agresszív, illetve autoagresszív cselekedeteit folyamatos artikulációval kíséri. Térbeli és időbeli orientációja megszűnik. A tudat beszűkül, a fájdalomérzés megszűnik. Szimpatikus idegrendszere hyperaktív működése révén óriási erőkifejtésre képes. Üldöztetéses téves eszmék, hallucinációk, kényszer-gondolatok és kényszerítő gondolatok gyaníthatóak. A halál, ami elkerülhetetlen, háromféle okból adódhat. Egy: halálos önsértés, mint a filmen; kettő: a beteget önvédelemből megöli valaki; és három: végkimerülés – a beteg nem eszik, nem iszik, csak tombol, csak tombol, csak tombol. Mindhalálig.

– És csak azok halnak meg így, akik kapcsolatba kerültek a szennyezett vízzel?

– Egyelőre csak azok. De vegyük figyelembe, hogy közel négy hónapos lappangási idővel kell számolnunk. E négy hónap alatt semmi jelét nem találjuk bármiféle

fertőzésnek. Aztán robbanásszerűen tör elő a kór. Megjelenik az étvágytalanság, a depresszió, a kiütések, az izmok fájni kezdenek, a betegek alvászavarokról panaszkodnak, gyakori hányinger, valamint hosszabb-rövidebb eszméletvesztés jelentkezik. Ezután arról panaszkodnak, hogy belső hang szól hozzájuk, kívülről irányítják őket, úgy érzik veszélyben vannak, menekülniük kell. Ekkor váratlanul csitulni látszik a betegség, míg végül hirtelen előtör az agresszió, s hamarosan bekövetkezik a halál. Fel kell készülnünk arra, hogy e négy hónap alatt megfertőzhetnek másokat is, akikről ugyancsak négy hónap múlva derül ki, hogy betegek, s ezalatt ők is megfertőznek másokat – és így tovább. Legkedvezőbb esetben nem lesz több fertőzés, legrosszabb esetben a bázis... Kihal.

Csend. A tárgyalóteremben fél tucat ember nézi meredten a képernyőn fekvő mozdulatlan alakot. Nem néznek egymásra.

– Hány betegről tudunk?

– A szonda becsapódása óta eltelt négy hónap során tizenegy ember halt meg ilyen módon abból a tizenötből, akikről megállapítottuk, hogy kapcsolatba kerültek a szennyezett vízzel. De...

– De? Khm... Folytassa!

– De az életben maradt négy is beteg... És van még nyolc beteg, aki közvetlen kapcsolatban állt ezzel a tizenöttel...

– Járvány...

– Nagyon úgy tűnik. És nem kerülhet sem a Földre, se más égitestre, bármi is okozza. Nekünk kell megküzdenünk vele.

– Értesítem a Társaságot. A vesztegzárat hivatalosan elrendelem.

– Az jó, de lehet, hogy már késő.

■ Kicsire szabott fürdőszoba a hatvanas évek végét idéző berendezéssel, fürdőkáddal, a fürdőkádban habok között üldögélő két emberrel: férfivel és nővel...

– Idesüss! – a férfi szétnyitja könyvét, s egy festmény képét mutatja a nőnek.

– De ronda. Mi ez? Ki követte el?

– Nem tudom, ki festette... Látod azt a fura, csőrös, álarcos alakot? Középkori gyógyítót ábrázol...

– Ha te mondod. Mi van vele? Miért mutatod? Miért van „csőre”?

– Ez az álarc állítólag kezdetleges légszűrő. A pestisjárványok idején a csőrben lévő vászon a beáramló levegőt...

– Már megint ezzel a járvánnyal jösz! Ez a vesztegzár is... Mekkora hülyeség?!

– Miért? Szerinted játékból rendelnek el vesztegzárat?

– Tamara férje szerint ez a járványosdi csak azért van, hogy hozzászoktassanak bennünket ahhoz, hogyan kell majd jövőre óvatoskodnunk, ha a Föld embert küld a Holdra. Senki sem veszi komolyan... Csak gyakorlat...

1969...

A képernyőn a 109 méter magas Saturn-5 rakéta – tetején az Apollo űrhajó parancsnoki egységével és a rakéta utolsó fokozatában elhelyezett holdkomppal – hatalmas füst és láng kíséretében startol indítóállványáról, s tűnik el az Atlanti-óceán partja fölött lebegő felhők mélyén.

A képsorokat egy középkorú úr kommentálja ünnepélyes hangnemben a tárgyalóteremben ülők számára:

– Tehát: három napja, július 16-án, a floridai Cape Kennedy támaszpontról útnak indították az Apollo-program 11-es számú egységét. Legénysége – ahogy arra számítottunk: Neil A. Armstrong, Edwin E. Aldrin és Michael Collins. Az Apollo-11 feladata: emberes holdra szállás. Az itt látható felvétel különben ugyanaz, amit közel százmillió televíziónéző is láthatott.

Képváltás: a Kék Bolygót látjuk a világűrből szemlélve.

– Az indulást követő napon, július 17-én hajnalban az Apollo-11 televíziós adást közvetített. A képeken a Földet lehetett látni 75 000 km távolságból.

Képváltás: az amerikai elnököt látjuk.

– Ugyanezen a napon Nixon elnök bejelentette, hogy az űrhajósok nem csak az amerikai zászlót és emléktáblát viszik a Holdra, hanem megörökítik ott az űrhajózás hősi halottainak az emlékét is. Borman ezredes, az Apollo-8 parancsnoka nem sokkal előbb Moszkvában járt és egy-egy emlékplakettet kapott Gagarin és Komarov özvegyétől. Az Apollo-11 űrhajósai ezeket is eljuttatják a Holdra.

Képváltás.

– Tegnap, 18-án a kora hajnali órákban újból sor került televíziós közvetítésre. A képek az űrhajó belsejét mutatták, majd demonstrálták, milyen következményekkel jár a súlytalanság állapota. Este pedig azt mutatták be, amint Armstrong és Aldrin átmászik a holdkompba. Ekkor mintegy 300 000 kilométernyire voltak a Földtől.

A filmvetítésnek vége.

– Nos, úgy tűnik idáig minden rendben az Apollo-11-gyel. Mi a helyzet velünk?

– Minden a terv szerint halad a bázison is. Valamennyi vizuális-, akusztikus-, termo-, rádió- és egyéb sugárzásálcázó rendszer működik: észlelhetetlenek vagyunk. A lehetséges leszállóhelyek audiovideo ellenőrzése megoldva. A személyzet fegyelmezett, készen áll a holdra szállás indirekt biztosítására, a passzív támogatásra. A közhangulat – a járvány és az elnyúló vesztegzár ellenére is – megfelelő, lelkes, várakozó.

■ A beteg a sarokban vonaglott.

– Nyugtatót! Gyorsan!

Már késő. Egy utolsó rázkódás, egy végső görcs és a test elernyed – örökre.

– Exitált. Vigyük a műtőbe! Ti fertőtlenítsetek!

A védőruhába öltözött brigád hozzákezd az előkészületekhez. Ketten a fertőtlenítő permettel fújják le a helyiség falait, berendezését, ketten pedig az ernyedt testet készülnek fekete műanyagzsákba helyezni...

Az ernyedt test váratlanul életre kel: a lába felől közeledő beteghordót úgy rúgja szájba, hogy az nagy ívben repül hátra, tarkóra esik és ugyanazzal a lendülettel hasra fordulva elterül. A rúgás után rögtön megkapja a magáét az a férfi is, aki a feje fölé hajolva próbált az állítólagos hullához közeledni. Két kéz ragadja meg a védőruháját, és hatalmas erő rántja a föld felé. A mozdulatot a „hulla” arcba csapódó térde állítja meg. Ezután két lábszár szorításába kerül a nyaka, „átszaltózik” a támadója felett, a gerincére esik, majd egy ököl csapódik az arcába és elájul. K.O.! A permetezők egyike kővé dermed, a másik viszont gyorsan reagál és megpróbálja lefröcskölni a megboldogultat. A megboldogult azonban körívben kitér a felé irányuló fecskendő elől (a mozdulatot alig megtörve torkon rúgja a sóbálványként álldogáló negyedik férfit) és a

körpályán mozogva magával rántja a permetező karját, majd hirtelen visszafeszíti annak csuklóját. Az izmok szakadásával járó vitorlavászon-repedéshez hasonló hangot csak a fájdalomkiáltás nyomja el. A védőruhás nyöszörögve a földre rogy. Leütik.

Hamarosan mindegyik áldozatról lekerül a védőruha, s a helyiséget egy védőruhába, légszűrőmaszkba öltözött egyén hagyja el. Karjaiban nagy batyut visz.

■ Kicsire szabott hálószoba a hatvanas évek végét idéző berendezéssel, ággyal, az ágyban fekvő két emberrel: férfivel és nővel, s köztük egy hat év körüli gyermekkel...

– Anya! Mi az a holdkór?

– A holdkór...?

– Ühm.

– Hát, tudod, vannak emberek, akik miközben alszanak, felállnak és alvás közben járkálnak. Őket nevezik holdkórosnak.

– Miért?

– Miért, miért? Te hogy neveznéd őket?

– Öö, nem tudom. De miért holdkórosak? Csak a Holdon lakók lehetnek holdkórosak?

– Nemcsak. De lehet, azért nevezik őket holdkórosnak, mert éjszaka mászkálnak, s olyanok, mintha a telihold fénye megigézte volna őket.

– Apa, a Holdon élő holdkórosokat földkórosoknak nevezik?

– Hát, erről még nem hallottam, de akár így is hívhatjuk őket.

– Horkolnak a holdkórosok sétálás közben?

– Nem tudom. De mi ez „holdkórozás”? Hol hallottad ezt a szót?

– Az oviban, amikor Sarah-t álarcos bácsik vitték el...

Csend. Az idő megdermed. A szülők döbbenten bámulnak egymásra. A gyerekre. De félelmüket a kicsi nem észleli. Kezét kinyújtva, becsukott szemmel botorkálni kezd a szobában:

– Holdkóóóros vagyoook! Holdkóóóóóros vaaagyooook! Holdkóóóros vagyooook! Aúú, a térdem! Holdkóóóóros vagyooook! Holdkóros vagy...!!!

■ Az álarcos férfi a földre dobja a terhét.

– Itt vagyok. Gyorsan! Öltözzetek!

– De ez csak három ruha... Mi pedig négyen vagyunk!

– Tudom. Hoztam egy zsákot is. Ki a legkönnyebb? Azt cipeljük.

– A francba...

A rosszul megvilágított helyiségben öltözködés neszei hallatszanak. Felkerülnek az álarcok is. A soványt belerakják a fekete műanyagzsákba. Ajtó nyílik. A csoport elindul. Négy láb. Fekete zsák. Négy láb. Hosszú-hosszú folyosó.

■ A Világűrre néző panorámaablakon belül, a tárgyalóteremben fél tucat kialvatlan szemű ember értekezik. Most éppen nem a fiatal nő beszél:

– ...tehát körülbelül félóra előnyük van. Négyen valószínűleg az egészségügyi csapattól zsákmányolt védőruhát és -maszkot viselik, az ötödiket pedig zsákban hurcolják magukkal.

– De... De miért tették? Mi értelme ennek?

– A járvány, a „holdkór” (ahogy egyre többen emlegetik) egyre több áldozatot

szed. Ez az öt ember pedig vagy maga is beteg, vagy „egészségesek”, ám pánikba estek. A betegség-verzió mellett szól, hogy a holdkór egyik tünete a paranoid téves eszmék jelentkezése, melyek akár menekülési reakciót is kiválthatnak a betegből. A pánik-verzió mellett szól, hogy az eddig észlelt esetekben a betegek soha nem hajtottak végre csoportos akciót. Mellesleg a pánik is kiválthat menekülési reakciót.

– Te most az okokat fejtegeted, de Igor a célt kérdezte. Mi célja lehet ennek az öt embernek?

– Ha betegek, akkor „n plusz egy” céljuk lehet: a kollektív öngyilkosságtól a bázis vízkészletének megmérgezéséig bármit el tudok képzelni. Kiszámíthatatlanok...

– Ha egészségesek?

– Akkor kiszámíthatók, hiszen csak egy céljuk lehet.

– A vesztegzár feltörése.

– Pontosan. A szökés.

A szökevények egy rosszul megvilágított, kihalt folyosó-részhez érnek. Ketten zsákban hordott társuknak segítenek kikecmeregni a műanyagból, ketten pedig egy földbe ágyazott csapóajtót igyekeznek kinyitni.

Hamarosan mindannyian lemásznak a csapóajtó alatt rejlő sötét szervizalagútba. Csapóajtó be. Az öt árny pedig nekivág az alagútnak.

– A szökés. Hmm... De hova? – folyik tovább a találgatás a tárgyalóteremben.

– Tényleg? Hova? Mindenki tudja, hogy a vesztegzár óta biztonsági okokból, éppen a szökések megelőzése érdekében nem állomásozik űrhajó a bázison. Az űrkikötőbe tehát felesleges menniük. A Holdról elmenni úgyse tudnak.

– Ha betegek, ha elszakadtak a realitástól, akkor mindezt figyelmen kívül hagyhatják.

– A kikötők felügyelete már felkészült esetleges látogatóikra.

– Talán egy másik holdbázis a céljuk!?

– Kizárt dolog. Te is tudod, hogy a 61’-es konferencia óta a Társaság valamennyi holdbázisát felszámoltuk, kivéve ezt – a mutatószót egy erőteljes, kifejező gesztus teszi félreérthetetlenné.

– Ha betegek, akkor ezt is figyelmen kívül hagyhatják. Nekivághatnak a semminek...

– Ha egészségesek, akkor pedig tudhatnak valamilyen többé-kevésbé épen maradt bázismaradványról...

– Nincs ilyen. A legtöbb megsemmisítést személyesen ellenőriztem. Minden bázist leromboltunk, sőt: nagytakarítást végeztünk magunk után, s az eredeti topográfiai státust állítottuk vissza. Egy elhullajtott csavart nem találni a bázisok helyén, nemhogy bázismaradványt, ahol az életfeltételeket biztosíthatnák maguknak! Ugyan!

– Akkor meg mi a fenét akarhatnak, az ég áldja meg őket? Hát nem lenne elég dolgunk nélkülük is? Pont most diliznek be, amikor minden erőnket az Apollo-11-nek kellene szentelnünk? Holnap végre bekövetkezik a nap, amelyre a Föld és a Társaság is közel egy évtizede készül a maga módján. Sor kerül a Föld eddigi legnagyobb tudományos vállalkozására: a holdra szállásra. Világtörténelmi esemény! Ember a Holdon! Úgy értem: Társaságon kívüli ember a Holdon!!! Ezek meg itt... Verje meg őket az ördög! Jó kis időzítés, nem mondom... Mi van? Mit bámultok?

■ A szervizalagút hol erre, hol arra kanyarodik. A négy szökevény szótlan baktat vezetőjük után, aki térképe alapján, céltudatosan határozza meg, mikor és merre forduljanak a végtelennek tetsző labirintusban. Néha azonban ő is elbizonytalanodik. Ilyenkor hosszabban tanulmányozza az alagútrendszer térképét, majd így szól: „Erre!" Elindul, a csapat pedig követi.

■ Ismét a tárgyalóteremben...

– Ha igaz, amire gondolunk, akkor a tervük a következő lehet: először ki kell jutniuk a bázisról a holdfelszínre. Aztán megközelíteni a holdra szállás helyszínét (amit természetesen mindenki ismer az állomáson); feljutni a holdkompba; elfoglalni az Apollo-11-et; visszatérni a Földre.

– Mit fognak csinálni az Apollonautákkal?

– A Holdon hagyják őket. Élve vagy holtan...

– Még egy érdekes kérdés: mit fognak csinálni három felesleges társukkal?

– Mire gondolsz? Nem értem.

– A SASsal, a holdkomppal, csak két személy hagyhatja el a Holdat, több nem.

– Áhá! A válasz ugyanaz lehet. A Holdon hagyják őket: élve vagy holtan.

– Tegyük fel, hogy elfoglalják a SAS-t, majd az Apollo-11-et. Collinst arra kényszeríthetik, vigye őket a Földre...

– Ez nem fog nekik sikerülni. Collins inkább lesz öngyilkos, mint cinkos. Tudjátok, ciánkapszula.

– Nos, vegyük sorra a lehetőségeket. Ha segít nekik, akkor száz százalék, hogy Földet érnek. Ha úgy tesz, mintha segítene nekik, akkor megközelítik a Földet, de mindannyian elégnek a légkörben. Ha nem segít nekik, akkor a két szökevény próbálkozik meg az űrhajó irányításával. Ez esetben kevesebb, mint öt százalék az esélye annak, hogy élve megússzák, de ez még mindig esély!

– Nem szabad Földet érniük!

– Persze, hogy nem. A Társaság lelepleződése...

– A Társaság abban a pillanatban lelepleződik, hogy elfoglalják a SAS-t. Nem. A járvány nem kerülhet a Földre. Mindenáron, akár a lelepleződés árán is meg kell akadályoznunk, hogy a Föld is megfertőződjön!

– Emberek, ez már sci-fi. Pusztán találgatunk, fantáziálunk. Olyan dolgokról beszélünk, amire nincs bizonyítékunk...

Ebben a szekundumban megszólal a telefon, s vörösen villogó vészjelzés figyelmeztet arra, hogy valami sürgős, fontos dologról lesz szó. A legközelebb álló ember füléhez emeli a kagylót, majd kimért mozdulattal a helyére illeszti. Kíváncsi tekintetek szegeződnek rá.

– Most érkezett a jelentés: egy holdhernyó engedély nélkül kitört a bázisról... Ugyanekkor feltörve találták a XVIII. hangár űrruha raktárát. Öt ruha hiányzik.

■ A lánctalpas jármű sebesen halad a szürkésbarna holdfelszínen. Az utasok űrruhában. A hangulat feszült. Vajon sikerülni fog a terv?

– Azóta biztos rájöttek... – sercegi az egyik utas a mikrofonba.

– És?

– Tudják.

– Persze, hogy tudják.

– Megakadályozni nem tudják! Ez a lényeg.

■ A tárgyalóteremben...

– Várom a javaslatokat.

Csend. Van, aki lesüti a szemét, van, aki valamilyen jelentéktelen tárgyra szögezi a tekintetét vagy éppen a semmibe bámul. A legidegesítőbb pedig az, aki a többieket nézi.

– Talán... Küldjünk utánuk egy csapatot.

– Nem jó. A személyzet nincs erre kiképezve, s amúgy is hatalmas előnyük van, nem érnénk utol őket időben.

– S ha mégis utolérjük őket, akkor meg mi történne? Verekednének? Őrültség...

– Akkor mondd meg, mit tegyünk!

Csend.

– Robbantás... Robbantsuk fel a holdhernyót!

– Jó, de mivel? Hogyan?

– Hmmm...

Csend.

– Hát ez így nem fog menni. Mennyi időnk van a holdra szállásig?

– Körülbelül nyolc óránk maradt.

– Hogy is? Ha jól számolom, egy holdhernyó úgy hat óra alatt képes megtenni a bázis és a kijelölt holdra szállás helyszíne közötti távolságot. Vagyis nincs nyolc óránk. Maximum hat maradt csak.

– Beszéljünk velük!

Milyen érzés, mikor mindenki rámered az emberre? Azzal a „hogy ez eddig miért nem jutott az eszünkbe?" jellegű hitetlenkedő nézéssel. A legnyilvánvalóbb dolgok éppen végtelen egyszerűségük miatt jutnak a legnehezebben az ember eszébe bonyolult vagy bonyolultnak tűnő problémák esetén.

■ A holdhernyó utasai között egyre feszültebb a hangulat.

– Mi lesz, ha...

– Azt mondtam, pofa be! Sikerülni fog!

– Fogd be te a pofád! Azt hiszed neked min...

– Itt a bázis. Itt a bázis. Gomez, Frank, Jurij, István, Isaac! Forduljanak vissza! Ismétlem: forduljanak vissza!

■ Tárgyalóterem...

– Vége. Egyszerűen nem válaszolnak. Pedig biztos, hogy veszik az adásunkat. A mennykő csapjon beléjük!

– Nem válaszolnak. Ez ebben a helyzetben jóformán olyan gesztus, mintha a nyelvüket nyújtanák ránk... Szívem szerint egészen obszcén kézjelekkel válaszolnék nekik. Sőt: a süket-néma jelbeszédben rejlő összes míves gesztust bemutatnám nekik.

– Naiv ötlet volt, valóban. Ki kér kávét?

– Kérek.

– Nekem is tölts! Az ötlet jó volt. Figyeljetek! Ha rádión keresztül nem is tudtuk rábeszélni őket arra, hogy visszatérjenek, legalább megzavarhatnánk őket. Kijátszhatnánk őket egymás ellen... Egy-egy jól célzott mondat, s saját maguk hiúsítják meg a támadást...

– Lélektani hadviselés... Igen! Ezen az úton kell tovább haladnunk!

– Ejh, de vacak ez a lötty!

– Még hét és fél óránk maradt.

– Igaz! Igazatok van. Mutogatás... Lélektani hadviselés... Megállítjuk őket!

■ A holdhernyóban öt hallgatag ember utazik. Nem hajlandók válaszolni a rádióhívásokra. De figyelnek! Senkinek sincs kedve érintkezésbe lépni a másikkal. Csend. Mozgás. Suhanó holdbéli táj. Sivár.

■ Tárgyalóterem:

– ...tehát, dezinformáljuk az Apollo-11-et. Az eredetileg kijelölt helyet sziklákkal borított, leszállásra alkalmatlan terepnek kell feltüntetni.

– Nem probléma. Azt fogják látni a szemükkel, a műszereikkel, amit mi akarunk.

– Erre gondolok, igen... A szökevények az eredeti leszállóhelyre igyekeznek, viszont ott nem találnak semmit...

– Ha tovább mennek, és véletlenül megtalálják?

– Olyan távolságra kell az Apollo-11 legénységét irányítani, hogy ne érhessék el őket. Mennyi időnk van?

– Közel hét óránk maradt.

– Ezt ők is így tudják...

– Arra gondolsz...?

– Nem maradt más választásunk.

– Máris intézkedem. Nem ügy a dolog: a földi irányítók harmada pszichokontrollunk alatt van. Úgy táncolnak, ahogy fütyülünk nekik

– Beavatnátok bennünket is?

– Ha a kitűzött időpont előtt történik meg a nagy esemény, akkor a szökevények nem csak rossz helyen, de rossz időben is lesznek. Ez a békés megoldás. Arra kell rávennünk az apollonautákat, hogy a tervezett helytől távol, s ráadásul korábban lépjenek a Holdra.

– De ez még nem elég. A szökevényeket is dezinformálni kell a következők szerint...

■ A holdhernyóban a hangulat minden eddiginél lehangoltabb. Valaki megkocogtatja a járművezető vállát, s kezével jelzi, hogy átveszi a kormányt. A vezető bólint, megtörténik a helycsere. Az egyhangú út tovább folytatódik. Megsercen a rádió:

– Figyelem! Figyelem! Általános tájékoztatás a Társaság valamennyi tagjának! Minthogy a szökevényeket nem sikerült jobb belátásra téríteni, Társaságunk kénytelen volt az Apollo-11 legénységét és a földi irányítókat az előre kijelölt helyszíntől 500 kilométerrel messzebb lévő, a Társaság 127. szegmentumában található leszállóhely felé terelni. Ettől a pillanattól kezdve tehát a 127. szegmentum a célállomás. A lelepleződés veszélye nélkül sajnos nem tudunk a szökevényeken segíteni. Esélyük nincs elérni a 127. szegmentumot. A holttesteket az Apollo-11 probléma lezárása után felkutatjuk. Vége.

A holdhernyó lelassul. Megáll.

■ Tárgyalóterem:

– Nos, a holdra szállás új helyszíne: a Mare Tranquillitatis (Nyugalom-tengere) felszíne, köves, de szép pusztaság. Koordináták: 0,8º Észak, 23,5º Kelet; 6400 méternyire a leszállásra eredetileg kijelölt ponttól. Természetesen ez korántsem azonos azzal a helyszínnel, amiről a holdhernyó szökevényeit tájékoztattuk. Ők az eredeti helytől 500 kilométernyire lévő, 127. szegmentumot vélik az új célállomásnak. Mindemellett az eredetileg tervezett helyszínről általunk az Apollo-11 felé közvetített vizuális és radar jelek nagyméretű kövekkel borított, leszállásra alkalmatlan terepet mutat-

nak. Magát a holdra szállást pedig három órával korábban fogják végrehajtani. Pontosan két óra múlva...

– Hol jár a holdhernyó?

– Egy órája teljes sebességgel halad visszafelé, a XVIII. hangár felé.

– Pfff... Ezt megúsztuk.

– Tökéletes!

– Szép volt fiúk!

– Mi lesz velük?

– A szökevényekkel?

– Ühüm.

– Hát, gondolom, visszafordultak, s bíznak benne, hogy időben elérik a XVIII. hangárt...

– ...de nem lesz elég oxigénjük...

– ...ezért vagy mind megfulladnak, vagy egymásnak esnek, s az erősebb megszerzi a gyengébb oxigénjét...

– ...ám mielőtt ez megtörténhetne...

– ...kiküldünk egy mentőalakulatot, s visszahozzuk őket...

– Bravó! De most... Koncentráljunk a nagy pillanatra!

■ Kicsire szabott hálószoba a hatvanas évek végét idéző berendezéssel, egy mahagóni bútorba olvasztott képernyővel, a képernyő előtt kuporgó két emberrel: férfivel és nővel, s köztük egy hat év körüli gyermekkel...

– Anya! Kezdődik! Apaaa!

– Cssss! Cssshh! Ne kiabálj, látjuk mi is!

– Adj rá egy kis hangot!

A képernyőn váltakozva lehet megtekinteni a Társaság Mare Tranquillitatis körzetében elrejtett kameráinak és a SAS (az Apollo-11 holdkompja) felvételének képeit. A képeket a történelmi rádióbeszélgetés (1969. július 21, egy nappal az első holdnegyed előtt) hangjai kísérik:

– Itt Houston. Megvan az engedélyetek a leszállásra. Vétel.

– Értem. Engedély a leszállásra. Háromezer láb. Megyünk. Kétezer láb, 47 fok – igazolta vissza az adást a SAS.

– Hatvan másodperc – közölte Houston.

– Tovább. Két és féllel le. Előre, előre, jó. Negyven láb. Kis por. Harminc láb. Két és féllel le. Gyenge árnyék. Négy előre, négy előre. Kissé jobbra. Hat... féllel le – a SAS kommentárjába most Houston szól közbe:

– Harminc másodperc.

– ...Előre. Sodródás jobbra... Könnyű kontaktus. Hajtómű stop. ACA kioldva. 413.

– Követjük a leszállást, SAS.

– Houston, itt a Nyugalom Támaszpont. A SAS leszállt.

■ Utójáték...

A megérkezés után Armstrong azonnal közölte, hogy a SAS nem pontosan a tervezett helyen szállt le, mert ott nagyméretű kövek feküdtek a talajon. A tényleges leszállás helyeként egy – Armstrong meghatározása szerint – „futballpálya nagyságú kráterben” került sor.

A leszállás és a Holdra való kilépés között eltelt mintegy hat és fél órát az űrhajósok a holdkomp rendszereinek átvizsgálására, étkezésre, a levegőellátó és regeneráló berendezések ellenőrzésére, végül a munka-szkafanderek felöltésére fordították.

Először Armstrong lépett ki a Hold felszínére; negyedóra múltán Aldrin is elhagyta a holdkompot. Tevékenység: kőzetminták gyűjtése, holdrengésmérő és lézerreflektor elhelyezése, a napszél összetételének vizsgálatára szolgáló gyűjtőlemez kihelyezése és bevonása, fénykép- és filmfelvételek készítése. A holdfelszínen kb. 2,5 óra hosszat tevékenykedtek, s a holdkomp 30 méteres körzetében mintegy 250 méternyi utat jártak be. A holdkomp felszálló egységével 19 órakor hagyták el a felszínt, s három órával később csatlakoztak az anyaűrhajóhoz. Július 24-én érkeztek vissza a Földre. Néhány napot egészségügyi karanténban, izolációs kamrában kellett eltölteniük...

1969-1972 között még öt alkalommal jártak emberek a Holdon. Az utolsó három expedícióban holdautóval közlekedve már 18-23 órát töltöttek a holdkompon kívül, és 27-33 km utat jártak be.

Meghódítottuk a Holdat!

Meghódítottuk a Holdat?

❖ ❖ ❖

1968. december 21-én az Apollo-8 fedélzetén indult J. A. Lovell, W. A. Anders és F. Borman parancsnok 6 nap 3 órás űrrepülésre. Tízszer kerülték meg a Holdat.

Stephen Weeder

Fre Mauro doboza

Csak pillanatok vagyunk az
évmilliárdok végtelen folyamában.
S noha ezek a pillanatok múlandók,
számunkra az életet jelentik...

(Fre Mauro)

Krest hunyorgott. A meteort szétfröccsentő sugárnyaláb fehér fénye egy pillanatra bevilágította az űrhajó kabinját. Miután a férfi erőt vett magán és újra ki mert pillantani a fél méter vastag üvegablakon, még látta a gázzá vált kozmikus szikla utolsó másodperceit, ahogy elhalványulva semmivé foszlik. Aztán az űrhajó pilótájára nézett, aki lassan – némi túljátszott nyugalommal – felé fordult. „Semmi gond..." – sugallta résnyire összehúzott szeme...

De Krest nem tudott megnyugodni. Sőt, egyre inkább úgy érezte, hogy a félelem teljesen eluralkodik rajta. Még gyermekkorában – talán ötéves lehetett – hallott először a Nagy Meteor Felhőről. Egyáltalán nem találta félelmetesnek a több millió száguldó szikladarabból álló, hatalmas kiterjedésű zónát, mely körülvette a Holdat. Inkább valamiféle kalandvágyat ébresztett benne, hogy egyszer talán, ha majd felnőtt lesz, elrepülhet oda, és saját szemével láthatja. Aztán felnőtt lett és elrepült. De a kalandos, izgalmas környezetnek se híre, se hamva nem volt. Inkább életveszélyes, vakmerő vállalkozásnak tűnt a Holdra utazni. Mire először – földi idő szerint négy évvel ezelőtt – eljutott oda, már csak a rettegés maradt. Több, mint kétszázötven évnyi csend után kutatóhajók kezdtek repülni a Holdra. Az emberek eldöntötték, hogy szembenéznek a múltjukkal, és végre belátják hibáikat. A törmelékfelhő azonban megnehezítette az űrhajók leszállását. Krest látta a darabokra robbanó hatalmas Wenog kutatóhajó utolsó pillanatait, amit a planéta felé tartó hajóflotta kamerái rögzítettek. A halálfélelem megérintette és belégyökerezett olyan makacsul, hogy képtelen volt magából kiirtani. És most itt van újra...

– Nyugalom – mondta most már hangosan Ima, a hajó pilótája. A „pilóta" kifejezés talán nem a legpontosabb, legalábbis nem a régimódi, hagyományos értelemben. Ima csak ellenőrizte az űrhajó automatikáját, melyet még a Marson programoztak be. A rendszer önállóan, szinte életre kelve kalauzolta el őket a vörös bolygóról a Holdhoz.

– Már háromszor jártam itt – folytatta a férfi –, nem lesz semmi baj.

Krest kifejezéstelen arccal nézett a negyvenegynéhány éves pilótára. Megkísérelt egy halvány mosolyt erőltetni arcára, de arcizmai valahogy nem akartak engedelmeskedni. Ima becsületére legyen mondva, hogy nem reagálja túl a dolgot. A Mauro Alapítvány nem véletlenül választotta ki a tapasztalt férfit. Már legalább húsz éve repült. Az utóbbi tizenegy évet kereskedelmi járatokon töltötte a Föld-Mars útvonalon. Ő volt az egyike azoknak a pilótáknak, akik az első Hold expedíció flottájában repültek. És ő

volt annak a hajónak a pilótája is, melynek kamerái rögzítették a Wenog pusztulását...

– Akkor még nem vettük elég komolyan a meteorokat – mondta Ima, mintha gondolatolvasó lenne. Élénk tekintetéből tükröződött, hogy szerette az embereket fürkészni. Jól látta Krest bénult rettegését, de mély hangja és kissé nyers gesztusai nem tudták megnyugtatni a szorongó régészt.

Krest újra kipillantott, bele a fekete mélységbe. A végtelen sötétséget időnként kékes-fehér energianyalábok szakították meg, ahogy az űrhajó meteorvadász rendszere az űrt pásztázta. Közelebb hajolt az ablakhoz és ekkor meglátott egy saját tengelye körül pörgő, sötétszürke meteort. Aztán még egyet... és még egyet... Egyre több és több meteor tűnt fel a sötétségben, a pásztázó nyalábok pedig egyre sűrűbben villantak fel. Krest küzdött az elhatalmasodó rettegéssel és csak a felrobbanó Wenog űrhajót látta maga előtt.

Miközben erőtlenül küzdött a félelemmel, szinte észre sem vette, ahogy lassan, méltóságteljesen beúszott látóterébe utazásuk célja, a Hold. A körülötte lebegő meteorfelhő magába burkolta. Innen nézve szinte úgy tűnt a milliónyi kődarab miatt, mintha saját légköre lenne. Ahogy a hajó egyre közelebb ért hozzá, kirajzolódtak a részletek. A homályos felhőből előtűntek az ütközésektől ide-oda táncoló meteorok. Krest hunyorgott, ahogy megpróbált keresztül látni a felhőn. Aztán meglátta a kilométernyi átmérőjű krátereket, melyek a Hold felszínét beborították.

Ekkor egy újabb hatalmas villanás világította be a hajó kabinját. Krest becsukott szemmel elfordult. A gázzá vált meteor eltűnt és a robbanás fénye lassan elhalványult.

Amikor újra kinyitotta szemét, egy tiszta, nyugodt tekintetet látott maga előtt. Szinte elveszett a barna, csillogó pupillákban. Most ez a gyönyörű szempár volt az egyetlen, melyet nyugodtan tudott nézni. Érezte, ahogy a félelem lassan visszahúzódik.

Luira, a fiatal történésznő nézett rá. Ahogy észrevette a férfi elrévedt tekintetét, halványan elmosolyodott.

Krest végre feleszmélt és visszatért a barna szemek kozmoszából.

– Szinte irigy vagyok a nyugalmára – mondta. – Maga olyan békés, mintha csak otthon, egy Mars körüli úton venne részt. Hozzáteszem, hogy furcsamód megnyugtató tekintete van... – Az utolsó mondata valahogy falsul hangzott – legalábbis ő úgy érezte. Krest, amióta csak repültek, egyre jobban elveszett Luira megnyerő személyiségében. Nem akarta magának nyíltan beismerni, de a nő olyannyira hatással volt rá, hogy az utóbbi napokban már nem is igen tudta türtőztetni bókjait. Néha tétován elejtett egyet.

– Ön téved – mondta ekkor Luira, vékony, szinte légies termetéhez képest meglepően markáns hangon –, a meteoroktól én is rettegek. Talán csak jobban palástolom...

Aztán kimérten az ablak felé fordult. Hosszú, sötétbarna, majdnem fekete haja egyetlen vastag, összefont tincsben omlott vállára. A sötétkék, testhez simuló űrhajósruha finoman kiemelte alakja törékeny harmóniáját. Karaktere legfőbb vonását a Holdiak leszármazottaira oly jellemző mandulavágású szemek, pici orr és vékony, rózsaszín ajkak adták. Krest órákig elbámulta volna...

– Nem tudták, hogy mit tesznek – csóválta meg a fejét Luira.

– Az őseire gondol? – kérdezte Krest, bár szinte biztos volt benne, hogy a nő az ükapáiról beszél.

– A dédanyám mindig azt mondta, hogy „A Földiek rabszolgát csináltak belőlünk, hát fellázadtunk” – szólt elgondolkodva Luira. Az egyre sűrűben felvillanó sugárnyalábok fényei fürge táncot jártak az arcán.

– Ha jól számolom, az ön dédanyja már a Marson született – mondta Krest, miközben felidézte magában tanulmányait. – Nem lehet, hogy a menekültek leszármazottai egy kicsit elfogultak?

Kérdésére Luira lassan felé fordult, de nem válaszolt. Tekintete most kissé hidegebbnek tűnt...

– Hamarosan elérjük a sztero-csatornát – szólalt meg ekkor Ima. – Most már nem lesz gond.

Krest látta, hogy egy olyan témára tapintott, ami elég kényes volt ahhoz, hogy esetleg Luirát magára haragítsa, ezért inkább nem játszott tovább a tűzzel. A sztero-csatorna felé fordult. A nyolcszáz kilométer széles meteorfelhő a távolban egy helyen megtört. Egy fekete, meteoroktól és aszteroidáktól mentes sáv húzódott keresztül a törmelékfelhőn át, egészen a Hold felszínéig. Mint valami gigantikus, vákuumból épített kapu várta a megérkező űrhajókat.

– A csillanásokat nézi? – kérdezte Ima.

Krest csak bólintott, miközben a meteorfelhőben felvillanó éles fényeket nézte. Az első útján már látta ezeket a furcsa, éteri jelenségeket. Tudta, hogy a fehéres csillanásokat a felhőben keringő roncsdarabok okozzák.

– Itt kering körülöttünk az elmúlt kétszázötven év technológiája – mondta Ima borostás arcán cinikus mosollyal.

Krest beleborzongott, amikor arra gondolt, hogy nem csak űrhajók darabjai keringenek a Hold körül. Városok, épületek romjai, sőt, talán még kristályosra fagyott emberi testrészek is a Nagy Meteor Felhő részei. Talán még maga Fre Mauro teste is ott lebeg valahol... Vagy a Doboz...

– De gyönyörű – harsant fel Luira hirtelen.

A két férfi odanézett, ahová a nő bámult ámulattal.

A Hold szürkés-fehér korongja mögül lassan előtűnt festői színeivel a Föld. Csak az északi félgömb látszott az egyenlítő vonaláig, a déli beleveszett a sötétségbe. Egy darabig a meteorköd mögött haladt, aztán elérte a törmelék-felhő határát és kibukkant mögüle. A színei élénkebbé, teltebbé váltak.

Mindhárman megigézve nézték az anyabolygót. Megszokták már a Mars koszos, szürkés-narancsos „selégkörét”, ezért lenyűgöző volt a tiszta kékség látványa. Bár Krest tudta, hogy évszázadokkal ezelőtt a Holdiak kékebbnek látták. Sokkal kékebbnek...

Az űrhajó ekkor lassan megdőlt, és célba vette az egyre jobban kitáguló meteormentes sztero-csatornát. A manőver közben mindhárman a Hold északi pólusát beburkoló, zölden fluoreszkáló ködfoltot nézték. A gravitáció megbilincselte a mérgező gázt, mely lassan áramlott a világűrbe.

– Nem kellett volna a vegyi gyárakat ide telepíteni – mondta fejcsóválva Ima, aztán a nőre kacsintott. – Végre újra otthon!

Luira nem vette túl jó néven a származására vonatkozó célzást.

– Ha jól tudom, az ön őseinek egy része szintén a Holdról származik – vágott vissza kimérten. Bár az ellentétek már rég nem léteztek az új generációk között, mégis időnként felbukkantak, hogy időleges vitákat szítsanak. Ima Félvér volt. Az őseit legalábbis hivatalosan így tartották nyilván. Generációkkal ezelőtt, valamikor a Hold kolonizálásának fénykorában született a legtöbb Félvér. A mostoha körülményekhez alkalmazkodott Holdiak és a Földről érkező bevándorlók közös leszármazottai lettek a Félvérek. Keveredtek bennük az ősi, földi vonások és az új, más környezethez idomult, holdi képességek.

– Azért nem kell mindjárt a falra mászni – vigyorgott tovább Ima. – Mi már megbocsátottuk maguknak azt, hogy földönfutókká tettek.

– Arról nem a Holdiak tehettek – mondta kissé felemelt hangon Luira, miközben Krestre pillantott.

A férfi meglepődött, amikor észrevette Luira tekintetében a halvány neheztelést.

– Azért a háborúért nem csak a Földiek felelősek, ezt be kell ismerniük – csak ezt tudta hirtelen mondani. Nem szerette a vitákat, főleg nem azokat, amik már rég megtörtént, örökre megváltoztathatatlan dolgokat emlegettek. Számára értelmetlen volt a múltról beszélni. Legalábbis nem ilyen módon.

– Krest – szólította meg Luira felháborodva –, de hát maguk telepítették a Holdra a napelem-mezőket és...

– Leszállás harminc másodperc múlva – szakította félbe váratlanul Ima. – A vitát majd folytathatják odalent...

„Egy újabb félbemaradt szócsata..." – gondolta Krest, miközben kinézett az ablakon – a szeme sarkából látta, ahogy Luira elgondolkodva maga elé néz – és figyelte az egyre közeledő holdfelszínt. A kráterek és sziklák óriásira nőttek, már teljesen betöltötték a látómezőt.

A lassítórakéták bekapcsoltak. A hajó finoman közeledett a talajhoz, a neonkék lángok felkavarták a szürkésfehér port. Aztán a fények kihunytak és a szerkezet digitális álomba zuhanva megpihent.

– Jó utat! Remélem, megtalálják! – recsegett Ima eltorzult hangja Krest fülhallgatójában. A hajó nyomáskiegyenlítő kamrájában várták Luirával, hogy a pilóta végre kinyissa az ajtót.

Egy halk sípszó hallatszott, aztán a levegő hangosan sziszegve kiáramlott a fekete vákuumba. Néhány másodperc múlva vörös jelzőfény gyúlt ki jelezve, hogy most már elhagyhatják a kamrát. Az űrhajó titánfala lassan félresiklott és beömlött a Hold talajáról visszaverődő szürkés-fehér fény. Krest lépett ki – inkább ugrott – először a hajóból, aztán Luira következett. Szokatlan volt a lassú talajt érés. Mintha a Föld egyik óceánjának fenekére süllyedtek volna. A szkafander vastag talpa alatt felverődött a holdi por, amely a csekély gravitáció miatt csak lassan, lomhán hullott vissza.

Krest a nőre pillantott. Kíváncsi volt az arckifejezésére. Szívesen megkérdezte volna tőle, hogy milyen végre az ősei földjén járni. Tudta, hogy Luirát a többi leszármazottól eltérően nagyobb kötelék fűzi szülőhelyéhez. Ezért lett belőle történész. Az alatt a néhány rövid beszélgetés alatt, melyet az utazás napjaiban folytattak, Krest számára nyilvánvalóvá vált, hogy Luira szinte szenvedélyesen vonzódott a Holdhoz.

– Sajnálom, hogy nem lehet itt az öreg – mondta a nő. Tágra nyílt szemekkel nézett végig az előttük elterülő síkságon. Arcán áhítat tükröződött.

– Nem tudtuk meggyőzni az orvosokat – tárta szét karjait Krest, ahogy eszébe jutott Fre Mauro ükunokája. Amikor megbízta Krest a Doboz felkutatásával, még az állt a megállapodásban, hogy ő is részt fog venni az utazáson. Aztán néhány hónappal az indulás előtt megroppant az egészsége. Hiába győzködte a százhuszonkét éves aggastyán az orvosait, azok hajthatatlanok voltak. Szigorúan megtiltották, hogy Sernom Mauro részt vegyen az ükapja és a Doboz felkutatásában. Persze Krest a hírek hallatán megkönnyebbült. A vén milliárdos csak maradjon nyugton az ágyában, és csak támogassa szorgalmasan alapítványával a kutatást...

– Északi irányba kell indulnunk – mondta Krest, miközben a sisakrostélyán felvillanó jeleket nézte. A Kulcs jelei mutatták az utat.

A Mauro Alapítvány jó szolgálatot tett. Megőrizte a Kulcs másolatát, melyet még maga Fre Mauro készíttetett. Az eredeti eltűnt, a másolatot a leszármazottai örökölték apáról fiúra. Senki sem tudott a Kulcs nélkül hozzájutni a Doboz tartalmához. A néhány arasznyi hosszú, ujjnyi vastag fémrúdon meghatározott koreográfia szerint apró jelek villantak fel, ha a Doboz közelébe került. Úgy viselkedett, mint egy detektor, amellyel meg lehet keresni a fémládát, ha a sors úgy hozza, hogy eltűnik. Legalábbis Fre Mauro a háború kirobbanásakor így képzelte. Most majd kiderül, hogy működik-e.

– Ima, jöhet a sikló! – szólt Krest a mikrofonjába.

– Rendben – hallatszott a hangszórókból.

A raktér ajtaja lassan félrehúzódott. Egy csövekből és vezetékekből álló daru karja nyúlt ki a háznyi méretű csarnokból, rajta ott himbálózott lassan a sikló. A hatalmas fémkar óvatosan a talajra eresztette a szerkezetet, majd visszahúzódott rejtekébe. A sikló egy kétszemélyes, a holdi körülményekhez tervezett jármű volt. Az ősi, kétkerekű motorokra hasonlított – úgy látszik, hogy nem csak a történelem, hanem a technológia is ismétli önmagát. Mindössze egy kisméretű, rejtett gravitron-motorból, ülésből és egy kormányból állt.

– Egyszer már vezettem ilyet – mondta Krest, miközben Luirával elhelyezkedtek a sikló ülésén. Aztán megnyomta az indító gombot, mire a gravitron-motor enyhén rezonálva bekapcsolt.

– Mehetünk – helyezkedett el mögötte Luira.

A férfi „gázt” adott, és a jármű lágyan megindult.

Alig fél méterre a talajtól, hangtalanul siklottak. A szerkezet nem túl gyorsan, szinte komótosan haladt a kisebb sziklák és kráterek fölött. Nyomukban egy lassan eloszló, szürke csóva keletkezett, melyet az elektromosan feltöltődött porszemcsék őrült tánca okozott.

Krest-et különös izgalom fogta el. Ahogy Luira a háta mögé ült és karjaival lágyan átölelte a derekát, egyszeriben elfelejtette, hogy valójában miért is vannak itt. Inkább tűnt a szituáció valamiféle titkos találkának, mint egy régészeti kutatásnak. Még a bűntudat is elfogta hirtelen, ahogy kellemesen megborzongott a nő érintésétől...

– Látok néhány roncsdarabot – mondta ekkor Luira, megtörve a különös pillanatot.

– Igen, a menekülthajó darabjai – Krest visszazökkent a vákuumos valóságba és az egyre sokasodó, poros fémdarabokat nézte. Ahogy közeledtek céljuk felé, úgy tűntek elő a különböző méretű, összegyűrt, megolvadt titándarabok.

– Hatalmas lehetett – tűnődött Luira.

Krest csak bólintott magában és hirtelen felvillantak előtte a több száz éves dokumentum-felvételek, melyeket először még gyerekkorában látott Fre Mauro haláláról. Az utolsó menekülthajó felszállását – melyen a korabeli beszámolók szerint több, mint nyolcezer ember akarta elhagyni a Holdat – egy kémműhold kamerája rögzítette.

A felvételeken tisztán látszott az acélkék, szivar alakú űrhajó, ahogy a Hold felszínéről emelkedni kezd. Aztán, mielőtt a gyorsító rakétái bekapcsoltak volna, hirtelen egy éles villanás vakította el a kamera optikáját. A Földről indított energiaimpulzus fénye volt az, amely becsapódott a gigantikus űrjárműbe. A szivar közepéből hatalmas tűzgolyó terjedt szét, aztán a hajó kettétört, és lassan visszahullott a Holdra. Hegynyi poroszlopok robbantak a csillagok felé, amikor teste talajt ért...

– Bizonyára a méretei miatt figyeltek fel rá a földi erők – mondta Krest.

– Ez nem így van – vágott vissza hirtelen Luira. Hangjából újra érződött az a hideg sértődöttség. – Tudták, hogy Fre Mauro a hajón van. Mint ahogy azt is tudták, hogy ha megölik Maurot, akkor a Holdiak ellenállása meg fog törni.

Krest egy pillanatra meglepődött és már vágott is volna vissza, hogy meglátása szerint a Földiek soha nem nyúltak szándékosan ilyen mocskos dolgokhoz, de csak ennyit mondott:

– A Földiek nem tudtak arról, hogy az a hajó ártatlan menekülteket szállít.

– Az a menekülthajó volt az utolsó! – Luira nem engedett – Krest közben észrevette, hogy gyengült a fogás a derekán...

Ha hátra tudott volna fordulni, akkor látta volna Luira sértődött, feldúlt arckifejezését. De nem szándékozott megsérteni a nő nemzeti érzéseit. Ha őszintén belegondol, akkor teljesen jogos a felháborodása. A Holdiak leszármazottai a mai napig nagy tiszteletben tartották szellemi vezetőjüket, Fre Maurot. Népük az ő irányításával függetlenedett a földi civilizációtól és az ő erkölcsi elveit követve élte mindennapjait. És hát be kell vallani, hogy a Holdiak kultúrája felettébb különbözött a Földiekétől. Bár több, mint öt generáció választotta el Luirát az őseitől, fizikai megjelenésén kívül a személyisége is kisugározta ezt a másságot...

„Tessék, már megint Luira jár a fejemben!" – csattant fel magában Krest.

A nőből áramlott valami nyugodt béke. Ez olyan erővel hatotta át, hogy bárki megérezte, aki találkozott vele. Talán a holdi élet volt ilyen hatással népére. Itt nincsenek felhők, mint a Földön, nincs élővilág. Itt örök a sötétség, még ha a Nap ugyanúgy kel is fel, mint a kék planétán. Talán ez az időtlen csend és a légies gravitáció az oka annak, hogy a valamikor évszázadokkal ezelőtt ideérkező Földiek átalakultak. Testük lassan hozzászokott a holdi körülményekhez, és lényük legbelsőbb zugait is átitatta a sivár planéta szépsége és nyugalma.

– A napelem-mező ellátta energiával az egész Földet és a Holdat is. Nem értem, hogy miért kellett a Holdiaknak az a függetlenség – érvelt Krest. Valahogy nem akarta, hogy ennyivel elintézzék. Persze, csak mint régész kötekedett a nővel. Azokból az időkből rengeteg archivált anyag maradt fenn, de valójában már senki sem tudta, hogy pontosan hogyan robbant ki a Föld-Hold háború.

– Krest... – sóhajtott Luira a sisakja mikrofonjába. – Soha nem tört volna ki a háború, ha a Földiek megbecsülték volna a munkánkat.

„Munkánkat" – ez a szó mindent kifejezett. Magába foglalta az összetartást, amely a túlélést jelenti, és amely ugyanakkor az elszigeteltséget is előidézheti. Krest, bár fenntartásai voltak a történésznő állásfoglalásával szemben, mégis furcsa tiszteletet érzett iránta. El kellett ismernie, hogy Luira kitartása saját „fajtája" mellett igen figyelemre méltó.

– Már megbocsásson, Luira – hallatszott ekkor Ima eltorzult hangja a sisakokban –, de Önök pontosan azt tették velünk, amit a Földiek magukkal.

Egy pillanatnyi csend következett, aztán a nő megszólalt:

– Mi tiszteletben tartottuk a Félv... – hirtelen elharapta a szó végét. A hold fénykorának utolsó évtizedeiben annyira felfokozódtak az ellentétek a rasszok között, hogy a földi és holdi szülők leszármazottait a „Félvér" kifejezéssel bélyegezték meg. A háború után azonban soha többet nem használták. Száműztek minden olyan nevet, kifejezést, ami a rasszok különbözőségét hangsúlyozta... De bármennyire is próbálták elfelejteni ezeket a szavakat, még mindig ott éltek az emberek fejében.

– Mi voltunk azok, akik vért izzadva kiszolgáltuk magukat és a Földieket – mondta Ima egy kissé felemelt hangon. Azonnal felháborodott Luira félig kimondott szava hallatán. – Több ezren haltak meg közülünk a bányákban és a vegyi üzemekben.

„Közülünk" – mondta ki magában Krest. Egy újabb szó, amely annak idején eltávolította egymástól az emberi faj három változatát...

A kirobbanó miniatűr háborút a dombok mögül előtűnő gigantikus roncsdarabok szakították félbe. A menekült hajó kettétört teste ott magasodott hirtelen előttük, mint valami félig holdi porba ágyazódott, megkopott háborús emlékmű. Mögötte, az éjfekete háttér előtt sugárnyalábok villantak fel, ahogy a keringő meteorvadász szondák szétlőtték a fagyos kőtömböket.

– Már közel vagyunk – mondta Krest, miközben a sisakrostélya üvegjén felvillanó jeleket nézte. Az ősi Kulcs jól működött és reménykedtek, hogy odavezérli őket a Dobozhoz.

Megálltak a siklóval, majd leszálltak róla. Szinte molekuláknak érezték magukat az óriási űrhajó mellett.

Krest lassan körbefordult és ameddig csak ellátott, roncsdarabok hevertek mindenfelé belefúródva a talajba. A robbanás után leülepedő por több méter vastagon befedett mindent, de még így is ezernyi összegyűrt, behorpadt roncsdarab látszott több négyzetkilométernyi területen elszóródva.

– Arra kell mennünk – mondta és elindult a kettétört szivar kiszakadt oldala felé. Nem látta Luira könnyes szemét, aki egy pillanatig még mozdulatlan maradt, majd felsóhajtva követte őt.

A Kulcs digitális jelei folyamatosan változtak, és egyre összetettebb alakzatokat alkottak. Krest és Luira érezték, hogy már közel vannak. Tudták, hogy meg fogják találni a Dobozt, mely nélkül a Hold újjáépítése nem kezdődhet el!

Egy sziklás lejtő után elérték a hajó oldalát és beléptek a hatalmas nyíláson. Koromsötét volt. A légkörtelen Holdon nem volt szórtfény, ezért ami árnyékba került, az azonnal beleolvadt a sötétségbe. A szkafanderük lámpái bekapcsoltak, ahogy a szenzorok érzékelték az átláthatatlan feketeséget. Egy hatalmas csarnokban jártak. Ahogy lassan körülnéztek, a fénytölcsérekben előtűntek a kékes-szürke fémfalak, összeolvadt vezetékkötegek és... és a vastag portakaró alól kimeredő végtagok.

Kristályossá fagytak a halottak. A vákuum hidege örökre konzerválta az utolsó holdi menekültek hulláit. Krest és Luira hirtelen összerándultak, ahogy megpillantották az emberi maradványokat. Tudták, hogy mi vár rájuk és fel voltak készülve a borzalmakra, de átélni a dolgokat mindig más, mint elképzelni. Nem lehetett megbecsülni, hogy hány ember teteme lehetett a por alatt. A karok, lábak és roncsdarabok összefüggő elegyet alkottak.

– Nyugalom – csak ennyit tudott mondani Krest. Régészként már látott hasonlót, amikor az első holdi útja során az egyik elpusztított nagyvárost tárták fel. Rengeteg szoborrá vált tetemet ástak ki a por alól. Mélységes gyászát azonban az sem enyhítette, hogy a következő három kutatójárat feladatul a halottak összegyűjtését és tisztességes eltemetését kapta.

Luira most élte át először ezt a borzongató élményt. Ráadásul a saját ősei tetemeivel és a háború borzalmával szembesült. Mert csak itt, a Hold porában állva, a lerombolt városokat és a roncsokat látva döbben rá az ember, hogy a háború valóban megtörtént...

– Meg fogjuk találni – törte meg a döbbent csendet Krest. A Kulcs jeleit fürkészte. A villogó, furcsán tekergőző ábrák most már azt jelezték, hogy a Doboz itt van valahol métereken belül, a por alatt.

– Ott lesz – mondta ekkor Luira, és elindult a csarnok egyik romos szeglete felé.

A Kulcs egyre gyorsabb ütemben pittyegő jelei majd „berepesztették" a sisakrostélyokat...

– Itt van, itt kell lennie – mutatott Luira egy deréknyi vastagságú és legalább öt méter hosszú titángerendára, mely félig a porba fúródva, ferdén meredt a csarnok mennyezete felé.

– Rajta állunk! – Krest hangja megremegett az izgalomtól, ahogy Luira mellé lépett. A Kulcs jelei őrült táncba kezdtek.

– Ki kell ásni! – mondta a férfi, és szkafandere oldaláról lecsatolt egy rövid ásót, mely a Holdra érkező régészek egyik kötelező szerszáma volt. Mindketten ásni kezdtek.

Beledöfték az ásókat a puha porba. Mintha kavicsokat dobtak volna egy mozdulatlan vizű tóba, úgy robbant szét lomhán a finom holdi por, minden mozdulatkor. Úgy tűnt, mintha szürkés-fehér víztükörbe ásnának egy gödröt. Gyorsan haladtak. Óvatosan körbekotorták a talajba fúródott fémgerendát. Aztán megakadt Krest ásója.

A férfi finoman kiemelte a szerszámot, és kézzel beletúrt a talajba.

Tétován Luirára pillantott, aztán félresöpörte a szürke port és meglátta...

Fre Mauro nézett rájuk őrült sikolyba meredt arccal.

Luira az iszonyattól felkiáltott, de aztán erőt vett magán, és közelebb hajolt a tágra nyílt szemű, holdi portól elszürkült archoz.

– Fre Mauro... – csuklott el a hangja.

– A gerenda ölhette meg – mondta Krest, miközben kiszabadította a halott felsőtestét a por fogságából. Sejtését beigazolta, hogy a fémgerenda a férfi mellkasát átszakítva tovább folytatódott a talajba fúródva. Fre Mauro teste acélkeménységűre fagyott. A kristályos alak semmiben sem különbözött a súlyos titángerendától... Csak az arc... Az arcból sugárzott a borzalom, ami az utolsó másodpercben elöntötte...

– Ássuk ki teljesen – mondta Krest, és kézzel tovább lapátolt. Luira lassan mellétérdelt, és két kézzel kotorni kezdte a port.

Csak ástak, csak ástak. A verejték lassan elöntötte testüket.

– Itt van! – kiáltott fel végül Luira.

Krest odanézett, ahová a nő mutatott. Egy fémesen csillogó láda sarka állt ki a porból. Odalépett Luirához és néhány másodperc alatt teljesen kiásták.

Megtalálták!

Fre Mauro fagyott jobb keze görcsösen markolta a port. A Doboz centiméterekre hevert tőle...

– Sikerült! – hallatszott ekkor a hangszórókban Ima örömujjongása. Az egész ásást végignézte a szkafanderek kameráin keresztül.

– Végre... – suttogta halkan Krest és lassan Fre Mauro arcára nézett. Itt van! Sikerült felkutatni a Dobozt, melynek tartalma nélkül nem kezdhettek hozzá a holdi élet újjáépítéséhez. A háború emléke végleg eltűnik a fekete vákuumban, és a béke valósággá válik!

– Nyissuk ki – mondta Krest, és elővette szkafandere mellénytáskájából a Kulcsot. A Doboz pontosan úgy nézett ki, ahogy a történelmi dokumentumok ábrázolták: egy koffer méretű fémláda volt. Tetején, a fül mellett mélyedés várta a fémrudat.

– Benne kell lennie... – suttogta Krest, ahogy a Doboz tartalmára gondolt. Luirára nézett, majd lassan a mélyedésbe helyezte a Kulcsot.

Egy pillanatig nem történt semmi – már azt gondolták, hogy az évszázadok kifogtak a Dobozon – amikor a Kulcs lámpái felvillantak. Luira hátrahőkölt, ahogy a fémláda teteje hirtelen megemelkedett. Csak néhány millimétert mozdult felfelé. A keletkezett vékony résen keresztül fehér, ködszerű levegő áramlott a semmibe. A Doboz kinyílt!

Krest és Luira szinte átszellemülve néztek egymásra. Néhány másodpercnyi néma csend után Krest végre előrenyúlt, hogy leemelje a tetejét és...

A meteor ekkor csapódott be. A légüres térben némán, hangtalanul támadt. Sebességét a Hold gravitációs ereje szuperszonikussá növelte. Nem állhatott útjába semmi. Még az összeroncsolódott menekülthajó vastag titánburka sem. Krest és Luira szertefoszlott, ahogy a meteor mozgási energiája hővé alakult. Nem láthatták, hogy mit rejt magában a Doboz...

– Istenem... – motyogta maga elé halkan Ima, ahogy a villanást meglátta a távoli dombok mögött. Tudta, hogy Krest és Luira most már örökké a Holdon maradnak...

A Doboz pörgött tengelye körül. Oldala megolvadt és elszíneződött, de egyben maradt. Megvédte tartalmát. Lassan aláhullott és kilométeres repülése után a Hold talajához csapódott. Egy kráter oldalán bucskázott lefelé forogva, nyomában a felverődött por csillogva ülepedett le. Aztán gurult, gurult, jó néhány méteren keresztül. Ahogy a mozgása lelassult és egyre gyengédebben ért a talajhoz, kettényílt. Végül megállt.

Belsejéből egy megkopott fémlemez csúszott a porba. Rajta ősi betűk:

Elhelyezzük ezt a táblát az emberiség nevében, legyen emléke a mai napnak.

Neil Armstrong, Michael Collins, Edwin Aldrin

1969. július 20.

❖ ❖ ❖

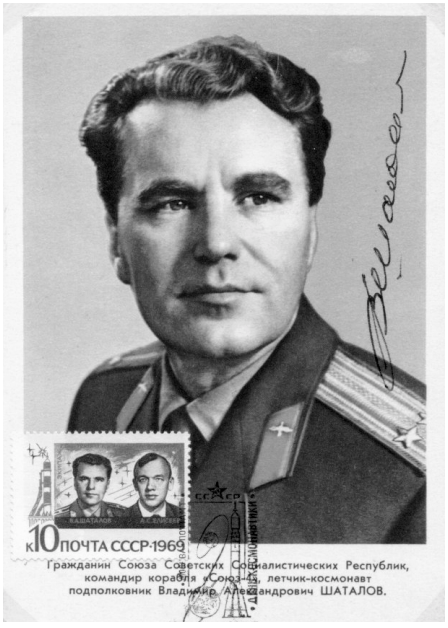

V. A. Satalov 1969. január 14-én indult 2 nap 23 óra 14 perces űrrepülésre a Szojuz-4 űrhajón.
Ez a komplexum volt az első kísérleti űrállomást létrehozó és az első űrátszállást lehetővé tevő szovjet háromszemélyes űrhajó.

Kate Carry

Szférák zenéje

Félrevontam az öreget, s megkérdeztem,
hogy feltárná-e a világ rendjét nekem?
Alig hallhatóan és lassan suttogta:
„Az olyasmi, amit látni kell. Légy csendben.”

(Rúmí, perzsa költő verse – Nagy Imola fordítása)

Az öreg azon a nyáron folyton ott ült a parkban, egy nagy vadgesztenyefa alatt. A fején egy szürke, kopottas kalapot viselt, arca barnás volt, de mégsem látszott csavargónak. Tiszta volt, és még azt is megkockáztatnám, hogy jóillatú, bár nem voltam benne teljesen bizonyos, hogy felőle árad az a különös, fanyar, citrusos pára.

Éppen azon a padon üldögélt, amelyik előtt reggelente elvezetett az utam munkahelyemre, a könyvtárba. Akkoriban a keleti kézirattár gyűjteményét rendezgettem, talán emiatt volt, hogy annyira érzékenyen érintett minden, misztikusnak tűnő jelenség. Merthogy az öregember az volt.

Látszólag teljesen szokványos módon üldögélt a zöld padon, szinte beleolvadt a park üdén pompázó növényzetébe. Olyan volt, mint a legtöbb járókelő, akik pár percre megpihentek az árnyas fák alatt, enyhítve a nyár tomboló melegét. Olyan volt, azaz... valahogy mégsem. Egyrészt ő túlságosan sokáig üldögélt, ott találtam kora reggel és késő délután is, nap mint nap, sosem sietett sehova. Másrészt az volt benne a furcsa, hogy nyakát kissé előrehajtva, mereven nézett a levegőbe, mintha valamire vagy valakire nagyon figyelne. Többször is próbáltam követni szemeimmel a tekintete irányát, de nem láttam semmi különöset, csak a távolban egy nagy ház sárgás, omladozó falát. Ő is csak ezt láthatta. Vagy mégsem?

– Szerintem bolond – mondta egyik kollégám, aki egy reggel, munkába menet utolért. Ám én biztos voltam benne, hogy téved. Hogy óriásit téved.

Amíg dolgoztam, kevés szabad pillanatom volt arra, hogy a furcsa, kalapos férfire gondoljak. Szanszkrit és páli nyelven írt, tibeti kolostorokból beszerzett ritka szövegeket tanulmányoztam éppen. Kicsit nehezen boldogultam velük, pedig szerettem volna közel jutni az értelmükhöz. Tudtam, hogy Ázsiában sok-sok százezer hasonló könyvtekercset őriznek, és mindig mérhetetlen vágy volt bennem, hogy részese legyek a bennük foglalt tanításoknak. Gyermekkoromban kezdődött ez az egész...

Még beszélni is alig tudtam, máris úgy éreztem, hogy értem a bogarakat és a fűszálakat. Valahogy a bensőmben éreztem, hogy mit akarnak kifejezni, és hogy hogyan kommunikálnak egymással. Naphosszat elüldögéltem a sárga s fehér szirmú virágokkal telehintett réten, és „hallgattam” a parányok titkait. És folyton rajzoltam. Titokzatosak voltak a ceruzáim alatt születő ábrák is, akárcsak a füvek és a fák dalai.

• Ezt az írást nagy tisztelettel ajánlom a kiváló tudósnak, a Budapest Klub alapítójának, László Ervin professzornak, aki „Kozmikus kapcsolatok” című művével segített közel kerülni évezredek gondolkodóinak mondanivalójához, valamint a bogarakhoz, füvekhez és a csillagokhoz.

– Mit rajzolsz, kicsikém? – kérdezte a nagyanyám. – Ez a kép semmit nem ábrázol... – tette hozzá, és az iskolában is mindig ezt hallottam. Akkor sem volt nagy sikerem, ha a bogarak gondolatairól vagy a felhők táncáról meséltem.

Csak a nyelvtanulási képességeimmel vívtam ki magamnak megbecsülést. Bámulatosan gyorsan megjegyeztem bármilyen idegen nyelv kifejezéseit és írásképét. Az arab, a héber, a latin, az orosz, a kínai, a japán és a szanszkrit éppúgy nem jelentett számomra problémát, mint a régi rovás- és ékírásjegyek, vagy a titokzatos óegyiptomi vagy indián képírások.

– Maga egy zseni! Egy két lábon járó csoda! Magát cirkuszokban kellene mutogatni! – kiáltott fel egyszer az ógörög professzorom. Én azonban nem így gondoltam. Nem így, mert valami belülről (vagy kívülről?) azt súgta, hogy mindez semmi. Legalábbis nem sok. Annyit tudtam, hogy a természet valami különös játéka folytán az agyam egészen máshogy működik, mint a legtöbb embernek. Ám ez számomra nem volt sem túl érdekes, sem túl izgalmas. A tanulás nekem nem volt erőfeszítés, aktív munka, inkább csak úgy „megtörtént" velem. És ráadásul minél több nyelvet tudtam, annál több irigyem támadt. Még ennél is rosszabb volt, hogy mindig úgy éreztem, hogy a lényeghez, az igazi Tudáshoz nem jutok közelebb. Mert tudtam, hogy a régi, különös szövegeknek van egy mélyebb, a szavak felszínes szövetén túl rejtőző értelme. Én azt kerestem, de mindhiába.

Csak akkor nyugodtam meg, ha rajzolhattam. Ha csak tehettem, kiültem a rétre vagy a parkba, és íves papirosokat töltöttem tele különös ábráimmal. Sokszor szerettem volna, ha olyan lehetek, mint a többiek, vágytam rá, hogy megértsenek a körülöttem lévők. De olyan volt, mintha én egy másik világba tartoznék.

Felnéztem a szanszkrit kéziratból, és letettem a tollamat. Egy aprócska napsugár elérte az irodám ablakának szélét. Meglepődtem, mert nem is gondoltam, hogy már ilyen késő délutánra jár az idő. Bekapcsoltam a táskám csatját, és elzártam a szekrénybe a kéziratokat. Már senki sem járt a könyvtárnak ezen a részén. Csak az én lépteim kopogtak a padlón. Vagyis... olyan volt, mintha a szokásoshoz képest két-háromszoros erősségű lenne a lépéseim visszhangja.

Az utcán is folytatódott ez a különös érzés. Mintha a fák lombjai őrületes erővel zúgtak volna, pedig szellő sem járt, semmi nem mozdult. Megráztam a fejemet, mert nem tudtam mire vélni a dolgot.

„Talán valami baj lehet a hallásommal?" – gondoltam, mert jól láthatóan senki másnak nem voltak hasonló gondjai. A járókelők jöttek-mentek, gyerekek pacsáltak a szökőkútnál, nénikék etették a madarakat, és óriásiakat nevettek a kávéház teraszán ülő vendégek. Az volt számomra a legkülönösebb, hogy – bár őket is hallottam – olyan érzésem volt, mint hogyha a zajok nem a körülöttem lévő parkból, mintha nem a közvetlen környezetemből érkeznének. És, jóllehet maga a jelenség nyugtalanított, ez a meghökkentő érzés felettébb kellemes volt, sőt, megelégedéssel töltött el valahol mélyen.

Lépkedtem tovább, és kezdett olyan lenni az egész, mintha víz került volna a fülembe, és a cseppek csengő-bongó fátylán át hallanék mindent. Beértem a vadgesztenyefák alá. Megpillantottam az öregembert, aki két oldalról fogva a kalapját, lehunyt szemmel hajolt előre, és alig észrevehetően, de határozottan és ütemesen ingatta a testét. Aztán hirtelen mozdulatlanná meredt, kezét visszaejtette az ölébe, és furcsa, opálos tekintettel nézett körül.

Nekem, abban a pillanatban, mikor ő kinyitotta a szemeit, kitisztult a fülem, és nem hallottam tovább a különös zajt – már hogyha zaj volt egyáltalán. Nem tudtam pontos magyarázatát adni, hogy miért, de nyílegyenes léptekkel odasiettem a zöld padhoz, és leültem a kalapos férfi mellé.

– Már csak pár nap – mondta ő, köszönés helyett. Hihetetlen, de úgy tűnt, nem tudom megállapítani, milyen nyelven beszél, mégis megértettem.

– Hogyhogy pár nap? – kérdeztem, és miközben felém fordult, láttam, hogy furcsán remeg az orra.

– Már csak pár nap van hátra *addig* – felelte. Nagyon barátságosnak tűnt, és életemben először éreztem úgy, hogy találkoztam valakivel, aki hasonló hozzám. Elfordította a fejét, és újra a sárga, omladozó falú házat kezdte nézni. Vagyis, akkor már tudtam, hogy nem azt nézi. Nem nézett semmit. Azaz: a *semmit* nézte.

Órákon át üldögéltünk. Egyetlen szó nélkül, egészen ránk esteledett. Valami néha azt súgta, hogy kérdezzem meg őt újra, vajon mi lesz pár nap múlva. De ez a hang a bensőmből jött, és valahogy nem tudott utat találni a felszínre. Egyszerre álltunk fel, pedig nem beszéltünk össze. Az öreg szó nélkül ballagott el a szökőkút irányába, én pedig folytattam szokásos utamat hazafelé, végig a fák alatt. Nézegettem a Holdat, már csaknem teljesen kigömbölyödött. Lehet, hogy holdtöltéig kell várnom? De mire? Vajon mire?

Aztán napokon át vártam, hogy mi fog történni. A férfi minden nap ott ült a padon, de ügyet sem vetett rám, és én sem törődtem vele különösebben. Szombat lett, és szinte el is felejtkeztem erről az egészről. Színes krétákkal és rajzlapokkal felszerelkezve baktattam ki a rétre. Egészen különleges kép született az ujjaim alatt. És rajzolás közben végig énekeltem. Előbb valami kedves, régi, kínai dalt, folyton ismétlődő sorokkal. Aztán egy palesztin éneket, fájdalom volt minden sora. Majd egy lágy, sejtelmes altatót a régen elveszett kun nyelv szavaival. A kép nem készült el egészen.

Vasárnap ezért újra kisétáltam a rétre. Szikrázó, gyönyörű napsütés volt. Olyan kéken borult fölém az égbolt, hogy összeszorult a szívem a gyönyörűségtől. Rajzoltam, és dudorásztam tovább, mintha nem is lett volna közben éjszaka. És váratlanul valami egészen csodálatos dolog történt. Olyan volt, mintha megnyílna ég és föld. Mindenünnen, jobbról és balról, fentről és lentről, kívülről és belülről rezegni kezdett minden, finoman remegni, mozogni és sercegni, mintha az egész világegyetem egyetlen frekvenciára hangolódna. Úgy éreztem, mintha én magam is eggyé válnék mindennel, ami a világban valaha is volt, van vagy lesz. Hihetetlen erő érintett meg, és ugyanakkor végtelen gyengédség járt át. Mintha óriási energia itatná át a testemet, ám olyan lehetetlenül könnyűnek még sohasem éreztem magam, mint akkor, ott a réten. Mintha valami fenséges zeneművet szólalt volna meg, valami szerteáradó oratórium, valami isteni melódia. Dallamok árja, amiket nem a fülemmel hallottam, hanem a lelkemmel fogtam fel.

Láttam a világok keletkezését, a végtelen univerzumokat és a legapróbb parányok sűrű hálózatát. Utaztam villámsebesen, galaxisokon keresztül és kanyargós utakon a saját bensőmben. Átéltem mindent, amit az anyag valaha is képes lesz megtapasztalni a Szellemből. Aztán valahogy vége szakadt. Szétszóródva hevertek körülöttem a színes kréták, és a lapon előttem feküdt a világ legbonyolultabb és legérthetetlenebb rajza. Nagy-nagy nyugalmat éreztem, amikor ránéztem. Tudtam már, hogy miről beszélt az öreg a parkban.

Hónom alá vágva alkotásomat, rohantam a gesztenyefa alatti padhoz.

– Nos? – kérdezte a férfi, furcsán mosolyogva.

– Ez volt a szférák zenéje? – kérdeztem mohó kíváncsisággal.

– Ki minek nevezi – felelte, és megint a távolba bámult. – Attól van az egész – bökött felém nagy sokára, és én tudtam, hogy különleges élményemre céloz –, hogy te is kivételes aggyal születtél. Olyan ember vagy, akinek a jobb és bal agyféltekéje nagyjából azonos módon fejlődött, és működésében igen magas szintre jutott. Most jött el az az idő, amikor pár pillanatra létrejön az a fantasztikus állapot, mikor a két agyfélteke működése összehangolódik. Ilyenkor képessé válsz arra, hogy befogadd a világegyetemben mindenütt jelenlévő rezgést...

– Ó... – mondtam csalódottan, mert nem ezt a természettudományos magyarázatot vártam. Valami egészen mást szerettem volna hallani, valami misztikus dolgot. Az öreg a vállamra tette a kezét.

– Most meg miért vágsz ilyen fancsali képet? Hát nem érted? Az egyik legtökéletesebb anyagi létformát valósítottad meg ma délelőtt. Fogadjunk, hogy énekeltél is, amikor ezt rajzoltad – vette kezébe érdeklődően a művemet. Bólintottam.

– Na, ugye! Gondoltam – motyogta maga elé. – Ezért tudtál felfogni valamit a kvantummező lényegéből. A Szellem, az energia, a pszí-... de hiszen tudod. Éppen te ne tudnád, hogy miről beszélek!? – kérdezte, és kicsit megigazította a kalapját.

– Ezt mások is átélik? – faggattam.

– Hát, ha azt vesszük, hogy körülbelül 10^{22}-en számú égitesten alakulhatott ki az élet, akkor bizony van rá esély – mondta titokzatosan. Teljesen elképedtem.

– Micsoda? – kérdeztem, de ő nem válaszolt. – Nekem lesz még ilyen élményben részem? – tudakoltam, mert mindent megadtam volna érte. Türelmetlenül vártam, hogy megszólaljon.

– Hát persze – mondta. – Egyre többször, és a tested halála után folyamatosan.

– És van valami tennivalóm? – nyaggattam tovább, de ő egészen mást válaszolt, mint amit én vártam.

– Igen, hogyne volna. Fordítsd ezt a különleges élményt az emberek javára. Hirdesd mindenütt, hogy miben rejlik a világ igazi lényege.

– És ha nem hisznek majd nekem? – fanyalogtam, emlékezvén rá, hogy milyenek az emberek.

– Mindenképpen csak az igazság számít – felelte az öreg, és biztos voltam benne, hogy úgy van, ahogy mondja.

Nem tudnám meghatározni, hogy mikor kelt fel mellőlem. Arra sem emlékszem, hogy én mikor mentem haza azon a vasárnap estén. Az is homályos, hogy hová lett a színes rajzom, amit akkor délelőtt fejeztem be a réten. Csak abban vagyok biztos, hogy a fényes Hold hatalmas korongként mosolygott az égen akkor éjjel, olyan kerek és egész volt, tökéletes és szépséges, mint maga a világ. Mert tudom már, hogy a világ valóban olyan, amilyennek gyerekkoromban is hittem. A bogarak és a füvek beszélgetnek, éppúgy, mint a csillagrendszerek és a sejtparányok. Szóljanak az emberek bármilyen szavakkal, mind, mind ugyanazt a nyelvet beszélik, a fák és a felhők nyelvét, mely nyugodtabb napjaimon hozzám is mindig elér az éter finom rezgéseivel. Ez a nyelv pedig nem más, mint a mindent teremtő, mindent őrző és mindent magába fogadó távoli *mező* csodálatos éneke.

J. A. McDivitt parancsnok, D. R. Scott és R. L. Schweickart 1969. március 3-án indult az Apollo-9 fedélzetén 10 nap 1 óra 1 perces űrrepülésre. A holdra szállás szimulációja volt a feladatuk.

R. L. Schweickart, az Apollo-9 egyik űrpilótája.

Bolyki Tamás

Holdfényes májusok...

Bunkó szájához emelte a söröskorsót és lassú kortyokkal nyelni kezdte az aranyszínű italt. Szemét lehunyta a gyönyörtől, no meg azért, hogy ne lássa a pulton vele szemben könyöklő Ragyás kiéhezett pillantását. A cingár Ragyás inkább megkapaszkodni látszott a pultban, mintsem, hogy támasztotta volna azt. Szájából nyálas cigarettacsikk lógott ki, tovább sűrítve a helyiségben gomolygó füstöt.

Bunkó vastag nyakán fel-le szánkázott a férfi ádámcsutkája. Hatalmas ajkai – melyek arányosak voltak termetével – néhány pillanat alatt elnyelték a korsó tartalmát.

Ragyás szája kiszáradt a látványtól. Nagyot nyelt és emlékeztette társát:

– Most te fizetsz nekem...

Bunkót elandalította a kocsma zsongása. Elégedetten csapta a pultra korsóját, Ragyásra hunyorgott, böfögött és lehalkította öblös hangját.

– Azt te csak hiszed, Ragyás fiam. Egy árva fillérem sincs már.

– De Bunkó... – kezdte felháborodástól elvékonyodott hangon a cingár emberke.

Bunkó komótosan megtörölte száját.

– Na, ne siránkozz! – mordult társára.

– Szomjas vagyok!

– Hát igyál.

– De a pénzem!... Az összes pénzem lecsúszott a torkodon!

– Te mondtad, hogy fizetsz.

– Te is mondtad!

Bunkó láthatóan elgondolkodott.

– Ha mondtam, hát úgy lesz!

Megtapogatta koszos zakója zsebét, majd intett Ragyásnak.

– Gyerünk erről a lepra helyről, ahol még a törzsvendéget sem becsülik.

Nyílt a fürdőszoba ajtaja és Panni előlépett legátlátszóbb hálóingében. János azonnal félretette az újságot, és felugrott a fotelból.

– Nocsak, nocsak! – nevetett Panni. – Miért heveskedik, kedves uracskám?

– Mindjárt megmutatom – felelte János szenvedélyesen, és ifjú feleségéhez lépett. Átölelte volna, de Panni gyengéden eltolta magától.

– Az éjszakai krémem! Még letörlöd!

János elfintorodott s ez nevetésre ingerelte Pannit.

– Úgy nézel ki ebben a sárga fürdőköpenyben, mint egy kanári.

– Anyád nászajándéka. De rögtön leveszem! – ragyogott fel János szeme.

– Később, Jancsi. – Az asszony megcirógatta János arcát.

– Akkor lejtsek szerelmi táncot, mint a madarak?

– Inkább álljunk ki az erkélyre. Olyan szép esténk van... Ragyognak a csillagok, gyere!

János elkomorodott.

– Megfázol így.

– Nyár van, ha nem vennéd észre!
– De éjszaka!
– Jancsi, te kifogásokat keresel! Gyere, nézd, telihold van...
– Na és? – kérdezte elutasítóan a fiatalember.
– Nézd, milyen szép!
– Olyan, mint máskor.
– Ne légy már ilyen undok. Vár a Hold!
– Mi a fenét akarsz a Holdtól?! – csattant fel János.
– Holdfényben akarok csókolózni veled!
– Te megőrültél!
– Miért? – Panni az erkélyajtó felé húzta férjét, János azonban hirtelen kirántotta karját a kezéből.
– Mi van veled, Jancsi?
A férfi vállánál fogva megrázta feleségét.
– A Hold! – kiabálta. – Az a kurva HOLD!
– Jancsi... – nyögte Panni.
– Mit akarsz tőle? Talán holdkóros vagy?!
Panni torkából vinnyogás tört elő, János azonban nem hallotta. Ujjai felesége nyakára fonódtak s habzó szájjal üvöltötte:
– Te szajha!
Aztán az asszony elernyedt karjai közt, és ő a szőnyegre dobta az alélt testet. Egy pillanatig rémülten nézte, reszkető tagokkal, majd megfordult és kirohant a lakásból.

Az új lakótelep toronymagas házai mögött a város legöregebb utcái húzódtak meg. A színehagyott, omladozó házikókban magányos nyugdíjasok éldegéltek fiatal albérlőikkel. Esténként, mikor a toronyházak ablakai kivilágosodtak, innen úgy látszott, mintha az ég lámpásai rendeződtek volna sorokba.

A látvány azonban hidegen hagyta Bunkót és Ragyást. Az utca sötét volt. Ide még nem telepítettek ostornyeles kandelábereket; magányos villanykörték bágyadoztak a faoszlopok tetején.

A két férfi halkan osont az új lakótelep felé. Bunkó néha lepislogott Ragyásra, aki egy cserép ibolyát szorongatott a kezében. Elég satnya növény volt, három levéllel és két szál rózsaszín virággal. Ragyás egy ablakpárkányról emelte le, és Bunkó lelki szemei előtt megjelent a muskátliját szagolgató ET. képe. Igen, Bunkó zaklatott élete során némi műveltségre is szert tett, s erre módfelett büszke volt.

– Dobd már el azt a vacakot – lökte oldalba Ragyást. – Egyedül is elintézek bárkit.
A cingár emberke azonban nem hagyta magát.
– Biztosabb, ha én is besegítek! – lóbálta meg a virágcserepet. – Akit ezzel fejbe csapok, az nem ellenkezik többé.
Bunkó legyintett, és megtorpant egy sötét villanyoszlop alatt.
– Itt jó lesz, ezen nem ég a körte. Addig várunk, amíg jön erre egy pénzes manus. Akkor csatt bele a képibe, ide a zsozsót, és mehetünk vissza a kocsmába.
A baj csak az volt, hogy félórán át hiába vártak. Nemhogy pénzes manus nem járt arra, de még egy csavargó sem.
– Hiába, késő van már – állapította meg Bunkó. – Mindjárt éjfél. Okosabb, ha holnap próbálkozunk.

– A rossebet! – felelte Ragyás. – Holnapra te úgy eltűnsz, mint... – megakadt, kereste a megfelelő hasonlatot, de semmi nem jutott az eszébe. És a beálló csendben sietős léptek kopogását hallották meg.

– Ott! – mutatott Bunkó a túloldalra, és zakója alól előhúzott egy nagyméretű villáskulcsot.

– Te, ez egy bolond! Fürdőköpenyben szaladgál éjfélkor...

– Miért, miben szaladgáljon?

János szinte futott, papucsa ütemesen klaffogott a járdán. A fürdőköpenyt szorosan összehúzta magán. Úgy érezte, el kell tűnnie innen, minél hamarabb! El az emberek közül, mielőtt rájönnének a szörnyűségre. Oly hosszú idő után ismét elszabadultak ösztönei, ölnie kellett. Évekig képes volt uralkodni magán, de tudta, hogy most már nincs megállás!

– Kerülj eléje – súgta Bunkó Ragyásnak.

János leszegte fejét. Nem, nem szabad a Holdra néznie! Ez az átkozott égitest az oka mindennek. Ó, ha letörölhetné az égről! HOLD! HOLD! Hozzá szól, őt akarja, de János nem fog ránézni! Nem, akkor vége lenne az életének. Felmorzsolódna a Hold erejétől, mágikus fénye agyáig hatolna. Hiszen ilyenkor a legerősebb. Telihold van!

Ragyás elállta a fiatalember útját. Magasra emelte a virágcserepet, hogy lecsapjon vele, de nem érte fel rendesen János fejét. János azonban egyenesen beleszaladt. Rémülten nézett fel, és ekkor Ragyás az arcába csapta a cserepet.

Azonnal kitört három foga, vér buggyant a szájába. Megtántorodott, de ekkor már Bunkó is ott volt, és a falhoz lökte a fiatalembert. Az első ökölcsapás a gyomrát érte, ennek ellenére nem görnyedt össze. Aztán a villáskulcs átszelte a levegőt és összezúzta pofacsontját.

János felkiáltott fájdalmában, és ösztönösen felnézett a magasba. A Hold hatalmasan és bíztatóan bámult vissza rá. Sárga fürdőköpenyére vér ömlött és János torkából ősi, vadállati üvöltés tört elő. Nem a félelem adott hangot, hanem a sebzett szörnyeteg elkeseredett dühe. Az iszonyatos ordítás végighullámzott az utcán, mint az emberek rémálmainak megtestesítője.

Bunkó ökle megmerevedett a levegőben. Ragyás felsikoltott, amikor János az arcába öklendezett. Véres fogdarabokat köpködött a fiatalember, miközben összetört arcáról tenyérnyi foltokban hámlott a bőr. Szemöldöke megvastagodott és pillanatok alatt benőtte homlokát. Orra szétlapult, szemébe vörös tűz költözött. Szájából hatalmas, sárga fogak villantak ki, fülei kihegyesedtek. Aztán János a földre zuhant, ekkor azonban már egy fekete farkas morgott és vicsorgott Bunkóra és Ragyásra – sárga fürdőköpenyben.

A következő másodpercben a vadállat a kővé dermedt Bunkóra vetette magát. A férfi végigvágódott a járdán, kezéből kiejtette a villáskulcsot. A farkas fogai nyakába mélyedtek, feltépték ütőerét, és a szörnyeteg mohón szürcsölte a meleg vért.

Ragyás ordított, ahogy a torkán kifért, aztán a félelemtől félőrülten futásnak eredt. A farkas utána vetette magát. Két ugrással megszabadult a fürdőköpenytől, a harmadikkal pedig leteperte a menekülőt.

Ragyás arcra borult. Még érezte, hogy az óriási tépőfogak kettéroppantják nyakcsigolyáit, aztán halálhörgése elnémult, csak vére spriccelt magasra...

A farkas elégedetten emelkedett fel a holttestről. Körülnézett, majd jóllakottan elkocogott a kopott házak közt, amíg bele nem olvadt az éjszakába.

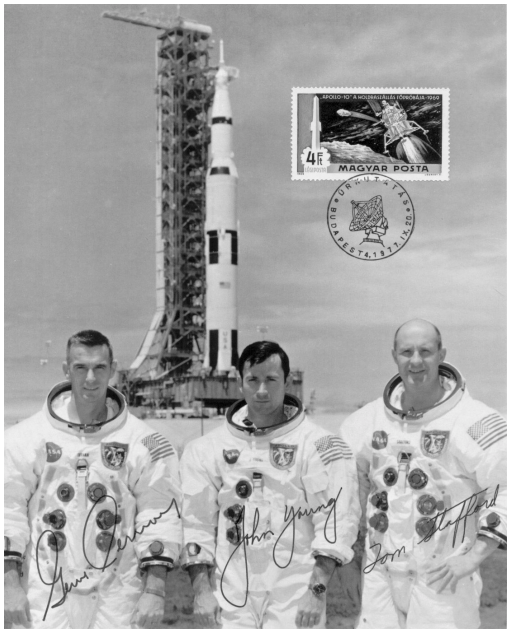

E. A. Cernan, J. W. Young és T. P. Stafford
1969. május 18-án indult az Apollo-10 fedélzetén
8 nap 3 perces űrrepülésre.

N. A. Armstrong 1969. június 16-án indult társaival az
Apollo-11 fedélzetén 8 nap 3 óra 18 perces
űrrepülésre. 21-én első emberként lépett a Holdra.

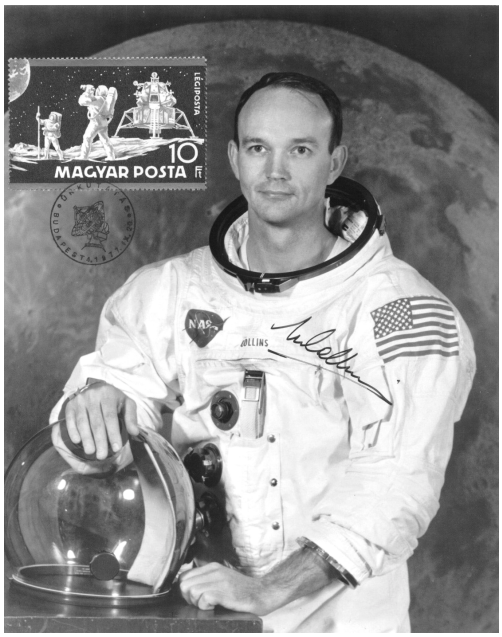

M. Collins az Apollo-11 holdexpedícióban az
anyaűrhajó pilótája volt. Társai holdra szállásakor
Hold körüli parkolópályán keringett.

E. E. Aldrin az Apollo-11 holdexpedícióban a
holdkomp pilótája volt. Armstrongot követve
második emberként lépett a Hold felszínére.

B. Kósa Katalin

Koncertfelvétel

„Kedves Nagyi!

Remélem, levelem jó egészségben talál.

Azt ígérted a múltkor, hogy eljössz a születésnapomra, és akkor nálunk töltesz néhány napot. A születésnapom még messze van, de mégis arra kérlek, utazz ide most!

Tudod, úgy érzem, valami nincs rendben nálunk. Nem vagyok biztos a dolgomban, ezért is kérem a segítségedet. Apához és anyához nem fordulhatok ezzel a problémával, mert éppen velük van valami, amit én nem értek. Ide a Te rámenős egyéniséged, és tekintélyed kell! Te talán ki tudod szedni belőlük, hogy mi történt, hogy mi van velük. Gyere mielőbb!

Sokszor csókol unokád:

Lili.

Ui.: Ne áruld el, hogy én hívtalak, csak gyere és találj ki valamit!

Margaret már másnap reggel vonatra ült. Hajtotta a kíváncsiság és az aggodalom.

Lili korábban eljött az iskolából, sietett a vasútállomásra Margaret elé. Már alig várta, hogy alaposan kipanaszkodhassa magát. Nem sokáig kellett várakoznia a pályaudvaron, hamarosan feltűnt a tömegben az ismerős alak. Margaret visszafogott, szerény eleganciával öltözködött, kissé őszülő, hatvan körüli asszony volt, vidám kis kalappal a fején, kedves mosollyal az arcán.

Elébe szaladó unokája kezébe nyomta az egyik csomagját, és máris a lényegre tért.

– Szóval holdkóros mind a kettő?

– Igen... és mindig leráznak, ha megpróbálok kérdezni valamit. Apa egész nap a munkája után jár, ha végre hazakeveredik, csak bekap valamit, aztán bezárkózik a szobájába. Reggelig ki sem jön onnan.

– És anyád...?

– Még rosszabb. Órákat tölt a fürdőszobában, ha végre kijön, akkor zenét hallgat vagy alszik. Mostanában rengeteget alszik.

– Laura korábban sohasem aludt nappal... – csodálkozott Margaret.

– De mostanában igen.

– Nem beteg?

– Nem tudom, nekem nem mondanak semmit. Apa egyik orvos barátja elég gyakran jár hozzánk, de belőle nem lehet kihúzni semmit sem.

– Mióta tart ez már?

– Nem is tudom pontosan... talán egy hónapja.

– Már egy egész hónapja?

– Igen. Először apa kezdett furcsán viselkedni. Minden nap bezárkózott a szobájába, teljesen kisajátította a videót, a számítógépet és a telefont. Eleinte napokig nagyon izgatott volt, nyüzsgött, valamivel nagyon el volt foglalva. Aztán amikor anya is elkezdett furcsán viselkedni, apa hirtelen olyan komoly lett, csendes, sőt komor. Akkor már nem voltak közös vacsorák, beszélgetések sem... Akkor kezdett egyre gyakrabban idejárni Bob bácsi, az orvos...

– Na, majd én beszélek Bobbal!

– Próbáld meg, Nagyi! – kérlelte Lili – Én úgy félek...

– Mitől félsz?

– Nem is tudom. Azt sem tudom, minek jár ide olyan gyakran Bob bácsi, anya betegsége miatt, vagy szerelmes anyába... Talán anyuék el akarnak válni, csak nem tudják, hogyan mondják el nekem? Apa és anya már legalább két hete egy szót sem szólnak egymáshoz. Előtte legalább veszekedtek. Az még valamivel jobb volt.

– Miért veszekedtek?

– Apa egyik este hazajött és éhes volt. Mielőtt bezárkózott volna a szobájába a videóval és a telefonnal, vacsorázni szeretett volna. Anya viszont aznap nem főzött semmit, sőt a hűtő is üres volt, be sem vásárolt. Nagy kiabálást csaptak, de az a csetepaté még mindig jobb volt, mint ez a nagy némaság.

– Nyugodj meg Lili, megpróbálom kideríteni, hogy mi a helyzet. Velem talán szóba állnak...

Lili kicsit megnyugodott nagyanyja szavaitól.

– Nagyikám! Itt a kulcsom, te csak menj egyenesen haza, hátha tudsz beszélni velük, amíg én nem vagyok ott, én meg gyorsan bevásárolok. Otthon találkozunk.

● Lili elment bevásárolni. Az utóbbi egy hónap alatt már egész jól belejött a háztartásba, mióta az anyja nem törődött semmivel. Lilire maradt a bevásárlás, a főzés, a mosás, a takarítás... egyszóval minden. Hamar kitapasztalta, hogy az üzletekben mikor mit érdemes vásárolni. Esténként már egész ehető dolgokat hozott össze. Nagyon bántotta, hogy a szülei szinte észre sem vették erőfeszítéseit, igyekezetét nem nagyon értékelték, szó nélkül elfogadták. Abban reménykedett, hogy nagyanyja most legalább egy időre felmenti a házi-robot alól, és talán már igazi vacsorát is kaphat estére.

● Margaret körülnézett a házban.

„Hát, elég nagy a rendetlenség...” – állapította meg szomorúan. – „Persze, nem is csoda. Szegény kis Lili még csak tizenkét éves... Hogyan is bírná rendben tartani ezt a nagy házat egyedül. Ez Laura feladata lenne. Jaj, Laura! Laura! Mindig olyan ügyes háziasszony voltál. Mi történhetett veled? Talán valóban beteg lettél?”

Margaret felment az emeletre. Belépett Laura szobájába. Halk zene szólt... valami klasszikus. Laura az ágyán feküdt és aludt. Margaret alig ismert rá.

„Nem csak a viselkedése furcsa, külsőleg is megváltozott...” – tűnődött magában – „Az arcvonásai nem változtak, de azon kívül mindene. A bőre sima és hibátlan, nem látszanak rajta az állandóan elvakart szúnyogcsípések nyomai, a szeplők is eltűntek az orra mellől. A szempillái is mintha hosszabbak lennének... de láthatólag nincs rajta műszempilla. És a haja... hosszú és nagyon dús. A színe a régi, szép gesztenyebarna, de mitől lett ilyen dús és sűrű? Nem egészen olyan, mint a normális emberi haj, inkább olyan, mint valami prém...”

Margaret közelebb hajolt, és ahogy jobban megnézte, látta, hogy rövid, pihés szálak vannak a hosszú hajszálak között.

Laura ébredezett... lassan kinyitotta a szemét.

Margaret erre önkéntelenül hátralépett.

Laura szemei különös, zöldes-barnás fényben ragyogtak. Azelőtt teljesen átlagos barna szemei voltak, Most valósággal égetett a tekintete. Mégis volt a nézésében valami álmodozó, mintha máshová nézne. Margaretnek úgy tűnt, Laura nem is nézi, nem is látja azt, ami közvetlenül körülötte van... Olyan, mint egy alvajáró...

Margaret csak nézte, nézte... majd hosszú hallgatás után halkan megszólalt.

– Laura!?

Laura zavartan ránézett.

– Margaret...? Hogy vagy? – mondta lassan, gondosan formálva minden szót.

Lassú, álmos mozdulatokkal felkelt az ágyból, belebújt a papucsába, és választ sem várva kérdésére, kivonult a fürdőszobába.

Margaret döbbenten vette észre, hogy Laura jóval magasabb, és nyúlánkabb, mint amilyen azelőtt volt. Amíg menye az ágyon feküdt, ez fel sem tűnt neki, de amint felállt, azonnal szembetűnő lett a változás.

„Harmincöt éves korban lehet még nőni?" – hitetlenkedett Margaret. – „Két hónap alatt, amióta nem láttam, legalább tíz centi... vagy én vagyok szenilis?"

● Margaret kíváncsian körülnézett Laura szobájában. Nem volt szokása más holmijában kotorászni, de nem tudta visszafogni kíváncsiságát. Kicsit csalódott volt, de részben meg is nyugodott, mivel nem talált semmi olyant, ami megmagyarázná a nő furcsaságát. Se ital, se drogok, se gyógyszerek, se szokatlan könyvek, képek... Nem is tudta pontosan, mit is kellene keresnie, de semmi olyant nem talált, ami furcsa lett volna.

Egy darabig várt, hátha Laura visszajön, és beszélgethet vele. De Laura csak nem jött ki a fürdőszobából. Margaret végül elunta a várakozást, és átment Paul szobájába.

Kopogott, aztán benyitott.

A szoba tele volt fotókkal. Az asztalon halomban álltak a fényképek, a falak is tele voltak aggatva, sőt, még a sötétítőfüggönyre is fel volt gombostűzve néhány.

Az összes képen ugyanaz a két arc szerepelt, különböző méretű nagyításokban. Egy férfi és egy nő... egy nagyon jóképű férfi és egy gyönyörű nő.

Margaret azt még megértette volna, hogy egy férfi telerakja a szobáját egy szép nő képeivel, de itt a férfiról is legalább ugyanannyi kép volt.

„Ez is dilis!" – sóhajtotta, és elindult a konyha felé.

● A vacsora elég kurtán-furcsán zajlott le. Margaret egy kicsit meg is sértődött, hogy nem méltányolták kellőképpen szakácsművészetének remekeit. Lili ugyan örült a finom levesnek, a töltött csirkének és a meggyes piskótának, de a többiek...

Laura lejött ugyan vacsorázni, de mintha azt sem tudta volna, hogy mit eszik. Hamar végzett az evéssel, és szó nélkül visszament a szobájába. Paul elég későn jött haza, befordult a konyhába, szórakozottan beleevett ebbe-abba, és mire Margaret rendesen megterített volna neki is, már indult a szobájába.

– Paul, édes fiam! Ne siess úgy! Beszélni szeretnék veled!

– Ne most, anya! Jól utaztál? – de a választ már meg sem várva eltűnt...

● Margaret és Lili kissé lehangoltan üldögéltek a konyhában.

– Nagyi, ez egy igazán finom vacsi volt – mondta Lili.

– Én beleadtam mindent, de a szemük sem rebbent. Azt sem igazán vették észre, hogy itt vagyok.

Csengettek. Bob érkezett meg. Kicsit felengedett a hangulat, végre valaki megdicsérte a nagyi süteményét. Pár percnyi, udvarias csevegés után Margaret rátért a lényegre.

– Mond csak Bob, mi folyik itt?

– Nem tudom, mire gondolsz – próbált meg Bob kitérni a válasz elől.

Lili vette a lapot, tanulnivalójára hivatkozva gyorsan elbúcsúzott, és felment az emeletre. Pontosabban, hangosan feldübörgött a lépcsőn, aztán mezítláb visszaosont, és fülét az ebédlő ajtajára tapasztotta.

● – Bob! Kölyökkorod óta ismerlek! Te engem nem tudsz becsapni. Nagyon is jól tudod, mire vagyok kíváncsi.

– Margaret! Nem tudok erről olyan könnyedén beszélni. Nem könnyű valamit elmondani, amit magam sem értek egészen.

– Még kíváncsibbá tettél. Jobb, ha belekezdesz, amíg ki nem teregeted a kártyákat, úgysem hagylak békén.

– Nem is tudom, hol kezdjem... olyan zűrös az egész.

– Kezdd ahol akarod, csak mondj már valamit! Kezdjük talán azzal, hogy mi van Paullal? Mitől ilyen zavart, hajszolt, szórakozott, kedvetlen és mi az a rengeteg fotó a szobájában ugyanarról a két arcról?

– Jártál a szobájában?

– Igen. Bevallom. Sőt, Laura szobájában is körülnéztem, de nem lettem semmivel sem okosabb. Csak kérdések merültek fel bennem, de válaszokra nem leltem. Paul és Laura szóba sem álltak velem, azt is alig vették észre, hogy egyáltalán itt vagyok. Nincs más hátra, téged kell, hogy kifaggassalak. Lili szerint mostanában gyakran jársz ide.

– Igen, mint tudod, orvos vagyok, és...

– Ezt úgy érted, hogy orvosi problémáról van szó?

– Részben. De nem is ez a dolog lényege...

– Hát, akkor mi?

– Na, jó! Megpróbálom elmondani... Tehát, láttad Paul szobájában azt a rengeteg fotót ugyanarról a két emberről?

– Igen. Különböző méretű nagyítások.

– Nos, Paul szerint az a két ember nem „ember”.

– Nem ember?

– Az egész azzal a koncertfelvétellel kezdődött. Hat kamerával dolgoztak a hangversenyteremben. Paul feladata volt, hogy pásztázza a közönséget, keressen híresség-eket, érdekes arcokat... Talán te is láttad ezt a közvetítést nemrégiben a TV-ben.

– Lehet... A holdra szállás jubileumára rendezett koncertre gondolsz?

– Igen, arra.

– Nagyon szép koncert volt. Hatásos volt, ahogy kezdték, ahogy kivetítették a háttérbe az űrhajóról felvett hold-panorámát, és a nagy csendben elhangzott az a bizonyos híres mondat: „Ez kis lépés egy embernek, de óriási ugrás az emberiségnek...” Aztán megszólalt a zene – mosolyodott el Margaret.

– A zeneszó közben a közönséget mutatták, volt ott két különleges arc. Emlékszel rájuk, vagy neked fel sem tűntek?

– Nem. Én a zenére figyeltem.

– Paulnak viszont rájuk ragadt a kamerája.

– Rájuk ragadt?

– Egyre gyakrabban visszatért hozzájuk pásztázás közben, aztán egyszerűen rájuk ragadt. A koncert második felében egyfolytában őket vette. Ezért is vágtak be a második részben olyan kevés közönségképet. A műsor szerkesztője jól le is szúrta ezért Pault. De ő oda sem figyelt, futott a ruhatárhoz, hátha ott még eléri a különös párt.

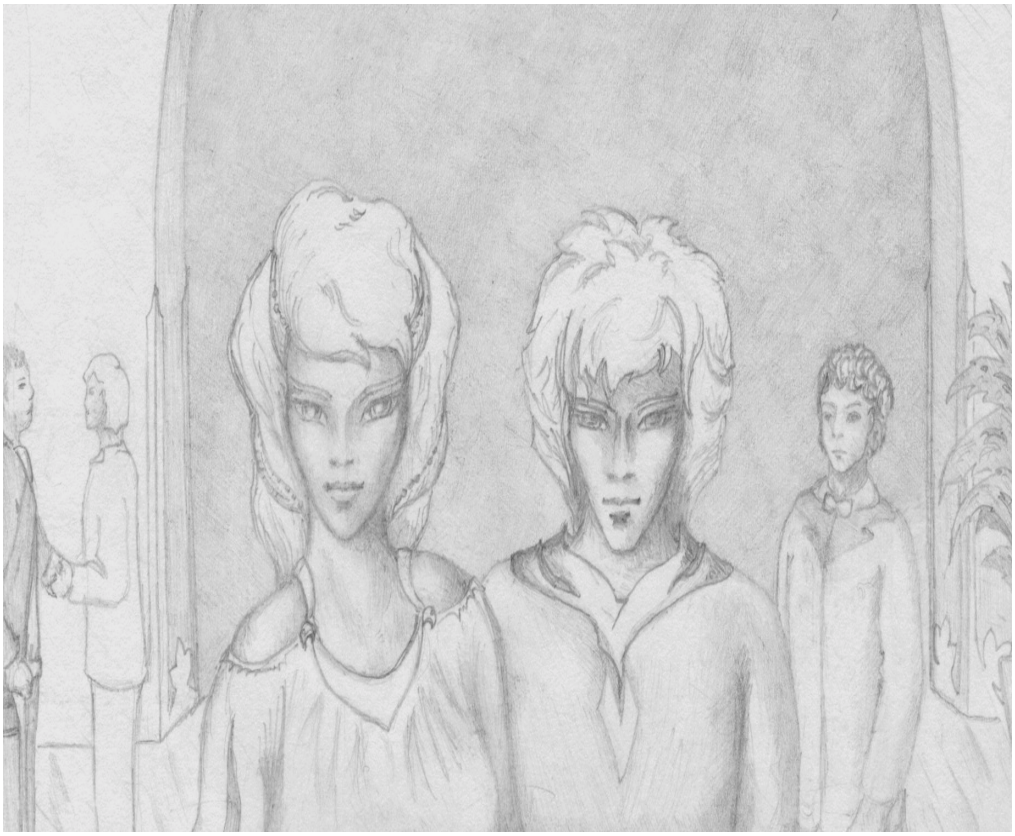

– Mi olyan különös rajtuk? Egy gyönyörű nő és egy jóképű férfi egy elegáns koncerten. Több tucat hasonló pár lehetett ott... nem értem, mi ebben a különös?

– Azt mondtad, láttad a fotókat...

– Igen, de nem láttam rajtuk semmi rendkívülit. Ők voltak ott a koncerten, ugye?

– Igen. De ne hidd azt, hogy nem különösek! Eléggé azok... Azok a fotók, ha jól megnézed őket, főleg a nagyításokat... Nézd csak, nálam is van egy kép.

– Most, hogy jobban megnézem, valóban nem hétköznapi arcok, valahogy túl tökéletesek...

– Nézd a szemüket! Olyan különös a tekintetük. Az egész arcuk, az egész alakjuk olyan hosszúkás, keskeny, ezek nem is karcsúak... hanem...? A hajuk természetellenesen dús, olyan, mint egy fantasztikus paróka. És nézd a bal csuklójukat! Látod rajta azt a fehér pántot? Más nagyításokon még jobban látszik, hogy nincs rajta semmilyen kapocs vagy csat. A mozgóképeken azt is lehet látni, hogy ennek a fehér pántnak néha egy-egy pontja színesen felvillan.

– A hajuk! Laurának is hasonló a haja... talán nem ennyire dús, de...

– Igen. Még nem ennyire dús. Néhány napja még egészen vékonyszálú haja volt. Ha így megy tovább, hamarosan neki is olyan prémszerű frizurája lesz, mint a fényképen látható nőnek. De erről később! Egyelőre maradjunk Paulnál! Paul lemásolta kazettára és hazahozta a koncerten készített anyagát. Csinált egy halom különböző nagyítást néhány kockáról. A szobájába zárkózva, azóta is minden nap ezt a felvételt

tanulmányozza. Aggódom érte, hogy ebbe beledilizik... Rögeszméjévé vált, hogy ezek ketten nem emberek. A koncert után napokig izgatottan rohangált és telefonált fűhözfához. Ki akarta nyomozni, hogy ki volt ez a két „ember" a koncerten. Boldogboldogtalannak az orra alá nyomta a fotókat, mindenhol érdeklődött, de semmire sem jutott. Mindenkinek ismeretlen volt ez a két arc. Az egész felhajtásnak csak az lett az eredménye, hogy egyre többen kezdték azt hinni róla, hogy megbomlott az elméje. Miután még az „UFO" klubok és folyóiratok sem vették komolyan, dühében az összes fotót lehordta a kertbe, és elégette.

– De most is tele van a szobája ezekkel a fotókkal.

– Igen, ugyanis történt valami váratlan.

– Laurával?

– Igen. Paul dúlva-fúlva, lehülyézve az egész világot végre lemondott a rögeszméje hajszolásáról. Talán nem is tért volna vissza erre a témára... Aztán Laura miatt újra elővette a koncertről készült felvételét, újra elkészítette a nagyításokat. Nemrég gyógyszert kért tőlem Laura számára. Téli vitaminhiányra, esetleg vérszegénységre gondoltam a Paul által elmondottak alapján. Azonban látatlanban mégsem akartam gyógyszert adni neki, ezért feljöttem, hogy megnézzem a beteget. Egyszerűbb lett volna a rendelőmben megvizsgálni Laurát, de ő nem volt hajlandó eljönni. Látszólag nem volt semmi baja. A vérnyomása, a kondíciója láthatólag rendben volt, vért vettem tőle és a mintát elküldtem a laborba... Semmit sem találtam..., ezért csak vitaminokat írtam fel neki. Egy hét múlva Paul újra megkeresett. Panaszkodott, hogy Laura feledékeny, szótlan és mindig álmos. Azt mondta, egész nap csak lézeng... Feljöttem újra. Laura elég rosszul nézett ki. A szemei majd leragadtak, és panaszkodott, hogy fáj az összes foga. Arra gondoltam, talán huzatot kapott valahol, de Paul győzködött, hogy más lehet Laura baja. Nem tudtuk rábeszélni arra sem, hogy elmenjen a fogorvosához. Nemsokára kiderült, hogy Laurának valóban semmi szüksége nem volt fogorvosra... Három nap alatt fájdalommentesen, magától kipotyogott az összes foga. Laura teljesen összeroppant, és mivel fogatlanul nem volt hajlandó mutatkozni, ezért három napra bezárkózott a szobájába. Valószínűleg csak akkor jött elő, amikor nem volt itthon senki. Mikor újra láthattuk, teljesen egészséges, szabályos fogak sorakoztak a szájában. Nem akartunk hinni a szemünknek. Először arra gondoltunk, hogy műfogsort csináltatott magának egy drága és gyors orvosnál. De kiderült, a fogai valódiak. Mikor jobban megnéztük, láttuk, hogy apró szabálytalanságok vannak egyik-másik fog alakjában, színében, és a hátsó fogak némelyike még csak félig bújt ki. Egyértelmű volt, hogy ilyen fogsort nem készít senki. Azon az estén vidám volt, fecsegő, de egyre csak a fogorvosok feleslegességéről beszélt, kérdéseinkre nem válaszolt. Olyan volt, mint aki egy kicsit be van csípve. Másnap aztán megint komor lett, és álmos. Akkor már naponta feljártam ide. Paulnak nyugtatókat adtam, Laurának pedig serkentőket... Nem túl sok eredménnyel. Paul továbbra is ideges volt, Laura pedig álmos. Egyik nap kezet akartam mosni a vizsgálat előtt, és véletlenül rányitottam Laurára a fürdőszobában. A zuhany alatt állt, a víz csobogása miatt nem vett észre azonnal. Éppen nagy bőrdarabokat tépkedett le a karjáról. Úgy, mint amikor leég az ember nyáron, de ezek a bőrdarabok szokatlanul nagy felületről hámlottak le. Felém fordult, gyorsan berántotta a zuhanyfüggönyt. Felkaptam a kád széléről egy lecsúszott bőrdarabot, és elnézést kérve gyorsan kihátráltam. Az újabb mintát megvizsgáltam a laborban. Normális, egészséges emberi bőr volt. Vajon miért jött le? Pont azt a bőrdarabot kaptam fel, amin rajta volt egy gyerekkori baleset nyoma, egy elég csúnya

heg. Másnap megvizsgáltam Laura karját. Nyoma sem volt rajta a régi forradásnak. A bőre teljesen egyenletes és hibátlan lett. Néhány napja a szemüvegét is félretette, azt mondja, felesleges, nincs rá szüksége...

– Tényleg, tegnap szemüveg nélkül jött le vacsorázni. Most, hogy mondod, talán azért is találtam olyan szokatlannak az arcát, a tekintetét.

– Nem csak a szemüveg miatt. Megváltozott a szeme is. Azelőtt barna volt és meleg. Most zöldes árnyalata van, és néha villog, mint egy macska...

Margaret és Bob komor hallgatással meredtek maguk elé, aztán az asszony újra megszólalt.

– Ahogy elnézem ezt a fotót – forgatta Margaret kezében a képet –, annak ellenére, hogy a hajszín, a szemszín nem egyezik, Laura valahogy mégis mintha hasonlítana erre a két idegenre...

– Az idegenek mindketten szőkék, kékszeműek. Laura haja kicsit bronzos, barna, a szeme zöldesbarna, a bőre is sötétebb tónusú. Mégis szembetűnő a hasonlóság... és ez napról-napra egyre félelmetesebb.

– Csak az arckifejezésük más. Az idegenek arca nyugalmat sugároz, önbizalmat, és talán egy csepp szomorúságot is... Laura arca pedig olyan riadt, elgondolkodó...

– Van még egy eltérés. A fehér pánt a csuklójukon. Paul, amikor ráébredt erre a fokozódó hasonlatosságra, megrémült. Azt hiszem, attól fél, hogy Laura azokhoz az idegenekhez tartozik valamiképpen. Megint belevetette magát a nyomozásba. Ezzel tölti minden idejét azóta is, és közben aggódva, gyanakodva figyeli Laurát.

– Hát, ez elég ijesztő, de neked mi a véleményed erről az egészről?

– Nem tudom... – tárta szét tehetetlenül a kezeit Bob. – Utánanéztem, ahol csak lehetett, a szakirodalomban nem találtam hasonló leírást, a kollégáimmal tartott konzílium sem hozott közelebb a megoldáshoz... Csak kíváncsian figyelek, mást nem tehetek... Figyelem Laura változását, és várok, próbálom nyugtatni Pault, vezetem a feljegyzéseimet, és utálom, hogy ilyen tehetetlen vagyok, úgy is, mint orvos és úgy is, mint barát.

● A lépcső felől léptek hallatszottak.

Lili későn vette észre, mert a hallgatózásra fordította minden figyelmét. Mire felkapta a fejét, Paul már ott állt a háta mögött.

– Apa... én csak... – hebegte.

– Lili! Ne beszélj mellé! Nagyon jól látom, hogy éppen hallgatózol.

– Én csak egy pohár vízért...

– Na, ne!

– Jó, lebuktam – egyezett bele a kiskamasz. – Bob bácsi mindent elmondott nagyinak. Végig hallottam. Apa, ez mind igaz?

– Igen.

Paul gyengéden átölelte Lilit.

– Apu, én úgy félek... Mi lesz ebből?

– Nem tudom, kislányom, bárcsak tudnám...

– Apu, mi lesz, ha anyu már egészen olyan lesz, mint az idegenek?

– Te láttad azokat a képeket?

– Igen. Ne haragudj, de a videofelvételt is végignéztem.

– Talán jobb is, hogy tudsz mindent. El akartam neked mondani, de nem tudtam, hogyan kezdjek bele.

Margaret az emeletre tartott.

Csendes, nyugodt délelőttnek ígérkezett. Lili iskolába ment, Paul már nem volt otthon, talán bement a munkahelyére, vagy megint a kutatásaival foglalkozott. Margaret úgy gondolta, ez a megfelelő alkalom, hogy beszélgessen Laurával. Amikor felért a lépcsőn, látta, hogy Paul dolgozószobájának ajtaja nyitva van. Benézett. A szoba közepén Laura állt, kezében egy fotó, arcán különös mosoly árnya lebegett.

– Laura! Laura! – próbálta felhívni magára a figyelmet Margaret, de a menye nem vett tudomást a jelenlétéről.

Margaret még álldogált egy darabig, aztán belátta, hogy a beszélgetés reménytelen. Kicsit sértődötten visszament a konyhába, belemerült a gondolataiba, de közben az aznapi ebédfőzéshez is nekikészülődött.

Nem sokkal később halk zene csendült fel, Vivaldi Négy évszakából a Tavasz – Margaret egyik kedvenc muzsikája.

„Biztosan Laura tette fel ezt a lemezt, ő is mindig szerette Vivaldit... Szerencsére legalább az ízlése nem változott meg" – gondolta Margaret.

A zene felerősödött, egyre hangosabban szólt, majd a meseszép melódia betöltötte az egész házat.

Laura lejött az emeletről és belépett a konyhába. Lassan körülnézett, de úgy, mint aki még sohasem látott konyhát belülről. Leült, kezébe vett egy kristálypoharat. Nézte, forgatta, majd a pohár hirtelen végigrepedt, és ezer darabra robbant szét a nő kezei között. Laura tágra nyílt szemekkel nézte az üvegdarabokat a kezében és a földön. Elengedte az éles szélű darabkákat, és azok csengve-bongva szóródtak szét a konyha kövezetén. Az üvegtörmelékre vércseppek hullottak. Laura egy ideig érdeklődve nézegette megsebzett kezét, aztán egy lassú, tétova mozdulattal hátrasimította a haját.

Margaret odaugrott menyéhez és elképedve látta, hogy Laura előbb még vérző keskeny tenyere ép és sértetlen.

Közben az emeleten a lemezjátszó halk kattanással leállt, a zene elhallgatott.

Laura felkapta a fejét a hirtelen támadt csendre, néhány pillanatig tétovázott, aztán felviharzott az emeletre.

Margaret mindvégig döbbenten állt, de úgy érezte, azonnal innia kell egy „szíverősítőt". Az iménti eseményeken elgondolkodva kortyolgatta a konyakot, amikor újra felhangzott a zene. A hangerő még az előbbinél is hangosabb volt. A hangszórókból azonban nem Vivaldi, hanem Vangelis „1492"-jének dallamai csendültek fel. Margaret egykor látta a „A paradicsom meghódítása" című filmet, melynek csodaszép zenéje teljesen elvarázsolta.

Az asszony kíváncsian ment fel az emeletre. Laurát a bömbölő rádió mellett találta. A zeneszám éppen véget ért, Laura pedig dühösen rácsapott a rádióra, ami azonnal elhallgatott. Ezután már csak Laura halk szipogása hallatszott. Könnyek folytak végig az arcán, miközben idegesen turkált a hangkazetták között. Végre megtalálta, amit keresett. Betette a kazettát a magnóba, és újra megszólalt a „Paradicsom meghódítása", ha lehet, még az előbbinél is nagyobb hangerővel.

Margaret dobhártyájának ez már sok volt. Már majdnem a fölszinten volt, amikor meghallotta Laura énekét. Laura teli torokból énekelt, de valami furcsa, idegen nyelven. Margaret legalábbis nem tudott rájönni, milyen nyelv lehet ez. Nem hasonlított semmire, amit eddig hallott vagy ismert volna. Laura már harmadszor tekerte vissza a kazettát, és mindig ugyanazt a számot játszotta le, közben pedig énekelt... és énekelt.

Margaret kétségbeesetten próbálta felhívni Pault a munkahelyén, de nem sikerült... – a tévénél megtalálni egy operatőrt, reménytelen dolognak tűnt. Más ötlete nem lévén, gyorsan felhívta Bobot, akinek idegesen és kapkodva elmesélte, mi történt délelőtt.

– Bob, mit csináljak? Olyan ijesztő ez az egész...

– Először is nyugodj meg! Eddig is voltak furcsa vidámsági rohamai, általában akkor, amikor valamilyen változás befejeződött. A haja, a bőre, a szeme, a foga..., most ez a furcsa sebgyógyulás? Ez viszont valami új! Vidámsági roham helyett sír és énekel...? Azt hiszem, legjobb, ha átjövök.

Mire Bob átért a város másik végéből, már csend volt a házban, Laura mélyen aludt.

● Másnap reggel egy vadonatúj Laura jött le az emeletről. Élénk volt és vidám. A többhetes álomkórt mintha elfújta volna a szél. Paul, Lili és Margaret nem győztek csodálkozni. Laura egész nap kedvesen és vidáman fecsegett össze-vissza mindenféléről. Sürgött, forgott a konyhában, nagyszerű vasárnapi ebédet készített. Mindenkit egyfolytában kínálgatott, úgy, mint régen. Úgy viselkedett, mint azelőtt, de mégsem volt egészen olyan...

Margaret kicsit felbátorodott, és megpróbálta a beszélgetést a Laurán végbement változásokra terelni. Laura ügyesen, szellemesen és makacsul kitért a válaszok elől. Anyósa lassan feladta a faggatózást, és abban reménykedett, hogy most már talán minden rendben lesz, és elfelejthetik az elmúlt napok rémálmait.

● – Laura már több, mint egy hete rendbejött – mondta egy reggel Margaret a fiának. – Lassan minden rendbe rázódik ebben a házban. Azt hiszem, most már nyugodtan hazautazhatok.

– Maradj még egy kicsit, hiszen jövő héten lesz Lili születésnapja!

– Hát, nem bánom. Azt még megvárom, de utána tényleg elutazom. Laura rendbejött, most már nélkülem is elboldogultok.

– Valahogy nem bízom ebben a hirtelen felébredésben. Figyelted? Most már egészen olyan, mint az a két ismeretlen. Az arcáról éppúgy sugárzik a nyugalom, az önbizalom és az az árnyalatnyi szomorúság. Már csak a fehér pánt hiányzik a csuklójáról.

– Én reggel láttam a csuklóján egy halványabb sávot... de azt mondta, nyáron karórában napozott, az látszik még mindig – eszmélt fel Margaret.

Ahogy lassan egymásra emelték tekintetüket, félelmet láttak a másik szemében.

– Attól félek, indulásra kész! – mondták ki szinte egyszerre azt, amitől mindketten rettegtek.

● ...és valóban eljött az indulás napja.

Paul már éjjel-nappal csak erre gondolt. Százféleképpen elképzelte, hogyan fog megtörténni. Elképzelte, ahogy eljönnek a feleségéért. Százféle űrjárgány cikázott álmaiban, amibe Laura majd beszáll, vagy amibe berángatják. Maga előtt látta, ahogy a szeretett nő mosolyogva búcsút int neki, vagy ahogy vonakodva engedelmeskedik azoknak, akik érte jönnek. Paul tudta, egyszerűen tudta... hogy azok ketten, hogy ők fogják elvinni, elvenni asszonyát.

Elképzelte, hogyan fogja kérni Laurát, hogy ne menjen el, elképzelte, hogy haragosan kiabálva fogja követelni, hogy maradjon, és azt is elképzelte, hogy hűvösen, sértődötten elengedi... és azt is, hogy sírva könyörög majd...

Képzeletben már minden variációt átélt, amikor végül a valóságban is megtörtént az elválás. Egyszerűbb, gyorsabb, simább, de fájdalmasabb volt, mint ahogy várta.

Egy este Laura lejött az emeletről, és kiment a kertbe. Elment a konyhaajtóból épp a nappaliba bekukkantó Margaret mellett, elment a TV előtt ülő Lili mellett, és elment az éppen megérkező, kabátját a fogasra tevő Paul mellett. Elment mellettük úgy, mintha csak egy percre menne ki valamiért a teraszra. De nem állt meg a teraszon, továbblépkedett a kert felé.

A kertben pedig ott állt a hajó.

A hajó, ami nem volt túl nagy, és mindenféle hang vagy fényjelenség nélkül jelent meg. Nem volt saját fénye, csak a Hold világította meg. Az oldalán megnyílt egy rés, és kilépett belőle két vékony alak. Ők voltak azok, a fotókról már annyira jól ismert arcok láttán Paul szíve fájdalmasan összeszorult.

A két idegen átölelte Laurát, és mindhárman eltűntek a hajó belsejében. A következő pillanatban a különös jármű már nem volt sehol.

Margaret, Paul és Lili szinte kővé dermedve álltak a teraszon, majd szomorúan összekapaszkodva átölelték egymást, és még hosszú időn keresztül nézték a hold ezüstös fényében fürdő, üres kertet.

● Paul Lili haját simogatta, talán vigasztalásképpen, talán neki lett volna szüksége vigaszra. Ujjai a kislány hosszú hajszálai között rövid kis pihéket tapintottak ki...

Paul torkából előtört a most elszenvedett, és a várható veszteség okozta fájdalom. Kétségbeesésében túlüvöltötte a kertváros összes kutyájának vonyítását.

A telihold pedig csak ragyogott.

❖ ❖ ❖

V. A. Satalov parancsnok *(képünkön)* és A. Sz. Jeliszejev fedélzeti mérnök 1969. október 13-án indult a Szojuz-8 fedélzetén 4 nap 22 óra 42 perces ürrepülésre. Céljuk a Földről irányított, ill. autonóm navigációs űrrandevú, valamint földfelszíni, légköri, csillagászati és orvosi megfigyelések és mérések végrehajtása volt.

Timothy Swordsman

A fizető uta$

Monsieur Tissotin sohasem járt a Bahamákon, pedig megtehette volna. Hawaiion sem, az Antillákon sem, Kubában sem és még ezeregy helyet tudott volna felsorolni, ahol még gondolatban sem. Harmincöt évesen, szépen, fokozatosan döbbent rá, hogy soha, semmit nem akart igazán átélni, megkóstolni és megszerezni; ezeket csak az élet, az ő élete hozta magával; sohasem akart a saját kezével egy kicsi lángot gyújtani, hogy legalább a kihunyását lássa annak, ami csak az övé.

Jérome Tissotin gazdag volt. Ebből fakadóan elfoglalt, és amikor egy estén, büdös tankhajói valahol szántották az óceánokat, és jachtjai szelték a kék lagúnákat, melyek egyikén sem volt ott ő maga, monsieur Tissotin mosolygott és csomagolt. Csak a legszükségesebb dolgokat.

Végtére is, ahogy most felidézte az elmúlt hónapok eseményeit, ő maga nem tett semmit. Csak végre akart. Igazán akart. Mindig több ajtó nyílt meg előtte, mint amennyi a háta mögött becsukódott, számára semmit nem jelentő kártyái mozgattak bankokat és embereket, köszönetet nem várva adott és adott, míg azon a napon a legfontosabb ajtó nyílt meg előtte. A legfontosabbak várták őt, Jérome Tissotint.

Jérome Tissotin pedig néhány kártyát tett az asztalukra.

– A Holdra akarok menni – mondta.

$ És Jérome Tissotin ült egy sohasem látott, egészen szokatlan hajóban, mint szalagok közé gyurmázott gombóc. Lágy volt, formázható és semmit nem tudó. De élt. Most élt igazán. Azt hitte, a földi emlékek eltávolodnak. Jön az egyhatod gravitáció, talán tudat alatt a saját életének tagadása, a mások kezében tartott fizikai léte. Odalent, a Földön még tisztán hitte, hogy ebben az eszméletlen száguldásban eltávolodnak a dokkjai, kikötői, hajói, kinyílik, mint egy űrvirág a páncélüvegek mögött, melyeken keresztül nem fog látni semmit.

És csakugyan nem látott semmit. A Space Shuttle gépe nem tagadta meg önmagát. Előírásszerűen belepréselte Tissotint a kagylóülésbe (ami alkalmasint nem haladja meg a kétszázezer amerikai dollárt, mert meglehetősen kényelmetlen volt), s amint a hordozórakéta levált és a torlósugarak testbe hatoló üvöltése elenyészett, Tissotint beleröpítette az emlékeibe, amelyeknek most semmi értelmét nem látta. Egyéb ésszel fogható tevékenységet nem találva egyre csak számolt.

A speciális vattával bélelt kevlárcsíkok, melyek az ülésben tartották súlytalan testét, körülbelül hetvenezerbe kerültek. Természetesen ez nem az ő pénze, olyan értelemben nem, hogy nem az áruházban vásárolta. Az ő pénze tette lehetővé, hogy ez neki kijár. Adott, sokat adott, és ezt kapta. A négy ingó-lebegő sisak ott előtte darabonként húszezer. (Tissotin először érzett megbotránkozást, hiszen egy autóversenyzőé minimum harminc, és azért a Föld légkörén túl mégiscsak átértékelődnek a dolgok!) Ez a szekuritüveg, amelyen át nem látott semmit, a dupla sugárvédő bevonattal nagyjából kilencvenezer. Ennyiért elbocsáthatta volna Emerique Tash-t, kedvenc pilótáját, de Emerique-nek négy gyermeke van, úgyhogy marad.

Istenem, mi lenne, ha ő nem térne vissza! Nem önmagát sajnálta, extrém öngyilkosságnak is fel lehet fogni a gazdag ember hisztériáját, de már elhelyezte a maga kis katonáit a Föld minden szegletében, és nekik enniük kell, élniük, játszaniuk, szeretniük, és mindezt megfizetniük... És ő most kilökve-kilöketve, saját akaratából száguld az éjszakai égbolton világló Hold felé egy klausztrofóbia-elleni tablettával a gyomrában. A tabletta négyezer, de persze nem ugyanaz a négyezer. (Az a négyezer egy magyar grafikusé, akinek a képe most Imola Grant lakását díszíti. Ajándékba kapta valamikor, valamiért.) Az öltözéket nem számolja, egyébként sem azért van itt, hogy számok, dollárok kavarogjanak a fejében: tiszta, kicsi életnek akarta érezni magát, aki a Kozmosz hideg vákuumában száguld, mint ahogy gondolatban már annyiszor megtette otthon, a Földön. De ott mintha nem lett volna hová.

Ez a négy sisak ott előtte... Benne négy emberi agy, parancsukra nyolc kéz mozdul. Nyolc szem figyel. Nyolc megfizetett szem. A fóbia elleni tabletta hatása múlni látszott, Tissotint sírás kerülgette. Csak jött felfelé, jött, ő ott hátul a pótülésen semmit nem tudott, csak élményre vágyott, és ott, előtte az a négy ember éppen most ég a feláldozhatóság tüzében, de még megteszik, amit az elképzelhető totális vég előtt lehet.

Egyetlen pillanatra uralta el Tissotint a vágy: visszacsinálni mindent, megfordítani, semmivé tenni a száguldást, ami érezhetetlen, de tudott volt. Aztán erőszakot véve az elméjén visszakanyarodott, csak a pillanatnyi realitásra koncentrált.

A gyomra elkúszott. Valahová, ahol azelőtt a helye volt.

– Jól van, Tissotin?

A rádió hangja volt. Ott benn, a saját sisakjában.

– Jól – mondta a hangnak.

Az a négy gubó-sisak, benne a fejekkel, ott ingott előtte.

– Mert hogy nem szólt semmit. Nem akarunk egy hullát szállítani a Holdra. Maga hány kiló?

– Hetvenhat – lökődött ki Tissotin száján. Bele a sisakba. A sisak büdös volt, testének szaga feláramlott talpától a feje búbjáig. Rosszul viselte.

– Most számoltunk éppen – zúgott a sisakjában a hang. – Találgattunk, hogy maga kiszámolta-e.

Tissotin mintha nem tudott volna visszajönni.

– Mármint a szállítási költségeket – magyarázta egy másik hang a másik sisakból. – Kilónként.

Iszonyatos kiejtése volt. Tissotin minden kiszolgáltatottsága ellenére felháborodott, de ez az érzés itt és most annyi volt, mintha magát a Jupitert piszkálnák meg egy gombostűvel.

– Ki beszélt az előbb? Én francia vagyok.

– Tudjuk – zúgott az első hang. – A maga angol kiejtése legalább olyan, mint Gordon franciája. Szörnyű.

– Melyikük Gordon?

A bal hátsó bölcsőből felnyúlt egy kesztyűs kéz. Tissotin tudta, hogy csak ennyit fog látni belőle, semmi többet. Az arcát sem.

– És Tim, melyikük? O'Brian.

O'Brian volt a bal első.

– Hardvers?

Jobb első. A negyedik, a hallgatag ember Takamura.

– Majd csak kitesszük magát – hallotta a Hardvershez tartozó hangot –, és esetleg találkozunk otthon, a Földön. Tudja, hogy én mennyibe kerültem magának? Négyszázötven milliójába.

Tissotinnak mintha nejlont húztak volna az arcára, mintha még verejtékezni is képtelen lett volna. Először szemlélte meg a kerek ablakkeretet, és mögötte, odakint felfedezte a halovány fénypontokat, amelyek kicsi, fénylő bogarakként kószáltak az ismeretlen félelmetességben, és gyilkos sugárzásuk ellen soha, semmi emberi védelem nem létezhet, mint az ő fizetett sisakja, a fizetett, sugárvédő ablaka, és ha jó mélyen, igazán leereszkedett a lelke kiépített, megfizetett kútjába – maga a halál.

– Ez csakugyan nem jól van, Tim.

– Jól vagyok – szólalt meg Tissotin a büdös öltözékben. – Tudom, hogy maguk mennyibe kerülnek nekem. – Még el is mosolyodott a plexibúra alatt. – De maguk tudják-e, hogy én mennyibe kerülök maguknak?

Egy kis csend lett előtte a négy sisakban. Aztán...

– Hát, ez hülye!

Tissotin ezt nem hallotta, aztán mégis úgy döntött, hogy meghallja. Végül is ez csak egy szó, betűk összerakása.

– Ezt Miki Egér mondta?

– Én voltam, Tissotin. Gordon.

– Jó – mondta Tissotin. A négyezer oldalas szerződésnek természetesen nem emlékezhetett minden apró kitételére, de nemigen tartalmazott olyasmit, ami alapján ezért a kijelentésért egy centet is levonhattak volna Gordon járadékából. A látása kiélesedett és látta a csillagokat, az igaziakat, engedte, hogy elhatalmasodjon rajta az érzés, hogy nincs már Föld, nincs már légkör, védtelen és szabad, és igazán ott van közöttük. Mint ahogy a gondolatok vonatát szándékosan kisiklatva egy egészen más, szokatlan pályán száguld az emberi, megfoghatatlan lélek; forognak, zúznak a kerekei; és csak el... messze..., valahová fölfelé! Repülővé válni, áttörni azt a bizonyos felhőréteget és a felbukkanó fej hatalmas szemekkel szemlélhetné a csodát, ami ott, fent van...

– Én megmondtam – hallotta a sisakban Gordont.

Tissotin rádöbbent, hogy hangosan beszélt. Nem baj. Egy hülyétől, egy pénzes hülyétől el lehet viselni.

– Hát akkor ezt nézze meg!

Tissotin ablaka világosodni látszott, és a világosság előbb pici szeletet vett el az ablak köréből. Aztán kicsit többet. Kúszott befelé az ezüst gömb; lopott, egyre lopott a kerek üvegből; eljutott a feléig, míg Tissotin felfogta, hogy mit lát. A Holdat látta, de a megnevezés elsikkadt – a plexi kissé barnássá tette a színét, de Tissotin tudta, hogy ez az igazi! Kráterszemecskéivel, láncaival, tengereivel a Hold most úgy tárta fel magát a Nap áldott fényében, ezen a kicsi, ember-készítette ablakon át, hogy Tissotin sírt. Könnyeinek szaga összekeveredett az egyéb szagokkal és a Hold csak jött és jött: máris arcába lebbentette tapadós porát, máris a szívét verte breccsa-szikláival, éles horizontja vonalat húzott a megszokott és szokatlan között. Jelentőséget nyert a súlyos és súlytalan, és Tissotin sírt. A könnyek súlya két gramm lehetett, de ez nem külön költség, hiszen magából Tissotinból származott: magában hozta, és most megvált tőle. És most el fog szállni, és be fog épülni földbe-vízbe-levegőbe, mint Szent Péter három fillérje.

És órák teltek el. Tissotint elfoglalták a gondolatok, amelyek légies lánctalpakként gyűrték maguk alá, közben hallgatta Gordonék vidámra forduló beszélgetését. A Hold

ott forgott mellette, meztelenül és gyönyörűen; ez a minden képzeletet felülmúló ruhátlanság eszébe juttatta, hogy hosszú ideje először kaphatnák azon, hogy üres a zsebe.

És a Hold csak volt; ott volt, ezüst testrészei belesüppedtek a Kozmosz koromfekete sivatagjába – élet az életben és halál a halálban. Hardvers és O'Brian hangjai megnyugtatták, biztonságérzetet kölcsönöztek, mégis higanyszálként emelkedett benne a feszültség. Várt.

– Felkészült, Mr. Tissotin?

Felkészült. Mire? – Igen – mondta, de az egyik gubó-sisak máris ott lebegett mellette, a hozzá tartozó testtel. Gordon volt az. Egy kerek nyílás csúszott félre, és Gordon székestől áttolta a szűk leszállóegységbe, ahogy ezt már annyiszor elgyakorolták, csak akkor éppen nem Gordon volt ott. Itt már nincs kiszállás, a show-nak mennie kell tovább. Tissotin kompaktlemez volt, lekötött szárnyú madár – nem intett, nem búcsúzott, és nem szólt semmit, amikor a zsilip rázárult.

Viszlát Gordonék, O'Brian, négy sisak! Vár a Hold.

A leszállóegység elszakadt a hajótól. Tissotin nem érzett egyebet, mint egy liftet, mely túl sokáig süllyed, aztán mintha elkésett volna a földszintnél, túl gyorsan fékez.

És órák teltek el. Itt nem volt ablak. Saját vízióira támaszkodott; egyszerre minden hiányzott és mégsem hiányzott semmi. Végtelen béke volt. Tudta, legalábbis belenyugodott, hogy talán sohasem fog hazatérni, de ezt már beleírta egy tavalyelőtti naptárba, amit valószínűleg kidobott. Csak a most volt, a jelen pillanat: a teste szaga, a beszűkült, egyetlen történésre irányuló félelem, és a halálközeli, transzcendentális felszabadultság. A lebegés utánozhatatlan érzete, ahogy önként, szép óvatosan megszabadult a testét rögzítő kevlárszalagoktól. És várakozott. Nem sokáig. A kerek nyílás a falon feltárult (önnön keze húzta meg azt az ismert, betanult fogantyút), és ráömlött a Nap földöntúli fénye, amint a felkavart holdpor lassan ülepedni készült odakint. Aztán a fény kissé elhalványodott: eltakarta egy bebújó gubó-sisak.

– Üdvözlöm a Holdon, Mr. Tissotin. Jöjjön, kihámozom innen.

Tissotin hagyta. Ez a „hámozás" cirka félmilliójába került, beleértve azt a negyven-ötven méternyi utat, ami most a holdbázistól elválasztotta őket.

– Erre jöjjön – hallotta a sisakjában a hangot, és Tissotin felröhögött – nincs rá jobb szó – röhögött – „erre jöjjön, nehogy másfelé, nehogy eltévessze a kocsifeljárót!... Csak arra, amerre az ünnepi kivilágítás vezeti, hiszen látja a többi vendég autóit is, szóval csak erre, erre..."

– Rosszul van? – hallotta a sisakban.

– Rosszul.

Az unalomig tanulmányozott képek hamisnak tűntek a valós holdsivatag ezüst látványának tükrében. Tissotin izmai összerándultak, amint a másik emberbe kapaszkodva, egyhatodnyi súlyával kínlódva libegett a holdbázis zsilipkapuja felé. A mozdulatai eltúlzottak, földhöz szokottak voltak, képtelen volt lazítani, pedig tudta, hónapokig sulykolták belé. De ez a fény, a csizmáján át is érzett másik föld kisiklatta a gondolatait. Egy kráteroldal meredek falában három hatalmas üvegablak. Mögötte mozognak valakik, már várják. Oldalt egy kisebb fémajtó. Egy széf páncélajtaja.

És lebegés. Tissotin hadonászott, hátán hatalmas doboz. Lényegében ő maga volt benne a dobozban. Ügyelt, hogy ne kapaszkodjon az őt kísérő ember gégecsöveibe és vezetékeibe. Felnézett, de nem látta a Földet. Igazából nem látott semmit. Vezetője jelzett a karjával. Tissotint maga után vonszolva megvárta, míg félrecsúszik a fémajtó, aztán bent voltak a zsilipkamrában.

Aztán ez az ajtó becsukódott.

Ötmillió dollár, plusz szállítási költség, aminek itt, a Holdon semmi értelme.

$ Tissotin fellélegzett. Nagyot sóhajtott, amint leemelték a sisakját, és a ruhájából is kihámozták. A négy ismert arc ott volt előtte.

– Üdvözlöm a Holdon, Mr. Tissotin – szólt Kee Andersson. – Jelenleg minden földi lap címoldalán az ön képe látható.

Tissotin megszorította a feléje nyújtott kezet.

– Az öné és Neil Armstrongé többet szerepelt ezeken a „címlapokon".

– Ő Irene Ferguson – penderítette elő Andersson a vörös hajú, kíváncsi szemű lányt. – Nekünk csak Suisui.

– Ismerem magát – mondta Tissotin. – Remélem, az egész emberiség nevében beszélek. De ne pusziljon meg, mert büdös vagyok.

– Mi az Ikrek vagyunk – mutatkozott be személyesen az az ember, akit a földön csak úgy ismertek, mint a National Geographic Number One-ját. – Ő pedig a mi Einsteinünk itt, a Holdon. George Watson. Én hasonlítok Einsteinre, ő viszont nagyon távoli rokona, ha úgy vesszük. Apropó, személyesen is megköszönjük az adományait, Mr. Tissotin. Maga nélkül...

Aztán Tissotin hat órát aludt egyvégtében.

$ – Ki akarok menni – mondta, amikor felébredt.

Kee Andersson sűrű kefehajával egy inkubátor fölé hajolt, mellette egy félig elfogyasztott tubusos valami. A vörös hajú Suisui egy szűk benyílóban, állva zongorázott valamiféle billentyűkön, ránézett, ahogy beugrált közéjük.

– Ez nem lehetséges – szögezte le Andersson, és Tissotin tudta, hogy a működő monitorok és billentyűk mögött ő maga van, a fizető utas, és mindenki vigyáz mindenre. Jelenleg, ha figyelmen kívül hagyjuk a gravitációt, a Földet a Holddal a pénz köti össze. Az ő pénze.

Suisui ujjai boszorkányos gyorsasággal jártak a billentyűkön.

– Nem mehet ki. Nem lehetséges – ismételte meg Andersson. – Hiszen azt sem tudja, hogy voltaképpen hol van.

Tissotin pedig tudta. Holdutazásra vágyott, és néhány élményen már átesett. De most egy tengeralattjárón szívta a többszörösen visszacirkulált levegőt. Csövek, fémfalak vették körül, megérinthetetlen gombok, villogó műszerek. A kozmoszba vágyott, és nem birtokolni, uralni akarta a minden dolgok eredetét, csupán megérinteni, vagy csak közelebbről vetni rá egy pillantást. Ehelyett egy bányában rostokol, egy eldugult metróalagútban, a föld alatti, titkos képtárában, ahol egyszer elromlott a biztonsági rendszer, és Coleman, örökös bizalmasa szabadította ki...

És Tissotinnek erőltetnie sem kellett, hogy a hangja határozott legyen.

– Tudom, hogy a Holdon vagyok. És ki akarok menni.

Az Ikrek kidugták a fejüket az ajtajukon, Suisui keze megállt a billentyűkön, amint Andersson leintette. Most a kapcsolat megszűnt a Földdel.

Andersson hátrafordult a székével.

– Megmondaná, hogyan gondolja?

Tissotinnek már feltették ezt az ismerős kérdést. Azon a fontos helyen, ahol mindenható kártyáit letette arra az asztalra. Most is csak ugyanazt tudta válaszolni.

– Úgy, hogy megfizetem – mondta.

$ A Nullarbor Alapítványnak folyósított járadék összege harminc százalékkal csökkent, amikor Tissotint kizsilipelték. Beszélt Anderssonnak az extrém öngyilkosságról, ezen mindketten nevettek, s amint Suisui ujjai megálltak a billentyűk fölött, megszületett a megoldás. És kívül volt, a holdport gázolta, hátán, karjain és lábain a megfelelő szerkezetekkel és szerelékekkel.

Jérome Tissotin ugrált a Hold mindenségében. Föl és le, föl és le; egyre távolodott Anderssonék bányájától; húszméternyire kezdte érezni csak, hogy mennyire egyedül van. Szökellt tovább. A szkafander (Suisui bejáratott öltözéke illett rá leginkább) mint egy befőttesüveg, fölötte éles fényű csillagokkal beszórt feketeség, és zavarta, hogy a sisak nem követi a fejmozdulatait. Csak úgy benne volt, mintha az öltözék vinné. Az öltözék, összes kábelével fontra átszámítva...

Beszűkült a látása, ezzel párhuzamosan az érzékei felerősödtek. Felröppent, és visszahullott a porba. Az az űrbéli fény, ami a Napból származott és körülvette, valami emberen túli erőt adott. Elméje átesett a holtponton, átbukott a vágy és a realitás horizontján valahol, valahová. Lehajolt, nehézkesen és mégis szabadon: ujjai közé vett egy darabot a lábai előtt heverő Holdról, de nem érezte: istenem, nem érezte, hogy a kezében tartja! A Föld űrbéli képe ott fénylett mögötte; egész testével meg kellett fordulnia, hogy lássa. A kis regolitdarab kihullott a kesztyűjéből és Tissotin továbbszökellt, egyre tovább a holdport simogató, gyilkos fényben. A por felszállt és lassan visszahullott mögötte, de Tissotin ezt nem látta. Megfürdette a ruháját a kis kráterek homlokáról visszaverődő fényben, eltűnt egy kis dómusz mögött, aztán felbukkant a másik oldalon, mint egy idegen, sérülékeny kreatúra egy idegen ezüstvilágban.

Az adrenalin nem cseppenként jött, nem fokozatosan: hordónyi zúdult az idegpályáira, összefogta, megszorította, mint egy sötét kéz, amely a vágyott ismeretlenségből nyúlt felé, de ez csak vicc volt, félelemkeltés, és a kéz tudta, milyen boldog lesz Tissotin, amint elengedi. Mélységes-feketén és ragyogó-ezüstösen ölelte, szorította.

És egyszerre elengedte. És Tissotin boldog volt. Még! Még! A szíve dübörgött, a szeme falta a látványt.

Kíváncsi lett, hány óra lehet. Megszokott mozdulattal emelte szeme elé a csuklóját a kis szerkezettel. Alatta egy kis kerek gombot látott. Igen, ezt egészen elfelejtette.

Megnyomta a gombot.

– ...stenit magának, Tissotin, válaszoljon!

– Igen – bökte ki Tissotin némi bűntudattal a hangjában.

– Hol az istenben van? Miért nem kapcsolt vételre?

Tissotin körülnézett a homokdombok között, és ha agyonütik sem tudta volna megmondani, hogy hol van. *Hol?* A leghülyébb kérdés, amit életében hallott. Megkerülte a Bázist, és valahol mögötte. A Holdon.

– Megmondtam, hogy maradjon látótérben! Egy órája várjuk! – Andersson dühöngött. – Szüneteltetjük a földi kapcsolatot, minden magáról szól, a fene egye meg! Azonnal térjen vissza, bárhol bujkál! A saját nyomán visszatalál. Jöjjön, Tissotin, jöjjön, baseballütőt nem hoztam magammal, de a puszta kezem is megteszi!...

Tissotin megfordult, arccal arrafelé, amerre a Bázist sejtette. Mintha Andersson máris a nyomában lihegne, hogy őt miszlikre aprítsa. Szökdécselt hátrafelé.

– Nézze, Andersson – kapcsolt adásra. – Bizonyára tanulmányozta a szerződést!

A távoli Nap úgy ragyogott, mint egy aranyból vert ötcentes.

– Magát fogom tanulmányozni, méghozzá belülről! – Andersson akkorát fújt, mint egy elefánt. – Visszajön! Most!

Tissotin csak ugrált hátrafelé. Kezdte élvezni a dolgot.

– Tudja, Andersson – súgta a rádióba –, a Palomar-hegy negyvenkét százaléka az enyém. A Nullarbor Alapítvány az enyém. A HUBBLE II-ben ötvenegy százalékom van. Két működő műholdam visszatérésem után harminc százalékban a National Geographic-nak fog dolgozni. Van fogalma, hány szervezet és intézmény léte függ ettől? Biztosan nincs. Úgyhogy kinevethet, lehülyézhet, kitépheti a májamat, ha úri kedve úgy tartja, de ne *parancsoljon* nekem, érti? A fejük fölött kétszáz négyzetméternyi napelem feszül a pénzemért. Ez nem vonatjegy, nem hajójegy, itt nincs kiszállás. Jelenleg az én számlámra beszélget, szeretném tehát a szöveget cenzúrázni. Ne *parancsolgasson* nekem!

Tissotin még ugrott egyet, de talpa nem ért talajt. Csak rúgott egy határozatlant, és a felszín a sisakjáig emelkedett. Aztán eltűnt felfelé, ahogy a szkafandere belibegett egy szűk lyukba.

Zökkenve leért és fölnézett. Derengő fény, és néhány csillagpont.

Most igazán megnyomta azt a gombot.

De semmi.

A gödör falán valahol följebb, egy kiálló kis kőhegyen méternyi vezeték lógott. Tissotin fellökte magát mintegy ötméternyire, és sikerült leszednie. De nem tudott vele mit kezdeni. Egyik vége rojtosra szakadt, a másikon egy csatlakozó lógott, amelyről nem tudta, hová való.

Várjunk csak – erőltetett nyugalmat magára Tissotin. Még mindig ugyanarra a fogaskerékre járt az agya. Egy ideig nemigen jönnek utána, hála az iménti önfejűségének. A Bázison egyelőre dühöngenek, teljes a hírzárlat, de az idő teltével megmozdulnak.

De mennyi ez az idő? Hány perc vagy óra kell ahhoz, hogy ráébredjenek a vesztességükre, ami akkor éri őket, ha ő nem tér vissza? Mennyi élettartalék van a hátán lógó nagy dobozban, elegendőt kapott-e a pénzéért?

A pénz meghátrál, aztán előremegy. Visszavonul, majd támad. Elegendő-e a hadserege? Fog-e engedelmeskedni másoknak, idegeneknek, ha elveszíti kedvenc tábornokát? Először fordult meg a fejében, hogy pénzért mennyi életet lehet vásárolni, irányítani, birtokolni és manipulálni, de csak most látta be, hogy ez visszafelé nem igaz. Az életet nem érdekli a pénz. Saját, változtathatatlan törvényei vannak, amelyeknek az élet boldogan engedelmeskedik.

Tissotin kezdte megérteni, hogy a feje fölött derengő nyílásnak bizony nem sok köze van ehhez. Izmait megfeszítve fellökte magát. Bosszantóan közel került a kút pereméhez, de újra visszahullott. Az üreg falai túl messze voltak ahhoz, hogy kezével-lábával kitámasztva valahogy felmesterkedje magát; a sisak ablakára hulló port nehezen tudta lesöpörni a merev kesztyűvel. Egyre több port sodort le a falról, és ha olykor a hátára esett, erőfeszítésbe került, hogy újra talpra álljon. És nem tudta, hogy eközben tönkrement-e valami a hátán imbolygó dobozban. Egy giliszta volt egy szűk kémcsőben, és félt. Az odafenti csillagpontok hipnotizálták, elméje közömbössé vált és védekezően visszahúzódott. Aztán újra felcsapott benne az életerő lángja, megfeszített izmokkal tört felfelé, percekig vagy órákig, nem tudta, és az eredmény ugyanaz lett.

Az örökké tartó, rettegett némaság és vakság közelített Tissotin felé. Álomra vágyott, de csak lázas képek jöttek... a Hold képe a földi teleszkóp keresőjében... egyre közelebb és közelebb, apró kráterláncok és szinuszárkok között egy kis fekete folt, gombostűnyi, és egyre közelebb fókuszálva... egy beomlott, szűk lyuk fenekén feltű-

nik a saját mumifikálódott arca... Konfettieső a Wall Streeten... Színházak, tömeg... Tragikomédia egyetlen részben: írta, rendezte és a főszerepet játssza a mi Tissotinünk, de sajnos az egyetlen jegy az ön számára megfizethetetlen... Nem, Monsieur Tissotin nem ér rá, még az ön számára sem, most éppen a „Jöjjön értem, Andersson, kérem”-et gyakorolja egy megfelelő helyen... Van önnél egy húszméteres kötél? Nincs? Sajnálom, asszonyom...

És Tissotin tekergőzött a holdbéli kút alján, vastagon lepte a tapadós por. Aztán a félelem mégis lenyúlt érte, valahonnan felülről. Sisakját a falhoz támasztva térdelt, mint a megbüntetett gyermek.

A holdbázis lakói ekkorra már túl voltak a hangulatok ezerféle változatán. Kimerültek szellemileg és fizikailag; a remény, a kölcsönös szemrehányások, a hajmeresztő ötletek mind-mind tettek egy kört közöttük, és a legrosszabb maradt. A félelem.

Teljes rádiócsend volt. Ennek kockázatát vállalniuk kellett. Andersson a zsilipüvegnek támaszkodva, gondterhelten nézte a többieket. Suisui magába roskadva üldögélt, elfeledve, hogy mindeddig ő maga volt a vidámság a Föld holdbéli követei között. Az Ikrek egymás mellé húzódva lesték a kép nélkül villózó monitort. A félelem befogta a szájukat, és lefékezte a mozdulataikat. Tegnap még egyikük sem sejtette, hogy egy egészen prózai tényező: a pénz lesz az, ami ilyen helyzetbe sodorja az emberi faj diadalmas küldetését.

Aztán Suisui megszólalt:

– Nézzék...

Andersson karba font kézzel várta az újabb ötletet. De Suisui nem őrá nézett – valahová, mellé.

Andersson megpördült. Az ablakon túl, valahonnan oldalról beszökdécselt Tissotin szkafandere. Intett, hogy nyissák ki a zsilipet.

Mind a négyen a belső ajtóhoz ugrottak. A dekompressziós időt alig kivárva rántották be a csavargót, és szinte letépték róla a sisakot. Bezárták az ajtót.

Tissotin bent volt. Az ablakon kívül pedig ott állt valaki, vagy valami, pedig Tissotin minden kétséget kizáróan *bent volt*. A jelenés nyugodtan, alig mozdulva szemlélte az üvegen keresztül azt a négyet és Tissotint, akit oly boldoggá tett, amikor benézett abba az üregbe.

– Hogy minden kérdésüknek elébe vágjak – vigyorgott elgyötört arccal Tissotin –, új barátunk a Földre akar menni.

Andersson megkövült testtel állt, szemét le nem véve arról a valamiről. Aztán megmozdult az állkapcsa:

– Meg tudná mondani...

– Hogy hogyan gondolja? – Tissotin a kinti idegen felé fordult. Az valamivel lenyúlt valahová, és valamit feléjük mutatott.

Tissotin bólintott:

– Úgy, hogy megfizeti.

C. Conrad parancsnok, R. F. Gordon és A. L. Bean 1969. november 14-én indult az Apollo-12 fedélzetén 10 nap 4 óra 36 perces űrrepülésre. Conrad és Bean leszálltak a Holdra a Viharok tengerében.

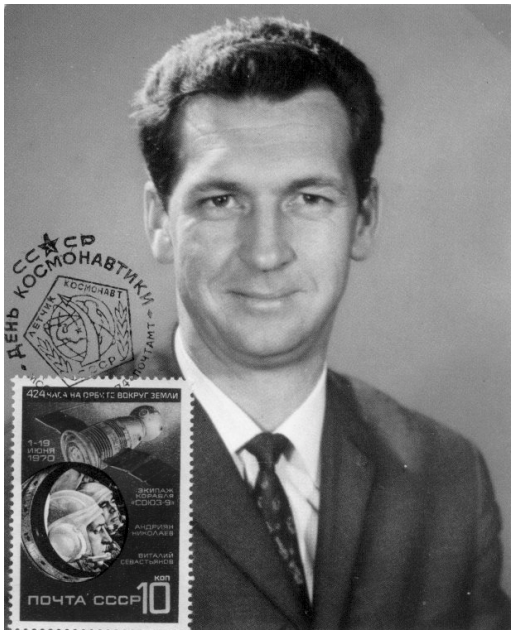

A. G. Nyikolajev parancsnok és V. I. Szevasztyjanov *(képünkön)* fedélzeti mérnök 1970. június 1-én indult a Szojuz-9 fedélzetén 17 nap 16 óra 59 perces űrrepülésre. Repülési időtartamrekordot állítottak fel.

J. L. Swigert, J. A. Lovell parancsnok és F. W. Haise 1970. április 11-én indult az Apollo-13 fedélzetén 5 nap 22 óra 54 perces űrrepülésre. Április 14-én a Földtől 329.000 km-re felrobbant az egyik oxigéntartály, amely megrongálta az űrhajtórendszer műszaki egységét. Végül az űrhajósok 87 óra bizonytalanság után szerencsésen Földet értek.

Nagy Zsolt / A hagyaték

1/ Wells leplezetlen undorral bámulta az asztalon heverő üres, hófehér lapot. Jobbjával olyan régóta markolta már a tollat, hogy a keze teljesen begörcsölt. Akárcsak az agya. Aztán megszólalt az a százszor hallott, jól ismert hang is, olyan élesen, hogy összerezzent.

„Hagyd abba, haver! Minek töröd magad? Tehetségtelen vagy!" Összeszorított szájjal, szemét lehunyva koncentrált, próbálta elhallgattatni ezt a cinikus, kérlelhetetlen intrikust ott a homloklebenye mögött, aztán újra a papírlapra nézett, a szívébe valami lassú fájdalom kúszott, és hirtelen kívülről látta magát. Kopaszodó, szemüveges alak, pogácsaorra mögött bocsánatkérően pislogó disznószemekkel, amint görnyedten próbálja kiszorítani magából a napi adagját, akárha székrekedése lenne. Kimérten, fáradtan bólintott. „Igen, tehetségtelen vagyok. Fekáliát gyártok, azt is a rosszabbik fajtából."

Letette a tollat és az előző napi munkáját kezdte lapozgatni. Forehand, a milliomos űrkalandor legújabb világmegváltása már az első öt-hat oldalon reménytelenül megfeneklett. Tisztában volt vele, hogy a dolog nem fog menni. Négy fejezetet írt meg, igaz, három nap alatt, de a hét végére le kellett adnia a teljes regényt. Kétszáz oldalt. Ennyi kávé és cigaretta az egész világon nem volt. Befuccsolt. Le fogja késni a határidőt, Skyes, a szerkesztője pedig egy ültő helyében felfalja, és félig megrágva fogja kiköpni őt. És hogy Valerie mit fog csinálni, ha meghallja, hogy a várva-várt előleg elúszott, abba bele se mert gondolni.

Óvatosan felállt, megropogtatta a térdeit és kiment a konyhába, hogy egy kis reggelivel próbálja lekötni a gyomorsavat, ami már most, reggel kilenckor gejzírként bugyogott a nyelőcsöve felé. De ahogy belépett a helyiségbe, az étvágya nyomban visszavonulót fújt. A mosatlan edények és poharak miatt szemernyi szabad hely sem maradt, ami mellé letelepedhetett volna, az asztalon pedig két-három légy futkározott a kenyérmorzsák és egy megráncosodott, kiszáradt virslidarab mellett. Engedett magának egy pohár klórízű csapvizet, és egy frissnek nem mondható sajtdarabbal felszerelkezve visszatért a dolgozószobájaként funkcionáló apró lyukba.

Újra átolvasta az előző fejezetet, kihúzott néhány szót, átjavított bekezdéseket, majd ismét nekigyürkőzött. „Meg kell csinálnom." Írni kezdett, döcögősen, nehézkesen. „Meg fogom csinálni!"

A személyi kommunikátora felberregett. Lecsapta a tollat, pár másodpercig gyilkos dühvel bámulta a készüléket az asztalon, aztán fogadta a hívást, de a videokapcsolatot nem engedélyezte.

– Na mi van, Wells, hogy halad? Nincs vizuálisan megjeleníthető állapotban, he?

Skyes hangján érződött az az egy-két ital, amivel minden napját indította. A szerkesztő nem szerette Wellst, Wells pedig gyűlölte főnökét. Munkakapcsolatuk nyílt és kiegyensúlyozott volt.

– Hello, Harold! Haladok. – A fiókból kikotorászott egy savlekötőt és egy amfetamin tablettát, majd csapvízzel legurította azokat. Összeborzongott. – Megyeget a dolog.

– Megyeget? – Skyes felcsattant. – Ajánlom is, hogy menjen. Péntek zárásra küldje át, a hétvégén átolvasom.

„Nem szabad elálmosodnom.” Legyűrte a klór okozta émelygését. „Három napot kibírok alvás nélkül.”

– És mi van a másikkal? – Skyes nem lassított, inkább tövig nyomta a gázt. – A héten kérem a vázlatát. Tíz oldalt.

– Jövő hét, Harold. Korábban nem megy.

– Erőltesse meg magát! – A szerkesztő megvetése szinte belemart. – Péntekre mind a kettőt kérem.

Írt. A polipszerű idegenek már az űrhajó utolsó szintjét készültek megrohamozni, de Forehand pneumatikus lézerkarabélyával feltartotta őket addig, amíg a hercegnőnek sikerül a mentőkabinhoz szaladnia, amikor élesen sípolva kinyílt a bejárati ajtó és Valerie beviharzott a lakásba.

– Itthon vagy?

– Wells lassan lerakta a tollat, de nem állt fel.

– Dolgozom – kiáltott ki.

– Drágám, dolgozni az dolgozik, aki pénzt kap a munkájáért. Te robotolsz!

– És mi a véleményed a házimunkáról? Az szerinted micsoda?

Valerie nem felelt. Wells hallotta, hogy az asszony megáll, majd a kimért lépések elértek a küszöbig. Még mindig nem fordult meg.

– Fogadj bejárónőt! – A felesége a bal válla mögül beszélt. – Istenem, még egy bejárónőnk sincs! Semmink sincs, az isten verje meg!

„Kezdődik!” Wells sírni szeretett volna. De most nem lehet. Most erre nincs ideje. Felpattant és amikor Valerie éppen szóra nyitotta volna a száját, becsukta előtte az ajtót.

– Dolgozom. – Várta, hogy a másik káromkodni vagy üvölteni kezd, de semmi ilyesmi nem történt. Fülelt. Egy perc múlva a lakásajtó újra sípolt egyet és ő ismét egyedül volt. Nem számítva Forehandet meg a polipokat.

Délre tizennyolc oldalt írt meg, de nem igazán emlékezett rá, hogy mit. Csak remélni merte, hogy van is valami értelme az egésznek. Megette a sajtot, meg egy kis nyers zöldséget is talált még a hűtőben. Forehand meg a hercegnő most egy aszteroidagyűrűbe keveredett, a hajó bármelyik pillanatban felrobbanhatott, amikor a kommunikátor ismét hívást jelzett.

Wells nem hitt a fülének. Hetekig senki sem kereste, aztán amikor minden perc számít, mindenki vele akar beszélni.

– Tessék! – Dühében véletlenül engedélyezte a videokapcsolatot, és most egy hozzá hasonlóan gyűrt, megviselt arcú férfi tekintett rá a kijelzőről.

– Mr. Wells? Hans Zwilling vagyok. Elnézését kérem, de haladéktalanul sürgős ügyben keresem önt.

Wells pislogott egyet.

– Kicsoda?

– Hans Zwilling. A bátyjáról van szó.

Nem válaszolt.

– Sajnálattal kell értesítenem, hogy a bátyja ma hajnalban szívinfarktusban elhunyt. A végakarata szerint a hamvasztási szertartás itt, a Holdon lesz, holnap délután ötkor.

Wells a torkában valami gombócot érzett, ami miatt a hangja kissé elvékonyodott.

– Értem. – Nyelt egyet. – Mit mondott, ön kicsoda?

– A lunai bázis adminisztrációs tisztje vagyok. Már mindent elintéztünk. A bátyja a teljes vagyonát önre hagyta, ami a személyzeti és utazási költségek levonása után tízezer dollárt tesz ki.

Wells felsóhajtott. A pénz félévi keresete volt, egy jobb évben. Aztán lassan felfogta Zwilling szavainak értelmét.

– Utazás? Miféle utazás?

– A bátyja ragaszkodott hozzá, hogy ön jelen legyen a hamvasztásánál.

– Micsoda?! – Wells nem hitt a fülének. – Ez képtelenség! Nem mehetek most el! Különben sem mennék, ez nevetséges! Tegyék hozzá az utazási költségeket a hagyatékhoz és utalják át!

Az adminisztrációs tiszt arcán semmiféle érzelem nem tükröződött.

– Sajnálom, Mr. Wells, de ez nem lehetséges. A bátyja a végakaratában egyértelműen kikötötte, hogy ön csak abban az esetben jogosult a hagyatéki vagyonra, ha személyesen részt vesz a hamvasztási szertartáson. Egyébként a vagyon a lunai bázisra száll.

Wells összeszorított szájjal ült és gondolkodni próbált. Micsoda istenverte helyzet!

– Soha nem repültem. Nem vagyok rá felkészülve.

– Uram, a bátyja egy kereskedelmi hajó személyzeti kabinját bérelte ki önnek, oda-vissza. Kezeskedem érte, hogy nem talál majd kifogásolnivalót az utazás körülményeiben.

– És melyik holnapi járatról lenne szó?

– Nem holnap, uram. Ma délután indul, nem egészen két óra múlva.

21

Az utazás négy órája alatt Wells a kínok kínját állta ki. A felszállást követő alattomos émelygés görcsös öklendezésben végződött, aminek eredményeképpen a repülőtér kávézójában elfogyasztott kávé és szendvics a kabin padlóján végezte be pályafutását. Pedig még a gyomornyugtató tablettát is bevette indulás előtt. Aztán a szag. A tervezők a teherhajó minden köbmilliméterét kihasználták, ezért a zsúfolt, szűkös térben olyan átható oroszlánszag terjengett, mint egy bokszklub öltözőjében. A fertőtlenítőszer édeskés bűze pedig még ezen is átütött.

Mivel az út során végig leszíjazva ült, semmivel sem tudta agyonütni az időt. A félhomályos, ablaktalan helyiség körülbelül annyi látnivalót kínált, mint egy nyilvános vizelde a külvárosban. És ez a személyzeti kabin volt! Milyen lehetett az utastér?

Az egész hajótesten végigfutó búgás és remegés miatt aludni sem tudott, így az esélyeit latolgatta. Ha a bázison végig dolgozik, és egy pillanatra sem hunyja le a szemét, száznyolcvan oldalt össze tud hozni Skyesnak. Kap egy letolást és kész. A hétvégén pedig megírja a havi második regény vázlatát. Nem érdekelte, hogy mit szól hozzá a szerkesztő. Majd megkapja hétfőn.

Mindez azt jelentette, hogy a személyi kommunikátorán kellett dolgoznia, pedig gyűlölte a billentyűk lélektelen, géppuskatűzszerű kattogását. Skyes csak nevetett azon, hogy tollal írt, de nem bánta, ha Wells utána maga gépelte be a munkáját.

A feleségének csak egy cetlit hagyott a tévékészülék távirányítójára ragasztva, mert biztos volt benne, hogy Valerie ott megtalálja. Nem érdekelte, hogy mit szól a dologhoz, és nem írt a hagyaték összegéről sem.

Aztán a bátyja képe jelent meg előtte. Középtermetű, erőteljes férfiként emlékezett rá, aki ugyanolyan vesztesnek bizonyult, mint a testvére. Ian jobb ember volt, mint ő, és ezért újra bűntudatot érzett. Mivel Ian még a lakbérre valót is alig tudta előteremteni az összeszerelő üzemben, a lunai bázis megnyitásakor azonnal jelentkezett a toborzóirodában és hamarosan már századmagával a nyersanyag-kitermelő bányában dolgozott. Hogy aztán kilenc, ki tudja milyen év után ott is haljon meg, tízezer dollárt hátrahagyva.

Wells összeborzongott, ahogy megkezdődött az ereszkedés. Az émelygés hatására valami ismét megindult a gyomrában felfelé, és csak azt remélte, hogy nem fogja összszemocskolni a ruháját.

3/

Ahogy kilépett a hangárba, értékelni kezdte a személyzeti kabin szolgáltatásait. A hajó bűze a bázison kiegészült az avas kenőzsír és az olaj szagával. Csak abban bízott, hogy pár óra alatt megszokja annyira, hogy ne öklendezzen folyamatosan.

A teherhajón kívül egy másik űrrepülő pihent a csarnokban. Szinte kísérteties csönd uralkodott, csak két kezeslábast viselő férfi szerelt valamit egy konzolon. Tétován elindult kézitáskáját szinte pajzsként maga előtt tartva egy hatalmas vasajtó felé, amikor észrevette Zwillinget.

A férfi szürke, jellegtelen egyenruhát viselt, kezében pedig egy vékony iratmappát hozott, amit a kölcsönös üdvözlés után azonnal át is nyújtott.

– Tessék! Ez a vagyon tételes kimutatása és az ön nyilatkozata az eljárás elfogadásáról. Ha rendben találja, a lap alján írja alá!

Wells hamuszürke arccal úgy tett, mintha átfutná az iratokat, pedig csak arra koncentrált, hogy ne kelljen az adminisztrációs tisztre pillantania. Zwilling ugyanis bűzlött. Többnapos, talán hetes izzadtságszag áradt belőle, Wells szinte látta, amint az a férfi körül lebeg fluoreszkálva, akár a rajzfilmekben.

A másik kitalálhatta a gondolatait, mert minden érzelem nélkül megjegyezte:

– Mint azt már ön is tapasztalhatta, itt, a Lunán mások a higiéniás körülmények, mint a Földön. Mindenből szűkében vagyunk, a víz pedig szinte kizárólag élelmiszerként kerül hasznosításra. A bátyja előrelátásának köszönhetően kifizetett önnek egy zuhanyozást, melyet igénybe vehet háromnapos itt tartózkodása során.

Wells kieresztette a körmeit a tenyeréből. Igen, ez nagyon szerencsétlen dolog volt. Nem elég, hogy a hamvasztás előtt egy nappal kellett érkeznie, de a teherhajó csak a szertartást követő napon indult vissza, így két teljes éjszakát kellett a bányabázison töltenie.

– Megmutatom a szállását. A bátyjáét kapja meg, mert nincs más szabad lakrész. A legfelső szinten van, oda már nem ér fel a bányagépek zaja.

Wells hálás volt a férfi hűvös viselkedéséért. Annyira elgyengült az úttól, hogy kölcsönös udvariaskodásra nem lett volna ereje. Szó nélkül követte a másikat.

A hangárt elhagyva egy félhomályos folyosóra értek, ami alagútszerűen kígyózott, a végét már nem tudta kivenni, hiába hunyorgott. És mindent betöltött a zakatolás.

– Négy szinten vannak a szállások, összesen kétszázan élünk a bázison. – Zwilling üvöltve próbálta túlharsogni a hangzavart. – Százhúsz bányász, hatvan műszakis és húsz kiszolgáló személy. Nem valami hatékony, de folyamatosan fejlődünk. Ez a terepszint. A bányastruktúra, sajnos, most pont alattunk van. Ott a lift.

Beszálltak a felvonóba és ahogy nagyon lassan emelkedtek, a zaj úgy vesztett erejéből. Mikor végre felértek a legfelső szintre, ismét a hangárbeli temetői csend fogadta.

– Így már azért kellemesebb. – Zwilling most megengedett magának egy mosolyt. – Itt is vagyunk.

Wells végre embereket is látott, a nyitva hagyott ajtók mögött néhányan kártyáztak vagy olvastak. De nőknek híre-hamva sem volt.

– Csak férfiak élnek itt?

Az adminisztrációs tiszt megrázta a fejét.

– A szerelők és a kiszolgálók mintegy harmada nő. De monogám párkapcsolatban élnek. Szigorú szabályok vannak érvényben. Olyan ez, mint egy szerzetesrend, Mr. Wells. Mindenki vállalta ezt, amikor feljött ide, uram.

– Értem. – Nem firtatta tovább.

Beléptek a bátyja szobájába. Háromszor két méteres helyiség. Wells megvonta a vállát. A dolgozószobája még szinte kisebb is volt.

– Étkezés háromszor egy nap, a csarnok melletti kantinban. Víz napi két liter. Ha zuhanyozni akar majd, a kommunikációs konzolon szóljon a kiszolgáló központnak, és ők megnyitják a csapot a tusolóban. A folyosó legvégén találja.

Zwilling visszafordult az ajtóból.

– Az itteniek rendes emberek, de ne keveredjen velük. Itt, a bázison elszoktunk kicsit a társaságtól. A hamvasztás holnap ötkor lesz a szerelőcsarnokban, a hangár mellett. Jó pihenést!

41

Forehand a luxuscirkáló vezérlőtermének panorámaablaka előtt állt, és karjával átfonta a hercegnő derekát.

– Látod, drágám, az ott a mi galaxisunk. Kétmillió fényév távolságból is milyen gyönyörű! Gyönyörű, hiszen a szerelmünk is ott született, a szerelmünk, amelyet senki és semmi sem győzhet le!

Wells megdörzsölte a szemét. Maga is megrettent attól, amit írt. De nem most fogja elkezdeni sajnálni önmagát. Ez lett belőle és kész. Ebből él, ez a kenyérkeresete. És megírja ezt az átkozott űroperettet, mert szüksége van az előlegre.

A hetvenedik oldalnál járt, földi idő szerint hajnali kettőkor. Nem is rossz. Talán alhatna egy órát vagy kettőt. Vágyakozó pillantást vetett a műanyagágyra, aztán megrázta a fejét. Akár egy napra is kiütné magát, és Skyes végleg kicsinálná.

Felállt a kommunikátora elől, hogy megmozgassa egy kicsit a tagjait. Volt valami megnyugtató a bázis csendjében, talán ezért haladt ilyen jól. Meg aztán ez a szállás sem volt rossz. Egyszerűen nem volt itt semmi, ami elvonhatta volna a figyelmét a munkájától.

Az este folyamán sokadik alkalommal jutott eszébe Zwilling. Volt valami a férfiban, ami érdekelte. Milyen élete lehet a Lunán, egyáltalán miért van itt? Értelmes embernek tűnt, a Földön bármely cégnél szerezhetne magának munkát.

Hirtelen elkapta valamiféle vágy, amit már kamaszkora óta nem érzett. Írni akart, magától, magának. Zwillingről. Vagy bármiről.

Odalépett a konzolhoz és benyomta a kiszolgáló központ gombját. Azonnal megszólalt egy idősebb férfihang.

– Üdvözlöm, miben segíthetek?

– Hello. Akad maguknál toll és papír?

Az ügyeletes egy pillanatnyi csend után megszólalt.

– Azt hiszem, van papírunk. Egy kollégámnak pedig van egy tolla. Ha óhajtja, megvásárolhatja tőle. – Ismét csend. – Száz dollár lesz összesen.

Wells mámorosan érezte magát.

– Rendben. Szóljon Mr. Zwillingnek és vonassa le a hagyatéki összegből.

– Ahogy kívánja, uram. Azonnal intézkedem.

Pontosan két perc múlva Wells nekifogott valaminek, amit még soha életében nem csinált.

Írni kezdett. És közben mosolygott.

5/

Egy nappal a leadási határidő előtt, csütörtök délelőtt Wells az űroperett korábban elkészült lapjait bámulta, majd kirobbant belőle az artikulálatlan röhögés. Nem is röhögött, nyüszített, a könnye csorgott, hangja hisztérikusan magas falzettóba csapott át.

– Mi olyan mulatságos? – Valerie csípőre tett kézzel megállt az ajtóban. – Alig van pénzünk bármire, te meg még élvezed is? – A nő szeme összeszűkült, úgy méregette elfojtott dühvel, gyanakodva a férjét. – Egy barom vagy, érted? Egy élhetetlen barom! És tusolj le, mert még mindig bűzlesz a holdszagtól!

Wells lassan lecsillapodott. Mintegy három napja nem aludt. Leült, és óvatosan, mintha maga sem hinne annak létezésében, arra a kéziratkötegre pillantott, aminek a legépelését hajnalban fejezte be. Furcsán érezte magát. Lebegett és élvezetesen könnyűnek találta a lelkét.

A kommunikátor hívást jelzett. Wells megfontoltan felvette a kagylót, hogy a felesége, aki az ajtó mellett ólálkodott, és őt bámulta, ne hallja.

– Tessék!

– John Forehanddel beszélek?

– Igen. – Wells bepakolta az űroperett nyomtatott lapjait az íróasztal fiókjába.

– Maga küldte ezt a novellát ma reggel?

– Igen.

– A hétvégi irodalmi mellékletben megjelentetem. – A férfi a vonal végén tisztelettel beszélt. Ez új volt Wells számára. – Az az igazság, hogy nagyon régen nem olvastam ilyet, Mr. Forehand. Hol publikált eddig?

– Sehol. – Wells kifújta a levegőt. – Most kezdem a mesterséget.

– Értem. – Eltelt egy-két másodperc. – Be tudna jönni hozzám ma délután?

– Sajnos nem, uram. Éppen költözöm. Valószínűleg nem is tudunk majd személyesen találkozni. De mindenképpen tartani fogom önnel a kapcsolatot.

– Én fogom önnel, Mr. Forehand. Szeretnék szerződést kötni magával. Kétezer dollárt tudok most önnek ezért az írásért fizetni. – Wells erősebben szorította a kagylót. – A titkárnőmmel elintézik majd a formaságokat.

– Rendben. Jelentkezni fogok. És köszönöm.

– Én köszönöm, Mr. Forehand!

Wells bontotta a vonalat. Bepárásodott a szemüvege, ezért az ingével megtörölgette. Mire visszarakta az orrára, a felesége ott állt előtte és hitetlenkedve nézett rá.

– Jól értettem, amit mondtál? Az úristen adja neked azt, hogy félrehallottam, de mintha olyasmit mondtál volna, hogy elköltözöl.

Wells ránézett az asszonyra.

– El kell intéznem még egy hívást. Addig kérlek, ne zavarj. – Megfordult.

– Mi van?! Mi az isten?! – Valerie elbődült. Wells visszafordult és tekintete megvillant.

– Hallgass! Fogd be a szád és ülj le! – Nem várta meg, míg a felesége reagál, hanem a kommunikátorán már le is nyomta a kívánt gombokat, így nem láthatta, hogy az asszony a döbbenettől tátogva lehuppan a díványra. A kontyából egy tincs a homlokába hullott.

– Skyes? Wells vagyok. – Majdnem azt mondta, hogy Forehand és ezen kuncogni kezdett.

– Ideje volt már, Wells! Hallom, remek hangulatban van. Küldje az anyagot! Mulatni ráér máskor, ha van rá oka egyáltalán!

– Ami azt illeti, van. – Wells rágyújtott egy cigarettára. – Nem írom meg a könyvet. És nem csak ezt, egyet sem.

Skyes elordította magát.

– Ne zsaroljon itt engem, maga szerencsétlen! Nem kap több pénzt, ne is álmodjon róla! Küldje az iromány át és húzza össze magát!

– Vége, Skyes. Nem dolgozom magának többet.

Wellsnek távolabb kellett tartania a kagylót a fülétől, hogy ne szenvedjen maradandó halláskárosodást a szerkesztő üvöltözésétől.

– Beperelem magát, maga kis patkány! A gatyája rámegy erre, maga...

– Feketén dolgoztam magának, mert még szerződést sem kötött velem, Skyes. – Wells pengevékonyra húzott száján hirtelen mosoly terült szét. – És tudja mit? Kapja be! Vagy dugja fel a kommunikátorát!

Lerakta, mielőtt a másik válaszolhatott volna. Előrelátóan kikapcsolta a készüléket, mert tartott tőle, hogy a szerkesztő azonnal visszahívná. Aztán kihúzta az íróasztal alól az előkészített bőröndjét és belerakta a kommunikátort.

– Mit csinálsz? – Valerie lassan felállt. – Megőrültél? Felmondtál? Hogy fogunk így megélni?!

Wells ránézett a feleségére és szinte megsajnálta az asszonyt. Olyannak látta most, mint egy bumfordi medve, amelyet felébresztettek téli álmából.

– Nem tudom, hogy te hogy fogsz megélni. Én elboldogulok valahogy. – Elnyomta a cigarettacsikket a hamutartóban. – Elhagylak, Valerie. Hadd adjak egy tanácsot a jövőddel kapcsolatban. Tanulj meg főzni és takarítani. Szükséged lesz rá.

Elindult. Az asszony kontya kibomlott, ahogy loholt utána, közben hisztérikusan, sikítva kiabált.

– De hová mész? Miért csinálod ezt?

– A Lunára megyek, Valerie. – Wells átszelte a szobát.

– Hülyeség! Még a repülőutat sem tudod kifizetni!

– De igen. Igaz, hogy rámegy Ian szinte egész öröksége, de ki tudom fizetni.

– ...és mit fogsz ott csinálni? Te megőrültél! Hívom az orvost!

– Átveszem a bátyám helyét. Bányász leszek. Meg azt hiszem, írogatni is fogok egy kicsit.

Valerie egyszerre ordított és nevetett.

– Te, bányász?! A te fizikumoddal? Sose fogod tudni megcsinálni! Egy napig sem fogod bírni!

Wells most az ajtóban állt. Még utoljára visszafordult.

– Ebben tévedsz. Bírni fogom. Sose voltam olyan biztos semmiben, mint ebben. Azt hiszem, meg tudom csinálni.

Aztán kilépett a lakásból és ahogy a repülőtérre tartott a taxiban, elnevette magát, ahogy a lunai szagra gondolt. Igen, nehéz lesz megszoknia. De a kemény munka izzadtsággal jár. Meg fogja szokni. Tudta.

Forehand, a galaktika fenegyereke megérkezett az űrrepülőtérre.

S. A. Roosa, A. B. Shepard parancsnok és E. D. Mitchell 1971. január 31-én indult az Apollo-14 fedélzetén 9 nap 2 perces űrrepülésre. Ez volt a 3. sikeres holdexpedíció.
Shepard és Mitchell a Fra Mauro térségben 33 órát töltött a Hold felszínén.

D. R. Scott parancsnok, A. M. Worden és J. B. Irwin 1971. július 26-án indult az Apollo-15 fedélzetén 12 nap 7 óra 12 perces űrrepülésre. Scott és Irwin a Hadley-ároknál kipróbálták a holdautót.

Peter Sanawad

Istár pokoljárása

Ama honba, amit ismersz – honnan soha nincs visszatérés –
küldte vágyát Istar úrnő, Hold leánya, emberek anyja
vonuló felhők szép nővére, mint nyil-idegről, lőtte vágyát
árnyak házába, a sötétség hajlékába...

Weöres Sándor: Istár pokoljárása

Az *Istár* készenlétben állt a *Hold-2* bázis tükörsima űrrepülő-terén. Hipermodern *Victory* űrhajó volt. Csupa fény és ragyogás. Merev, hideg tökéletesség. Célja a Merkúr.

A hajót *Istárról* nevezték el, Diana és Persephone távoli „rokonáról", a babiloni istennőről, mivelhogy a Merkúr a Holdnak „rokona", majdhogynem ikerbolygója volt. A csillagászokat mindig is megdöbbentette a nagyfokú hasonlóság a két égitest között. Mindamellett nem támogatták az emberes űrutazást.

„A Merkúr közelében elviselhetetlenül nagy a hőség és az ultraviola sugárzás" – állították.

„A felszínt lehetetlen megközelíteni élő embernek!" – fordította le mindezt a maga nyelvére a sajtó.

„És amellett drága is, mert túl messze van..." – fűzték hozzá végül a vitához az ellenzéki képviselők. – „Milyen őrült elme küldene embereket erre pokoli helyre...?" – kérdezték.

A felkészült emberek állásfoglalása és a közakarat azonban nem sokat számított. Az amerikai kormány már döntött, és ragaszkodott az úthoz. Nem lehetett kitalálni, ki vagy mi mozgatta a háttérben a sakkfigurákat...

Az *Istár* tehát ott állt a *Hold-2* állomás végtelenbe nyúló, szürke űrrepülőterének mértani közepén, és Jack Hapburne kapitány bosszúsan méregette a karcsú, égbetörő kúp-hajtóműveket. Bajok és problémák forrása volt a Merkúr, továbbá bajok és problémák forrása volt maga az űrhajó is, még ha nem is szellőztették a felettesei. S ő volt az a szerencsétlen, akinek oda kellett mennie, és rendet kellett teremtenie. Rendet teremteni... egy kihalt, idegen bolygón.

Sóhajtott.

És az ügy idővel még bonyolultabbá vált. A helyzet ugyanis úgy hozta, hogy kiesett két embere, és az itteniek két taknyos kadétot csaptak hozzá a csapatához. A rádiótechnikus fiúval még nem lett volna baj... az viszont igenis idegesítette az öreg kapitányt, hogy akire rá kell majd bíznia az *Istár*t út közben és *odaát*, még csak nem is katona, hanem egy green iceland-i diáklány.

A pilótalány 20 éves volt, és nagyon szép. Török, mexikói és skót származású, kissé metszett szemű, kreol bőrű, sötétbarna hajú, ébentekintetű. A papírjai szerint pilótakadét volt, és némi protekcióval kiharcolta magának a repülést a *Hold-2*-re, meg akarta nézni az *Istár* fölszállását. A dolgok azonban nem így működnek.

Három nappal az indulás előtt tuberkulózist kapott „átokverte" Bill, Hapburne barátja és egyben az expedíció pilótája. Ugyanakkor George, a rádióstiszt lába is eltö-

rött, amikor a fickó egymaga akarta a gyengélkedőbe szállítani Bill-t. Pech... A Földről két hétnél korábban nem tudtak újabb siklót felkészíteni a *Hold-2* felé, és a Merkúr éppen olyan előnyös szögben állt, hogy az indulást sem lehetett elhalasztani. Az alig 20 éves pilótalányt kellett tehát a hajó vezérlőpultjához ültetni, őt érte a „megtiszteltetés" – ami Hapburne szerint inkább átok volt –, hogy elvezethette a madarat... oda, ahol ember még nem járt.

Hapburne nem is tudta, mitől féljen jobban, a Merkúr poklának sötét bugyraitól, vagy tapasztalatlan, kezdő pilótájától.

●●● – Kontrakciót csökkenteni! – adta utasításba Hapburne, amikor az *Istár* lassan a Merkúr talajára ereszkedett.

– 40%-kal csökkentettem – jelzett vissza a pilótapult mögül Jane.

– Stabilizátorokat...

– Már kiengedtem.

– Dave, mit mutat a lokátor?

– Két fokos talajdőlés, alfa 23-nál mi is megbillentünk egy kicsit balra.

– Jane, korrigáld!

– Korrekció 23. Alfa tartomány fluktuál.

– Kitérést csökkenteni! Delta egyes és hetes szárny behúzódik!

– ... delta egyes és hetes behúzva.

– Kontaktus a talajjal, Jack!

– Kösz, Dave! Dőlés?

– Két fok vertikál.

– Tökéletes.

Egy apró biccenést éreztek, ahogy a teleszkóplábak kompenzálták a bedőlést, aztán hidraulikus gépek hangjait hallották, valahol gőz áramlott ki. Két másodperccel később minden elcsendesült. Egy darabig senki sem szólalt meg. Mindnyájan átérezték a pillanat jelentőségét: itt voltak, végre megérkeztek a Merkúrra.

Hapburne kapitány törte meg a csendet.

– Lokátoros letapogatást a környező terepről! És Jim... végezz pár próbafúrást a talaj rétegzettségéről, tudni akarom, biztonságban van-e a hajó!

– Meglesz, Jack! – válaszolta az elsőtiszt, és a műszerekbe temetkezett.

– Jane... te pedig maradj készenlétben...

Jane McLiven, a pilótalány értetlenül Hapburne-re meredt. A kapitány egy önironikus, csüggedt mosoly kíséretében adott magyarázatot a parancsra. – Túl homokos a talaj... – mutatott az egyik képernyőre. – Megcsúszhatunk.

Nem tűntek túl hitelesnek a szavai.

Jane bólintott, és aktiválta a hajtóművet melegen tartó programot. Hapburne elégedetten fordult el tőle. Ha értetlenkedett is néha Jane, szerencsére soha nem kérdezte meg újra és újra ugyanazt.

– A feladat adott, fiúk, tudjátok a dolgotokat. Jane és Ritchie... – a két kadétra pillantott. – Ti a hajón maradtok. Nem láttok és nem hallotok semmit. Nem is kérdeztek semmit. Ha enyhe remegést észleltek a talajon, akkor sem. Tilos kapcsolatba lépnetek velünk. Érthető?

A rádióstiszt értetlen grimaszt vágott.

– De uram... Ha nem üzenhetünk, akkor el leszünk vágva önöktől!

– Nincs kérdés... – mutatott a szájára szelíden Hapburne. – Értetted, fiam? Amit teszünk, egy titkos kormányprogram része, amihez senkinek nincs köze rajtunk kívül. Még nektek sem – pillantott a férfi gyanakvóan Jane-re, aki némán bámulta őt. Aztán megfordult, a többiekre tekintett, végigmérte az „igazi" csapatát.

– Tehát, tengerészek, alászállunk! Mindenki jól vizsgálja át a fegyverét!

– De kapitány...! – ugrott fel Ritchie Thompson. – Én azt hittem, hogy ez egy...

– Kutatóexpedíció? Ugyan, fiam. – Hapburne elfintorodott. – A kormány nem fecserelne kutatóexpedícióra kétszázmilliárd dollárt. A legénységem különlegesen kiképzett kommandósokból áll. A legmodernebb technikával felszerelt űrhajót kaptuk, és a legprecízebb, legnagyobb hatású fegyvereket.

Jane-t kirázta a hideg a pilótafotelben. Hapburne észrevette a félelmét.

– Látom, Jane, kezded sejteni, miért voltam levert az út során... Jól sejted. A Merkúr talajában valami nagyon furcsa, idegen dolog rejtőzik.

– Jack, a lézerfegyverek feltöltése kész!

– Oké Jim, azonnal ott vagyok! – Hapburne Jane-re pillantott. – Ne feledd, kislány, maradj csak a rakéták vezérlőpultjánál, és készülj a riadóstartra!

– Ugyan, kapitány, ez... ez ostobaság! – kiáltotta a nagy terem másik sarkából Ritchie Thompson riadtan. – Nem... nem élhetnek itt idegen lények...!

– Nem? És ugyan miért nem?

Thompson megzavarodott.

– Mert... mert ez képtelenség! – A rádiós kótyagosan felállt, céltalanul tántorogni kezdett a nagy kitekintőablak előtt. – Ez egész biztosan lázas képtelenség.

Hapburne feszülten elmosolyodott.

– Jane, vigyázz a hajóra... és rá is – mutatott Ritchie-re. – Ha valami baj lenne, szálljatok fel, és álljatok bolygó körüli pályára. Rádión ne lépjetek kapcsolatba velünk, ha még élünk, én majd megadom az új pozíciót, ahol felvehettek minket. Talán nem lesz semmi bonyodalom, de persze sosem lehet tudni. Ha nem jönnénk vissza... várjatok további 48 órát, addig elég a levegőnk. Ha azután se adnánk hírt magunkról... ne kezdjetek keresni! Induljatok vissza a Földre. Ha a mi fegyvereink nem voltak hatásosak az idegen ellen, a hajóéi sem lesznek. Semmiképp se kezdjetek el keresni minket!

A vezérlőterem végében hangtalanul nyílt a zsilipajtó.

– Vigyázzanak magukra, kapitány! – búcsúztatta az öreget Jane.

Hapburne bólintott, egy pillanatig elmélázva figyelte Jane arcát. Aztán megfordult, és az elsőtisztjéhez lépett. Watson jókora sugárpuskát nyomott a kezébe.

– Indulhatunk.

Watson hányavetien tisztelgett a lány és Thompson felé, majd megindult a kapitánya után, magára hagyva a pilótalányt a megtört rádióstiszttel.

●●● Thompson jobbra billentette a fejét, azután balra. Aztán megint jobbra, és megint balra. Utána az ujjait kezdte szemlélni, s koppantott egyet a fémpulton. Aztán megint. Végül ujjai már őrjítő ritmust jártak a rádióspult műszeregységein.

– Maradj már veszteg! – szólt rá dühödten Jane.

Thompson nem izgatta magát. Jane-re se pillantott. Tüntetően tovább dobolt a kezével.

– Kérlek, Ritchie... Nyugodj meg – próbálkozott szelídebben Jane.

A hang megszűnt. A rádióstiszt idegesen felpillantott. Jane egy darabig nem tudta

eldönteni, vajon pár másodperc múlva visszafordul-e a képernyők felé és újrakezdi a dobolást, vagy indulatosan kitör. Végül Thomas megvonta a vállát.

– Nem vagyok ideges, bébi! Mindössze azon töprengtem, milyen mocskosul hosszú idő *hét óra* egy idegen égitest felszínén. Főleg pedig a Merkúrén...

Jane nem válaszolt. Nem tetszett neki a hangnem. De Thompson folytatta.

– Megpróbáltam rádión elérni a kapitányt. Nem válaszol. Az éter süket.

– Mit csináltál? – kerekedett el Jane szeme. – Hapburne határozott parancsba adta, hogy ne keressük rádión!

– Ja... parancsba adta. Csakhogy én nem vagyok katona.

Jane a kiborulás szélére került. Tisztában volt vele, hogy Thompson most csak neki játszik, de amit tett, akkor is őrült felelőtlenség volt. Tényleg neki kellett volna vigyáznia a srácra, ahogy a kapitány mondta...

– Fogalmad sincs róla, mit tettél most..., Ritchie.

Thompson csak a fejét rázta.

– Nem, Jane bébi, nem! Pontosan tudom, mit tettem. Megtörtem a rádiócsendet. Na és? Hapburne-éknak már mindenképpen végük. Szerintem szálljunk fel! Most azonnal.

– Nem fogok felszállni.

Thompson egy darabig némán szemezett vele, aztán ismét megvonta a vállát, és visszaült a pörgethető fotelbe.

– Ostobaság itt maradni, céltáblának a lőtéren. De jól van. Elvégre te vagy a pilóta. Várunk.

Egy darabig mindketten csendben ültek, és a mélykék vezérlőterem központi számítógépének óráját figyelték. Idegőrlően peregtek a hiperszínes monitoron a fakó mérőszámok. Aztán amikor az alakzatok sokadik körüket kezdték újra, Jane szótlanul felállt, és kisietett a vezérlőteremből. A titán-nikkel fémfolyosókon végiggyalogolva a személyzeti zsiliphez ment, és a mellette felállított apró szekrénykéből elővette a különös, kék csillogású egyenszkafanderek egyikét. Szótlanul, gyors mozdulatokkal öltözködött.

Mikor kész lett, a fegyverszekrényhez lépett, és a zárnyílásba helyezte a kapitány kódkártyáját. A mágneszárak csattanva felengedtek, a lány előtt hirtelen fotongránátok, puskák, lézerpisztolyok, aknák és páncéltörő rakéták tűntek fel. Jane találomra kiválasztotta a leghatékonyabbnak tűnő fegyvert, majd az övébe csúsztatta. Aztán egy mély lélegzetet vett, és ismét a zsilip elé állt.

– Jane, őrültségre készülsz! – szólalt meg Thompson a fülhallgatójában. Nem reagált rá. Ritchie órák óta úgy viselkedett, mint egy idióta. Mint egy félős, idegbeteg, örökös mámorban élő idióta. Az imént is fel akart szállni a hajóval, hogy örökre elhagyja a bolygót.

Jane határozottan az ajtónyitó gombra tenyerelt, majd belépett a zsiliphelyiségbe. A háta mögött a nyílászáró halkan a helyére gördült. A lány sisakjának üvegellenzője egyetlen szisszenő hang kíséretében hermetikusan lezáródott.

– Meg fogsz halni! – szajkózta Thompson.

– Fejezd be, elég volt!

– Ha nem térsz vissza egy órán belül, én elmegyek!

– Azt kötve hiszem... blokkoltam a normatív start stringjeit. És nem is tudod vezetni a hajót. Ha elfelejtetted volna, én vagyok a pilóta.

– Jane...

– Viszlát, Thompson!

Kikapcsolta a rádiót.

A levegő kiszivattyúzása befejeződött, a lány előtt feltárult a világűr feketesége. A bolygó éjszakájában ékkövekként tündököltek a különös fényű csillagok.

Jane hamar megtalálta a kapitányék nyomát, mert a Merkúr felszíne ugyanúgy tele volt szürke porral, mint a Holdé. A nem túl vastag, mikroszkopikus méretű szemcsék alkotta anyag egy tengerparti séta emlékét idézte fel benne. Olyan érzés volt a lágy anyagba merülnie, mint egykor a Balti-tenger mellett, egy nyárvégi éjszakán, amikor végigsétált a homokos strandon.

Órákon át követte a nyomvonalat. Hogy Thompson mit tesz, egy idő után már nem érdekelte. A srác külön világban élt. Képtelen volt megérteni, hogy azért hagyta el az űrhajó belsejének viszonylag biztonságos világát, mert a vére vonzotta le a Merkúr felszínére, a sötétségbe és a veszélybe.

Hirtelen véget értek a nyomok. Jane jól látta, hogy egy hatalmas, mélybe vesző üregben tűnnek el, olyan volt ez a járat, ahová ha belép, tudta, utána nem pillanthat vissza többé. Nem mehet vissza, mert az út, amely ide leviszi, fel nem hozza többé, a sziklákon túl világosság nem hatol, s ha élnek odalent valakik, hát azok talán agyagot esznek, és iszapot isznak...

Mikor a határt elérte, bekapcsolta a sisakrádióját.

– Hé, őr! Nyisd ki nekem a lejáratot! – fogalma sem volt róla, hogy az idegen lények megértik-e amit mond, vagy hogy ténylegesen léteznek-e, és ha igen, milyen formában léteznek. Fegyverét fenyegetően a sötétségre fogta.

Enyhe dübörgést érzett a talpa alatt, egy egészen finom rezgés-sorozatot, majd hirtelen megnyílt előtte a szikla. Legnagyobb döbbenetére és ijedtségére egy mély, sötét üreg tűnt föl a repedés mögött, benne egy élő-mozgó, rejtélyes létformával.

– Ki... ki vagy te? – Jane bátorsága hirtelen az inába szállt.

– Meg sem ismersz?

Jane megrettent. A hihetetlenül mély, rekedt hang magából a sziklából áradt, a testén átfutó rezgések közvetítették a fülébe. Iszonyodva a mélységbe pillantott. A kapun túl az éjfekete kutyának három feje volt.

„Hát azért sem ijedek meg egy kisded trükktől!”

– Nyisd ki a kaput! Nyisd ki, hallod? Ha nem nyitod ki, szétlövöm a sziklákat...

– Állj csak meg, kis istennőm! Ne olyan hevesen – mondta a kutya. – Ne rombolj! Várj inkább, amíg visszaballagok, és bejelentem jöttödet az alant lakóknak.

Jane ereiben ekkor megfagyott a vér, a haja pedig pillanatok alatt olyan nedves lett, mintha éppen akkor mosta volna meg friss, hideg, tiszta vízzel.

●●● A legsötétebb sötétben, odalent, egy árny hirtelen felrezzent évszázados szendergéséből. Keserű rémület öntötte el.

Mi lehet ez? Mi lehet ez? – lüktetett benne a kérdés. Aztán felpillantott: hű szolgáját látta a felsőbb világokból lefelé ballagni.

Aztán megérezte a kínzó fájdalmat, a fény égető érintését repedezett bőrén, és megrettenve felszisszent.

– Miért jöttél le hozzám? – kérdezte halkan nyöszörögve az árnytól, akit szolgájaként tartott számon.

– Látogatónk érkezett – felelte az őr.

– Ő?

A másik lassan bólintott.

– Menj akkor, és kísérd le hozzám. Bármilyen szörnyű legyen is...

– Ennek meg kell lennie, úrnőm.

– Tudom. Ezért hát csak menj, siess már! Bánj vele rendesen, tudod: védi a törvény...

És megfordult a kutya, és felfelé kezdett mozogni; mint a lágy köd Dover fehér szikláinál, úgy folyt szét a gigantikus falak mentén, mígnem a felsőbb világ legelső kapujához érkezett.

– Gyere velem – mondta a riadt lánynak, majd letépte a rögzítő nyakpántokról Jane szkafandersisakját.

Jane azt hitte, vége mindennek. Egy másodpercig érezte a vákuum megfoghatatlan, lélek-elszívó hatását az arcbőrén, majd döngve becsapódott a háta mögött a kapu, és a homályos sziklateremben, ahol volt, friss levegő áradt szét. Megsebesített űrruhájának oxigénszabályzója nyüszítve zárta le szabadon hagyott légszelepeit.

– Te átkozott! – Jane lőtt volna, de valami határozatlan gátlás megdermesztette a kezét. Elengedte a pisztolyát, és szörnyülködve tapogatni kezdte az arcbőrét. – Te átkozott dög, mit tettél velem? Alig érzem az arcom... Miért vetted el a sisakomat, mire jó az neked? Mi a fenét fogsz vele kezdeni, hallod?

– Csak csendesen – válaszolta a már jól ismert hang. – Csak gyere be, ne tégy semmit, csak gyere be! Az úrnő parancsa...

– Úrnő? Miféle úrnő?

A különös árnyék, amellyé a háromfejű kutya átváltozott, nem szólt többet, csak hirtelen mozdulattal megnyitott egy második átjárót a sötétben, amelyen keresztül vad látomások zúdultak Jane-re. A lány arca elé emelt kezekkel próbált védekezni ellenük. Ekkor már biztosan tudta: valami roppant furcsa dolog történik vele.

Az árny ezt követően a vastag, súlyos fegyverövhöz nyúlt, s elroppantva az ötvözött acélt, a mélységekbe vetette azt.

– Jaj... – nyögte szédülten a lány. – Te átkozott varangy... mit teszel velem? Miért vetted el a fegyvereimet, mire jók azok neked? Hallod, amit mondok?

– Csak csendesen – válaszolta ismét a rémes alak. – Csak gyere be, s ne tegyél semmit. Az úrnő parancsolta így.

Jane kábultan körülnézett, döbbenten dörgölte meg a szemét. Körülötte teljes sötétség honolt, tömör, mély feketeség, ő mégis látott. Minden formát, minden egyes ívet, sziklabarázdát ki tudott venni, és annál még sokkal többet.

És észrevette az előtte haladót is, most már teljes vörös pompájában ki tudta venni, s képes volt megkülönböztetni mindentől és mindenkitől. Az alak éppen feltépett egy harmadik nyílászárót. Mielőtt bármit is mondhatott volna, az árny már le is csatolta róla szkafandere további részeit, és a mélybe vetette a fém- és műanyagdarabokat.

– *Te patkány*... – sírta a lány. – Elvetted a szkafanderemet, az egyetlen esélyemet a visszatérésre. Mondd, miért teszed ezt velem? Mit vétettem én nektek? Az életbe is: válaszolj!

De az árny mindezt meg sem hallotta.

– Ne beszélj – szólt rá a lányra. – És ne is tegyél semmit, csak gyere velem. Az úrnő parancsa.

Jane egy dühös szitkot mormolt, és karba akarta tenni a kezeit. Ekkor azonban a

lény megnyitotta a negyedik átjárót is a semmiből, melyen keresztül egy sor rettentő árnyék dübörgött elő, s rontott a lányra, aki csak sikított, sikított, ahogy a torkán kifért, aztán levegőt vett és sikított tovább rémületében.

Aztán kis idő múlva kiüresedett a terem és elült a zaj.

Az árny egy utolsó mozdulattal Jane-re tapadt, és az öltözékét, mindent, ami csak rajta volt, magába szívott.

A green-iceland-i űrhajóslány ott találta magát egy rettentő nagy és rettentő sötét barlangterem kellős közepén – teljesen meztelenül.

●●● Jane összekucorodva álldogált a sötétben. Langyos levegő cirógatta a bőrét, a fülébe pedig különös hangok játéka jutott el: apró, tóba érkező vízcseppek hangja, különös, szelíd neszek, a túlvilági szél hatására rezgésbe jövő cseppkövek szólamai. Érdekes érzelmek járták át, talán azokból néhány, amelyek a második kapu kinyílásakor zúdultak rá. Valami hihetetlen magasztosságot, békét érzett, ugyanakkor saját önazonosság-tudata kissé elhomályosult. Csak sejtette, hogy hol van, vagy hol lehet... de azt határozottan felismerte, hogy miért jött ide, miért kellett, hogy idejöjjön.

Emberfeletti részvét kerítette hatalmába. Már ismerte a Merkúr egész történelmét, ismerte a jövőt és a múltat. Halkan megszólalt.

– Siratni jöttem az ifjakat, akik azelőtt pusztultak el, hogysem szerethettek volna... Siratni jöttem a lányokat, akik egész életük során csak vártak hasztalan, s elhervadtak... Siratni jöttem a férfiakat, akiket asszonyuk mellől ragadott el a sors, siratni jöttem az asszonyokat, akiknek a férjüktől kellett mindörökre elszakadniuk! Siratni jöttem a fegyverek halottait, a vérükbe roskadókat, a véneket, akik az övéik közt elszáradtak; siratni jöttem az idejük eljötte előtt elsorvadókat; az idejük előtt elsorvadó kisdedeket jöttem siratni...

Tiszta, magas hangját sírva sokszorozta a barlangterem templomi akusztikája. Hömpölygött és kongott minden szava, mintha csak a pestises városok harangjai szóltak volna, a lány teste pedig fényleni kezdett, és elsorvadtak a falak mentén az árnyak. Vízpára emelkedett magasba, majd láng tört elő a Merkúr talajának mélységeiből, és a szerencsétlen lelkekbe, élő halottakba új energia áramlott: Jane életereje adott erőt nekik. És hirtelen megemelkedtek, majd felálltak az év-tízezredek óta halottak, megemelték varangyos kezüket és embertelen lábukat a Merkúr ősrégi, elfeledett maradványai, s lassacskán felkeltek, hogy tekintetüket ismét a fénybe vessék, s gyönyörködjenek pillanatokra a barlangterem közepén energiától sugárzó, gyönyörű földi lányban.

Jajgatás, kiabálás verte fel a barlangterem ősi csöndjét, és a sok életre kelt teremtmény megindult a fényesség forrása felé. Látták Jane-t, és feléje tülekedtek, megragadták a bokáját, ölelni kezdték a térdét, özönlöttek, kapkodtak a keze után, és marták a lábát.

Jane szívét magával ragadta a mélység.

●●● – *Hé, te ott!* – hasított bele a zűrzavarba hirtelen egy kiáltás.

Jane összerezzent, és bódultan körbetekintett. Lassacskán, észrevétlenül egy formátlan árny öltött alakot a közelében, s odarendelte maga mellé vén szolgáját, aki a lányt a barlangteremig vezette.

– Vizek őrzője! Vidd őt, és lökd a zuhogóba, a legsötétebb mélységek közé; a szemét sötétséggel sújtom, a derekát dermedtté teszem, a lába legyen hasonló az

ólomhoz, a szívét homállyal nehezítem, a fejét bénasággal sújtom, az egész erejét pedig semmivé teszem a világ végezetéig, vagy amíg meg nem hal! – a szavak különös, mély hangon dördültek ismét.

A vörös fényben izzó alak ekkor megragadta a hirtelen magához térő lányt, különös fekete leplébe bújtatta, és perceken keresztül száguldott vele egy mélyfekete föld alatti labirintusrendszerben, amíg egy minden addiginál rettentőbb mélységhez nem érkezett. A mélység alján apró tó volt. Nem sokkal felette némi víz omlott a csekély gravitáció hatására méltóságteljes lassúsággal a Merkúr pokoli szurdokaiba. Hideg ér csordult a falakról, tompa visszhang vert utat a mélybe, s hiánya jelentette nemsokára, hogy arrafelé valami igen bizonytalan, rémisztő üresség lapul meg.

Jane váratlanul taszítást érzett a vállán, s a Merkúr egyharmados gravitációjában hangtalanul, lassan, árnyként aláhullott a semmibe.

Perceken, de talán órákon át aludt az ütéstől elaléltan, ott aludt a Hold legjobb pilótalánya; ott aludt úgy, hogy nem fedte elnyűhetetlen űrhajósruha, nem volt rajta mindennek ellenálló szkafander; úgy aludt ott a vízben, mint egy szikla az öbölben, vagy mint az óceán tetején sodródó szálfa, amely csak meginog az óceán felszínén átszaladó árhullám közben. Halántékára ömlött a vízesés nedvessége, térdhajlásán ott zubogott a habzó víz alkotta örvény, s amikor alkalmanként pár másodpercre magához tért, úgy sejtette, mindez talán tényleg így marad a világ végezetéig, vagy amíg meg nem hal.

●●● Ugyanabban a pillanatban a Merkúr egy távolabbi pontján fényesség gyúlt az egyik hegy magaslatán. Az alak, amely ott manifesztálódott, nem hasonlított semmiféle földi istenségre, nem volt emberformája, sem a földi istenekéhez hasonló hatalma. Mégis isten volt valamiképpen, valamilyen szinten, bár hogy miként, azt nehéz lett volna elmagyarázni az emberek számára.

Sokáig lebegett mozdulatlanul, mígnem megváltoztatta a formáját, s emberszerűvé nem lett. Megemelte a fejét, s valahová a távolba pillantott, arra, amerre Hapburne kapitány lábnyomai vezettek. Pár pillanattal később már ott is állt a megdöbbent űrhajós előtt, és meggátolta Hapburne-t, hogy meggondolatlanul használja a fegyverét.

– Gyere velem! – parancsolta az öregnek.

Hapburne minden szándéka ellenére is kiszakadt az emberei gyűrűjéből, s egészen érthetetlen módon egy új, ismeretlen helyen materializálódott, valahol a mélyben, a sötétben, a megismerhetetlenben.

Bekapcsolta a sisakreflektorát.

– Ki maga?

Az izzófehér alak csendet intett a kezével, és a kapitány meglepetten hallgatott el.

– Én csak egy férfit akarok – mondta a lény, Hapburne-nak pedig eszébe sem jutott csodálkozni, hogy a vákuum ellenére is hallja a szavát, sőt hogy egyáltalán emberi beszédet hall. – Egy nagy harcost alkotok belőled – folytatta a fénylény –, egy legyőzhetetlen férfit! – Pár mozdulatot tett a kezeivel, Hapburne bizsergést érzett a vérében. Bekapcsolta a szkafandere napviharok ellen tervezett árnyékoló-pajzsát, hátha az használ valamit, de nem ért semmit.

– Figyelj rám, harcos! Tekints erre a sötétségre... – hirtelen lyuk nyílt a világ szövetén, és Hapburne átláthatott a téren, át a sziklákon és a sötétségen, át a zubogó vízesésen, és észrevette Jane-t, amint erejehagyottan, halottfehéren, már alig lélegezve, dideregve lebegett egy hatalmas barlangtermi tó felszínén, egy lassan csorduló vízesés alatt.

– Te fattyú... – máris a fegyveréért kapott. – Ezért megdöglesz...!

Az ismeretlen egyetlen kézmozdulatával messzire röpítette a pisztolyt. Aztán elfordult, nem szólt, csak egymás után négy hatalmas kaput lökött szét. A vákuum ellenére is mintha valami meghatározhatatlan huzat támadt volna ekkor; valami olyan, mint amikor a legellentétesebb pólusok közt enyhülni kezd a feszültség.

– Az éj úrnője örüljön jövetelednek, de rettegje a neved, hárfákkal és fuvolaszóval fogadjon, nyírfaágat rakjon az ajkadra! Menj, hozz örömet az éj házára!

Azzal átlökte Hapburnt a nyitott kapukon, s ott bent magára hagyta őt.

●●● Amint az úrnő meglátta a harcost, dühében a leplét szaggatta, szörnyen ideges lett; rikoltozni és kiabálni kezdett a sötétben, a sziklák csak úgy visszhangozták a szavait.

– Ostoba dolgot kértél tőlem, te démon; tűnj el innen! A mélység iszapja legyen a lakásod, a Merkúr felszínének homokját edd, és a kráterek között túrj a körmeiddel; élő csontod kásává rohadjon, a véred bűzölögjön, fuldokolj a saját szagodtól, mert a házamba törtél, ahol én uralkodom! – Az utolsó szavakat már torkaszakadtából ordította, és olyan örvény keletkezett a hangja nyomán, hogy kis híján kirepesztette a falakat.

Hapburne magára maradt.

Aztán eldobta a sisakját.

Lecsatolta a fegyverövét.

Leakasztotta válláról a harci komputeregységet.

Mint amikor a sárkány feléled és kiönti az erejét, vagy amint a megsértett grizzly nekitámad a másik vadállatnak és átharapja a torkát... úgy tört ki az őserő a férfiból.

– Kidöntöm a hatalmas oszlopokat, és szétzúzom ezt az egész barlangtermet, ha kell! – kiáltotta Hapburne, de már nem a saját hangján, ekkor már nem önmaga volt. – Beverem a boltozatot, és tövig rombolom a falakat! Felgyújtom, ami éghető, a kapukat pedig szétzúzom; minden ízüket forgáccsá verem, ha akadályozni próbáltok! – kiáltotta. Az éj úrnője megremegett, és visszahúzódott a harcos haragját látva, mert égett Hapburne teste a vörös tűztől, s az úrnő tudta, nem lenne képes megfékezni ezeket a lángokat, ha el akarnák pusztítani a birodalmát.

Hapburne ekkor megfordult, és levetette magát a szakadékba, átsuhant a mélységen, s letérdelt az alvó Jane mellé. Aztán megsimította megtört szemét, és a lány újra látott; megsimította dermedtté tett derekát, és Jane megmozdult, megsimította elnehezült, jéghideg lábát és a lány kinyújtózkodott; a férfi megérintette a lány összeszakadt mellét, és Jane szíve ismét fényleni kezdett. Kisimította arcából vizes haját, mire a lány elmosolyodott. Az öreg kapitány összeszedte a mélybe vetett űrruha maradványait, és felöltöztette Jane-t. Aztán a karjaiba vette a lányt.

●●● – Thompson, hajtóművek?

– Feltöltve, uram! De a stringek blokkolva vannak...

– Nem számít, lökd ki valahogy őket, az életbe is, ha már több mint tíz órát dolgoztál rajta!

– Én csak két hétig tanultam turisztikai navigálást odahaza Los...

– Nem érdekel, ember, érted? Nem érdekel! – ordibálta túl a rádiós panaszáradatát Jim Watson elsőtiszt. Pokoli helyzetben voltak. A kapitány és a pilóta eltűntek, a felszínen pedig furcsa árnyék- és fénylények tűntek fel, akik ellen nem voltak hatásosak a magukkal hozott ionfegyverek.

– A csudába is, Dave, sokkal erősebb puskák kellenek ide, sokkal de sokkal erősebbek... Na mi lesz, indulunk már?

– Azon vagyok, Jim, azon vagyok...

– Jim...

– Hm? Mi van, Keats?

A kommandós kimérten szólt.

– Nem kellene mégis megvárnunk Hapburne-ékat?

– Ostromhelyzetben vagyunk. Nem várhatunk tovább. Jacknak már biztosan vége, én magam láttam, amikor elragadták... Indulnunk kell!

– De...

– Nos?

– Jim, ez... gyávaság.

A vezérlőteremre feszült csend telepedett. Watson kiszámíthatatlan hallgatásba burkolódzott, Thompson a komputerekkel izzadt.

– Jól van, Keats. Akkor itt maradsz, és megvárod Hapburne-t.

– Tessék, uram?

– Jól hallottad. Dave, riadóstart! Thompson, menjen a tatrészbe, azt lekapcsoljuk... az a bolygófelszínen marad Keats-szel!

A legénység tagjai körében futóhullámként terjedt szét a döbbenet.

– De Jim... – próbált tiltakozni az egyik katona. – Ez őrültség! Nem hagyhatjuk itt! Senkit sem hagyhatunk itt! Így... nem térhetünk vissza! Nélkülük...

Watson a kommandós felé fordult, a szemöldökét összehúzta. Fondorlatosan elmosolyodott. Halkan válaszolt.

– Ki mondta, Gregor, hogy vissza akarunk térni...? Hm...?

A katona megértette a dolgot, és némán, meghunyászkodóan tisztelgett a felettesének.

Watson Keats felé fordult.

– Nos, Keats? Mi lesz? Hogyan döntesz?

Keats csak egy pillanatig habozott, aztán feszesen kihúzta magát.

– Én maradok, uram, és megvárom a kapitányt!

Watson unottan megvonta a vállát.

– A fenébe is, Keats... De mindegy, a te bajod... Ha szerencséd van, kihúzod, amíg ideér az *Ízisz* és a második Merkúr-expedíció. De én nem hinném...

És tizenkét perccel később az *Istár*, szégyenletes módon, fémtestének kétharmadát a Merkúr poklában hagyva, egy egetverő por-robbanás kíséretében távozott.

●●● A felszállás helyétől nem messze Jane kibontakozott Hapburne öleléséből, fölkelt és megindult a barlangjáratok mentén; a nyomában árnyak sorakoztak, meneteltek, szökelltek: a szétdúlt barlangteremből szöktek tolongva. Az örök csend birodalmában most különös zajok, nevetések ébredtek, a maguk groteszk, torz hangján sírtak a csecsemők, motyogtak a vének, kiáltoztak a fegyvertől elesettek; és mindmind csak meneteltek Jane után nagy tömegben, áradatként fel a mélyből, ki a lobogó lángok közül, a törmelékből; folyamként követték a földi lányt.

Mikor pedig felértek a felszínre, megjelent a fénylő démon és rést nyitott a tér szövetén. S az élő tűz auraként a Merkúr ege alá borult, és megvédte a kitódulókat a Naptól és a vákuumtól. S ezek a nyílások a téridőn mind olyanok voltak, mint az égő

máglyák, és szórták a sok fényt szerte a bolygó felszínén, a fényük beragyogta az éjszakai félteke mind a négy égtáját. Jane pedig révületében közelebb s közelebb lépdelt hozzájuk, és táncolt, tapsolt örömében; úgy táncolt, azokkal a kecses-karcsú mozdulatokkal táncolt, amit egyes keleti festményeken istennőktől látni. Aztán ebben a transzban odalépett az első rikító téridő-kapuhoz és beledobta szkafandersisakját; odalépett a másodikhoz, és beledobta fegyverövét; odalépett a harmadikhoz, és rávetette a kékes szkafandert, a negyedikbe beledobta zöld-fehér űrhajós-overállját.

Révületben vonaglott a hideg-forró bolygófelszínen, az öt csillagkapu között, majd a legnagyobb s legfényesebb felé hanyatlott, és feszült-ritmusos mozdulatokba feledkezetten, igazi istennőhöz hasonlóan belepörgött az ismeretlenbe, a világokra nyíló kaleidoszkópba, s hosszú útnak indult a kozmikus éjszaka minden időn túli, jövendőbeli dimenziói felé.•

❖ ❖ ❖

T. K. Mattingly, J. W. Young parancsnok és C. M. Duke 1972. április 16-án indult az Apollo-16 fedélzetén 11 nap 1 óra 54 perces űrrepülésre. Young és Duke a Descartes-kráternél három út során összesen 27 km-t tettek meg – 17,7 km/h maximális sebességet értek el – a holdautóval.

• Jane további kalandjairól olvashat az érdeklődő a szerző *A güzü* című kisregényében. In: *Hullócsillag antológia*. Szerkesztette: Nemes István, Cherubion Kiadó, Debrecen, 2001., 182-226. o.

HOLDNAPUTÁN

I.

Aznap este Ádámék csapata volt őrségben a városfalon. A koromsötét égen a csillagok olyanok voltak, mint megannyi figyelő szem. Hatalmas telihold fénylett az égbolt közepén, elhalványítva a hozzá közel eső csillagokat. Odalenn a városban csak egy-két ablakban pislákolt a mécsvilág, az emberek többsége a főtéren égő tűz köré gyűlt, mely oly jelentéktelenné tette az ablakokban és a falfülkékben égő lámpásokat, mint a csillagokat a Hold.

A tűz mellett a város öregje mesélt. József olyan idős volt már, hogy hallgatói többé-kevésbé azt hitték, szemtanúja volt mindannak a réges-régi csodálatos dolognak, amiről meséi szóltak. Akik nem gondolták ezt, azok még jobban csodálták az idős mesemondót, aki oly színesen mesélt az istenek idejéről, azokéról, akik palotákat építettek az égben és akik aztán örökre elhagyták az emberiséget, mintha ismerte volna őket. A történeteket már mindenki sokszor hallotta, és a legkisebb gyerekek is el tudták volna mondani, mégis csillogó szemmel ott ültek újra és újra, valahányszor József mesélni kezdett.

Feltámadt a szél és néhány mécses kialudt. Ádám megborzongott és felnézett az égre, ahol szokatlanul tisztán látszottak a csillagok. Hidegre fordult az éj. Néhány csillag eltűnt egy pillanatra, mintha sötét árny suhant volna végig az égen előttük. Ádám a szemét erőltetve figyelt, de az ég mozdulatlan volt, nem űzött több játékot. Ádám úgy vélte, talán csak a szeme káprázott.

❍ A város vénei rendkívüli gyűlést tartottak. Az idegen hajnaltájt érkezett, mikor odafenn már halványulni kezdtek a csillagok; az őrök azt hitték először, valamelyik vadász tér vissza, ahogy azonban a jövevény közelebb ért, és látták, hogy ismeretlen, megdöbbentek. Emberemlékezet óta nem járt idegen a városban. Az egyik őr lesietett a falról, hogy megkérdezze a város véneitől, mitévők legyenek – beengedjék-e az ismeretlent, bármilyen veszélyt hoz is, vagy sem?

Hajnal óta tanácskoztak és csak nehezen jutottak dűlőre. Hátha egy másik város küldöttje az idegen, hiszen lenniük kell más városoknak is. Mások is túlélhették talán a nagy háborút! S ha így van, akkor sértésnek veheti, ki idáig elvergődött, ha zárva maradnak előtte a város kapui. Tanácsos-e megsérteni a talán egyetlen fennmaradt másik közösség küldöttét? De ha mégsem hírvivőként jött, hanem száműzték, ne adják az istenek, valami fertőző betegség miatt? Vagy, ami még rosszabb, kémkedni jött?...

Órákon át vitatkoztak, a jövevény pedig oly nyugodtan várakozott a kapu előtt, mintha nem tudta volna, hogy odabent a falak mögött most döntenek a sorsáról.

A vének végül döntést hoztak, s a város nehéz vasalt kapuja kitárult. Megtették az első lépést.

❍ Jóval később már elpazarolt időként tekintettek a kezdeti bizalmatlanságra, mikor a jövevény még csak két őr kíséretében közlekedhetett a városban és nem állhatott szóba senkivel.

Jóval később, mikor Ayram – mert ezen a néven mutatkozott be – már beilleszkedett és a város legnépszerűbb lakója volt, már csak József gyanakodott a vendégre, de rossz érzését mindenki féltékenységnek tudta be. Már nem az ő meséit hallgatták esténként a tűz körül – nem mintha nem szerették volna még mindig a történeteit, de amiket Ayramtól hallottak, felülmúltak mindent, amit addig el tudtak képzelni. Hiszen mindenki ismerte a történeteket az égben lakozó istenekről, akik a nagy háború idején, mikor az emberiség bűnei túlszárnyaltak minden addigi borzalmat, lemondtak ostoba teremtményeikről, és örökre elhagyták a Földet – Ayram azonban lenyűgözte és megdöbbentette az embereket az arról szóló meséivel, mi történt azután.

Estéről estére több ember gyűlt össze a tűz körül, azok is, akiknek kötelességeiket kellett ezért elhanyagolniuk, hogy ott lehessenek, és azok is, akik eddig lenézték és gyermekek szórakozásának tartották az efféle történetek hallgatását. Ayram pedig újra és újra elmondta mindazt, amit tudott, és látszólag nem vette észre, hogy a város főpapja metsző szemekkel nézi a távolból, magában azonban tűnődött azon, mikor döntenek a vének mégis úgy, hogy átlépte a határt.

Egy este aztán hiába várták a tűz köré gyűlő emberek, Ayram eltűnt.

II.

– Ki vagy te valójában?

A városhoz közeli barlangban voltak, mely azonban lehetett volna akár fényévekre is a lakott területtől, mert szinte soha senki nem lépte át a város határát, csak az élelemért induló vadászok és halászok, és még ők sem jártak errefelé, mert a barlangot állítólag kísértetek lakták. A megkötözött Ayram arra gondolt, a kísértetektől kevésbé fél, mint azoktól, akikkel most nézett szembe. A város vénei közül négyen állták körbe: a város főnöke, az orvos, József és a főpap, aki feltette a kérdést, amit most türelmetlenül megismételt.

– Ki vagy te valójában?

– Mit akarsz tudni? – kérdezett vissza a rab szelíden.

– Honnan jöttél? Emberemlékezet óta keressük a többi emberlakta helyet, a többi közösséget, akik túlélhették a Történelem Végét. A városodnak, melyről az embereknek meséltél, híre-hamva sincs.

Ayram elmosolyodott. Talán megértek már az igazságra, talán nem, de most van itt az ideje, hogy elmondja.

– Ismeritek a történeteket a nagy háborúról. Tudtok a csodálatos dolgokról, a maguktól, ló nélkül mozgó járművekről, a messzelátó dobozokról, amiket akkoriban tévének hívtak. Nem tudom, mennyire hiszitek el, de hallottatok róla. Én egy olyan világból jöttem, ahol mindez még most is létezik.

A vének egymásra néztek, hallgattak, megpróbálták megemészteni az információt.

– Az az istenek korában volt – mondta végül a főpap. – Ők vették el tőlünk büntetésül bűneinkért. Elhagytak minket.

Ayram felsóhajtott.

– Miért a bűntudatra épül minden vallás? – mormogta, majd a város főnökéhez fordult. – Az istenek nem léteznek – mondta, nem véve tudomást a főpap felszisszenéséről –, legalábbis azok, akiket annak hisztek, nem azok. A nagy háború idején...

– Hallgass!... – kiáltott közbe a főpap. – Már épp eléggé felforgattad a dolgokat így is. Csak zűrzavart hoztál nekünk, és ha rajtam múlna, a büntetésed...

A város főnöke hirtelen felemelte a kezét, és a főpapnak el kellett hallgatnia, magában azonban tovább füstölgött.

Ayram mintha mindent más színben akart volna feltüntetni, több száz éves szent legendákat szentségtelenített meg szavaival. Még azokat is megkérdőjelezte, amik a régi szent könyvekben álltak, azokban a könyvekben, amelyeket hihetetlenül egyforma fekete betűkkel írtak minden bizonnyal nagyon ügyes kezű emberek. Ayram másképpen magyarázta a szent iratokat, szerinte az abban szereplő nagy hősök egy része, mint például Gandalf, soha nem is léteztek, mások meg, akik a legendákban repülő eszközökön szálltak az égen vagy városokat építettek a tenger alatt, szerinte csak hétköznapi emberek voltak minden emberfeletti képesség nélkül. És ami a legelképesztőbb, az emberek meghallgatták ezeket a történeteket, ahelyett, hogy kiűzték volna a városból a hazudozót, ahogy minden bizonnyal a szülővárosából is kiűzték!

A főpap mély levegőt vett, hogy megnyugodjon, és tovább hallgatta Ayramot, bár legszívesebben egyetlen mondatát sem hallgatta volna végig soha többé.

– Akiket ti isteneknek tartotok – folytatta Ayram –, számotokra valóban csodálatos képességgel bírnak, valójában azonban ugyanolyan emberek voltak, mint ti vagy én. Évezredek során jutott el az emberiség arra a szintre, hogy képes legyen járműveket gyártani, melyek a víz alatt haladtak, vagy repültek fenn a levegőben, vagy még azon is túl... Miért neheztelsz rám, főpap, hiszen én nem tagadom a legendáitokat, hanem próbálom megmagyarázni őket. Az istenek égen épült városai is léteztek, némelyik most is megvan még. Mi űrállomásnak hívjuk őket, ahogy építőik is hívták. A nagy háború, a történelem vége, ahogy *Ti* hívjátok, itt elpusztította a civilizációt, visszavetett benneteket az ókorba, az égre épült városok azonban megmaradtak.

A város főnöke alig tudott megszólalni, úgy kiszáradt a torka, a kérdést azonban neki kellett feltennie, mert társai közül senki nem merte kimondani.

– Te... te is egy ilyen városból jöttél?

Ayram elmosolyodott.

– Majdnem. Nem egy űrállomás a hazám, ott ember nem lakhat huzamosabb ideig. De én is az űrön át jöttem.

A barlang kijárata felé intett, a kinti táj felé, ahol a távoli dombok fölött most kelt fel a Hold.

III.

– Képtelenség, amit mond – mondta a főpap társainak, akikkel a barlang előtt vitatkoztak.

– Mi mással tudod magyarázni mindazt, amit elmondott? Ember ilyet képtelen kitalálni.

– Felforgatja a rendet. Meg kell ölni.

A többi öreg szótlanul meredt a főpapra, aztán az orvos megrázta a fejét.

– Én tudni akarom, miért jött. Ha valóban olyan az élet azokban az égi városokban, meg a... – felpillantott, majd habozva tette hozzá – a Holdon, ahogy mondja, akkor miért jött ide? Miért akart meglátogatni egy olyan világot, ami hozzájuk képest oly elmaradott?

– Nem hallottál már eddig is elég hazugságot?

– Nem lehet eldönteni, hazudik-e. Hallgassuk meg a történet folytatását.

Bemasíroztak a barlangba és újra megálltak Ayram előtt.

– Miért jöttél? – tette fel a kérdést a főnök.

Ayram sóhajtott. – Azt hiszem, ez hosszú történet lesz. Kaphatnék egy kis vizet?

Megkapta. A vének várakozással telve néztek rá, Ayram pedig szokásához híven nem a hagyományos „Valamikor régen" frázissal kezdte a történetet, ahogy József szokta, hanem a közepébe vágott.

– Itt már nem léteznek gépek, a Holdon azonban fennmaradtak, mert nélkülük mi is elpusztultunk volna. Gépek gondozzák a Földről odatelepített növényeket a hidrokultúrás ültetvényeken, gépek készítik az ételünket, gépek tartják karban a Holdváros fölötti nagy üvegkupolát, gépek állítják elő a kupola alatti oxigént. Úgy értem, a levegőt. Éppannyira részei a mindennapjainknak, mint a Nagy Háború előtt a földi emberekéinek, csak mi még jobban rájuk vagyunk utalva. A Hold már a háború előtt megkísérelte kivívni függetlenségét a Földtől – a földiek akkor azt mondták, nem maradunk életben nélkülük, mi azonban bizonyítani akartunk. Mikor a háború kitört, technológiailag már fejlettebbek voltunk a Földnél, úgy döntöttünk azonban, hogy nem avatkozunk be a háborújukba. A történelem lehetőséget nyújtott rá és egyben rá is kényszerített, hogy bizonyítsuk, megmaradunk nélkülük is.

Ayram újra ivott egy korty vizet, majd folytatta.

– Nehéz lenne elmondanom nektek, mennyire más ott a világ. A számítógépekre már nem is emlékezhettek, mert aki utoljára látott egyet közületek, az már nehezen tudhatta elmondani, mi mindenre volt képes egy ilyen gép, és a következő nemzedék már elképzelni is csak homályosan tudta. Hiába is mondanám nektek, mit jelent az ember és a számítógép szimbiózisa, csak annyit mondok, képzeljétek el, milyen az, amikor még gyerekkorában mindenkinek a fejébe beépítenek egy eszközt, mely kapcsolatban áll a többi ember fejében lévő eszközökkel és a nagy központi adattárakkal. Próbáljátok meg elképzelni, milyen az, amikor egy, az agyadban lévő apró valami lehetővé teszi, hogy hozzáférj az egész emberiség addig felhalmozott tudásához, amit tanulással évezredek alatt sem lehetne elsajátítani.

A vének álltak és próbálták megérteni a hallottakat. Nem volt könnyű.

– Folytasd – mondta aztán a város főnöke.

Ayram sóhajtott, szemmel láthatóan nem szívesen fejezte be a csodálatos távoli világ lefestését, hogy áttérjen az elmondottak árnyoldalára.

– Csak néhány évtizedig örülhettünk mindennek, egyesek túl hamar rájöttek, hogy lehet az emberiség legnagyobb találmányát gonosz célra is felhasználni. Egy-két ember, akinek chip volt az agyában, rejtélyes körülmények közt meghalt, ezután a kolónia vezetősége közzétette, hogy halálukat a meghibásodott szerkezet okozta, és mindenkinek be kell mennie a legközelebbi klinikára, ahol a chipet újra cserélik. Néhányan megijedtek, és azt mondták, vegyék ki belőlük a régit, de nekik nem kell új. Végül mindannyian meggondolták magukat, és mégis kérték az új chipet. Tudom, miért... Amikor a chipemet kicserélték, én is átéltem, amit ők. El tudjátok képzelni, milyen az, amikor mintha kitörölték volna az agyadat? Mikor mindent tudtál, mindenhez értettél, beszéltél a világ összes nyelvén és akkor hirtelen nem marad semmi, csak néhány gyerekkori emlék? Nem is ez volt a legrosszabb, hanem az, hogy már azt sem tudtam, ki vagyok... létezem-e, vagy csak a chip élt bennem, ő volt-e minden, amire azt hittem, én vagyok... – Ayram megborzongott. – Talán ostoba voltam, hogy meg akartam tapasztalni a chipmentes létet és nem egy műtéttel estem túl az egészen, mint a legtöbb

ember; a kétségek már örökké velem maradnak. Egyvalamire hasznos volt azonban mindez: míg ott feküdtem a kórházban, kifogytak az új chipek, késtek a gyártásukkal és ezért ideiglenes megoldásként visszaültették nekem a régit. Beismerem, gyáva voltam és fejemben a régi chippel megszöktem a kórházból. Inkább vállaltam azt, hogy hirtelen meghalok a chip valamilyen hibája közben, mintsem hogy újra kivegyék belőlem és nekem esetleg ne jusson az újból. Az egész lakosság átesett a műtéten, és valami hiba folytán – vagy a sors rendelte így? – nem derült rá fény, hogy a régi chipemmel élek továbbra is. Ebből kifolyólag talán csak én vettem észre, mennyire megváltozott ezután a világ – sokkal békésebb, nyugodtabb lett minden. Először azt hittem, csak a chipem újbóli visszaültetése miatt érzett túláradó életöröm láttat velem mindent rózsaszín fényben, aztán sejteni kezdtem az igazságot.

A vének feszült figyelemmel hallgatták Ayramot, aki mély levegőt vett, mintha vízbe ugrani készülne – vagy mintha be kellene vallania valamit, ami régóta nyomja a szívét.

– Az új chipek nem pusztán a régiek javított változatai voltak, hanem új, rettenetes eszközök. Aki kezében tartja az irányításukat, az általuk képes átvenni az irányítást minden ember agya fölött. A szabad akarat megszűnt. Valaki lát mindent, amit az emberek gondolnak, amit éreznek, amit akarnak. Valaki zombikká változtatta az emberiséget, élő robotokká, amiket kénye-kedve szerint irányít.

Halálos csend ereszkedett a barlangra. Ayram elkeseredett pillantást vetett a vénekre, majd folytatta:

– Rájöttem, hogy valószínűleg csak az én agyamba nem került új szerkezet, vagy ha mások agyában is még a régi működik, soha nem deríthetem ki anélkül, hogy a lebukásomat kockáztatnám. Nekem kell tennem valamit. Soha nem vágytam a világmegváltó szerepére. Egyszerű, hétköznapi ember voltam, hétköznapi munkám volt, egy űrállomáson az egyik karbantartó egység vezetője voltam. Piszok érzés volt rájönni, csak egy hajszál választott el attól, hogy mosolygó, mindenre bólogató élőhalott legyek, aki semmivel sem jobb az irányításom alatt álló karbantartó robotoknál. Egy nyugodtan átaludt éjszakám sem volt, folyton attól rettegtem, valaki belelát az agyamba – azelőtt is előfordult, hogy valaki bekukucskált mások privát gondolataiba, bár hatalmas neveletlenségnek számított –, és lelepleződöm. Rájöttem, hogy egyedül nem tehetek semmit. Társakra van szükségem, lehetőleg olyanokra, akikbe soha nem építettek chipet és nem érzik magukat fogyatékosnak a chipjük nélkül. Az általam ismert világban ilyen emberek már nem léteztek. – A vénekre nézett. – Ezért jöttem.

Sokáig, nagyon sokáig hallgattak a vének, végül a falu főnöke megszólalt.

– Nem tudjuk, maradt-e még rajtunk kívül más város ezen a világon, ezért azt hiszem, egész világunk nevében beszélhetek. Ha igaz mindez, amit elmondtál – és kitalálni ugyan, ki tudna ilyesmit? – akkor tényleg csak mi segíthetünk. Igaz, ti se nagyon segítettetek nekünk a nagy háború idején – tette hozzá, és az Ayram arcán felvillanó bűntudat és idegesség még inkább meggyőzte arról, hogy a holdlakó igazat beszél. – Tudnunk kell azonban, mi a pontos terved, és aztán meg kell beszélnünk egymás közt. Ki irányítja ezeket a gondolatuktól megfosztott embereket? A vezéretek?

A holdlakó kis ideig hallgatott, pillantása végigsuhant azoknak az arcán, akik vallatóiból talán segítőivé válhatnak.

– Sokáig gondolkoztam rajta, kinek a kezében futhatnak össze a szálak – mondta aztán. – Kinek volt már az új chipek beültetése előtt is akkora hatalma, hogy megren-

dezhette mindezt. Az elnökünk semmiképpen, ő már akkor is inkább ráhagyott mindent a tanácsadóira. Három olyan ember van, aki már akkor is jelentős hatalommal bírt, és most is részt vesz a Hold-kolónia irányításában. Carson alelnök és két cimborája. Nem mondom, hogy meg kellene ölni őket, de a központi számítógépet, melynek segítségével uralják az embereket, el kell pusztítani. Hatalmas tudás veszne el örökre, de ez semmi ahhoz képest, amit nyerhetünk...

A főpap durván közbevágott. – Mint magad is mondtad, békésen élnek az emberek a világodon, olyan körülmények között, ami nekünk már csak a legendáinkban maradt meg. Elvennéd ezt tőlük?

Ayram arcára egy pillanatra kiült az undor, mikor a főpapra nézett, aztán fegyelmezte arcvonásait.

– Igen, az emberek békében élnek, jók, erkölcsösek – a te fogalmaid szerint. De ér ez bármit is, ha kényszerből azok?

A főnök felemelte kezét, csendet kért. Lassan, megfontoltan szólalt meg.

– Mi tudjuk, mit tesz a világgal a háború és a zűrzavar. Te még jobban látod ezt, ha körülnézel a világunkban, illetve ami maradt belőle – neked ugyanis van mihez hasonlítanod, nem csak homályos legendák alapján van némi fogalmad róla, mit vettek el tőlünk. Miért segítsünk neked felforgatni a világodat? Főpap társamnak igaza van.

Ayram pillantása lassan végigvándorolt mind a négyükön – a főnök és a főpap arca kérlelhetetlen volt, az orvosé kifürkészhetetlen, csak József arcán tűnt fel némi szánalom. A holdlakó a főpap felé fordult.

– Te sem vagy különb Carson alelnöknél – mondta halkan. – Te is befolyásolod az embereket, láttam, milyen ügyesen használod fegyverként a vallást és a hagyományokat, mennyire igyekszel tudatlanságban tartani a népet, csak hogy a hatalmad megmaradjon. Tőled nem is vártam mást. – Most a többiek felé fordult, nekik is mondani akart valamit, aztán inkább hallgatott.

– Nem hagyhatjuk életben – sziszegte a főpap halkan.

Ayram nem mozdult. A négy vén egy pillanatig feszülten várt, talán arra számítottak, a holdlakó valami általuk elképzelhetetlen szuperfegyver segítségével kiszabadítja magát, de semmi ilyesmi nem történt. Az orvos kétségbeesett pillantást vetett a másik háromra. Meghozni könnyű egy halálos ítéletet, de ki hajtja végre? Nemzedékek óta nem történt gyilkosság a közösségben.

– Itt hagyjuk a barlangban, megkötözve – szólalt meg végül a főnök. – Úgysem szabadulhat meg.

A főpap egyetértőn, az orvos megkönnyebbülten bólintott, csak József ellenezte.

– Ez kegyetlenség – mondta. Most először szólalt meg, amióta idejöttek.

– Nem szegülhetsz szembe a többség akaratával – felelték amazok.

József lehajtotta fejét, vonakodva bólintott. A széthúzás gyengítette volna a közösséget, a felforgatók büntetése száműzetés volt, ami egyet jelentett a biztos halállal. Az összetartás törvény volt.

Ayram előre tudhatta ezt, mert mikor József megszólalt, nem csillant remény a szemében, ahogy most sem látszott arcán csalódás. Hang nélkül nézte, ahogy a négy vén távozik, otthagyva őt a barlangban megkötözve, egyedül. Odakint hajnalodott. Kimerülten és reményvesztetten lehunyta szemét, lassan sodródott az álom felé.

IV.

Arra ébredt, hogy valaki megszabadítja kötelékeitől. A barlang száján beáradó nappali fényben azonnal felismerte Ádámot.

– Hát te?

– Hallottam a történetedet – mondta Ádám, miközben elvágta a maradék köteleket is –, mikor eltűntél, azonnal tudtam, hogy ide hoznak. Elbújtam odakinn a sziklák közt és hallgatóztam. Én segítek neked.

Ayram megdörzsölte elgémberedett csuklóját.

– Tudod, mire vállalkozol?

– Hallottam a történetedet. Hiszek neked. Nekem ennyi elég.

❍ Lassan távolodott az űrhajó a Földtől. Ádám örült, amiért a pilótaülésből Ayram nem lát hátra és nem veszi észre, mennyire pánikba esett. Kavargott a gyomra a súlytalanságtól, a testét az ülésbe rögzítő szíjak a bőrébe vágtak, hátán hideg verejték futott végig, a vele szemben ülő robot minden mozdulata ijesztően idegennek tűnt. Nem ilyennek képzelte az istenek utazását az égen.

„A Hold!" – gondolta álmélkodva. Utoljára gyermekkorában hallgatta a legendákat, felnőtté érése óta más, praktikusabb dolgok kötötték le. Ayram történetét hallgatni kicsit olyan volt, mint visszakerülni a gyermekkorba, erre az utazásra azonban semmi nem készítette fel. Magában arra gondolt, Ayram valószínűleg gyermeknek tekint minden földlakót. Felnevetett, kicsit oldódott benne a feszültség.

– A Holdon azt fogjuk mondani, az űrállomásról térek vissza – szólt hátra Ayram. – Hadd higgyék, hogy egy munkatársam vagy. Próbáld meg elkerülni, hogy meg kelljen szólalnod. Legjobb lesz, ha úgy teszel, mint aki borzalmasan fáradt.

Közeledtek az űrkikötőhöz. Ádám lehunyta a szemét, úgy érezte, képtelen még több újdonságot befogadni. Úgyis lesz még ideje körülnézni.

❍ A mozgójárdára fellépve Ádám elveszítette az egyensúlyát, ha Ayram nem kapja el, talán el is esett volna. Az őt körülvevő világ elképesztő volt, de érezte, hogy nem szabad feltűnően megbámulnia mindent, ezért inkább felpillantott az égre – a fenn szálló járművek szokatlanok voltak, de az ég ragyogó kék volt, akár otthon. Ez némileg megnyugtatta.

Ayram elmosolyodott, mikor észrevette.

– Jól sikerült hologram, ugye? Mintha nem is egy üvegkupola alatt lennénk egy légkör nélküli bolygón. Ennél jobban csak a szivárványosat szeretem, azt még a nagymamám tervezte.

Ádám egy kukkot sem értett mindebből.

Ayram lakásához érve leléptek a mozgójárdáról, ezúttal Ádámnak is jobban sikerült. Az ajtó hangtalanul kinyílt előttük – régen a lakásbiztonsági berendezések a chip alapján azonosították azokat, akit beengedhettek, mostanra nem volt ezekre szükség, hisz a bűnözés megszűnt, de Ayram nem szereltette le a szerkezetet. A lámpák felkapcsolódtak, halk zene szólalt meg, az egyik fal mellett csobogni kezdett egy kis szobai szökőkút.

– Üdvözöljük, Ayram polgártárs – szólalt meg egy hang.

Ayram összerezzent és a hang felé fordult. Két ismeretlen ült a szoba túlsó végében, úgy belesüppedve két kényelmes fotelbe, hogy alig lehetett észrevenni őket. Most mindketten felálltak, közelebb léptek Ádámhoz és alaposan szemügyre vették. A földla-

kó eddig is kényelmetlenül érezte magát, most azonban eluralkodott rajta a félelem is.

– Maguk kik? – kérdezte Ayram hűvösen. – Ki engedte be magukat a lakásomba?

– Ez tehát egy földi ember – mondta az egyik idegen, figyelmen kívül hagyva Ayram kérdését. – Azt hittem, ott minden élet elpusztult. Carsonnak igaza volt.

– Kik maguk? – kérdezte Ayram, és most már nem tudta palástolni félelmét.

– Valakik, akik mostanáig azt hitték, csak egy hazaáruló tettet akadályoznak meg. Ayram polgártárs, köszönettel tartozunk önnek – mondta az egyik idegen gúnyosan –, amiért pontosan azt tette, amire Carson elnök számított. Meg kell, hogy mondjam, az én elvárásaimat felülmúlta. Bebizonyította nekünk, hogy a Föld még lakható, elhozott nekünk egy igazi földlakót. Nem lesz több gondunk a túlnépesedés miatt. Cserébe kap tőlünk egy szép, teljesen új chipet. A Hold-kolónia lakossága hálás lesz önnek.

Ayram elmosolyodott, halálos nyugalommal.

– Azt hiszed? – kérdezte halkan, miközben egy közeli szekrényhez sétált. – Gondolod, hogy nem számítottam arra, hogy valaki mégis felfedezte a titkomat?

– Blöfföl – állapította meg az egyik hívatlan látogató. – Semmilyen fegyvert nem tart itthon. Átkutattuk a lakást.

Társa Ayramhoz lépett, és gúnyosan elmosolyodott, mikor megpillantotta nála a kezdetleges adó-vevőt.

– Ezzel kinek akar üzenni? A földlakóknak? Sajnálom, erre most nincs idő. Velünk kell jönnie, Carson elnök már várja.

❍ Odakinn „besötétedett” – a hologram eltűnt, felragyogtak a kupolán túl a csillagok és a távolban ott kéklett a Föld.

Ayram az űrkikötő felé nézett, tudta, hogy a robot már elindult az űrhajóval, talán már fel is gyorsított és visszafelé tart. Ez volt a másik, a végső megoldás.

A becsapódás hatalmas erejű volt, az üvegkupola úgy repedt végig, mint egy leejtett karácsonyfadísz. A holdlakók értetlenül néztek fel, de irányítás alatt álló agyukban nem született meg a rémület.

Ayram Ádámra nézett.

– A te néped nincs veszélyben – mondta halkan. – Már nincs...

❍ Messze, a Földön, egy fallal körülvett városkában sokáig meséltek még egy titokzatos idegenről, aki csodálatos történeteket tudott. Ahogy alakja egyre inkább beolvadt a legendák közé, az izgalom, amelyet keltett, elcsitult, mint hullámok a tó vizén. Pár nemzedékkel később sok mese született emberekről, akik a Holdon élnek, a többség azonban annak fogadta el őket, amik voltak – gyermekmesének. Hiszen a Holdon nincs élet, mondták, és ebben nem is tévedtek.

E. A. Cernan parancsnok, R. E. Evans *(képünkön)* és H. Schmitt 1972. december 7-én indult az Apollo-17 fedélzetén 12 nap 13 óra 52 perces űrrepülésre. Ez volt a kísérletsorozat tudományos szempontból legeredményesebb és leghosszabb űrrepülése. A Holdkomp ez alkalommal a Taurus-Littrow-térségben, hegyekkel körülvett mély völgyben szállt le a Mare Serenitatis délkeleti pereme közelében. Az űrhajósok (Cernan és Schmitt) összesen mintegy 75 órát tartózkodtak a Hold felszínén. 23 óra 17 percet töltöttek a holdkompon kívül és 35,8 km utat tettek meg a holdautóval. Mindeközben 113 kg kőzet mintát gyűjtöttek. A gyűjtött anyagmintákat 13 nemzet 190 tudósa (ebből 135 amerikai) tanulmányozta. Az Appollo-17 űrrepülésével a Hold kutatásának egy fejezete lezárult. A műszaki eredményeket a későbbiekben a Skylab és a Szojuz-Apollo űrrepülések hasznosították.

Szabó Sándor

HOLDKÁR

– Hol látta utoljára az eltűnt személyt?

– Kimenőre indult, tegnap délután.

A rendőr homlokára gondterhelt ráncok gyűltek, valamit súgott valakinek, akit nem láttam a telefon képernyőjén. Ami azt illeti, én is ideges voltam, még soha nem tűnt el senki a felügyeletemre bízott tanulók közül. A Kope meglehetősen kicsi diákszállás volt, szerettem úgy gondolni rá, mint egy nagy családra. Tomate pedig nem tartozott azok közé, akik szerettek kimaradozni, meg egyéb módon feszíteni a húrt. Tegnap kiment a városba, s azóta semmi hír felőle.

– Küldje át az eltűnt személy adatait – kérte a rendőr. Az adatállományt már jó előre várólistára helyeztem, így pár másodperc múlva már a rendőrség szervere futtathatta végig a teszteket. Nem tartott sokáig.

– Kizsilipelt – állapította meg a rendőr. Már jött is vissza az adatcsomag, benne Tomate mozgása azóta, hogy kijelentkezett a diákszállásról. A város rajza megpördült, hogy a lüktető sárga pontokból álló útvonal kirajzolódhasson. A fiú kisebb kitérővel ugyan, de gyakorlatilag egyenesen az egyik közzsiliphez ment s ott eltűnt. Onnantól fogva semmi, maximum a holdvédelem műholdjai mérhették be, a városok belső érzékelőrendszere számára elveszett.

– Körbekérdeztem, nincs adat arról, hogy visszajött volna – folytatta a rendőr. – De egyelőre nem kell a legrosszabbra gondolni, több kisebb bázis és telep van kint, amik nem tartoznak a mi adathálónkba. Szórakozóhelyek is... Egy órán belül végigkérdezzük őket.

– Köszönöm, majd akkor felvesszük a kapcsolatot...

Egy óra! Gondterhelten dőltem hátra. Mi a fene történhetett? S főleg ez a gyerek... Tucatnyi másikat tudtam volna mondani, ha korábban valaki megkérdezi, kivel lesz gond, Tomate neve fel sem merült volna bennem.

Az igazgató jelentkezett, érdeklődött, hogy mi a helyzet. Mikor beszámoltam neki, egy pillanatra az adataiba mélyedt.

– Ha a rendőrség kérdezi, hogy kérjük-e a körözés elrendelését, akkor nemet mondunk – mondta végül.

– De ez... – kezdtem ellenkezni. – Tomate nem szokott kimaradni csak úgy, annak nagyon komoly indoka kell, hogy legyen, ezért...

– Ezt sohasem lehet tudni. – Láttam rajta, hogy feszült. – Hirtelen úgy gondolta, hogy ő már elég nagyfiú... De negyvennyolc órán belül nem vagyunk kötelesek körözést kérni, s ha egy mód van rá, akkor nem akarok rendőrségi ügyet az intézményben. Csak ez kellene a konkurenciának... Mióta visszavitték a Kopernikusz holdmérnöki karát, valósággal vadászni kell a leendő kollégistákat.

– Nem ülhetünk ölbe tett kézzel, várva, hogy felbukkan... Nincs is bent a városban, kiment valahova!

– Én is rendszeresen kimegyek – legyintett az igazgató. – Te is. A fiúk meg főleg. Az összes jó hely kint van valahol, ebben nincs semmi rendkívüli. Viszont valóban nem ülünk ölbe tett kézzel: azt hiszem, jó emberre bízom a dolgot, ha megkérlek, szedd össze ezt a gyereket!

– Ügyeletes vagyok – vetettem közbe.

– Tisztában vagyok vele – mosolygott az igazgató. – Charles már úton van, átveszi tőled. Vidd el a szolgálati kocsit. Kérdezd meg a srácokat, mit tudnak, veled jóban vannak, biztos segítenek. Na, jó munkát!

● Charles valóban hamar befutott, így elkezdhettem fejvadászi megbízásomat. Igazából fogalmam sem volt, hogyan, áttöltöttem pár hasznosnak vélt kódot az órámba, majd sorba vettem a létszámadatokat. Charles közben az étel-automatával szórakozott, szokás szerint szidta a szendvicset, pedig annak nem volt az égvilágon semmi baja.

– Biztos valami nő van a dologban – állapította meg, miután megbékélt a sonka állagával, s leült a központi terminál elé.

– Remélem – dünnyögtem. Nem sokan tartózkodtak bent, délelőtt lévén szinte mindenki elment az iskolájába. Összesen öt különböző intézménybe jártak a koleszosaink, meglehetősen eltérő órarendekkel, de a délelőtti időszakra mindenhol jutott valamilyen foglalkozás. Az armstrongosok meg valami kirándulásra mentek, talán a holdkomp-parkba. Két fiú kódjai éltek csak az épületben, az egyikük beteg volt, a másik pedig éppen összepakolt, mert kikérték, megy vissza a Földre. Meghalt a nagyanyja.

Lekapcsoltam a képernyőt, majd vállamra dobtam a táskámat s elköszöntem Charlestól. Meg sem álltam Tomate szobájáig. Az órámba áttöltött kóddal kinyitottam az ajtót, majd gondosan bezártam magam mögött. Elméletileg jogom volt bármikor bemenni bárkihez, de azért ezt nem szerettem. Belépve el kellett ismernem, hogy Tomate rendszerető gyerek, szépen rendben tartotta a cuccait, ahhoz képest, hogy fiú. Reméltem, hogy találok valami nyomot a szobában. Ha Charles jó felé kapisgált, s valóban, valami nő van a dologban – a fene tudja, mennyire aktív ez a Tomate gyerek ilyen téren – akkor csak van valami apróság, csomagolópapír vagy kép vagy...

Hát ez meg mi a...?

Első ránézésre valami idétlen, futurisztikus fegyvernek tűnt, ahogy kopottan, régi csillogását csak sejtetve terpeszkedett a szekrény tetején, alaposan lelógva mindkét oldalra. Valamilyen fémből készült, hosszúkás, üreges, két végén behajló íves test volt. Odébb húztam egy széket, hogy felállhassak rá. Megkocogtattam. Határozottan fémnek tűnt, talán alumínium. Próbálgattam a súlyát is, nem volt nehéz. De hogy mi célt szolgálhatott, nem tudtam rájönni. Semmiféle elektronikának, műszernek nem akadtam a nyomára, egy egyszerű üreges, hosszú, teljességgel haszontalannak tűnő alumíniumtest egyensúlyozott Tomate szekrényének a tetején. Méghozzá láthatóan régi volt. Ki tudja, milyen régi...

Kimentem a szobából s megkerestem azt a fiút, aki délután utazott haza a nagymamája temetésére. Úgy rémlett, hogy jóban volt Tomate-vel.

– Jó napot, tanár úr! – köszönt rám.

Kérdeztem tőle, hogy tud-e valamit Tomate-ról, mondta, hogy nem, valamelyik nap együtt lógtak, de azóta nem találkozott vele. Kicsit zavartnak tűnt, mintha le lett volna lassulva, nem így szokott viselkedni.

– Találtam valamit, megnéznéd?

Lerakta a táskáját, s szó nélkül követett. Átmentünk Tomate szobájába, s ott a fémtárgyra böktem.

– Nem tudod véletlenül, hogy ez micsoda?

Hümmögött.

– Na, mi van? – Erőltetetten mosolyogtam. – A jelekből arra következtetek, hogy tudod.

– Hát... akár tudhatom is, csak...

– Valami gázos? Nem akarod bemártani a fiút?

– Akár úgy is mondhatjuk...

Türelmetlenül legyintettem.

– Jaj, lépjünk túl ezen. Most nem érdekelnek a húzásaitok, Tomate eltűnt és meg akarom keresni, mielőtt a rendőrség is rákattan az ügyre. Neki is az a legjobb, ha minél előbb megtalálom. Szóval: mi ez?

– Hát egy... lökhárító.

– Lökhárító? – Megkocogtattam. – Na ne, láttam már lökhárítót, a legkisebb is van hatszor ekkora és nem ilyen fémből van, ez aztán semmit sem érne.

Türelmesen megvárta, amíg végigmondom, csak azután javított ki.

– Nem űrhajókra meg holdjárókra való. Régi földi autókra. Ezt úgy huszadik, huszonegyedik századinak nézem. Egész jó állapotban van, jó fogás.

– Tök régi autóra való? – Valahogy nem állt össze a kép. – Honnan szerzett volna ilyet?

– Úgy, hogy mázlista. Mostanában fellőttek pár ócskavasszállítmányt, abban találhatta. De... – Ő is fellépett a székre, szakértő kézzel végigsimította. – Ez tényleg nagy mák. Alig van rajta karcolás. Ezt itt kicsit le kell kaparni, kifényezni... Nem semmi.

– Milyen ócskavas? – értetlenkedtem. – Nem érek rá erre, nem lehetne kicsit egyértelműbben?

A fiú végigmért, leszállt a székről, elővett egy papírkapszulát a zsebéből, gondosan letisztogatta az ujjait, majd bólintott.

– Akár fel is dobhatom őket...

– Akár.

– Magában úgyis bíznak a többiek.

– Ez igazán megtisztelő.

– Tomate meg még páran ki szoktak járni a szeméttelepre.

– Melyik szeméttelepre?

– A nagyra. Amelyik a Cyrillus kráterben van.

– Oda szórják a földiek a szemetüket, nem?

– De. Mondta is Tomate, hogy kaptak egy fülest, hogy valami régebbi szeméttelepet számoltak fel lent, s az egyik szállítmánnyal jön egy csomó ócskavas.

– Fülest? Ennyire benne vannak a dologban?

– Ha már egyszer csinálnak valamit, akkor azt alaposan. – Halvány mosoly jelent meg a fiú arcán.

– De ha jól sejtem, nem ez volt az első kiruccanásuk...

– Már jó ideje csinálják, nem csak ebből a kóterból. Állítólag nagy üzlet. Ezt – bökött a lökhárító felé – nagyon jó pénzért adja majd tovább, ha nem balek.

– Én úgy tudom, a földi szeméttelepek le vannak zárva, oda holdi nem is mehet.

– Legalábbis nem szabad neki. – Vállat vont. – De én is több tucat emberről tudok, aki rendszeresen kijár, pedig nem is vagyok benne a dologban.

– Nem szabad, mert veszélyes. Folyamatosan érkeznek a rakományok, mi van, ha a fejükre esik?

Kerülte a tekintetemet, végül felállt.

– Muszáj pakolnom, nemsokára indulnom kell a reptérre. Viszontlátásra, tanár úr!

● – Charles, nincs neked valami ismerősöd a földi szeméttelepnél?

A kollégám éppen a sokat szidott kávénkat szürcsölte.

– Hogy mi? – nézett vissza értetlenül.

– Tudod, ami a Cyrillus kráterben van, ahova dobálják le a konténereket. Neked annyi ismerősöd van...

Mint az közmondásos a kollégium lakói közt...

– Hát... azt hiszem, a feleségem egyik barátnőjének az élettársa ott dolgozik. Miért?

– Hát, ö... – Haboztam, nem éreztem jó ötletnek beavatni Charlest a legújabb eredményeimbe, valószínűleg egy órán belül a fél Holdat fellármázta volna a szörnyűbbnél-szörnyűbb rémképeivel. Ami azt illeti, nekem is kavargott pár a fejemben. Tomate kiment a városból, a rendőrség se jelezte eddig, hogy valahol rögzítették volna a kódját (ami még nem jelent semmit, a városon kívüli szórakozóhelyek nem arról híresek, hogy percrekészen együttműködnek a hatóságokkal), ráadásul a szeméttelepre járkált ki, ahová naponta lezuhan négy-öt jól megtermett konténer. Nem normálisak ezek, hogy odamennek! Na, azért ne fessük rögtön az ördögöt a falra, bármi más is lehet, sokkal valószínűbb, hogy valahol összeakadt egy kikapós kislánnyal, s úgy van vele, hogy az alkalmat érdemes alaposan kihasználni...

– Nagyon undorító hely lehet – merengett Charles. – Még jó, hogy nincs olyan közel, nagyon rühellném.

– Ö... igen, igen! – kaptam a gondolat után. – Találtam valami petíciót, ami a bezárását követeli, gondoltam, kicsit utánanézek, persze nem most, most azt a fiút kell előkerítenem, csak ha már úgyis kimozdulok, akkor benéznék oda is. Jó lenne beszélni valakivel onnan. Tudod, hogy van ez, szeretem saját szememmel látni a dolgokat, mielőtt döntök...

– Mindjárt utánanézek... – Charles nagyot szusszantva letette a kávét s előugrasztotta a menüt az órájából. – Beletelhet pár percbe, majd átküldöm a tiedre, jó? Látom, már nagyon mennél... Van valami Tomate-ről?

– Van... azt hiszem. De egyelőre nem mondok semmit, nem akarom elkiabálni.

– Ezek a mai gyerekek nagyon szabadjára vannak engedve – dohogott Charles. – Más kollégiumból már rég kitették volna. Mindig is mondom nekik, hogy...

– Na, mennem kell. Szia!

● Betartotta a szavát, még a külső zsilipet sem értem el, az órám máris jelezte, hogy átküldték a szeméttelepi alkalmazott adatait. Mondjuk, kikereshettem volna a nyilvános telefonkönyvből is, de ilyen bizalmas ügyekben jobb szerettem, ha van valamiféle személyes ismeretség is a dologban – még ha csak ilyen közvetett is, mint most.

Kizsilipeltem, majd átadtam az irányítást a számítógépnek. A szolgálati kocsi ráfordult a megfelelő sávra s gyorsulni kezdett. A Nap alacsonyan járt már, az árnyékok valószínűtlenül hosszúra nyúltak. Hátradőltem, s igyekeztem megnyugtatni magam. Azt is át kellett gondolnom, hogy mit mondok majd a szemetesnek. Elvégre, ha illegálisan mennek be a telep területére, akkor nem is nagyon tudhat róluk... vagy ki

tudja. Ha tényleg akkora üzlet előkaparni földiek által megunt és a Holdra átlőtt dolgokat, akkor az sem kizárt, hogy a személyzet is benne van a dologban. Esetleg pont ők a legnagyobb guberálók... Amit én ugyan nem bánok, csinálják, ha jól esik nekik, csak nekem is segítsenek be egy kicsit.

Leelőztem egy lassú buszt, páran integettek belőle, visszaintettem nekik. Tomate is egy ilyennel járhatott a telepre, esetleg valamelyik barátja kocsijával. Ha saját maga bérelt volna, akkor a rendőrség egyből kiszúrja, amikor érdeklődöm. Egyébként időközben a rendőrökkel is beszéltem, s az igazgató utasításának megfelelően nem kértem a körözés elrendelését – a rendőrt pedig különösebben nem érdekelte a dolog. Ahol annyi diák tanul, mint a mi városunkban, mindennapos eset, hogy egy-két kimenő hosszabbra sikerül a kelleténél, különösebben senki sem szokott problémázni ezen.

Az autópálya fémcsíkja fordult, s ahogy kerülni kezdtük az eddig mellettünk futó hegyláncot, előbukkant a Föld sarlója is. Szép volt, szép ragyogó, legalábbis ilyen messziről. Azonban szinte biztosra vettem, hogy visszafelé már másképp nézek majd rá, miután közelebbről megnéztem azt a csaknem száz kilométeres szemétkupacot, amit az ottaniak dobáltak át nekünk. Mert itt úgy sincs természet, meg talajvíz, meg szép táj, csak jó nagy kráterek, amiket az Isten is arra teremtett, hogy hulladéktárolónak használják őket...

● – Úgyse foglalkoznak a petíciójukkal, itt nincs természet, talajvíz meg egyebek, amiket szennyeznénk. Mindezt már ezerszer végigcsócsálták, s mindig a magukfajta holdvédők járták meg. – Kedves embernek tűnt Charles ismerőse. – Úgyhogy, ha rám hallgat, nem foglalkozik ilyennel.

Tekintve, hogy ezt a bemutatkozásomra kaptam válaszul, erősen felébredt bennem a gyanú, hogy Charles nem csak nekem adott információkat, hanem a másik oldalnak is. Hát így jártam.

– Az a helyzet, hogy igazából semmi közöm semmiféle petícióhoz – próbáltam menteni a menthetőt. – Csak... hát azért mondtam ezt, mert elég... bizalmas jellegű ügyben jöttem, s nem szerettem volna, ha idő előtt kitudódik. Kollégiumi nevelőtanár vagyok, s nem jelentkezik az egyik gyerekünk. Úgy tudom, hogy gyakran járt erre a telepre... hm... mindenféle cuccot keresgélni...

A szemetesnek megváltozott az arckifejezése, grimaszolt egyet, majd a folyosó vége felé bökött.

– Jöjjön!

Csinos kis épület volt, megerősített acélkupola alatt rejtőzött, s inkább tűnt valamiféle irodakomplexumnak vagy látogatóközpontnak, mint szeméttelepnek. De hát a Hold az nem a Föld, mint az köztudott...

– Szóval guberál a kölyök – dünnyögte a szemetes. – Mi a neve?

– Ö... – Vajon sértem a személyiségi jogait, ha megmondom? Érdekli a fenét most – Tomate.

– Tomate... Nem, őt még nem ismerem.

Csodálkozva ránéztem, mire valósággal mentegetődzni kezdett:

– Elég sok csoport van, s mindet észben tartani...

– Ezt meg hogy érti? – kérdeztem.

– Hát... ahogy mondom. Nagyon sokan járnak ki guberálni, nem ismerhetem mindet személyesen.

– De én úgy tudom, hogy tilos... guberálni.

– Hát... eredetileg az is volt. Merthogy érkeznek be a szállítmányok, s annyira nem tudjuk kiszámolni, hogy melyik hova esik... De egy majdnem száz kilométer átmérőjű területet ellenőrizni... hát azt nem lehet megoldani ennyi emberrel. Van fönt műholdunk is, ami figyeli a becsapódásokat, meg érzékelőrendszerünk, de azokat is ki lehet játszani. Ezért kötöttünk egy nem hivatalos megállapodást a guberálókkal, ők betartanak pár egyszerű biztonsági rendszabályt, elsősorban a saját érdekükben, s mi cserébe a vezetőiken keresztül rálátunk a dolgokra, kézben tudjuk tartani... Aztán egy idő után elkezdték megszervezni a hiearchiájukat is, vagyis civilizált formát öltött az egész. Holdhoz méltót.

– Akkor nem is illegális?

– Végső soron az. De... hát érti. Nem propagáljuk a dolgot, meg hát így működik. Nagyobb balesetünk se volt még. Ellenben például a Theophilus kráteri telepen már több halálos kimenetelű guberálás is történt. De... nézze csak ezeket, ezeket mind a guberálóktól kaptuk, egy-két kivétellel!

A folyosó oldalába kivilágított vitrineket süllyesztettek, amikben különböző tárgyak pompáztak. Több hozzám hasonló látogató nézelődött előttük.

– Ez mi? – kérdeztem. Nagyméretű, nagyjából öt méteres formátlan fémkaszni pompázott a rejtett lámpák fényében, leginkább egy összegyűrt és lelapított papírgalacsinra emlékeztetett.

– Egy Mercedes E osztályú kocsi, valamikor a huszonegyedik század elején préselték össze egy autótemetőben – magyarázta büszkén a szemetes. – A guberálók szóltak, hogy hol találták, de nem bírták kiszabadítani, mi küldtünk ki gépeket, amikkel kiemeltük s behoztuk. Nem semmi, mi?

Annyira nem lelkesedtem érte.

– Az ott meg egy antik szoborutánzat, valószínűleg...

Megragadtam a karját.

– Bocsánat, de nem lehetne azzal foglalkozni, amiért idejöttem? – kérdeztem udvariasan, de határozottan.

Sóhajtott egyet.

– De... Itt az irodám, a folyosó végén... ha követne...

– Tehát igazából nincs más nyom, csak az a lökhárító.

Bólintottam.

– Ha tényleg olyan, mint mondja, akkor valóban szép fogás... Na mindegy. De azt sem most szerezte, hanem régebben, tehát csak annyit tudunk, hogy szokott ide járni, s nem jött meg kimenőről. Ez... – széttárta a kezét – még nem ok arra, hogy rajtunk keresse.

– Nem keresem magukon – igyekeztem tisztázni a dolgot. – Mindössze segítséget kérek, hogy megbizonyosodjam róla, hogy tényleg nincs itt. Sokkal valószínűbb az, hogy felszedett valami kiscsajt, vagy úgy betoxolt, hogy még nem tért magához, de... de szeretném kizárni azt a lehetőséget, hogy itt történt vele valami. Valami baj.

A szemetes hallgatott egy darabig, majd felém nyújtott egy kódolót.

– Adja a kezét!

Nem kérdeztem semmit, hagytam, hogy a csuklómhoz nyomja, s áttöltsön valamit a személyi chipbe.

– Szálljon fel a turistajáratra – mondta végül. – Most adtam egy tiszteletjegyet. Én is fent leszek, de nem ismerjük egymást. Amikor azt látja, hogy a tenyeremet egy pillanatra a sisakom tetejére teszem, mintha csak a fejemet vakargatnám, menjen hátra a WC-hez. Én majd követem s kiszállunk. Utánanézünk annak a gyereknek.

– Milyen turistajáratra? – kérdeztem.

Az órára bökött.

– Ami öt perc múlva indul.

● Minden jel arra mutatott, hogy a Föld nem csak a szemetét, hanem a hülyeségeit is átlövi a Holdra a naponta érkező konténerekkel. Bár lehet, hogy ez túlzás: nem mernék rá megesküdni, hogy odalent is vannak emberek, akik még fizetnek is azért, hogy körbebuszozzanak egy hatalmas szeméttelepen.

– Indulásunkat egy konténer érkezéséhez időzítettük – búgta egy kellemes női hang, minden bizonnyal egy gép. Megtévesztésig hasonlítanak az élőkre... – Hamarosan láthatjuk a becsapódást, s mire odaérünk, a törmelék is leülepedik. A szállítmány Európa északi részéről érkezett, főleg informatikai hulladék található benne. Lehetőségük lesz szuvenír gyűjtésére a busz oldalán elhelyezett manipulátorkarok segítségével, a karok bérleti díja percenként...

Rettentő kényelmetlenül éreztem magam, ahogy végignéztem útitársaim szkafanderes fejein. Szuvenírek! Soha nem gondoltam volna, hogy ilyen emberekkel kerülök egy kalapba – de legalább a jegyért nem kellett fizetnem.

Az utolsók közt szállt fel a szemetes, a Cyrillus Szeméttelep egyenruháját viselve. Egy pillanatra összenéztünk. Először nem tudtam, hogy miért ez a nagy titkolódzás, ha úgyis nyitva az út azoknak, akik guberálni szeretnének, akár manipulátorkarok segítsége nélkül is... Azután rájöttem, hogy épp ezért, ha a láthatólag népes, ámde annál balekabb társaság rájönne, hogy míg velük kifizettetik a látogatást és a guberálást, addig mások mindezt ingyen és nagyban csinálják, oda lenne az üzlet.

„Üzlet!" – csóváltam a fejemet.

– Kérem, kövessék a jelet a szemükkel, a konténer ballisztikus pályára állt! – jutott el újra a tudatomig a gépnő hangja. Mindenki felkapta a fejét, a turistabusz üvegtetején fényes kör jelent meg, mutatva, hol jár az újabb adag. Hamarosan segítség nélkül is látni lehetett, a magasban még nem takarta el a Hold árnyéka, többször megcsillant a napfényben, majd hirtelen eltűnt. A kör továbbra is mutatta, végigfutott a tetőn, majd lecsúszott elől, a vezető mellett. A következő pillanatban megremegett a talaj a lábunk alatt.

– Kérem kapaszkodjanak, indulunk!

A busz lágyan felemelkedett, majd elsuhant a szeméttelep épülete mellett, keresztezett egy magas, holdkőzetből összedózerolt gátat, ami mögött először ritkán, majd egyre sűrűbben, vastagabban terült el a szemét. A Föld sarlója adott csak némi fényt a busz reflektorain kívül, sejtetve a telep méreteit, de épp eleget hagyva belőle a homályban ahhoz, hogy valami furcsa módon még szép is legyen. Különféle magyarázó hologramok villantak fel az utasok között, kevés figyelmet vonva magukra.

– Hozzávetőlegesen még húsz évig üzemelhet a Cyrillus kráterbe telepített szemétledobó – világosított fel az egyik. – De a rekultiválási tervek természetesen már készen állnak. A megfelelő előkészítések után természetesnek ható felszínt alakítunk ki rajta, az eredeti Cyrillus mintájára...

Ahogy a Hold közeli horizontja elnyelte az épületet, ahonnan indultunk, látóha-

tártól-látóhatárig csak a sejtelmes földi fénybe burkolódzó szemét vett körül minket. Megcsóváltam a fejem. Mi vesz rá bárkit is, hogy...

– Hamarosan megérkezünk a becsapódás helyére – jelentette be a gépnő. – Kérem a korábban kifizetett összegek szerint foglalják el a helyüket a manipulátorkarok vezérlőinél...

A szemetes a megbeszélt módon megérintette a sisakját. Vártam egy kicsit, majd bocsánatkéréseket mormogva átvágtam a szuvenírre vágyakozó turisták közt, hátra, a WC felé. Az ember inkább tartogatta a dolgot addig, amíg meg nem szabadul az űrruhától, de hát van, amikor nem lehet nemet mondani... Erre az esetre is megvan a megfelelő eljárás, s a Cyrillus turistajárata természetesen ezzel a szolgáltatással is a közönség rendelkezésére állt.

Valóban jó hely volt: a fülkét kis forduló takarta el, senki sem láthatott az utasok közül. Hamarosan megjelent a szemetes is, egy szót sem szólt, csak intett, hogy kövessem. Átbújtunk egy szűk ajtón, majd egy még szűkebb zsilipen, végül pár létrafok közreműködésével kikerültünk a Hold felszínére – pontosabban a szemétre. A busz ebből a szögből egy aránytalan százlábúnak tűnt, vastag testéből nyomorék lábakként kalimpáltak a vékonyka karok, különféle értéktelen, deformálódott s nehezen megfogható törmelékek után kutatva.

Inkább nem mondtam semmit.

– Nézzen a lába elé! – figyelmeztetett. – Néha élesre törnek ezek a vackok...

Igyekeztem odafigyelni, ahogy átbotorkáltunk a felismerhetetlenné görbült informatikai szemét mezején. A turistabusz hamar elmaradt mögöttünk, talán észre sem vették, hogy leléptünk.

– Így szoktam kijönni – magyarázta a szemetes, amikor utolértem végre. Valami apró mütyürrel babrált, ami leginkább egy rádióra emlékeztetett. – Nem akarunk feltűnést kelteni... Na, itt is vannak...

Kék fényű lámpák villantak fel, s a körülöttünk tornyosuló halmok mögül mintegy féltucatnyi űrruhás alak lépett elő. A szemetest üdvözölték, engem kíváncsian, de inkább gyanakodva mértek végig.

– Egy tanár a városból – intett felém a vezetőm. – Egy gyereke eltűnt, állítólag ide szokott járni, guberálni.

A kék fényt árasztó alakok összenéztek.

– Mi a neve? – kérdezték végül.

– Tomate – mondtam, s igyekeztem nem észrevenni, hogy apró csomagok cserélnek közben gazdát, chipkódok villannak fel a szkafanderek csuklórészeinél.

– Ja, Tomate – bólintott a hozzám legközelebb álló alak. A sötét üveg eltakarta az arcát, de a hangja alapján tizenhat évnél nem tippeltem volna neki többet. – Volt itt... mikor is... tegnap? De ő a lunásokkal van, nem velünk.

– A lunások most nincsenek kint – vetette közbe egy másik.

– Ja, azok lelépnek a dobások előtt.

– Tegnap tehát láttátok a fiút? – kérdeztem.

– Láttuk – vonogatták a vállukat. Elképzeltem őket szkafander nélkül. Bizonyára már láttam is őket, nincs annyi fiatal a városban, hogy elkerülhettük volna egymást. Laza ruhák, hosszú haj, pár derengő fülbevaló és rágólapok, mindez valamelyik bevásárlóközpont aulájában tálalva. A stílus mindenesetre...

Jó srácok ezek.

– Kicsit bővebben, ha kérhetném... Nem jött vissza a kóterba, pedig soha nem szokott ilyet csinálni. Gáz lesz belőle, ha...

– Fiúk, szálljatok be a buliba! – szólt oda nekik a szemetes.

● Hamarosan a csapat mögött bandukoltam, fél szemmel a szkafanderem oxigén- és energiaszintjét nézegetve. Eleinte a frász kerülgetett a felszíni sétáktól, pedig volt olyan, hogy egy osztálynyi gyereket kellett terelgetnem, csoda, hogy nem őszültem bele az efféle „kirándulásokba”... Azután megszoktam, de a szeméttelepen valahogy megint előjött a régi félelem.

Közben intenzív rádiózás folyt, egy kukkot sem értettem belőle. Különféle csoportok nevei, szlengre, argóra emlékeztető kifejezések, amikről csak sejtettem, hogy igék lehetnek, esetleg jelzővel, helynevek... Több csapatot is megkerestek, Tomate neve is gyakran elhangzott, néha az itteni művésznevén is: Chevy. Valami régi kocsimárka. Talán a lökhárító is... Úgy tűnt, hogy van némi (hír)neve a guberálók közt, s a csapatokra osztottságuk ellenére is odafigyelnek egymásra. Működtettek valamiféle regisztrációs központot is, amiből mindig tudták, hogy ki jött meg és ki ment el. Jó tízpercenként találkoztunk más csoportokkal, információt cseréltünk, nem csak Tomate-ról, hanem a legutóbbi felfedezésekről is. Az egyik csapat vezetője büszkén mutatott egy apró tárgyat, közelebbről megvizsgálva rájöttem, hogy egy fegyver, valamiféle régi pisztoly. Láthatóan nagyon büszke volt rá.

Végül eljutottunk oda, ahol utoljára látták Tomate-t. Ekkor már csak ketten maradtunk a szemetessel, alaposan megcsappant oxigénkészlettel a hátunkon.

– Erre rámegy a napom – morogta a fickó.

– Sajnálom, csak a munkámat végzem – mondtam neki, de kimondva ostoba válasznak tűnt.

– Ja. – Halványan elmosolyodott. – Hívok egy döglegyet.

● Nem akartam még ostobábbnak tűnni, ezért nem kérdeztem rá a döglégyre, igazából ötletem sem akadt, fáradt voltam, némileg ideges, s azon gondolkoztam, mikor kezdjek el hisztériázni az alacsony oxigénszint miatt. Végül valami fölénk lebegett: a turistabusz kicsinyített mása, áttetsző sárkánnyal s négy ülőhellyel. Automatika hozta idáig egy rejtett garázsból, s ami a legfontosabb, a gyomrában lapult pár tartály tele oxigénnel.

– Azért hívjuk döglégynek, mert ilyennel repkedünk a szemét felett – mosolygott rám a szemetes. – A Földön is tele vannak léggyel a szeméttelepek, nekünk csak ilyen jut...

– Ez jobban tetszik – jegyeztem meg.

– Egyetértek!

– Mihez kezdünk most a fiúval kapcsolatban? – érdeklődtem.

– Körbenézünk errefelé. Akad a légyen pár szenzor, különféle...

– Azt gondolja, hogy még mindig itt van valahol?

– A guberálók rendszere azt jelzi, hogy nem ment el. Persze, vannak lyukak az érzékelőik közt, szó se róla, de nem szokták kihagyni a kijelentkezést, nekik is érdekük, hogy képben legyenek. A csapatuk miatt, főleg...

– Nem gondoltam volna, hogy ilyen kiterjedt ez az egész – csóváltam meg a fejem.

– Hát... ilyen. – Kicsit gondolkozott. – Nem mutattam volna meg, ha nem az ajánlotta volna be, aki...

– De Tomate nem lehet kint – tértem vissza az eredeti vágányra. – Már rég elfogyott volna az oxigénje. Meg különben is, mit csinál ennyi ideig?

Jobb lett volna elhessegetni a rémképeket, de szembe akartam már nézni velük.

– Nem olyan vész ez még – legyintett a szemetes. – Egy csomó depó van szanaszét, ahol tartalék palackok vannak. Vagy három mellett eljöttünk mi is. Egy részüket a guberálók tartják fent, párat meg mi, nekünk is akadnak munkásaink a terepen.

– És a bezuhanó konténerek?

– Tudjuk, hogy hova érkeznek, elég pontosan navigálnak. Na, nézzük...

Megkapaszkodtam, ahogy a döglégy fürgén felpattant s spirálvonalban repülve pásztázni kezdte az alattunk elterülő szemetet.

● Az órámra néztem. Már rég otthon kellett volna lennem, leadni az ügyeletet, pihenni, zenét hallgatni vagy megnézni egy jó kis filmet. Ehelyett itt körözök egy döglégy nevezetű járműben sok millió tonnányi földi szemét fölött. Már-már kezdtem azt kívánni, hogy találjunk valamit, mindegy mit, akár a legrosszabbat is, csak szakadjak ki végre ebből a miliőből. Valami miatt az a kényszerképzetem támadt, hogy mindig is itt voltam és mindig is itt leszek...

Persze nem igaz, hogy ezt kívántam, természetesen azt kívántam, hogy Tomate meglegyen, épen és egészségesen, hogy aztán jól leszidhassuk, megvonjuk a kedvezményeit, s megnyugodhassunk, hogy nem lett semmi baja.

– Ott mintha...

A szemetes hangja riasztott fel. A szemetes... Tényleg, még nem is tudom a nevét! De valami igen esetlen dolog lenne ennyi együtt töltött idő után megkérdezni...

– Micsoda? – kérdeztem.

– Az egyik érzékelő... Lemegyünk, megnézzük...

Már nem voltam annyira laikus, hogy ne vegyem észre, errefelé másmilyen a szemét, mint ott, ahol kiszálltunk a buszból. Roncstelep, inkább ez a jó szó rá. Talán a szemetes mondta... Mindenféle régi fémszerkezetek meredtek az égnek, össze-vissza dobálva és lapítva, kézi adóvevő méretűtől a kisebbfajta buszig. El tudtam képzelni, hogy itt találta azt a lökhárítót is... Persze, az valóban kész csoda, hogy olyan jó állapotban.

– Biztos?

Óvatosan leereszkedett a döglégy, majd kikecmeregtünk belőle. Én nem láttam semmit fentről, de úgy tűnt, hogy a szemetes igen. Határozottan megindult egy nagyobb roncsdarab felé. Engem valami heveny fáradtság fogott el, a sok mászkálás, a ki tudja, mikori oxigéntartály meg a döglégy kényelmetlen ülése megtette a magáét. De mikor megláttam, hogy a szemetes megáll, majd lassan leguggol, valami balsejtelem fogott el, s esetlen mozdulatokkal utána rohantam.

– Ez sajnos... – kereste a szavakat, aztán úgy ítélte meg, hogy nem kell befejeznie. Tomate ott feküdt a lábunk előtt, fehér, merev arccal, csukott szemmel, halványan világító sisakkal. Nem látszott rajta semmiféle sérülés, nem zuhant rá roncs vagy egyéb, nem szakadt ki a szkafandere, mintha csak aludt volna, s elég lenne rákiáltani, de...

– Elfogyott az oxigénje? – kérdeztem. Valahogy nem tudtam még érzelmileg is felfogni, hogy egy halottat látok. Pontosító kérdések: ezekhez értettem. Gyászolni nem tanított meg senki.

● Aztán valami heves csapás ledöntött a lábamról, a rosszullét acélpörölyként csapott le a gyomromra, szemem előtt vörös karikák táncoltak, s meglepetten hallgattam, hogy milyen érdekes hangja van a sisak mentőrendszerének, amint szörcsögve kizsilipeli

gyomrom undorító ízű tartalmát. Kinyúltam, hogy megtámaszkodjam, Tomate szkafanderes, merev kezeit sikerült megmarkolnom. A fenébe, hát ennyire nem bírom azt, hogy egy halottat látok, ez azért már...

Felsőtestem önállósította magát, laza csavarral eldőltem, úgy szemléltem mindezt, mintha valahonnan kívülről nézném. Elsuhantak előttem a csillagok, majd a szemetest láttam, amint elrohan, beugrik a döglégybe s elrepül. Annyit se mondott, hogy viszlát.

Rohadt szemetes, miért hagy itt? Nem látja, hogy rosszul vagyok?

Teljesen elgyöngültem. Próbáltam feltápászkodni, de csak annyit értem el, hogy félúton kiesett alólam a kezem s más pózban zuhantam vissza Tomate testére. Gyomrom ismét hullámozni kezdett, de már nem volt mit kiadnia magából, így sem volt jobb. Viszketett mindenem. Mi a fene van velem?

A csillagok szenvtelenül remegtek az égen, a szeméthalom néha meghullámzott, távoli zúgás... Lassan tudatosult bennem, hogy valami hengeres, űrhajószerű forma tövében fekszünk, Tomate és én, karcsú csúcsa magasra nyúlik, kiöblösödő hasa a szemét alá merül. Fakó, kopott olajzöld színén tompán csillant a távoli Föld sarlója.

Kezdtem rettenetesen szomjas lenni.

Mi ez itt mellettünk? Csak nem...

● Valaki megragadott s megpróbált felültetni, de összeestem, mint egy rongybábu. Szemeim száraz rügyként pattantak ki, a fájdalom átszúrt agyam tompaságán is.

Hárman voltak vagy többen, éles fény kísérte őket, furcsa, idegen, ezüstösen csillogó, ormótlan páncél borította őket. Engem néztek.

– Ezt nem hiszem el – suttogtam. – Ez valami rossz álom.

Szerettem azt mondani, hogy „mi van, elrabolták az ufók?", ha nem találtam valakit a kóterban. Erre most...

Na ne, azért...

Csak ne lennék ilyen rosszul! Mivel bénítottak le? Most bevisznek a hajójukba? Mit csinálnak velem?

– Kik ezek? – mondta az egyik idegen.

– Egy gyerek meg valami tanár – mondta a másik idegen. – A gyerek halott.

– A tanár is – mondta egy harmadik idegen, hologramok lebegtek előtte. – Akkora dózist kapott... Halott, csak még mozog. Szerintem nem szidnak le érte, ha nem viszszük be. Le kellene zárni miatta a fél kórházat, már ő is sugároz.

– Hogy a francos életbe került ide ez a rohadt ruszki atomtengeralattjáró? – kérdezte az egyik idegen. – Rohadtul tilos nukleáris szemetet átdobni hozzánk!

– Valaki baromi elegánsan megoldotta azt, hogy megspórolja a Napba lövést...

– Meg, gondolom, azt a helyet se hozatta rendbe, ahonnan ezt a szemetet előkaparta.

– Beledugta valami felszámolt roncstelep konténerébe...

Az idegenek egészen emberi módon káromkodtak.

– Itt már nem tudunk mit tenni – mondta egy új hang. – Ne nyúlj máshoz, így is épp elég forró vagy már.

– Ha ez az átkozott fémkaszni nem lenne rajtam, már én is ropogós lennék, mint ez a kettő.

– Rohadt egy halál.

– Ki riasztott?

– Az egyik szemetes, az is beszívott rendesen, de talán megmarad.

– Oké, gyerünk vissza! Majd a robotok összeszedik őket. Jelentsd a központnak, hogy megtaláltuk, de már nem tudunk rajta segíteni.

– Gyertek, vakarjátok le magatokat, aztán a keleti autópályához menjetek. Van egy kis gubanc az evakuálásnál...

– A rohadt életbe, hogy eddig senkinek sem tűnt fel, hogy a környék mennyire forró... Aztán meg majd megint a katasztrófavédelmet szidják...

● Az idegenek mégsem vittek magukkal. Száraz, csalódott szemmel néztem utánuk. Agyam úgy járt, mint valami régi, megvetemedett fogaskerék, rozsda csikorgott mindenhol. Eltűnt a fény is. Az űrhajó maradt. Miért bénítottak le, ha utána itt hagynak? Milyen idegenek ezek?

Sötét
száraz
szomjúság
csend...

❖ ❖ ❖

A Skylab tudományos, műszaki és gyakorlati feladatokat ellátó, Föld körüli pályára tervezett amerikai űrállomás volt. A Skylab-1-et 1973. május 14-én indították, az űrállomás pályára állítása a sorozatosan felmerülő műszaki problémák miatt azonban nem sikerült megfelelően. A következő napra tervezett személyzetszállító Apollo űrhajó indítását el kellett halasztani. A szakemberek 10 nap alatt elhárították a hibákat, majd J. P. Kerwin, C. Conrad parancsnok és P. J. Weitz 1973. május 25-én – Skylab-2 vállalkozás – indulhattak a 28 nap 49 perces útjukra a háromszemélyes Apollo szállító űrhajón. Az űrhajósok sikeresen megjavították a Skylab megsérült részeit.

Maruzs Éva

Mérgesgomba

A Földön manapság rengeteg a háború, az erőszak, az öldöklés – és rengeteg a földrengés, az árvíz, a hurrikán. Mintha a gonosz indulatok gonosz erőket hívnának életre.

– Én nem akarok semmiféle kirándulást, én holnap este haza akarok menni!

– Na, de arany szívem! Mikor indul a Hold-Föld járat, amire a jegyünk szól?

– Nox-253-kor. •

– Na, látod! Szóval holnap, késő este. Én meg holnap korán reggel akarlak elvinni a terepjáróval. Elindulunk Nox-269-kor, esetleg még korábban. A távolság csak olyan száz km lehet. Na, légy szíves!

– De mi a macskát akarsz te attól a barlangtól? És pont most? Amikor csomagolni kell, amikor készülni kell...

– Becsomagolsz te még ma este, amilyen ügyes vagy!

– Te csak ne udvarolj! Tegyük fel, hogy be tudok csomagolni, noha pillanatnyilag semmi kedvem. De mégis: pont most kell ez neked?

– Persze, hogy pont most! Ha egyszer pont most délután jelentette a déli 20-as járőr, hogy barlangot fedezett fel! Hát nem érted, hogy ilyen még nem volt?

– Milyen nem volt? Már legalább ezer barlangba bemászkáltál, csúsztál, másztál, összefagytál, némelyikbe engem is berángattál, mi új van még egy barlangban?

– Az, hogy ez a Holdon van, hát nem érted? Otthon mászkáltam be abba az ezer barlangba, ami mellesleg erős túlzás! Itt még senki nem látott barlangot, hát nem érted?

– És neked oda be kell másznod. Nem ér rá a szabadság után?

– Nem! Hogyne, hogy valaki megelőzzön! Hogyne, hát ki tudja, mit rejt egy ilyen barlang? Mondom, hogy itt még nem láttunk barlangot! Mindenféle összeborult sziklák között egy-egy átjárót, azt igen, de egy igazi barlangot... Ki tudja, mi van benne? Talán ott van a rég keresett holdi élet, a felszín alatt! Valami növényféle... Talán még barlangrajzok is vannak benne...

– Elmész a fenébe a barlangrajzokkal! Az ősemberek felugrottak a Holdra, telerajzolni a barlangok falát!

– Dehogyis! A holdlakók rajzolták.

– Téged nem zavar, hogy nincsenek holdlakók?

– Ki tudja? A sci-fi-írók már évszázadok óta írnak a holdlakókról. És milyen változatosakról! Hátha tudták, mit beszélnek!

– Ugyan, a sci-fi-írók! Azoknak semmi érzékük a realitásokhoz!

– Nem is kell nekik! Egy rendes sci-fi-író hivatalból a fantáziáját működteti, nem a realitásérzékét! És mégis... Látod, megírták előre a repülőgépet, az űrrakétákat, sőt, minket is. Hiszen itt vagyunk, telepesek vagyunk a Holdon.

– Ez igaz... De azt írták, hogy kupolák alatt fogunk élni. Szót sem ejtettek a légkörről, a holdi erdőkről.

• Hja, ismerni kell Szíriusz kapitány viselt dolgait!

– Jó, hát nem találták el egészen pontosan a jövendőt. A lényeget csak elkapták! Az is elegendő, ha a holdlakókat is nagyjából találták el. És mi megtaláljuk a nyomaikat holnap... Hú, micsoda felfedezés lenne!

– Rendben van, menjünk! De figyelmeztetlek, hogy mindenféle gyanús lyukakba nem préselem be magam! Sőt, téged sem foglak engedni. És minden akku legyen rendesen feltöltve! És ha hupikék sziklarajzokat vagy kőbe vésett holdkönyvtárat vagy holdvárost találsz egy halom farsangoló, hatlábú, sárkányfejű lénnyel, én Nox-250-kor akkor is eljövök és elhozom a terepjárót is, mert el akarom érni az esti gépet! És akkor maradhatsz az imádott barlangodban és gondolkodhatsz két hétig, amíg érted nem megyek! Esetleg haza is gyalogolhatsz. Hát úgy készülj!

– Jól van, no, jól van! Eljövünk Nox-250-kor, ha akármit fedezünk is föl. Különben sem túl valószínű, hogy egy holdvárosra találnánk. Sőt, egyébre is aligha. Ez csak a fantáziám. Ez csak egy barlang. Később majd rendesen bejárjuk a csoporttal, majd a szabadságunk után.

● – Na, itt vagyunk. Védősisakok, a lámpád ég? Gyufa? Nem tör a bakancs? Jól fekszik a zsák? Mit felejtünk el? Na, indíts!

– Semmi gyanús lyuk!

– Semmi.

– És Nox-250!

– Annyi.

– Egész sima talaj. Könnyű menni.

– Még eddig.

– Te csak ne ijesztgess engem, vagy most rögtön visszafordulok!

– Jól van, no! Visszaszívtam! Tényleg könnyű menni. Szinte mintha mesterségesen lenne elsimítva.

– Az nem valószínű. Nézd, a végén igazad lesz! Nézd, mennyi gomba! A földön, a falon, a mennyezeten is! Nahát! Mégis van holdi élet! Ember, ez igazán nagy felfedezés! De azért megyünk Nox-250-kor!

– Megyünk! Megyünk? De szívem, hát nem érted...

– Nem értem! Tied a dicsőség, felfedezted, majd elmondhatod megfelelő helyen, de én utazni akarok. Tanulmányozd inkább a gombáidat!

– Tényleg gombaformája van. De hát ez nem lehet igazi gomba!

– Földi értelemben. De holdiban?

– Igazad van. Mit tudhatunk mi a helyi élővilágról? Még azt sem tudtuk eddig, hogy egyáltalán létezik, hogy itt egy gomba létezik. Pontosabban valami gomba-szerű. Megkóstoljuk?

– Hülye vagy? Még a Földön sem, amit nem ismerek!

– Jó, jó, ne pattogj! Viccnek szántam.

– Mit mondjak, nem volt egy egeket ostromló élc! Idegen életformát talál és meg akarja enni! Hát némelyik haspók...

– Várj már, oltsd csak el a lámpát! Szerintem ezek a gombák világítanak.

– Én semmit sem látok. Vagy várj! Csakugyan! Halványan ugyan, de világítanak.

– Akár így is hagyhatjuk a lámpákat. Legalább nem merül az akku. Ezt az ösvényt így is látjuk.

– Nekem ne beszélj az akku merüléséről! Addigra kint akarok lenni. Hanem, hallod... Ez az ösvény itt a gombák között...

– Mi bajod vele?
– Hogyan szokott ösvény keletkezni?
– Az állatok tapossák ki a... Te szentséges ég! Gondolod?
– Hát... Elgondolkodtató... És én még gyanús lyukaktól féltem!
– Akkor most visszakapcsoljuk a lámpákat.
– De akkor hamarabb meglátnak!
– Viszont mi is őket! Ebben a félhomályban ők vannak előnyben. A helyiek. Bármilyenek is legyenek.

● – Itt százfelé ágazik az ösvényünk. Nézd, milyen szép nagy terem lehet ez! Ajaj, és rengeteg kis barlang nyílik belőle, és az ösvények egyenesen azok felé vezetnek. Ez is, ez is, ez is... Ajaj!
– Úgy, ahogy mondod! Nem kéne nekünk elmenni innen a fenébe? Amíg tudjuk, honnan jöttünk be. Aztán majd visszajöhetsz a csapattal, meg, gondolom, mindenféle tudósokkal, de rendesen felszerelve és... fegyverrel.
– Félsz?
– Igen!
– Hiába, a nők! Ilyen felfedezés küszöbén gyáván megfutamodni!
– A felfedezés ugyan nagyszerű, csak tudnám, mitől reszket a hangod!
– Az én hangom nem reszket! Vagy ha mégis, hát a pillanat nagyszerűségétől, ami – mint tudjuk – szorítva hat le keblemre. De ha annyira félsz, forduljunk vissza! Bár éppen van nálam festék, hogy útirányt jelöljek...
– Csak nincs fal, amin jelölj, mert mindenütt gombák vannak. Azt meg nem tudhatjuk, hogy azok mit tesznek, ha lefested őket... Esetleg harapnak...
– A fantáziád! De, persze, tényleg nem tudhatjuk.
– Nem bizony! Na, fordulj, lódulj!
– Állj! Itt jöttünk be?
– Itt.
– Ez a rongycsomó is itt volt?
– Hát... nem láttam, de attól lehetett. Azt hiszed...
– Már nem tudom, mit higgyek. Megpiszkáljam?
– Jaj! Inkább ne! Ne vakmerősködj!
– Megesz a kíváncsiság!
– Vagy ez az izé!
– Tari nem megesz idegen.
– Iiiiiiiiiiiiiiiiii!
– Idegen nem hangos! Fül fáj!
– Ez a rongycsomó beszél!
– Tari nem rongycsomó. Tari ember.
– Már hogy lennél ember? Nem is hasonlítasz ránk.
– Miért hasonlít? Mi ember?
– Hát... gondolkodó, tudatos lény.
– Igen. Tari ember.
– De az emberek a Földön élnek!
– Földön... Földön... aha, Karán! Nem. Emberek mindenhol, nagy világegyetem.
– Hm. Igazad lehet.

– De honnan tudsz te a mi nyelvünkön?

– Dolgozik olyan... távíró. Rádió. Hallgat sok rádió.

– Csak nem azt akarod mondani, hogy van egy rádiód? Honnan?

– Rádió nem enyém. Rádió városé. Épít mester.

– Város??? Holdbéli város???

– Idegen nem hangos. Tarán sok város. Benne sok tari. Régen.

– Hogy a Holdon sok város van? Mi az, hogy régen? Most nincs sok város?

– Város van. Tari nincs. Nem működik. Meghal.

– Állj, ezt nem értem! A városok megvannak, de nem működnek? Nincs bennük ember? Mármint tari?

– Igen. Minden tari meghal.

– Honnan tudod? Hátha vannak máshol? Más városban. Ha olyan sok városotok van, akkor máshol lehet...

– Dolgozik rádió. Utolsó tari. Megy más város. Nincs tari. Csak vázak.

– Hát ez nem igaz! Hát fölfedezünk egy holdbélit, egy igazi holdbélit, az meg azt állítja, hogy városai voltak, hogy egy egész civilizációja volt itt a Holdon, és akkor kihalnak! Képesek kihalni! Mikor haltak meg?

– Két karai év. Vagy három. Karik már voltak itt.

– Karik? Ja, ez mi leszünk. Földiek. Már itt voltunk? Persze, hogy itt voltunk, legalább 120 éve itt vagyunk! És volt mellettünk egy másik civilizáció? És észre sem vettük? Ennyire vakok vagyunk? Ennyire elbújtatok? Előlünk bújtatok el? Hol vannak azok a városok?

– Tara felület alatt. Ösvény visz oda. Város.

– Ezek az ösvények? Földalatti városokba visznek? Izé... felszín alatti. Te, ennek nincs értelme. Nem is hiszem. Mit esznek a tarik?

– Ez itt.

– Gombát? Gombát esznek? Hát azt lehet, jó sok van belőle. És világít is. Ezt elhihetem. De mondd, hogy nem fagytatok meg a hosszú éjszakák alatt? Még ha mindjárt a felszín alatt éltetek is. A Hold nem melegít belülről, mint a Föld.

– Gomba melegít. Gomba csinál levegő. Gomba étel és fény. Gomba ajándék. Tara adta népnek. Tariknak. Gomba kell etet, halott tarik. Gomba kell itat, víz város mellett. Gomba kell imádkozik. Megy város, imádkozik, megy lakás, imádkozik, megy... mindenhová, imádkozik.

– Szimbiózis. Egymást eszik. Juj, de undorító!

– Hallgass! Nem is csodálom, hogy imádjátok a gombát, ha az egész életetek rajta múlott! De megint nem értem. Itt rengeteg gomba van. Miért haltak meg a tarik, ha van mit enni, van meleg és fény is?

– Politika.

– Ne viccelj! Ilyen szót honnan tudsz? A politika nem öl. Azt azért nem.

– Politika öl. Egy vezető mondja: fehér. Másik vezető mondja: fekete. Tari látja: szürke. Vezető veri vezetőt. Előbb szóval, utána kézzel. Utána öli meg. Akar hatalom. Tari engedelmeskedik vezetőnek. Minden tari.

– Akkor nálatok kissé heves pártharcok lehettek. Tiszta kabaré! De akkor sem értem! Nincs annyi vezető, hogy egész városok kiirtsák egymást. Háború?

– Nem háború. Tari békés. Nem. Vezető megöl másik. Vezető rossz. Meghal. Sok gomba eszi meg. Sok gomba lesz rossz. Jó tari megeszi rossz gomba. Tari lesz rossz. Öl. Aztán meghal. Megint sok gomba lesz rossz. Terjed. Elfogy város.

– Járvány. Értem. De hogy minden város... Még hogy békés a tari, mikor a vezetők gyilkolásszák egymást, kacagnom kell! Te, mondd! Te is öltél?

– Nem, nem. Mentem felszín, vizsgáltam rádió kinn. Hallom, van baj. Mentem vissza, nincs város. Csak vázak. Mentem másik város. Máshol is vázak.

– Szóval, már nem is volt kit megölnöd. Ha rossz vagy is. Minket meg talán nem tudsz megölni.

– Nem, nem. Nem eszik rossz gomba.

– De ha minden gomba rossz, akkor te még hogyan élsz?

– Nem minden gomba rossz. Megismer színe.

– Aha. És most mit esznek a gombák, hogy a tarik mind meghaltak?

– Nem mindegy az neked?

– Gomba eszi másik gomba. Terjed.

– A rossz gomba terjed?

– Igen. Régen gomba él város mellett. Most gomba él felszín mellett. Felszín van levegő, gomba megy ki.

– Hűha! Jön kifelé?

– És máshol is lehet kijárat. Mondd, te tari ember! Van máshol is kijárat a felszínre?

– Van. Sok.

– De hogy lehet, hogy eddig nem vettük észre?!

– Mindenesetre induljunk kifelé, mert el akarom érni a gépet! Örülök, tari, hogy megismertelek, de annak egyáltalán nem örülök, amit hallottam tőled. Vigyázzon rád a te istened!

– Vigyáz rád Kara istene!

● – És mi van, ha hazudik?

– Akkor legfeljebb megmenekülünk. Én erre most nem alapoznék.

– Most mit teszünk? Bejelentjük? Gondolod, elhiszik nekünk becsületszóra, amit itt hallottunk?

– Ha elhiszik, idejönnek lángszóróval, felperzselik. És persze elpusztítják a tari civilizáció összes emlékét. A megmaradt gombák még rosszabbak lesznek. Talán már kifecskendezik a mérgüket vagy harapnak, vagy tudomisén... És terjednek tovább.

– És ha nem jelentjük be?

– A gomba terjed, jön kifelé. És addigra mind rossz lesz, mert a járvány is terjed. És biztosan lesz legalább egy ember, aki megeszi, mert az emberi butaság határtalan. Az emberi kíváncsiság is, sajnos. Elég valami kertész-lélek, hogy a gomba a város közelébe kerüljön.

– Vezess inkább, el akarom érni a gépet! Szerintem most nem jelentünk be semmit, mert akkor rögtön lezárják a Holdat.

– És ha a szabadság után már késő lesz?

– Hát muszáj nekünk visszajönni?

– De ez piszkos munka!

– Piszkos. Nézd, most jön fel a Föld! Segít nekünk autózni azzal a szép kék fényével.

A Skylab űrállomás 3. számú legénysége (Skylab-4-es vállalkozás) G. P. Carr parancsnok, E. G. Gibson és W. R. Pogue 1973. november 16-án indult a 84 nap 1 óra 16 perces rekordhosszúságú űrrepülésre.

Az első közös szovjet-amerikai űrrepülés legénysége *(balról jobbra)*: D. K. Slayton, T. P. Stafford az amerikai egység parancsnoka, V. D. Brand, A. A. Leonov a szovjet egység parancsnoka és V. N. Kubászov fedélzeti mérnök. A Szojuz-19 *(1975. július 15-én indult és 5 nap 22 óra 30 percet repült)* és az Apollo-21 *(1975. július 15-én indult és 9 nap 1 óra 25 percet repült)* űrhajó 1975. július 17-én összekapcsolódott, majd T. P. Stafford parancsnok és D. K. Slayton átszálltak a szovjet űrhajóba.

Bolyki Tamás

A Locador-kommandó

...Boris Karloff elől civilben is szűkölve
menekültek Hollywood kutyái...

Kuczka Péter

A Szahara felett forrón izzik a levegő. Ide még nem nyújtották ki csápjaikat a Földet behálózó időjárásszabályozó-állomások, hogy elviselhető lakóhelyet teremtsenek az emberek számára. El-Dzsuftól nyugatra ma is a Locador-oázis jelenti az egyetlen védelmet a homok és a hőség elől. Ebbe az oázisba azonban igen kevesen teszik be a lábukat. A turisták inkább éjszakáznak járműveikben, mintsem a közelébe merészkedjenek a pálmafákkal övezett csillogó tónak.

A víz mellett hatalmas, hófehér kastély emelkedik, amely vakítóan szikrázik a napfényben. Távolról délibábnak tűnik, de mindenki tudja, hogy nagyon is valóságosak ezek a falak. Mögöttük él Locador, az *Emberiség Hőse*, a *Föld Megmentője*, a *Kozmosz Lovagja* és számtalan egyéb kitüntetés birtokosa. Mindezek ellenére Locador nevét borzongva ejtik ki az emberek. Csodákat mesélnek róla, s ő valóban csodákat visz véghez... Beszélik, hogy egyszer a Naprendszer határáról verte vissza a Földet fenyegető *gantenierek* támadását, méghozzá nem egy űrflotta segítségével, hanem mindössze három robotharcosával. Állítólag behatolt a *gantenierek* vezérhajójára és minden élőlényt elpusztított...

Locadort senki sem látta még testi valójában. Alakját tetőtől talpig vörös páncél borítja. A fejét védő sisakon lehetetlen átlátni, s érzelmektől mentesen recsegő hangja hallatán az emberek hátán feláll a szőr.

A civilizáció elől visszavonulva, a Szaharában él, maga programozta robotjai védelmében. Nem tudni, ki ő, honnan jött és mit akar. A földlakók többsége megelégszik azzal a tudattal, hogy Locador létezik...

1.

Jimmy L., az android nesztelenül tárta ki a nehéz, mahagóni ajtó szárnyait és belépett a szobába. Azonnal észrevette urát és parancsolóját, hiszen a helyiség berendezése mindössze három fotelből állt. Az északi falat teljes egészében a panorámaablak foglalta el, a keletit az óriásképernyős kommunikátor, míg a nyugatit egy furcsa, idegen világot ábrázoló hologram. Sziklatömbökkel tűzdelt, fortyogó mocsár volt itt látható, zöld színű buborékok szálltak fel és pukkantak szét hangtalanul.

Locador az ablaknál állt. Az oázist magába fogadó Szaharát bámulta, noha odakint semmi sem mozdult. A kókadt pálmafákon nem ugrándoztak majmok, nem rikácsoltak tarka madarak. Még a szél sem rezdült. A Locador-oázisból elmenekült az élet.

A kihalt földdarab ura belemerült a látványba, amely régen elmúlt eseményeket idézett fel elméjében. Jimmy L. nem szívesen zavarta meg gazdáját, ám a dolog fontosnak tűnt, így halkan köhintett.

– Mit akarsz, Jimmy? – Locador hangja tompán szólt a sisak alól. Páncélöltönyé-

től még a kastélyban sem vált meg soha. Az emberek hóbortos vagy misztikus szokásnak tulajdonították a dolgot, a robotok és Jimmy L. azonban nem ismerték ezeket a fogalmakat. Sok mást sem ismertek, mégsem volt hiányérzetük, s ez előnyükre vált a szerves személyzettel szemben.

Az android tudta, hogy ura lélekben távoli tájakon jár.

– Hívás az elnöktől, uram – jelentette rendíthetetlen nyugalommal.

Locador elfordult az ablaktól.

– Vetítsd ki – mondta, majd az egyik acélszálakkal erősített fotelhez lépett és beleereszkedett. Jimmy L. fejlett audioérzékelői fátyolosnak ítélték hangját, jóllehet, ezt a tényt még maga Locador sem vette észre.

Az android megérintette a kommunikátor gombját, és a következő másodpercben a szoba keleti falán megjelent a Föderáció elnökének óriásira nagyított képe. Arckifejezése nem nyugtatta volna meg az állampolgárokat, ha látják, a Locador-vonal védelmi kódján azonban nem lehetett áthatolni. Eddig legalábbis még senkinek sem sikerült, pedig próbálták már néhányan.

– Üdvözlöm, Mr. Locador. – Az elnök arcán megkínzott mosoly futott át. Nem várt választ. Ujjaival leseperte őszülő halántékáról a verejtékcseppeket, és láthatóan nem tudta, hogyan kezdje el mondandóját.

Locador nem segített neki. A vörös maszk sötét szemüregei mereven szegeződtek a képernyőre.

Az elnök köhintett, zsebkendőt vett elő és megtörölte gyöngyöző homlokát.

– Gondolom, tudja, miért keresem? – Az emberek általában zavarba jöttek, ha szemtől szembe álltak Locadorral, és ez alól az elnök sem volt kivétel. Főleg, ha szívességet kellett kérnie a páncélos alaktól. – Talán Ön is hallott a Holdon történt katasztrófáról... A három felderítő eltűnéséről...

Locador nem válaszolt, és ez cseppet sem tett jót az elnök közérzetének. Mint minden embert, őt is befolyásolták a Locadorról keringő legendák, ő azonban tisztában volt jó néhánynak a valóságmagvával, és ez igencsak felzaklatta kedélyállapotát. Hivatalba lépése óta hetedszer kérte Locador segítségét, és minden alkalommal a kínok kínját állta ki. Az a kellemetlen kényszerképzet gyötörte ilyenkor, hogy a vele szemben ülő alak kesztyűbe bújtatott ujjának egyetlen pöccintésével el tudná söpörni őt... a Föderációt... az emberiséget. Hivatalánál fogva elméletileg az elnök az Első Ember ezen a bolygón, de hogy valóban így van-e, az kérdéses. Főleg amikor egy vörös páncélba burkolt ördöggel beszél az ember...

A képbe szelíden betolakodott egy középkorú, egyenruhás férfi. Jimmy L. azonnal felismerte, akárcsak ura és parancsolója. Prescont tábornok, a Hadsereg főparancsnoka valamivel nyugodtabb arckifejezéssel nézett a kommunikátor képernyőjébe.

– Ha megengedik, én folytatnám. – A tábornok harcokban edződött, és Locadort is csupán egy szuperkatonának tekintette, aki többé-kevésbé az ő parancsainak engedelmeskedik. – Nos, a három felderítő a *Kétszáztizenegyes* mellett szállt le. Két napig úgy tűnt, minden rendben van. Szabályos időközönként küldték jelentéseiket a Hold körül pályára állított robotszondán keresztül. Két nap múlva azonban megszűntek az adások, a szonda pusztán *légköri zavarokat* továbbított. Aztán néhány óra elteltével jelentkezett Higgins parancsnok. Azt állította, hogy társai elpusztultak, de bővebb magyarázattal nem szolgált... Erős a gyanúnk, hogy ezt a jelentést sem ő adta le. Az üzenet ugyanis nem volt rejtjelezve, ráadásul nem a megfelelő frekvencián küldték.

Locador megmozdult, mire a tábornok elhallgatott. Várta, hogy megszólaljon az elektronikusan torzított hang.

– Tehát úgy gondolják – mondta Locador lassan –, hogy valaki megölte a felderítőket, aztán mivel sejtette, hogy robotszonda kering felette, leadta az üzenetet. De persze nem ismerte sem a rejtjelet, sem a frekvenciát?

– Pontosan – bólintott Prescont.

– És mi késztette arra, hogy egyáltalán üzenjen?

– Nem tudhatjuk... Sokféle magyarázat lehetséges. Azt hiszem, ez nem is fontos...

– Magának, tábornok! Mert nem magának kell odautaznia és megfejtenie a rejtélyt, hanem nekem. Igazam van, elnök úr? Ezt várják tőlem?

– Úgy van, Mr. Locador! – vágta rá megkönnyebbülten az elnök, mert nem neki kellett elsőként megfogalmaznia a kérést. – Találja meg Higginst, ha még él, és derítsen fényt a gyilkosságokra!

– És büntessem meg a tettest, nemde?

– Az emberiség hálás lesz Önnek!

– Tudom, elnök úr! Az emberiség és főleg Tagg szenátor hálás volt két hónapja is, amikor kissé könnyelmű leányát visszahoztam a Vénuszról, azoknak a férgeknek a fogságából. Mert a rendőrség nem óhajtotta kockára tenni emberei bőrét! Ahogyan most a flotta is vonakodik megtenni ezt.

Az elnök szótlanul nyelt egyet, a tábornok pedig elvörösödött.

– Ha visszatér, minden kívánságát teljesítjük – nyögte az elnök. – Szükségünk van Önre, Mr. Locador!

– Tudom.

Az elnök arca megrándult, ám Locador nem vett tudomást róla. Utasításokat kezdett sorolni.

– Az űrnaszádom Europoliszban van. Készítsék fel az útra! Az űrrepülőtér legyen lezárva és biztosítsák a hozzávezető utat. A hajóban legyen összekészítve a három felderítő anyaga.

Az elnök láthatóan azt latolgatta, hogy megsértődik e hangnemen és egyszerűen kikapcsolja a készülékét. A háttérből tanácsadói hevesen bizonygatták, hogy most nem ez a megfelelő magatartás, és a férfi keserű pillantással nézett valahová a távolba. Aztán csendesen annyit mondott:

– Minden tőlünk telhetőt megteszünk, Mr. Locador. A rendőrjárőr egy órán belül Önnél lesz.

– Helyes. További kívánságaimat majd útközben közlöm.

Az elnök bólintott, aztán elsötétült a képernyő. Locador felemelkedett a fotelből.

– Na, gyerünk – mondta.

2.

Ötven perc múlva a kastély udvarán huszonnyolc feketén csillogó harci robot és hat páncélozott légsikló sorakozott fel. Félórás várakozás és egy rövid komhívás után kiderült, hogy a rendőrjárőr nem jön értük. Valahol félúton fegyveresek támadták meg, és a kibontakozó tűzharc igénybe vette a környék rendfenntartó erejének összes készültségi csoportját.

Locador úgy döntött, kíséret nélkül indulnak el.

Hamarosan feltárult a kastély gigantikus acélkapuja, és a hat légsikló kisorjázott rajta. Egymás után húztak át a valószínűtlenül kék tó felett, aztán a szokásos alakzatba rendeződtek, elő- és utóvéddel.

Mögöttük a kastélyban relék kattantak, áramkörök záródtak, a védelmi rendszer működésbe lépett. A rezidencia megközelíthetetlenné vált.

Harminckilenc perc múlva elérték az egyik szaharai légsiklópályát. Háromperces késedelmet okozott egy rongyos sivataglakókból álló horda, amely nem ismerte fel idejében a fekete járművekre festett vörös L betűt. Szétszaggatott, véres hulláikat néhány óra múlva örökre elnyelte a homok, s a rendőröknek tucatnyi rablóval kevesebbre kellett ezentúl ügyelniük.

A légsiklópályán hamarosan találkoztak a Tuniszból eléjük küldött rendőrsiklókkal, amelyek átvették az elő- és utóvéd szerepét. A sűrűsödő forgalomban azonban kevésnek bizonyult ezek megkülönböztető jelzése is. A konvoj sebessége egyre csökkent. A segítség az europoliszi rendőrségtől érkezett, rakétakorong formájában. Ez végre megtisztította előttük az utat.

Sötétedéskor érték el Europolisz határát a görög partoknál. A rakétakorong búcsút vett tőlük. A felhőkarcolók közt nem sok hasznát vették volna. Az a két katonai helikopter viszont, amely felváltotta őket, eredményesen tartotta távol a konvojtól a külvárosi bandákat.

Éjfél előtt néhány perccel érkeztek meg Europolisz hármas számú űrrepülőterére. A kerítés mentén és a főbejárat előtti hatalmas parkolóban izgatott tömeg várakozott, amely a reflektorok éles fényében egyetlen, hullámzó húsú állatnak tűnt, és dühös morgással fogadta a konvojt. Amint lefékeztek a járművek, az emberek megindultak. A rohamrendőrök alkotta kordon pillanatok alatt szétszakadozott. A tömeg morgása ordítássá erősödött; jelszavak és szitkok záporoztak, majd kövek és üres palackok repültek a járművek felé. A rendőrkordon maradéka a légsiklókhoz préselődve folytatta a kilátástalan harcot. A helyzet már-már válságosra fordult, amikor a két helikopterről a tömegre irányították a vízágyúkat. Vegyszerrel telített sárgás színű vízsugarak kezdték ritkítani az emberrengeteget. A kedélyek lecsillapításához azonban az űrrepülőtér acélkapujának feltárulása kellett. A kapu mögött felsorakozó katonák három gyors sortüze másodpercek alatt szétszórta a tömeget. Egymáson taposó emberek rohantak az úttest túloldalán épült raktárházak közé, és az erős vízsugarak már csak a földön fetrengő sebesülteket korbácsolták. A rohamrendőrök csoportokra szakadozva vetették magukat a menekülők után.

A tranzitépület elől néhány katonatiszt indult a légsiklók felé. Locador egyedül várta be őket, míg járművei Jimmy L. vezetésével, katonák sorfalai közt siklottak be az acélkapun.

– Nem erről volt szó, ezredes – mondta Locador, amikor a tisztek odaértek hozzá.

– Sajnálom, uram – vont vállat a csoportot vezető férfi, szintén mellőzve az üdvözlést. – Nem sejtettük, hogy az ön személye ennyire felzaklatja a kedélyeket.

– Tisztában vagyok saját népszerűtlenségemmel, ezredes.

– Ne vegye a szívére, uram. Az emberiség nagyobbik fele tiszteli önt.

– Nem érdekel a véleménye, ezredes. Maga nem biztosította megfelelően az űrrepülőtér környékét, és ezzel szabotálta küldetésünket.

– Ez azért túlzás, uram!

– Lehetséges. De addig nem megyek tovább, amíg nem beszéltem Prescont tábornokkal.

– Az űrrepülőtér valamennyi kommunikátora rendelkezésére áll, uram.

– Én személyes érintkezésre gondoltam, ezredes!

3. Prescont tábornoknak három órájába került a magyarázkodás és Locador kiengesztelése. Ez idő alatt azonban Locador harci robotjai nem hagyták félbe az űrnaszád felkészítését. Aprólékos gonddal rakodták be a konténerekbe csomagolt felszerelést a transzporterliftbe, amely feljuttatta őket a termoszférán kívül stacionárius pályán keringő valódi űrkikötőbe. A naszád, hasonlóan a többi űrhajóhoz, a környezetszennyezést elkerülendő itt parkolt; ennél közelebb nem engedték őket a bolygóhoz. Az űrkikötő felszíni épületeit az anyagátvivő transzporterliften lehetett elérni.

A sürgölődésből a tábornok azt a következtetést vonta le, hogy Locadornak esze ágában sincs feladni az akciót. A tárgyalás azonban ennek ellenére döcögve haladt, és a kommandó csak reggel hat órakor indult tovább. A Naprendszeren belül érvényes sebességkorlátozás miatt tíz órába telt, mire megtették a Holdig a közel négyszázezer kilométeres utat. Az időt Locador csaknem végig a hajó vezérlőtermében töltötte Jimmy L. társaságában. A három szerencsétlenül járt felderítő küldetéséről szóló aktákat vizsgálták át, amelyeket Prescont tábornok küldött a naszád komputerének.

– *Új Remény* volt a küldetés neve – mondta Jimmy L., akinek nem volt szüksége arra, hogy a számítógép képernyőjén futó adatokat olvassa; egyszerűen csak csatlakoztatta magát egy elektronikus kimenethez.

– Találó elnevezés – mormolta Locador. – Az embereknek remény kell... mielőtt kiszorítják magukat a Földről. Harmincmilliárd embernek túl kicsi ez a sárgolyó.

– Hiszen több tucat kolonizált bolygójuk van – bátorkodott megemlíteni a tényt Jimmy L. – Kivándorolhatnának...

– Sehol sem fogadják szívesen az új telepeseket. Ráadásul a földiek nem akarnak elszakadni szülőhelyüktől, nekik még a rendszeren belüli lakott bolygók is túlságosan messze vannak. A Holdat viszont tíz óra alatt elérhetik, hamarabb, mint ahogyan Europolisz egyik negyedéből átjuthatnak a másikba.

– De a Hold jelenleg lakhatatlan, uram...

– Jól mondod, Jimmy, *jelenleg* az. De nézz utána a komputerben a történelmének...

– Megtettem, uram. Az első ember, egy úgynevezett *amerikai* 1969. július 21-én lépett a Holdra, bár egyes elképzelések szerint az úgynevezett *szovjet* emberek már jóval hamarabb jártak ott...

– Ne oktass engem, Jimmy, mert kikapcsollak!

– Igen, uram.

4. A naszád óvatos siklópályán közelítette meg a *Kétszáztizenegyes LunaCity* hatalmas kupoláját. A XXII. században épített büszke félgömb mára jócskán megkopott s halovány-sápadtan verte vissza a *légkör* által megszűrt napfényt. A helyi telepesek több, mint százötven évig használták a kupolavárosokat, egészen addig, amíg a légkörfejlesztő üzemek be nem teljesítették feladatukat, és drága, de jó minőségű atmoszférával nem látták el a Holdat. Ekkor, aki csak tehette, kiköltözött a kupolák alól azokra a területekre, amelyeket másfél évszázad alatt termőfölddel borítottak be. A legtöbben, persze, nem gazdálkodni akartak, csupán kényelmesen élni, hiszen az akkori telepesek a világ leggazdagabb emberei közül kerültek ki. Csak őt tudták megfizetni a túlzsúfolt Földön már nem elérhető *vidéki* élet nyugalmát. Heti három napot lent töltöttek valamelyik megapoliszban üzleti ügyeik intézésével, négyet pedig az átlagemberek számára elérhetetlen távolságban, családjuk körében.

A jó világ azonban nem tartott sokáig. A globalizáció ugyan már bekebelezte az

egész földgolyót, az egypólusú világrend mégis csupán papíron létezett. A valóságban a világ még mindig három, sőt négy pólusúként működött, de még ezt a rendszert is gyakorta ismétlődő nemzeti mozgalmak repesztgették folyamatosan. Egy idő után a világparlament a legmegátalkodottabb nacionalistákat a földön kívüli egyetlen lakott világra, a Holdra száműzte. Ennek persze a holdlakók nem túlzottan örültek, ám egy maréknyi víkendház-tulajdonos, legyen bármilyen gazdag is, nem tudja befolyásolni egy bolygó akaratát. Még akkor sem, ha történetesen közülük kerültek ki az új hatalmi rend vezetői. Miután pedig az általuk teremtett modern demokrácia ily galádul visszarúgott rájuk, úgy döntöttek, hogy megalapítják a Hold Államot és kilépnek a Föderációból. De még ezt sem tudták elég gyorsan elintézni, és mire észbe kaptak, üresen hagyott kupolavárosaikba a világparlament beköltöztette a száműzötteket.

Hold Államot valamivel később ugyan mégis megalapították, ám területén a Földről exportált rendfenntartó erők segítségével villámgyorsan határvonalakat húztak. Itt is – akárcsak a Földön – különböző csoportok között villongások kezdődtek, majd komoly, olykor szinte követhetetlen harcok. Az újonnan érkezettek lerohanták a határokat őrző rendfenntartó erőket, és kegyetlenül feldúlták ellenségeik otthonait.

A Hold régi telepesei ekkor már egyáltalán nem érezték magukat biztonságban vidéki kúriáikban, ezért lassan továbbálltak a frissen kolonizált Marsra. Igaz, onnan már nem tudtak hetente bejárni dolgozni, ám az információs szupersztráda ezt a gondjukat is megoldotta. Viszont kiköltözésükkel Hold Állam gyakorlatilag megszűnt létezni; a terület a Föderáció gyarmatává degradálódott. A kényelmesebb és jobb élet reményében százezrével érkeztek bevándorlók a Holdra, új városokat építettek és a szabályozott időjárás segítségével termővé varázsolták a kietlen tájat. A kráterek mélyén és a talajban talált jeget megolvasztva folyókat, tavakat és tengereket alakítottak ki, s a Holdra hamarosan rá sem lehetett ismerni.

5.

– Nem tűnik biztonságosnak – fogalmazta meg véleményét Jimmy L. a *Kétszáztizenegyes LunaCity* kupoláját szemlélve.

– Az első holdháború alatt több rakétatámadás érte – mondta Locador. – A harcok után úgy-ahogy rendbe hozták, de a második holdháború idején az új telepesek elfoglalták a várost. Persze ők sem örülhettek sokáig, mert az utolsó háborúban terroristák felrobbantották a központi reaktort.

– Ez esetben minden tiszteletem az építőké, amiért még mindig áll a kupola.

– Úgy tervezték, mint a piramisokat; átvészelnek egy nukleáris háborút is.

– Azt látom.

Ketten tartózkodtak a hajóhídon. Locador a kilátóernyő előtt állt, Jimmy L. pedig a fedélzeti műszerek adatait továbbította gazdájának. A naszád néhány száz méteres magasságban lebegett a város felett, a vörös páncélos lovag parancsára várva. Odalent a *Kétszáztizenegyes* mellett egy jóval kisebb kupola emelkedett, amelyből egy hatalmas, kúp alakú torony meredt az égnek. Ez volt a régi, légkör nélküli Hold egyik űrkikötője; földalatti folyosó kötötte össze a várossal.

– Ezt miért nem rombolták le? – kérdezte az android. – Meghagyták múzeumnak?

Locador nem fordult el az ernyőtől, úgy válaszolt.

– Nem egészen múzeum. A nem Föld típusú kolonizált bolygókon ma is ilyenek működnek. Ezen itt talán a pilótajelöltek gyakoroltak.

– Mindenesetre jobb állapotban van, mint mellette a szabadtéri űrkikötő. – Jimmy

L. a kilátóernyő felé fordult. – Uram, az ernyőn még nem látható, de megtaláltuk a felderítők hajóját. A leszállópálya sarkában áll, távol a roncsoktól.

– Életjelek?

– Nincsenek, uram. Viszont Prescont tábornok most küldött egy kódolt üzenetet, amelyben azt írja, hogy a Föderáció Hold körül keringő robotszondája valószínűleg megsemmisült. Legalábbis megszűnt vele minden kapcsolat. A tábornok azt kéri, nézzünk utána a dolognak.

– Az a szonda így is túlságosan sokáig bírta. Az utolsó holdháború óta egyetlen emberi eszköz sem tudott három hétnél tovább a Hold közelében maradni.

– Az általánosan elfogadott vélemény szerint a sugárzás teszi, uram. A háború során bevetett termonukleáris fegyverek nemcsak kipusztították a Hold teljes lakosságát, hanem tönkretették a közelben keringő űrjárművek vezérlését is, így azok sorra megsemmisültek... Úgy látszik, a sugárzás még mindig hat.

– Úgy látszik – bólintott Locador. – De biztos, hogy nem ez az igazság. Mekkora a felszíni sugárzás értéke?

– Normális, uram.

– Vagyis nem nagyobb, mint mondjuk Europoliszban.

– Így van, uram.

– És szerinted ilyen mértékű sugárzás megrongálhatja a több száz kilométernyi távolságban keringő járműveket?

– Elvileg nem, uram. Viszont százkilencvenkét éve, mióta az utolsó holdháború befejeződött, a Föderáció több tucat robotszondát küldött ide, amelyek rövid időn belül mind megsemmisültek. A hivatalos álláspont szerint a sugárzás miatt. A Föderáció automata egységekből megfelelő távolságban kordont is vont a Hold köré, hogy minden kíváncsi embert megóvjon a pusztulástól.

– Csakhogy itt nincs sugárzás.

– Most már nincs, uram. A háború után azonban volt. A Föderáció csapatokat küldött a túlélők kimentésére, ám röviddel a landolás után ezekkel a csapatokkal is megszakadt a kapcsolat. Soha nem hallottak róluk többé, valószínűleg elpusztultak a felszínen.

– A sugárzástól...

– Feltehetően, uram.

– A világparlament által kiadott hivatalos közlemény szerint...

– Igen, uram.

– Tehát a mentőcsapatok tapasztalatlan katonákból álltak, akik felkészületlenül léptek a Holdra, és ez az életükbe került?

– Nem tudom, uram.

– Én meg nem tudom elhinni, Jimmy. A Föderáció katonai vezetőiről sok rosszat el lehet mondani, de azt nem, hogy amatőrök lennének. Nagyon jól tudták, hogy mi várja őket a Holdon, és nem hiszem, hogy felelőtlenül halálba küldték volna a katonáikat.

– A csapatok mégsem tértek vissza a Földre, uram. Sőt, a felkutatásukra indított három mentőexpedíciónak is nyoma veszett a Holdon.

– Alighanem olyasvalamivel találták szembe magukat, ami erősebb volt náluk.

– Mégis mivel, uram?

– A történelem nem ismer olyan háborút, Jimmy, amelynek ne lettek volna túlélői. A Hold pedig elég nagy ahhoz, hogy némely területe megmeneküljön a pusztulástól.

– Elvileg elképzelhető, uram. A kupolavárosok menedéket nyújthattak... Az vi-

szont nem valószínű, hogy a túlélők elpusztították volna a földi segélycsapatokat. Sem erejük, sem okuk nem lett volna rá.

– Ez csak akkor igaz, ha a túlélők valóban tevékeny részesei voltak a harmadik holdháborúnak. De képzelj el néhány embert, akik számítanak a harmadik, mindent elpusztító háborúra, de részt venni nem akarnak benne. Pénz híján nem menekülhetnek el a Holdról, de egyébként se fogadnák be őket sem a Földön, sem a Marson. Ezért aztán felkészülnek a katasztrófára, beköltöznek egy kupolavárosba. Közben engesztelhetetlen gyűlölet fűti őket a földiek ellen, akik nem akadályozták meg a holdháborúkat. Túlélik a harcokat, rájönnek, hogy egyedül maradtak, de már nem akarnak elköltözni a Földre. A gyűlöletük nem engedi őket. Inkább az elpusztított Holdon maradnak. A Föderáció segélycsapatai könnyű prédát jelentenek nekik, hiszen azok nem harcolni, hanem menekíteni érkeztek.

– Pusztán gyűlöletből megölték a segélycsapatok tagjait?

– A gyűlölet az egyik legmeghatározóbb emberi érzelem, Jimmy.

– Irracionális cselekvésre kényszerít?

– Csak ha nem tudják legyőzni. De akkor sem feltétlenül.

– És mi történt a robotszondákkal? Akikről beszél, nem élhettek már sokáig a háború után.

– Dehogynem. A régi kupolavárosok teljesen önellátóak voltak. Ugyanúgy megtermelték lakosaik élelemszükségletét, mint az oxigént. Ráadásul a túlélőké lett minden, ami megmaradt a Holdon. Találhattak teljesen ép, nagy erejű fegyvereket, amelyekkel megsemmisíthették a robotszondákat. Generációkon át élhettek a kupolavárosban, amíg annyira lecsökkent a sugárzás, hogy kimerészkedhettek a szabadba.

– Az atmoszféra- és gravitációgerjesztő generátorok tönkrementek a háború alatt.

– Lehet, hogy megjavították őket.

– És a Föderáció mindezt nem vette észre?

– Mit gondolsz, miért küldtek ide felderítőket?

– Úgy érti, uram, hogy az egyik robotszonda a megsemmisülése előtt felfedezte, hogy van élet, légkör és gravitáció a Holdon? Ez esetben újra birtokba vehetnék az emberek a területet és enyhülne a túlnépesedési probléma... De ha mindazt, amit az imént ön elmondott, tudja a világparlament is, akkor nem felderítőket, hanem rohamosztagokat kellett volna ideküldeniük.

– Csak az elnök állította, hogy felderítők jöttek a Holdra.

– Úgy érti, uram, hogy hazudtak nekünk? Nem is felderítőket kell keresnünk? Csapdába csaltak?

– Nem mondták el a teljes igazságot; igyekeztek titkolózni, ahogy máskor is tették. Végül is nem mindegy nekünk, hogy két vagy kétezer ellenfelet kell megölnünk?

6.

Amíg azt várták a kupolaváros felett lebegve, hogy véget érjen a 354 órás éjszaka, Locador elindított egy robotszondát. Nem közölte ugyan az androiddal, Jimmy L. mégis meg volt győződve arról, hogy ura és parancsolója azoknak a bizonyos túlélőknek a nyomait keresteti. Hogy hasznossá tegye magát, Jimmy L. átvizsgálta a Föderáció összes, a Holdról készült és hozzáférhető elektronikus aktáját, ám egyikben sem talált adatot arról, hogy az utóbbi 192 évben élet nyomait fedezték volna fel az égitesten. No, persze a világparlament el is titkolhatott egy ilyen hírt a közvélemény elől, bár az android nem értette, mi okból tennék ezt.

Az idő múlásával Locador egyre gyakrabban kérdezett rá a szonda jelentéseire, ám azok egyszer sem szóltak élőlények felfedezéséről.

– Talán mélyen a talajszint alá húzódtak, mert tudják, hogy keressük őket – morogta Locador, Jimmy L. ki nem mondott kérdésére válaszolva. Aztán felkelt a vakító és forró Nap, és Locador döntött.

– Leszállunk.

A hajó akkora robajjal zuhant alá az égből, hogy Jimmy L. kikapcsolta audioérzékelőit.

– Légkör tehát van – jegyezte meg elégedetten Locador.

– Az emberi szükségleteknek megfelelő – jelentette egy automata.

– Helyes.

Messze hangzó recsegés és nyikorgás közepette értek földet a szabadtéri űrkikötőt ellepő roncsok és törmelékek között. Locador nem óhajtotta titkolni jelenlétét az esetleges megfigyelők elől, bár a talajon megállapodott naszádot azonnal láthatatlan erőtérrel vette körül. A műveletet kísérő erős, tájfunszerű légmozgás és villámlás meglehetősen kísértetiessé tette az elpusztult kikötőt, ám ez a jövevények közül senkit sem érdekelt. Egyáltalán észre sem vették.

– Nincs mesterséges gravitáció – olvasta le a műszerek adatait Jimmy L. – A tömegvonzás egyhatoda a földinek.

Locador nem tett megjegyzést; a kilátóernyő előtt állva a környéket tanulmányozta. Romok, romok és romok. Körülöttük, az űrrepülőtér távolba nyúló betonján ízléstelen ősi szobrokként tornyosultak a rozsdásodó űrhajók tetemei. A tér szélén egy roggyant épület málladozó homlokzatán olvashatatlan felirat barnult. Alighanem az lehetett egykor a tranzitállomás. A roncsok közül néhol előbukkant az űrkikötőt övező kettős dúracél fal, amelyben a több mint két hétig tartó nappal forrósága ellen védő hűtőfolyadék keringett valaha.

A naszádból hamarosan kiemeltek egy légsiklót, majd – Jimmy L.-t a hajón hagyva – Locador négy robotharcos társaságában a felderítők járművéhez indult. Fegyvereiket készenlétben tartva ültek a nyitott siklóban, noha egyedül Locador érezhetett volna magában némi feszültséget. Óvatosan kerülgették a halálukban is monumentális roncsokat, amelyek izzani látszottak az éles napfényben. A hőmérséklet megközelítette az ötven Celsius fokot annak ellenére, hogy erős légörvények kavarogtak körülöttük. A széllökések dobálták a könnyű siklót, amelyet még a masszív robotok tekintélyes súlya sem tudott stabilizálni. Félő volt, hogy nekivágódnak valamelyik hajó rozsdás oldalának, mégsem aggódott közülük senki. Locador látszólag egykedvűen figyelte a kereskedelmi szállítóhajók és a magánjachtok szánalmas maradványait. Valaha az emberiség hősiességét példázták, mára viszont kevésbé nemes, ám ugyanolyan alapvető emberi tulajdonságok mementóivá lettek.

A felderítők űrhajója első pillantásra nem sokban különbözött a távolabb rothadozó roncsoktól. Miután Jimmy L. a naszádról távvezérléssel kikapcsolta a körülötte vibráló védőernyőt, már meg is tudták közelíteni. A számtalan le- és felszállás égésnyomát magán viselő fekete burkolatú hajó néma és titokzatos obeliszkként emelkedett föléjük. A bejáratot szintén Jimmy L. nyitotta ki nekik, és egy perc múltán L3 és L4 harcosok beléptek a légzsilipbe. Miután mindent rendben találtak, Locador is követte őket a másik két robottal. Kinyitották a belső ajtót, és egy rövid folyosóra jutottak.

A felderítő űrhajó automatái működésbe léptek, és felgyulladt a világítás.

– A vezérlőbe – mondta Locador.

A robotok gazdájukat közrefogva indultak el, az óvatosság azonban feleslegesnek bizonyult. Kihalt folyosókon keresztül haladtak és a vezérlőteremben is tökéletes nyugalom fogadta őket. Erőszakos behatolásnak vagy küzdelemnek nyomát sem látták.

Locador körbejárta a helyiséget.

– Mi az utolsó bejegyzés a hajónaplóban?

L4 csatlakoztatta magát egy elektronikus kimenethez, mire a vezérlőpulton fények villantak fel. A fedélzeti számítógép azonosította a kódot, és a robotharcos egy idegen férfi hangján szólalt meg.

– *Higgins parancsnok a naplónak...*

– Hagyd ezt – mordult fel Locador. – Csak a lényeget!

– Igen, uram. – Úgy tűnt, mintha L4 harcos néhány másodpercig magába mélyedt volna; ez idő alatt rendszerezte a számítógépből letöltött adatokat. – A hajón három felderítő tartózkodott, Higgins százados parancsnoksága alatt. Az űrflotta 153-as deszantalakulatához tartoztak, amelynek feladata a Holdon illegálisan tartózkodó emberek felkutatása volt. A felderítők hajóján a felszín megközelítésekor meghibásodott a navigációs rendszer, és elszakadtak a deszantosok szállítóhajóitól. A kijelölt célpont, a *Nyolcvanhetes LunaCity* helyett a *Kétszáztizenegyes* mellett értek talajt. Minden összeköttetésük megszakadt az alakulattal és a flotta hadműveleti bázisával is. A százados utasította Golds hadnagyot és Jagge zászlóst, hogy egy felszíni járművön keressék fel a *Nyolcvanhetest*, és lépjenek kapcsolatba az alakulattal. A szabályzat értelmében a százados nem hagyhatta el a hajót. A két felderítő elindult, de egy óra múlva velük is megszakadt az összeköttetés, és Higgins parancsnok magára maradt. Másfél nap múlva visszatért a felderítőjármű, de üresen. Golds hadnagynak nyoma veszett, Jagge zászlósnak pedig csak a holtteste volt benne. Az erősen megrongálódott légsikló automata irányítással érkezett vissza az űrhajóhoz, és mivel Higgins parancsnok továbbra se tudott senkivel sem összeköttetést teremteni, azt sem tudhatta, él-e még valaki a deszantalakulatból és ha igen, tisztában vannak-e az ő hollétével. Fel akart szállni a hajóval, de az indítóberendezés csődöt mondott. A parancsnok ezért szintén légsiklóval indult el a *Nyolcvanheteshez*, miután hajóját az automata védelmi berendezésekre bízta...

– Ennyi? – kérdezte minden érdeklődés nélkül Locador.

– Igen, uram.

– Akkor keressük meg Jagge zászlós holttestét. Valahol itt kell lennie.

A tetemet azonban nem találták meg, pedig méterről métere átkutatták a hajót. Locador még mindig arra számított, hogy erőszak és fosztogatás nyomaira bukkannak, ám ez a feltételezése sem igazolódott. A hajó teljes épségben várakozott sorsára az űrkikötő sarkában. Locador még az indítóberendezésben sem talált hibát.

7.

Locador a felszíni hadműveletet részesítette előnyben, így hamarosan öt zárt, páncélozott siklóval eredtek Higgins parancsnok nyomába. A naszád védelmére fél tucat robotharcost hagytak hátra.

Átrepültek az űrrepülőtér mellett épült városon, amelynek még rendes neve sem volt; valamikor ezt is csak *Kétszáztizenegyesként* emlegették a kupola után. A település Locadort a Szahara oázisaira emlékeztette; ott látott ilyen, a napégette talajból kiemelkedő, többnyire félgömb alakú háztetőket. A rossz minőségű vasbeton-, kő- és műanyag épületek kerékküllő alakzatban terjedtek kifelé minden irányban a központi energiateleptől. Látszott, hogy a háború alatt a közvetlen nukleáris csapás ezt a várost

is elkerülte, de kisebb bombakráterek sűrűn tarkították az utcákat. Gépkocsik és légsiklók roncsaival találkoztak, míg a falak tövében robotok és automaták rozsdásodtak.

– Igaza volt, uram – mondta a harmadik siklóban Jimmy L. a mellette ülő Locadornak. – A Föderáció valóban a holdháborúk túlélői ellen harcol, noha nem sok sikerrel. De nem értem, miért kell ezt eltitkolni az állampolgárok elől.

– Politika, Jimmy, politika. A politikusok gondolkodása pedig egy átlagos halandó számára kiismerhetetlen... Valószínűleg kínos volna bevallani, hogy egy maroknyi szeparatista megakadályozza a flottát abban, hogy a Föderáció újra birtokba vegye a Holdat. Amióta a sugárzás veszélytelen, ki tudja, hány deszantalakulatot dobtak már le, hogy felmorzsolják az ellenállást? És aligha járt sikerrel egy is, mert akkor nem lennénk itt.

– Ha megbocsát, uram, szerintem ez volt az első inváziós próbálkozás. Az lehet, hogy már több tucat földi szonda elpusztult a Hold körül, de ha katonai alakulatok is elvesztek volna, akkor ez a kísérlet is teljes titokban marad, és a hírügynökségek még szerencsétlenül járt felderítőkről sem számoltak volna be.

– Lehet benne valami – bólintott engedékenyen Locador. – Tehát a robotszondák állandó pusztulásából a kormány arra következtetett, hogy a Föderáció ellenségei közül élnek még néhányan a Holdon. Azt is tudták, hogy nincs veszélyes mértékű sugárzás, vagyis az égitest újra lakható. Megoldást jelenthet a földi túlnépesedésre. Ahhoz azonban, hogy újra embereket költöztessenek a Holdra, előbb le kell számolni az ellenállással. A flotta vezetői megbecsülték a várható ellenséges erők nagyságát és ideküldtek egy deszantalakulatot.

– Ami kevésnek bizonyult, mert nem tudott megbirkózni a feladattal.

– Úgy van, Jimmy. Csakhogy időközben a kormány néhány fontos ember számára már kiszivárogtatta, hogy a Holdon valószínűleg elviselhető mértékűre csökkent az állítólagos sugárzás, és lakhatóvá válik a terület. Ennek megállapítására ideküldtek egy felderítőhajót, amely azonban szerencsétlenül járt. Egész jó kis történet...

– Azt viszont nem értem, uram, hogy ha a felderítőkkel minden összeköttetés megszakadt, odalent a Földön Prescont tábornok honnan tudta, hogy a *Kétszáztizenegyes* mellett landoltak?

– A tábornok maga mondta, Jimmy. A robotszonda bemérte őket, csak kapcsolatot teremteni nem tudott velük. A hadműveleti bázis és a szonda között viszont volt összeköttetés, így amiről a szatellit tudott, arról tudtak a Földön is.

– A szonda valószínűleg látta a deszantalakulat szállítóhajóinak landolását is. Megkérdezhetnénk erről Prescont tábornokot, mert így csak Higgins parancsnok feltételezésére hagyatkozunk.

– Megkérdezhetnénk, igaz. De nekünk nem a deszantosokat, hanem az ellenséget kell megtalálnunk. És mivel a szondánk növényi életen kívül mást nem talált, az ellenség bárhol lehet.

– Hogyan fogunk akkor rájuk bukkanni, uram?

– Ha más megoldás nincs, addig repkedünk össze-vissza, amíg beléjük nem botlunk. Közelről pedig majd megérezzük őket.

A várost elhagyva sivatagos területre értek. A táj színe szürkére változott. Szürke sziklák türemkedtek elő a szürke talajból, mint penészfoltok egy hatalmas terítőn. A távolban szürke pordűnék hullámzottak a vibráló levegőben. Locador elmélyülten bámészkodott a száguldó sikló ablakában.

– Milyen hamar képes megváltozni a felszín – jegyezte meg.

– A szél teszi, uram – sietett közölni Jimmy L. – Ezek a pordűnék ugyanúgy vándorolnak, mint a homok a Szaharában.

– Nem, Jimmy, nem erre gondoltam. Évszázadokkal ezelőtt a Hold csupán egy, az űrben forgó kihalt kődarab volt. Kráterek és por borították. Aztán jött az ember és megváltoztatta a tájat. A mesterséges időjárás másfél évszázad alatt lecsiszolta a hatalmas hegységeket, feltöltötte a krátereket és termőfölddé varázsolta a portengereket. A régi tájaknak még a nevei sem maradtak fenn. Miután pedig az emberek elhagyták a Holdat, a termőföld sivataggá változott. Alig kétszáz év alatt eltűntek az erdők és ligetek, viszont újra megjelentek a portengerek és előbukkantak a kráterek.

– De a hegyek aligha fognak visszanőni, uram.

Locador meghökkent.

– Jimmy... ha befejeztük ezt az akciót, figyelmeztess, hogy kiégessem a humormodulodat... Most pedig szólj oda a naszádnak, hogy hagyják el az űrkikötőt, és szálljanak le itt a sivatag szélén azon a homokkő platón, amit most hagytunk el. Ezen sokkal jobban védhető a hajó, mint a romok között.

– Igen, uram.

Időközben véget ért a sivatag, a hátuk mögött maradtak a dűnék és a sziklák. A port valami különös szavanna váltotta fel, amit már Locador is gyanakodva figyelt. A mindent eluraló szürke szín bíborba fordult, amint a végtelenbe vesző füves puszta eléjük tárult. Fantasztikus árnyalatú növénytenger hullámzott alattuk – a keskeny, pengeszerű fűszálak olyan sűrűn nőttek egymás mellett, hogy nem látták köztük a talajt. Úgy tűnt, a növényzet milliméterre egyforma magasságú, ameddig az érzékelők elláttak, mintha gondos kezek nyírnák a füvet.

– Érdekes – nyugtázta Locador, de nem álltak meg.

– Az adattár szerint kétszáz éve itt egy város állt, uram – jelentette rögtön Jimmy L.

– Mindenesetre nem sok nyomot hagyott maga után.

Már húsz perce repültek az egyhangú szavanna felett, és Locador kezdte fontolgatni, hogy mégis megvizsgálja közelebbről a növényzetet, amikor Jimmy L. változást észlelt.

– Fák előttünk, tizenegy óra irányában, uram.

Két-háromszáz méternyire tőlük különös kör magasodott. Hét ismeretlen fajtájú fa alkotta, melyeket mintha telepítettek volna, azonos távolságban álltak egymástól, egy húsz méter átmérőjű kör kerületét alkotva. Csakúgy, mint a fűszálaké, ezek magassága is megegyezett; Jimmy L. szerint kereken tizenöt méter volt. Lombkoronával nem rendelkeztek, barna törzsükről néhány vastag ág nyúlt az ég felé. Az ágakon pedig jókora, több centis tüskék meredeztek fenyegetően.

– Mint tüzelésre kész fegyverek – mondta tőle szokatlan asszociációval Jimmy L.

A következő pillanatban a tövisekből egyszerre több halálos erejű lézersugár is kiröppent, azzal az aligha kétséges szándékkal, hogy elpusztítsa a légsiklóban közeledő betolakodókat. Locador szívesen Jimmy L. fejéhez vágott volna valamit, ám a járművüket vezető harci robot hirtelen irányváltoztatásra kényszerült, hogy elkerülje a lövedékeket. Locador megtántorodott, és az android karjaiba zuhant. Körülötte a robotok a sikló fedélzeti fegyvereihez ugrottak. Odakint a kommandó többi járműve riadt hordaként rebbent szét. Egyiküknek nem volt szerencséje; sugárnyaláb találta telibe elülső stabilizátorát, s a sikló pörögve vágódott a magas fűbe. A belsejéből kiugráló robotharcosok azonnal tüzelőállásba helyezkedtek, de máris voltak veszteségeik.

L16-nak egy lézersugár a fejét metszette le, L11 pedig mindkét karját elvesztette. A találat erejétől a robot megingott, majd a fűbe zuhant. Karcsonkjai helyén a szikrázó és füstölgő tépett vezetékek pillanatokon belül lángra lobbantották a növényzetet. Sűrű füst kezdte beteríteni a környéket.

A megmaradt négy légsikló látszólag össze-vissza cikázott minden rendszer nélkül egymás és a süvítő lézerlövedékek közt. Időről időre megszólaltak fedélzeti fegyvereik s ennek eredményeként egyre több vaskos faág vált el recsegve a törzsétől, hogy lángolva zuhanjon a földre. A járművek bolond tánca természetesen nem esetleges volt; mozgásukat mesterséges agyak vezérelték precízen. Ennek ellenére több találatot is kaptak; egyiknek a motorja is lángolt, s a robotok még a levegőben kiugráltak belőle. A sikló irányíthatatlanul vágódott a mesterséges fák közé, és kettőt is magával rántott a pusztulásba, amikor felrobbant. A hatalmas lángoszlopból olvadt fém- és műanyagdarabkák záporoztak a környékre, és ott is fellobbantották a tüzet, ahol még nem égett.

A csata színterét már sűrű, átláthatatlan füst borította be, ám a küzdő felek egyikének sem volt szüksége hagyományos értelemben vett optikai érzékelésre. A tűzvezető automatika eredményességét csupán a légsiklók folyamatos irányváltoztatása befolyásolta, így az összecsapás kimeneteléhez nem férhetett kétség. Bár Locador néhány perc leforgása alatt elvesztette két légsiklóját és összesen nyolc harci robotját, hamar úrrá lett a helyzeten. Villámgyorsan cikázó járműveinek nagy tűzerejű fedélzeti fegyverei egymás után roppantották ketté a fák törzseit, míg a fűben előrenyomuló robotok a már letört vaskos ágakat semmisítették meg. Alig tíz perc múlva csupán a sűrűn gomolygó füst és az itt-ott felcsapó lángok emlékeztettek a csatára.

Locador elégedetlen volt az eredménnyel. A fák roncsait a tomboló tűzben nem tudták megvizsgálni, így csak az volt bizonyos, hogy egyfajta védelmi berendezésként szolgáltak. Azt, hogy mikor és ki állította őket rendszerbe, lehetetlen volt megállapítani. Jimmy L. látva gazdája hangulatát, kifejtette azon nézetét, miszerint a fákat csakis az utolsó holdháború túlélői üzemeltethették, hogy akadályozzák Locadort küldetése teljesítésében. Locador egyetlen szó nélkül leintette az androidot, megvárta, míg robotjai összeszedik sérült társaikat és bepréselődnek a megmaradt három légsiklóba, aztán indulást vezényelt.

– A *Nyolcvanhetesbe* – mondta kurtán.

8.

A sziklaplató alatt körös-körül a távolba veszett a szürke porsivatag vége. Locador naszádja királynőként magasodott a pusztaság fölé egy megkopott, hatalmas sakktáblán.

Túl a hajó védelmi berendezéseinek látóhatárán, az erős légmozgás állandó változásban tartotta a portengert. Kisebb-nagyobb dűnék emelkedtek fel és simultak el a változó szélirány játékától függően. Akár a hullámzó óceán, olyan volt a táj.

Aztán a por mozgása megváltozott, egyszeriben fittyet hányt a szél irányának. Apró, koncentrikus körökben terjedő dűnék emelkedtek ki a felszínből, s ahogy távolodtak a középponttól, úgy növekedtek egyre nagyobbá. A por hullámzott, fodrozódott a szikrázó napfényben, majd hirtelen megfordult a dűnék mozgásának iránya, és a halmok most a középpont felé igyekeztek egyre gyorsabb tempóban. Amikor összecsaptak, jókora hegy keletkezett belőlük, s a levegő több száz méteres magasságban megtelt csillogó porszemcsékkel. Az új hegy pillanatnyi megtorpanás nélkül haladt tovább, immár egyetlen irányba – Locador naszádja felé.

Néhány perc múlva a hajó automatái és a harci robotok is felfigyeltek a jelenségre. Villámgyorsan kielemezték a látványt, és ennek eredményeként semmiféle védelmi intézkedés foganatosítását nem tartották szükségesnek. Aztán amikor a feléjük rohanó porhegy felett hirtelen vad forgószél támadt, akkor újra értékelték a helyzetet. Már nem érezték magukat olyan biztonságban, mint percekkel korábban, és megpróbáltak kapcsolatba lépni Locadorral. Mielőtt azonban ez sikerülhetett volna, a vihar kiteljesedett.

Az üvöltő, bömbölő szélben a levegőben lebegő porszemcsék gigászi, tömör fallá sűrűsödtek össze. S e fal immár jócskán a sziklaplató fölé magasodva hihetetlen sebességgel száguldott a pihenő űrhajó felé. A nap elsötétült, és pokoli kavargás támadt. Az éktelen lármában úgy hallatszott, mintha démonok rikoltoznának éles sikolyok és rettegő üvöltések közepette. Már-már úgy tűnt, hogy a rohanó porfal ráborul és elnyeli a naszádot, amikor a hajó zajtalanul riadót vezényelt és vész-starttal emelkedett a levegőbe. A járműben húsz fokkal nőtt az energiaszint, a mérőműszerek mutatói átcsaptak a szélső határon, égett szag terjengett, s recsegtek-ropogtak a burkolólemezek. A hajó megbillent, amikor belefúrta magát a porfalba; egy pillanatig mintha megtorpant volna, aztán füstöt és lángot okádó fúvókáinak ereje kitépte a tomboló vihar szorításából, s a naszád izgatott rádiójeleket szórva magából, biztonságos magasságba emelkedett.

9.

Locador és csapata ezekben a percekben a *Nyolcvanhetes LunaCity* területét vizsgálta át. A kupolán kívül itt nem épült város; a deszantosok szállítóhajója a kemény talajon landolt. Locador lassan közelítette meg a járművet, az óvatosság azonban ezúttal is feleslegesnek bizonyult. Fém térelválasztó falai közt a hajó kongott az ürességtől, csupán automaták őrizték. A raktárakban érintetlenül állt a felszíni hadműveletek összes felszerelése, a körletekben a tábori ágyakat mintázó alvókapszulákon ott sorakoztak a katonák fegyverei, sisakjai, a sugárvédő öltözékek, a lövedékálló páncélmellények és az álcázó szkafanderek.

– Mintha a deszantosok sosem léptek volna ki a hajóból – állapította meg Jimmy L.

– De akkor hová tűntek? – kérdezte mogorván Locador, mire az android bölcs hallgatásba merült.

A hajónapló utolsó bejegyzése még a leszállás előtt íródott, de legalább annyit megtudtak belőle, hogy további huszonnégy hadihajónak kellene a környéken állomásoznia. A Flotta háromezer tengerészgyalogost vezényelt a Hold megtisztítására. Valamennyien nyomtalanul eltűntek, sőt Locador felbocsátott szatellitje még a szállítóhajókat sem találta.

– Az elnök által említett három felderítő és a háromezer deszantos meg a huszonöt hadihajó közt meglehetősen nagy a különbség, uram – jegyezte meg Jimmy L.

– Ezt majd az elnökkel beszéljük meg, amint hazaértünk – morogta Locador. – Most koncentráljunk a feladatra.

Mind a három siklóval beléptek a kupola alá, s csak a belső város szélső utcáinál váltak szét. Mivel az érzékelők nem találták nyomát nagyobb élőlényeknek – akikben deszantosokat vagy szeparatistákat feltételezhettek volna –, Locador nem látta értelmét gyalogos felderítésnek. Szerencsés esetben is legfeljebb néhány katona holttestére bukkanhattak volna, márpedig ezekre Locador nem tartott igényt.

A csendes kertvárosi utcákon lépésben haladtak a siklók, de csupán a megszokott látványban volt részük. A szeméttel és romokkal borított utak mentén csipkefinom rácskerítések mögött, egykor elegáns kertek és parkok mára burjánzó vadonjaiban megbúvó kisebb paloták álltak. A falakon penészfoltok, a csatornákban iszapos posvány.

Locador lemondóan legyintett, amikor Jimmy L. a város történetéről kezdett volna kiselőadást tartani. Aztán kapcsolatot teremtett velük a naszád, amely időközben holdkörüli pályára állt. Locador csupán egy káromkodásra méltatta a porvihar hírét, és fokozott óvatosságot követelt a naszádtól.

– Nehogy arra a sorsra jusson, mint a hadihajók – morogta.

– Meg a robotszonda – tette hozzá Jimmy L. gazdája bosszúságára.

– A miénk megvan még? – kérdezte Locador.

– Igen, uram.

– Akkor vigyázzatok rá!

– Továbbítom a parancsot, uram... Uram, még mindig úgy gondolja, hogy mindaz, ami a Holdon történik, a szeparatisták műve?

– Eddig semmi más nem történt, csak ami kétszáz éve folyamatosan. Eltűntek a Föderáció űrhajói és katonái.

– De hogyan, uram?

– Amint megtaláltuk a lázadókat, kiderítjük.

– És ez a porvihar, uram?

– Valószínűleg egyszerű természeti jelenség.

– És a lövöldöző fák, uram?

– Növényeknek álcázott védelmi berendezés lehet még a holdháborúk idejéből.

– Túlságosan feltűnő ott a szavanna közepén, uram...

– Mit akarsz ezzel mondani, Jimmy? Ha nem a lázadók, akkor...

– *Gantenierek!* – jelentette abban a pillanatban L8 harcos.

– Micsoda? – hördült föl Locador.

– Balra előttünk, a vaskerítés mellett.

Két alacsony, szürke bőrű lény figyelte őket a sűrű növényzet közül. Egymás kezét fogva, mozdulatlanul álltak vékony lábaikon. Aránytalanul nagy, fordított vízcseppre emlékeztető fejüket félrebillentve, hatalmas, sötét szemeiket a siklókra szegezték.

– Harcosok, járművet elhagyni! – parancsolta Locador. – Védekező állásba fejlődni!

– Nincs náluk fegyver – közölte L8 harcos.

– Vagy csak nem látjuk. De egyelőre ne lőjetek.

– Nem élnek – mondta Jimmy L.

– Rossz az érzékelő!

– Egyetlen műszerünk sem jelez magasabb rendű életet, uram.

– Mozognak – jelentette L8 harcos.

– Kifelé! – ordította Locador.

A következő másodpercben három harci robot ugrott ki a siklóból, lövésre kész fegyverekkel. L8 harcos, a pilóta, Jimmy L. és Locador a járműben maradt.

A két kis szürke lény ellépett a kerítésen átburjánzó bokrok levelei közül és kisétáltak az utca közepére.

– Mozognak, de nem élnek – makacskodott Jimmy L.

– Szólj a másik két siklónak!

– Két perc múlva az utcavégi kereszteződésnél lesznek. Ők sem érzékelnek semmit.

– Tüzelőállásba!

A *gantenierek* megtorpantak és szembefordultak a siklóval. Látszólag semmiféle ruhát nem viseltek és a kezük is üres volt.

A három robotharcos különböző terepakadályok mögé húzódott.

– Mit keresnek ezek itt?! – dühöngött Locador.

– Nem... – próbálkozott az android.

– Akár élnek, akár nem, itt vannak. Pedig úgy tudtam, kiűztük őket a Naprendszerből... Figyeljetek rájuk, többen is lehetnek a környéken!

– Nem tudjuk őket érzékelni, uram. Ezek nem élőlények és nem is gépek. A műszereink számára nem léteznek.

A két idegen lény időközben elengedte egymás kezét, hátat fordítottak a harcosoknak és megindultak előttük az utcában.

– Utánuk! – parancsolta Locador. – Ne hagyjátok őket meglógni!

A *gantenierek* azonban nem menekültek előlük. Kissé merev járásukkal időnként hátra-hátra fordulva, közönyösen ballagtak, gondosan kikerülve a szemét- és törmelékhalmokat.

– Több, mint száz éve nem volt példa a *gantenierek*kel való békés találkozásra – jegyezte meg Jimmy L.

Betartva a köztük eddig is meglévő távolságot, a sikló és a három harci robot megindult az idegenek után.

– Várjuk ki a végét – mondta Locador. – Lehet, hogy csapda.

– Kinek a csapdája, uram? A Holdon nincs senki.

– Talán befolyásolják a műszereinket. Nem ismerhetjük minden fortélyukat.

– De mikor érkeztek? A Naprendszer határát őrző műholdak hálóját nem törhették át. Hiszen akkor a flotta már harcban állna velük.

– Elfelejted, Jimmy, hogy a *gantenierek* a beszivárgás mesterei. Évszázadokig éltek a Földön, az emberek mégsem hittek a létezésükben.

– Tudom, uram. UFO-hisztériának hívták, ha valaki azt állította, találkozott velük... Ezek szerint egész végig itt voltak a Holdon? A holdháborúk után nem a sugárzás és nem a lázadók pusztították el a Föderáció szondáit?

– Lehet, Jimmy.

A *gantenierek* még mindig szótlanul ballagtak előttük. Időközben elhagyták az első keresztutcát, és a másik két sikló is felzárkózott mögéjük.

– Talán tévúton jártunk eddig, Jimmy. Nincsenek itt semmiféle lázadók, csak az idegenek titkos bázisai.

– Ezt már a XX. században is beszélték, uram. Az első néhány holdutazás után fél évszázadig nem indítottak újabb expedíciót. Akkor terjedt el a pletyka, hogy földönkívüliek tartják megszállva a Holdat, és nem engedik ide az embereket.

– Így is volt, Jimmy. A kormányok tudtak róla, de titokban tartották. Akkor már több millió idegen lény élt a Földön és a Naprendszerben, és együttműködtek néhány vezető politikussal. Szükségük volt a Földre, de nem akartak háborút. Ez volt a *csendes invázió*, amikor igyekeztek uralmuk alá hajtani az emberiséget. Aztán a dolog kitudódott, a politikusokat megölték, és kitört a harc az idegenekkel.

– De a *gantenierek*et elűzték a Holdról, uram...

– Legalábbis azt hitték. De talán maradtak sziklákba vájt titkos bázisaik, amelyeket sohasem fedeztek fel. Itt voltak végig a holdháborúk idején; lehet, hogy ők maguk szították az ellentéteket.

– És hogyan érintkeztek az övéikkel, uram?

– Ha ezeket élve elkapjuk, az is kiderül.

A furcsa menet közben bekanyarodott egy kereszteződésnél. A távolban feltűnt a hatalmas kupola homályos fala.

– Egyenesen a keleti főkapu felé haladnak, uram – nézett az elektronikus térképre Jimmy L. – Meddig követjük őket? Miért nem végzünk velük most?

Locador felnevetett.

– Te mondtad, Jimmy, hogy nem élnek. Akkor hogyan öljük meg őket?

– A bevált módszerrel, uram...

– Nem! Ezek valamit akarnak tőlünk.

– Maguk után csalogatnak...

– Nagyon úgy tűnik.

– ...hogy aztán lesből végezzenek velünk.

– Azt eddig is megtehették volna. Valószínűleg azóta tudnak rólunk, hogy leszálltunk. Számtalan lehetőségük lett volna arra, hogy elpusztítsanak, most pedig számítunk a csapdára és felkészültünk a veszélyre. Egy-két perce még te magad se hitted, hogy ez csapda is lehet... Ráadásul ennek most már nem is lenne értelme.

Elhagyták a város utolsó házait és elérték a légzsilipet. A berendezés belső és külső kapuja egyaránt tárva-nyitva állt, és a *gantenierek* tétovázás nélkül átsétáltak a diadalívet mintázó monumentális kijáraton. Őket követte a három óvatosan lépkedő harci robot, majd a siklók.

Odakint, alig néhány méternyire a zsilipkaputól a Hold egyik gravitációgerjesztő generátor-állomása magasodott. A perzselő napsugarak elleni védekezésül mélyen lenyúlt a talajba, míg hátát egy sziklafalnak vetette. Maga a *Nyolcvanhetes LunaCity* egy hatalmas kráter külső falának tövébe épült, s e kráternek támaszkodott a generátorház is. A több emelet magas vasbeton építmény oldalán kábelcsatornák és huzalkötegek futottak végig.

– Be fognak menni oda, uram – bökött a rozsdás tolóajtó felé tartó idegenekre Jimmy L.

– Mi a fenét csinálnának ott?

– Talán be akarják indítani a generátort, uram.

– Mindegy. A három harcos követi őket, a két sikló személyzete két oldalról körbejárja az épületet, mi addig itt várunk. Készítsd elő a monitorokat, azt akarom, hogy mindegyik csoporttal legyen vizuális kapcsolatunk.

Amikor a két *gantenier* elérte a tolóajtót, az félrecsúszott előttük egy darabon. A három robotharcos néhány ugrással utolérte az idegeneket, és lövésre kész fegyverekkel beléptek utánuk a sötét generátorházba. A kapu nem csukódott be mögöttük.

Locador a monitorokat figyelte. Néhány másodperc múlva mindegyiken megjelent a kép. A nagyúr egy darabig szótlanul bámulta az adást, aztán felnevetett.

– Kiszállás, Jimmy! – fordult az android felé. – Mi is bemegyünk... Elérkezett az utolsó felvonás ideje!

10.

– Érdekes, nem így képzeltem el egy gravitációgerjesztő-generátor épületét belülről – forgatta a fejét Jimmy L.

– Az állomásnak ez alig harmada csupán – mondta Locador. – A java a föld alatt található.

– Tudom, uram – bólintott az android. – De ez valahogy olyan... üres. Sehol sem látok gépeket, csővezetékeket, alkatrészeket...

– Felesleges is volna ilyesmiket tárolni itt, Jimmy. Ez a hely ugyanis csak kívülről látszik generátor-állomásnak, de valójában nem az.

– Gondolhattam volna, uram. Tehát ez az idegenek egyik álcázott bázisa...

Valahonnan a távolból nevetés harsant.

Locador és Jimmy L. a robotharcosok védelmező gyűrűjében álltak, néhány lépésnyire a bejárattól. A helyiségben koromsötét volt – bár ez senkit sem zavart –, csupán a kommandót világította meg felülről néhány erős reflektor. A fénykör szélénél a homályban ott várakozott a két idegen lény. Kifejezéstelen tekintetükkel egykedvűen bámulták a csoportot.

– Nem ezek nevettek – biztosította gazdáját az android.

– Mert nem élnek, Jimmy – vágta rá Locador.

Az android nem tudott ugyan meghökkenni, most mégis hallgatott néhány pillanatig.

– Nem értem, uram. Most győzött meg arról, hogy ezek itt igazi *gantenierek*, akik befolyásolják a műszereinket...

Locador meglazította sisakját.

– Hagyd abba, Jimmy... befejezhetjük ezt a komédiát. Megtaláltuk, amit kerestünk.

A következő pillanatban oszladozni kezdett a fénykörön kívüli homály és lassan kivilágosodott a helyiség. Hatalmas terem tárult fel előttük fokozatosan. Először a kommandótól néhány lépésnyire magasodó faragott kőszobrok váltak ki a sötétből, melyek úgy tűnt, magát a bejáratot őrzik.

– Előkelőségek az egyiptomi Óbirodalomból – jegyezte meg Jimmy L.

– Teátrális – mondta Locador.

– Az utóbbi időben kissé érzelgős lettem – szólalt meg egy rejtett hangszóró valahol a fejük felett. – De fáradjanak beljebb, ha már itt vannak.

– Gyerünk – bólintott Locador. A robotharcosok sora szétvált előttük, és a nagyúr az android kíséretében megindult előre. Kikerülték a mozdulatlanul álló idegen lényeket, aztán megtorpantak.

Hibernáló kapszulák közé jutottak. Hosszú sorokba elrendezve több száz ilyen berendezés zümmögött körülöttük. Közelebb léptek az egyikhez, és Jimmy L. bepillantott az üvegbúrán.

– Ez nem *gantenier* – mondta. – Ez egy ember.

– Ahogy vártuk.

– Akkor ez mégsem... a földönkívüliek titkos bázisa, uram?

– A *gantenierek*nek valamennyi támaszpontját kifüstölték az emberek, mielőtt kolonizálták volna a Holdat, Jimmy. Nincs itt egyetlen idegen lény sem, csak akiket *ő* fogva tart. De mint mondtad, azok sem élnek.

– Bravó! – dicsérte meg őket egy újabb hangszóró. – Figyelemre méltó következtetés.

Locador a hang irányába fordult, de a fejük fölött is csak végtelen sorokba rendezett hibernáló kapszulákat látott lebegni. Egy pillanatra elmélázott, aztán beszélni kezdett.

– Van egy régi legenda a Földön... Egy nagyon távoli és nagyon ősi civilizációról szól, amelynek tagjai a világegyetem titkait kutatták. Évmilliárdokkal ezelőtt hatalmas űrszondákat építettek, hogy szétküldjék őket a Galaxisban. Tudták, hogy a szondák útja évmilliókig fog tartani, és számtalan veszély leselkedik rájuk. Óriási távolságokat tesznek meg, ahonnan már nem tarthatják a kapcsolatot megalkotóikkal. De hogy a műszerek mégse tehetetlenül sodródjanak az űrben, mesterséges intelligenciával és energiaátalakítóval szerelték fel a szondákat. A veszélyek ellen kemény páncélburko-

latot kaptak, álcázásképpen pedig kisbolygók és magányos holdak képére formálták őket. Ilyenformán örökéletű, értelemmel felruházott űrállomásokat indítottak el, amelyek maguk dönthettek saját sorsuk felől. Csupán egyetlen feladatuk volt: minél több információt gyűjteni.

– Milyen érdekes történet – hallatszott a fejük fölül, Locador azonban nem zavartatta magát.

– Az egyik ilyen mesterséges kisbolygó hosszú idő után eljutott ide, a Naprendszerbe, rábukkant a Földre, amelyen élet nyomait fedezte fel. Parancsa értelmében valószínűleg figyelnie kellett, hogyan alakul ki az értelem egy bolygón, ezért pályára állt a Föld körül. Hosszú időre rendezkedett be, ezért a bolygó holdjának álcázta magát, és ehhez alakította külalakját is. De bármilyen ügyes volt, nem változtathatott meg magán mindent, és az emberek egy idő után gyanakodni kezdtek...

– Nocsak – recsegett fel egy rejtett hangszóró.

– Igen, igen – felelte Locador, miközben egy gyors pillantással felmérte harcosai helyzetét. A robotok sora lassan széthúzódott a bejárat mellől. – Több furcsaságra is felfigyeltek a csillagászok. Itt vannak mindjárt a felszíni kráterek, amelyeket ugye elvileg a kisebb-nagyobb kóbor meteorok becsapódásai okoztak. Csakhogy ezek a kráterek nagy átmérőik ellenére feltűnően sekélyek. A több, mint ötven kilométer átmérőjű becsapódásnyomok alig öt kilométer mélyek. Pedig a számítások szerint egy ilyen hatalmas meteorkráternek legalább húsz kilométernyi mélységűnek kellene lennie. Itt tehát valami hibádzik. Úgy tűnik, mintha a Hold vékony, sziklákkal és porral borított felszíne alatt valami nagyon kemény anyag húzódna, amely megakadályozza, hogy a meteorok mélyebbre hatoljanak.

– Na igen – hangzott a hangszóróból, – a biztonsági szempontok az elsődlegesek. Mégsem hagyhatom, hogy egy nagyobb meteor lyukat fúrjon belém...

– Aztán itt van a Hold mozgása – folytatta Locador. – Csillagászok azt is kielemezték, és arra a következtetésre jutottak, hogy egy égitest csakis akkor mozoghat így, ha a belseje üreges.

– Vannak bizonyos törvényszerűségek, amelyeken nem lehet változtatni.

– Lehetett volna viszont a felszín kőzetein. Itt, a felszínen tizenötmilliárd éves kövek is vannak, míg a Földön a legöregebb is alig négymilliárd éves, sőt az egész Naprendszerben sem találtak ennél régebbit. A Hold tehát meglehetősen messziről keveredhetett ide. Ráadásul a talaj- és pormintái újabb furcsasággal szolgálnak, ezek ugyanis közel húszmilliárd évesek, sőt még csak nem is a felszíni sziklák szétmorzsolódásából származtak.

– Mintha évmilliárdok alatt a világegyetem különböző tájain szedtem volna össze, igaz? – hallatszott a kuncogás a hangszóróból.

– Pontosan. Csakhogy egy Hold nagyságú objektum túlságosan nagy ahhoz, hogy egy olyan kicsi bolygó, mint a Föld gravitációs ereje letérítse évmilliós pályájáról, és saját holdjaként fogva tartsa. Erre legfeljebb...

– Jól van, elég lesz! – csattant fel hirtelen a titokzatos hang. – Azt mondja meg inkább, mióta tudja...

Locador, aki nem szokott hozzá, hogy félbeszakítsák, gyorsan visszaadta a kölcsönt.

– Mondtam, hogy a Földön régi történet ez... De alig néhányan hisznek benne.

– Ezt jól tudom!

– Én sem foglalkoztam vele, amíg ide nem küldtek.

– De mikor jött rá? – türelmetlenkedett a hang.

– Miután láttuk, hogy az elnök hazudott nekünk, és nem három felderítőt kell keresnünk.

– Hazudik! Hazudik! – tomboltak a hangszórók. Egyszerre több irányból is hallották a teljesen emberinek tűnő rikácsolást. – Még azután is holmi lázadókat keresett, hogy megtalálta az üres szállítóhajót. Később pedig a *gantenierek*et vádolta.

– Tévedés. Akkor már csupán színjátékot játszottunk. Szinte biztos voltam abban, hogy minden mozdulatunkat látja, minden szavunkat hallja a Hold központi agya. És sem a lázadók, sem a *gantenierek* nem tudták volna nyomtalanul eltüntetni a katonákat és az űrhajókat. Ráadásul ők nem hagyták volna maguk mögött a deszantosok fegyvereit. Mindez egy sokkal fejlettebb technikára utalt, olyanra, amely évmilliókkal jár előttünk. Ebből már nem volt nehéz összerakni a képet...

– Micsoda önteltség!

– Egyáltalán nem. Emlékszik a holdháborúk előtti időkre? Az első telepesekre, a milliárdos üzletemberekre? Ők is tudták az igazat a Holdról... Nem a polgárháború elől költöztek a Marsra, nem a termonukleáris fegyverektől féltek, hanem a Hold reagálásától. Egyikük a halála után, hátrahagyott végrendeletében bevallotta, hogy sohasem építettek gravitációs generátorokat, csupán azok épületeit húzták fel. Magukra a generátorokra ugyanis egyszerűen *nem volt szükség*! A Holdon a kolonizáció kezdetekor a földihez hasonló mértékű tömegvonzás működött! Csupán azért nem beszéltek erről, mert a nem létező gravitációs generátorok állítólagos működtetéséért jókora pénzösszegeket szedtek be a későbbi telepesektől.

A hangszórók megreccsentek.

– Sir Thomas Herschel volt az a féreg, aki kifecsegte a titkot. Ott fekszik balra a harmadik kapszulában, mert mindentől függetlenül nagy koponya volt.

– Él?

– Mélyálomban alszik, akárcsak a többiek.

– Úgy tudtam pedig, hogy meghalt. El is temették.

– Az emberek számára valóban meghalt. Viszont csupán a másolatát tudták eltemetni, amire időközben kicseréltem a testét.

– Messzire elér a keze.

– Ha nem is a kezem, de elérek... Az önök zárt világán szinte mindent.

Az eddig mozdulatlanul figyelő Jimmy L. a következő tartályhoz lépett.

– Ezt itt ismerem, uram – jelentette, mert fontosnak tartotta felfedezését. – Úgy értem, belém programozták, hogy felismerjem, ha meglátom a képét. Ez egy tudós, Albert Einstein...

Locador anélkül lépett el a kapszula előtt, hogy figyelemre méltatta volna a benne fekvő testet. Csak a következőnél állt meg.

– Ha az ott Einstein, akkor ez egy másik nagy koponya lehet – mondta közel hajolva az üvegbúrához.

– Az ott egy politikus és hadvezér – recsegték a hangszórók. – A neve Adolf Hitler.

– Ő is él? – kérdezte Locador.

– Persze, hogy él, mint mindenki, aki itt van. Hitler egyébként saját maga érkezett a Holdra, miután elveszített egy háborút. Hívei építették fel az első kupolavárost, és már jóval a háború vége előtt titkos rakétajáratokat közlekedtettek a Föld és a Hold között... Úgyhogy te, android, rosszul tudod, ha azt hiszed, a szovjetek tették be ide először a lábukat.

– Tényleg hallott minket – konstatálta Jimmy L., Locador azonban nem törődött vele. Széles karmozdulattal mutatott a feje fölé és a terem távoli részei felé.

– Mi ez itt, valami múzeum?

– Múzeum... – kacagott némileg mesterkélten a hang. – Már mondtam, hogy ezek nem halott tárgyak. A történelem meghatározó emberei várnak itt elemzésre.

– Elemzésre?

– Vizsgálatra. Tudnom kell, mitől váltak azzá, amivé.

– De... – próbált közbeszólni Jimmy L., sikertelenül.

– Tudom, mit akarsz mondani, android. Hogy valamennyien meghaltak a Földön. De ez nem igaz; időben kicseréltem őket egy másolatra. Hatalmas plazmatartalékaim vannak, amiből megformálhatom a reprinteket. Olyanokat, mint ez a két *gantenier*. A tömegek általában észre sem veszik, hogy vezéreik már nem emberek, csupán az én parancsaimat teljesítő bábuk.

– A csere után pedig, gondolom, nem sokáig élnek a másolatok, nehogy lebukjanak.

– Baleset, merénylet, természetes halál... nagy a választék. Persze, így is akadt néhány gyanús eset.

– És mindig volt, aki megsejtette az igazságot...

– No, igen, még én sem vagyok tökéletes.

– Túl gyorsan változtatta például a felszínét.

– Ó, igen. A telepesek romboló munkája fájdalmat okozott, így amikor végre kipusztultak, gyorsan kijavítottam a sérüléseimet.

– És nem engedett ide többé senkit.

– Így van. Egy időre elegem lett az emberekből.

– Akkor minek a légkör?

– Az egészen kellemes. Tisztán tart. De nem akarom, hogy maguk megint ideköltözzenek. Fárasztóak. Tudja, először jöttek a németek és Hitler. Ő elég érdekes volt; figyelemreméltó nézeteket vallott az istenekről és az emberek eredetéről, de azt akarta, hogy plazmából készítsek neki hadsereget. Aztán megérkeztek ezek a földönkívüliek, a *gantenierek*, akik se szó, se beszéd, hadműveleti bázisokat létesítettek rajtam, hogy felkészüljenek a Föld elleni támadásra.

– Miért nem lépett közbe?

– Az én dolgom a megfigyelés. És különben sem voltak annyira veszélyesek. Aztán megérkeztek az amerikaiak és paktumot kötöttek az idegenekkel. Ráadásul rájöttek arra, hogy ki vagyok én.

– Nem pusztította el őket?

– Nem. Megtették ezt nem sokkal később az embertársaik. Aztán elűzték innen az idegeneket, és néhányan, akik tudtak rólam, ideköltöztek. Velük én kötöttem üzletet. Bizonyos ellenszolgáltatásokért cserébe kényelmes környezetté alakítottam a felszínt.

– A jó világ azonban nem tartott sokáig...

– Hát nem. Még mindig nem tudom előre kiszámítani az emberek várható cselekedeteit.

– Ezért befolyásolja őket.

– Ó, nem, azt nem lehet. Tudja, pont ez a probléma... magával is.

– Velem?

– Uram – szólt közbe ismét Jimmy L. A hangjában rejlő figyelmeztetés ezúttal hatott Locadorra. Az android a terem távoli vége felé mutatott.

– A deszantosok – állapította meg a nagyúr.

A hibernáló kapszulák sorai közt egyenruhás katonák százai közeledtek feléjük, furcsán merev léptekkel.

– Ezek is élnek? – kérdezte Jimmy L. a gazdáját, de Locador helyett a hangszórók válaszoltak.

– Őket kénytelen voltam megölni, hogy újra hasznosíthatóak legyenek.

– Zombik – mondta az android.

– Olyasmik – felelték a hangszórók. – Egy halott katonát nem lehet ismét megölni...

A deszantosok sora közben szétszakadozott, a kapszulák közötti átjárókon legyezőszerűen szétterült. Láthatóan Locador robotjait készültek bekeríteni, miközben a nagyúrhoz és androidjához egyelőre nem közeledtek.

– A *gantenierek* fegyverei vannak náluk – állapította meg Jimmy L.

– Hatásosabbak, mint a mieink. Ezért hagyták a deszantosok felszerelését a hajón.

A katonák bakancsainak dobbanásai és a hibernáló berendezések halk zúgásának zaja összevegyült, alig hallották meg a hangszórók recsegését.

– Láthatja, legalább százszoros túlerőben vannak az embereim, ezért arra kérem, tegyék le a fegyvereket. Nincs értelme az ellenállásnak.

Locador körülnézett. Harcosai már tüzelőállásba helyezkedtek és vártak.

– Remélem, nem gondolta, hogy nem veszem észre, ahogy szétszóródnak a robotjai? Engedje, hogy összetereljem őket, és nem esik bántódásuk.

A nagyúr egyetlen intésére leengedték fegyvereiket a robotok. Locador szótlanul figyelte, ahogyan a mereven mozgó deszantosok lefegyverzik, majd közrefogják őket, és megindulnak a kijárat felé.

– Mit akar tenni velük?

– Egyelőre csak kivitetem őket az épületből. Ott megvárhatják, amíg mi befejezzük kettőnk ügyét.

– Elég nehéz valakivel személytelenül tárgyalni. Nem látom, nem tudom, hol van...

– Dehogynem lát! Én vagyok a padló a lába alatt, a levegő, amit beszív, a fény, amit érzékel... Minden én vagyok! *Én vagyok a Hold!*

– Na, ne túlozzon – dünnyögte Locador, miközben utolsó harcosa után nézett, amelyik éppen kilépett a kapun. A deszantosok közül több tucatnyian álltak sorfalat a bejárat két oldalán. – Legfeljebb egy műhold központi agya lehet, ami automaták és robotok segítségére szorul.

– Műhold?! – kiáltották sértetten a hangszórók. – Hát még mindig nem jött rá, maga idióta, hogy kivel áll szemben? Én nem műhold vagyok, engem nem építettek! Nekem nincsenek automatáim és robotjaim! Ha volnának, mi szükségem lenne a plazmamásolatokra és ezekre a zombikra?

– Nos... – kezdte Locador, a hang azonban beléje fojtotta a szót.

– Én élőlény vagyok, maga bolond! Olyan, mint maga vagy az emberek! De az én népem évmilliárdokkal megelőzi magukat! Mi teremtjük az életet a kozmoszban, és mi neveljük fel a fajokat!

A nagyúr már nem is figyelt a szónoklatra. Az androidhoz fordult, és intett neki.

– Jimmy, menj a többiek után.

Az android bólintott, és határozott léptekkel a kijárat felé indult. A hangszórókból közben tovább áradt a szó.

– Ez a bolygó a testem! A hegyek, a kráterek, mind-mind én vagyok! Mit gondol,

miért változik olyan gyorsan a felszín? Nem robotok és gyárak építik át, de nem ám! Egy hegységet emelni nekem annyi, mint magának megfeszíteni a karizmait!

– Értem – vágott közbe durván Locador. – De mit akar tőlem? Miért csalt ide? Engem is be akar fektetni egy hibernáló kapszulába?

A *Hold* mintha eltöprengett volna az ötleten, mert a hangszórók néhány másodpercig némák maradtak.

– Arra nem lesz szükség – jelentette ki aztán a hang. – Hiszen maga nem ember, és én csak emberekkel foglalkozom.

– Ez esetben nem tudom, miért vagyok itt... Mert ön akarta, hogy eljöjjek, ha nem tévedek...

– Nem, nem téved. Néhány befolyásos ember... olyanok, akikkel kapcsolatban állok... szóval elintézték, hogy a világparlament katonai egységeket küldjön ide, a feltételezett holdlakók elpusztítására. Az egységek azonban eltűntek, és ez olyan probléma volt, amelynek megoldására csak magát kérhették fel. Hiszen Locador anynyiszor megmentette már az embereket!

– És az miért baj?

– Mert befolyásolja a történelmet! Megváltoztatja a faj fejlődését!

– Tönkreteszem a kísérletét?

– Igen! Igen! Maga nem ember, nem is ebből az univerzumból származik! Senki sem sejti, hogy ki maga és hogyan került a Földre, de én tudom! Megtaláltam a dimenziókaput, amit használt. Földi bejárata az Andok hegységben van, a túlsó pedig, ki tudja... És mivel maga tönkretette evilági kísérletemet, úgy döntöttem, hogy a maga létsíkján kezdek egy újabba.

– Sosem jut át oda.

– Egyedül nem is, de maga segíteni fog nekem. Ezért van itt.

– Nem viszem át – mondta egyszerűen Locador. – Az a világ nem kér magából.

– Akkor meghal.

– Úgy gondolja? – kérdezte a nagyúr, és lassan a sisakjához emelte a kezét. – Maga csak tudja, hiszen mindent lát és mindent hall, igaz?...

Odakint a bejárat előtt Jimmy L. a legközelebbi deszantos felé fordult.

– Most veszi le a sisakját – mondta a merev, hideg arcú katonának. – Ez a titkos fegyvere, ami ellen nincs védekezés ezen a világon. Persze, ez önt már nemigen érdekli, tizedes, de nem is magának mondom. Gazdája, a *Hold*, bizonyára most is hall minket, és szeretném, ha tudná, hogy bármilyen hatalmas és ősi lény, mégiscsak ebből az univerzumból származik. Márpedig ebben a világban nincs egyetlen értelmes lény sem, amelyik el tudná viselni a nagyúr látványát. Egyszer egy újságíró hölgy azt mondta, hogy halálosan ronda. Igaza volt, ő sem élte túl, de ez egy másik történet... No, búcsúzom, tizedes... azt hiszem, gazdája halála után ön is megszűnik majd hmm... *létezni*...

Az android gyengéden elfordította magától a katona rászegezett fegyverét és elnézett a férfi válla felett. A tizedes teste megremegett; erős hullámzás futott át rajta.

– Nincs már erő, amely mozgassa – mondta Jimmy L.

Körülöttük egymás után hullottak porba a katonák.

Életképek a szovjet-amerikai közös űrrepülésről.

V. N. Kubászov parancsnok és Farkas Bertalan az első magyar űrhajós 1980. május 26-án indult a Szojuz-36 kétszemélyes szállító űrhajóval a Szaljut-6 űrállomásra. A magyar űrhajós az 5. Interkozmosz-űrrepülésen vett részt. A kutatóprogram sikeres zárása után a két űrhajós a Szojuz-35 űrhajóval 1980. június 3-án tért vissza a Földre.

Tóth Péter
A mostohatestvér

Egyszerre születtünk, füstfelhőbe burkolódzva. Egy testből keletkeztünk, a kozmikus véletlen kiszámíthatatlan szeszélyének kitéve. Megremegett a tér, mikor félénken előbújtunk, talán néhány kíváncsi tekintet is szegeződött ránk. Komplikált szülés volt, láttam deformált sebeiden, ahogy ott vonaglottál körülöttem. Rőt-vöröses újszülöttként, némán sírtál a semmi-bölcső bizonytalan védelmet nyújtó mélyén, miközben közös köldökzsinórunk kígyóként csavarodott körénk.

Én sem nézhettem ki szebben, szerencsére magamat nem láttam, de testem átjárta a fájdalom, ahogy alakom lassan körvonalazódni kezdett. Görcsbe ránduló gyomrom kiadta magából fölös tartalmát, majd lenyugodott. Idővel mindketten rendbejöttünk, és szép lassan gömbformát öltöttünk. Ezt azóta is őrizzük, a milliárd évek sem tudták fiatalos idomainkat elcsúfítani. Csak nem szabad túl közelről nézni minket, mert akkor látszanak ráncaink.

Már akkor felfedezted, hogy erősebb vagy nálam. Elloptad játékaim, magadba szívva életerő gyanánt. Egyre csak híztál általa, nekem mind kevesebb teret adva a kibontakozásra. Testi fölényedet kihasználva kényszerítettél, hogy körülötted keringjek. Pórázom nemsokára megfeszült, azóta arcom feléd fordul, csak téged látlak, akár akarom, akár nem. Néha szeretnék hátat fordítani neked, de nem bírok.

Egymáshoz láncolva, csendben kínlódva teltek gyermekkorunk évmilliói. Lassan tanulgattuk a kozmikus leckét, amit betű szerint vésték belénk. Azóta is ez határozza meg viselkedésünket, ha akarnánk, sem lennénk képesek tenni ellene. Néha úgy tűnik, tán lehet némi szabad mozgásterem, de ez többnyire illúziónak bizonyul. Nem tudom, te hogy lehetsz ezzel, hisz semmit sem osztasz meg velem. Talán azt titkolod, mekkora kötöttségekkel vagy sújtva, akárcsak jómagam? Pedig nincs mit szégyellni rajta, hisz tenálad hatalmasabbak is sokszor kötve vannak.

Gondviselőnk rendkívül szigorú volt, óriási szikladarabokkal vert minket. Ma sem tudom, mivel érdemeltük ki ezt a büntetést. Ütései idővel ritkulni kezdtek, elerőtlenedtek, mintha már szadizmusára se lennénk érdemesek. Csak a bőrömön éktelenkedő hegek idézik hányatott ifjúságom, melyeket azóta sem takart be jótékony lepel.

Időm nagy részében merengve bámultam körülötted a csillagokat, véletlenül sem pillantva rád, nehogy megkínzott tested látványától felszakadjanak sebeim. Saját szenvedésem tükröződött lángoló, fortyogó torzódon. Igyekeztem valami másra, valami szépre gondolni. Ekkor te nem voltál, én büszkén, egyedül parádéztam úttalan utamon, és apró kis testvérkéim mind csodámra jártak. Nem volt kellemes az ébredés eme túlcsorduló, gyönyör-teli álmokból.

Mikor alkalmam adódott rá, arcomat napfényben fürösztöttem, szülőanyánk egyre melegebb sugarai jótékonyan hatottak megtépázott idegeimre. Néha álnok mód eltakartad őt előlem, ilyenkor rettegve vártam hogy újra előbújjon. Természetesen mindig előjött mögüled, de akkor még túlságosan tapasztalatlan és gyerekesen naiv voltam. Nem csoda, hogy lépre mentem apró kis gonoszkodásodnak. Máskor csak hátsómat érte a fény, ilyenkor szinte elvakított az általad visszaöklendezett sugárözön. Pedig világrahozónk jószívűnek bizonyult, bőkezűen ontotta ránk perzselő szeretetét. Népes családunk tagjai vidáman járták körülötte táncukat, csak nekem kellett a te árnyékodban búslakodnom.

Később felfedeztem, hogy vannak sorstársaim, de oly távol, hogy nem állt módunkban egymással bánatunkat megosztani. Kicsit rátartiak voltak, örültek, hogy akad olyasvalaki, akit ők is lenézhettek. Éltek is az alkalommal. Ők csoportosan hódolták körül bátyjaikat, csak nekem jutott osztályrészemül a magány. Legalább valóban egyedül lehettem volna, de ehelyett téged kell, hogy nézzelek, amíg csak világ a világ!

Figyelmem ekkor fordult az apró, korcs rokonok felé, de csökevényes, amorf kis testük látványa undorral töltött el. Később már nem kerestem velük a közös hangot.

Csakhamar rá kellett döbbennem, mennyire különbözünk egymástól. Persze, sejtettem addig is, de valami gyerekes oknál fogva éltettem a reményt, hogy egyszer majd én is hozzád hasonlóvá cseperedek. Ahogy csontozatunk megerősödött, te parfümfelhőt eregettél ki alóla, illatos ködbe burkolva magad. Lágy hullámokban, szemérmesen vontad magad köré, fokozatosan homályba süllyesztve sejtelmes tájaid. Nekem ez nem sikerült, túl gyenge voltam hozzá, hogy ruháim le ne foszladozzanak rólam. Felnőtté válásod fájdalmas lehetett, néha láttam az égésnyomokat a felhőtakaró résein.

Mégis megdöbbentem, mikor rejtekedből előbújtál. Tested sima volt, sebeid eltűntek, csak néhány gyűrődés emlékeztetett a múltadra. Akkor én már rég csupaszon árválkodtam a végtelenben. Kérgem kihűlt, azóta szenvedem csak igazán a nap melegét és az űr hidegét. Azóta öregnek és ráncosnak érzem magam melletted. Borzasztó érzés állandóan ezzel a tudattal pillantani gyönyörűséges testedre.

Vízzel vontad körül magad, aminek nem tudtam ellenállni. Önfeledten játszadoztam azzal a fura, képlékeny borítással, amit viselsz magadon. Kisstílű gyönyörként éltem meg, mikor rájöttem, hogy lenge fodrait dübörgő hullámokba kényszerítve terelgethetem felszíneden. Végre valami, amit én is uralhatok rajtad! Te valószínűleg simogatásnak vélted, ahogy minden erőmet összeszedve próbáltam fájdalmat okozni, természetesen sikertelenül. Mindezt feledve vidáman pancsoltam vele szárazföldjeid peremét, és nem gondoltam rá, micsoda erők várnak benne szabadulásra.

Ismét színt váltottál, ezáltal zöldbe burkoltad magad. Meglepődve figyeltem, mi történik veled. Új és új minták jelentek meg ruhádon, és tűntek el, egyik a másik után. Szemmel láthatóan élvezetet leltél programozott táncukban, amit hosszas kísérletezéssel kódoltál beléjük. Figyelmesen ernyőt tartottál föléjük, hogy védve legyenek a sugárzástól. De mindentől te sem óvhattad meg őket. Kaján mosollyal üdvözöltem, hogy mennyire védtelenek akár a legkisebb szikladarabokkal szemben is. Viszont rengetegen voltak, és makacsul tartották állásaikat a viharban. Néha úgy tűnt, hogy legyőzetnek, de mindig visszaküzdötték magukat. A végsőkig ragaszkodtak programjukhoz, mellyel a fennmaradásukhoz láttad el őket. Ezt már nem néztem akkora örömmel, szívósságuk rossz előérzettel töltött el.

Közben kitisztult az űr is, egyre kevesebb csapást kellett elviselnem. Ennek igazából nálam nem volt túlzott jelentősége, hisz bőrömet kérgessé edzették a becsapódások, és az új sebeim legfeljebb a régieket fedték be. De te nagyon megszenvedted, ne is próbáld tagadni! Puhánnyá tett védőburkod és sérüléseidet jótékonyan ápoló balzsamod. Rajtam szinte meg sem látszik egy új heg, de téged úgy elcsúfít egy ütközés, hogy összeborzadok, ha csak rád nézek.

De tudd meg, hogy én élvezem a látványt! Nincs számomra örömtelibb kép, mint a rajtad végigfutó szökőárak látványa, ahogy szinte letarolják a gondosan elrendezett felszíni struktúrákat. Vagy a testedet feltépő korbácsütést követő tüzek füstoszlopai, ahogy kiömlő véredtől lángra kapnak teremtményeid, vagy a hamueső, ami még a túlfeleden is pusztítja őket. Nem beszélve a levegőbe kerülő porról, ami még évek után is tizedeli gyengécske lakóidat.

Szeretném felvenni veled a versenyt, de nincs rá esélyem. Lehet, hogy az irigység beszél belőlem. Reménytelenül unalmassá tett a sors. A rám eső napfény csak a szürke szín különböző árnyalatait vetíti ki rólam az űrbe. Nem lehet túl szép a kép, ami rólam ez alapján kialakul. Évmilliárdok óta csak barázdáim mintái változnak, míg te állandóan megújulsz. Apró kis játékszereid tulajdonosaként nem eshetsz az állandóság végzetes csapdájába, hisz mindig új meglepetésekkel kedveskednek neked. Nap, mint nap bizonyítod életképességedet, míg engem mindenki halott világnak tart. Telve keserűséggel rovom köreimet körülötted, minden egyes fordulóval növekvő ellenszenvvel irántad.

Nyomon követtem, ahogy nevelgeted élősködőidet. Először nem tudtam mire vélni, mi lehet a szándékod velük. Gyerekes dolognak tartottam, midőn féltő gondossággal pátyolgattad őket. Vajon mire fel ez a nagy figyelmesség, ami eddig nem volt jellemző rád? Mondhatom, azóta szépen meghálálták a törődést, amivel megajándékoztad a bitangokat! Mikor megjelentek az első mozogni képes fajok, rossz érzés hatalmasodott el rajtam. Mi lesz, ha ezek egyszer átmásznak rám?

Sokáig reménykedtem, hogy ez nem fog bekövetkezni. Hisz kezdetben olyan esetlenek voltak! Mókásan csúszkáltak vagy botladoztak a parton, kitéve számtalan veszélynek. Ezer végzetes lépésre jutott egy, ami előbbre vitte őket, de ők léptek ezeregyedikre is! Teljesen reménytelennek tűnt a helyzetük, de néhányuknak sikerült megkapaszkodni. Ahogy múltak az évek, mind jobban alkalmazkodtak a mostoha körülményekhez. Szép lassan belakták az összes rejtett zugodat, nem hagyva teret, ahol magányosan lehetnél. És akkor egyesek a levegőbe emelkedtek. Ekkor már komolyan aggódtam.

Egy-egy kozmikus katasztrófa új mederbe terelte a fejlődésüket, hiába próbáltad oltalmazni őket. Végül nem a repülni tudóké lett a győzelem. Akkor örültem ennek, de most már csak mosolygok naivitásomon. Hisz lehet annál nagyobb mozgatóerő, mikor látunk valamit, amit mi nem tudunk megtenni?

Figyeltem az új faj első lépéseit. Ámulatba ejtett villámgyors fejlődésük, ahogy felfedezik maguk körül a világot. Félelmetes, ahogy össze tudnak fogni egymás ellen. Gondolom, ekkor te is rájöttél, mekkora veszedelmet zúdítottál a nyakadba, de már túl későn. Nincs esélyed ellenük, felnőttek, erősebbé váltak nálad, tehát el is fognak pusztítani. Tudod jól, hisz te alkottad a szabályokat. Mióta téged legyőztek, minden fölösleges energiájukat egymás elpusztításában élik ki. Eszközeik pedig nyugtalanító iramban kezdtek tökéletesedni.

Lemásztak a fáról, hogy birtokba vegyék a földet. Barlangokba bújtak a hideg elől. Náluk sokkalta erősebb állatokra kezdtek vadászni, hogy fajukat fenntartsák. Te hol megsütni, hol pedig megfagyasztani akartad őket. Ezáltal is csak erősebbé váltak. Éltek és haltak, elbuktak és újra felemelkedtek. Egyedül sebezhetőek, tömegben legyőzhetet-

lenek voltak. Csoportosan kezdték gyilkolni egymást, hogy családjukat is fenntartsák.

Megtanultak beszélni, engem elneveztek Holdnak, te a Föld nevet kaptad. Mosolyogtam azon, amiket kitaláltak rólunk. Rettegéssel tekintettek fel rám, ahogy végigszáguldottam egükön, rendre ismétlődő fázisaimmal vágva fel előttük. Néha kitakartam előlük a Napot, ahogy te is szoktad. Ebben jobb vagyok nálad, mivel engem nem borít levegőóceán, ami szórná a sugarakat az árnyékomban. Ilyenkor kétségbeesés lett úrrá rajtuk, ahogy én is megrémültem tőle akkoriban. Kezdetben legyezgette hiúságom, de tudtam, a félelem erőszakot szül. Véres áldozatokat mutattak be nekem, imádtak, féltek engem. Még nem ismertem ki magam teljesen rajtuk, de sejtettem az igazságot. Titokban már ekkor le akartak győzni.

Ruhád bojtjait kezdték ráncigálni, ahogy földedbe magokat vetettek. Bőröd alá karcolták jövőjük zálogát, felcserélve a tiéddel. Barázdáid újra meg újra kinyíltak apró kis szurkálódásaiktól, nem mutattak könyörületet felnevelőjük iránt. Ha már elég csúnya sebet ejtettek, kerestek maguknak szűz testfelületet, hogy azt is tönkretegyék. Lassan, de biztosan átvették az irányítást.

Hatalmas közösségekbe tömörültek, hogy még jobban tudják érvényesíteni csoportjuk érdekeit, és hatásosabban pusztítsák el az összes többit. Nem könnyű kiigazodni rajtuk, de fajtársaik módszeres irtása visszatérő motívum náluk. Talán teneked vannak ilyen gyilkos hajlamaid, ami bennük csapódik ki?

Egyre jobban féltek tőlem, és egyre erőszakosabbak lettek. Én szintúgy féltem tőlük, de nekem okom is volt rá.

■ Erősnek érezték magukat hozzá, hát intézményesítették a terrort. Nem törődtek többé velünk, csak saját félresikerült dogmáikkal. Bennem újra feltámadt a remény, hogy ebből a gödörből nem lesz kiút, de megint alábecsültem őket. Máglyáikon égették önnön felemelkedésüket, de az enyészet lángjai is kevésnek bizonyultak. Makacs kis ördögfajzatok voltak, még saját korlátaikkal se törődtek.

Csak tegnap volt, mikor az a szakállas először fordította rám távcsövét. Ráncaimban gyönyörködött, amint a napfény sejtelmes árnyékot vont köréjük. Gyermeki rácsodálkozást olvastam ki vonásaiból, de engem nem tudott megtéveszteni. Szerettem volna elbújni előle, olyan csupasznak éreztem magam előtte. Természetesen nem tehettem ellene semmit, hisz kényszerpályán mozgok, csak ahogy te megengeded, úgy lépkedek a semmibe rögzített utamon. Azóta hozzászoktam a vizsláló tekintetekhez, semmi szégyenérzet nincs már bennem, mikor kifigyelik legrejtettebb titkom is.

■ Ahogy várható volt, legyűrték visszafogóikat. Maguk mögött hagyták őket, új utakat keresve, ezúttal nem vaktában, hanem megfontoltan, céltudatosan. Sorra fedezték fel a természet titkait. Ha nem volnának ennyire veszedelmesek, jót mulatnék szenvedéseiden. Hatalmas vágásokat ejtettek rajtad, lassan elkezdték kiszívni véredet, amit azóta is folytatnak, csak sokkal hatékonyabban. A végtelenségig nem fogod bírni, ugye tisztában vagy vele, drága testvérkém? Hátborzongató tempóban zsigerelték ki kincseidet, mind veszedelmesebb eszközöket fabrikálva.

Orcámnak már nem volt olyan részlete, amit ne ismertek volna. Gyűrődéseimet hegyeknek nevezték, bőrömre alvadt véremet tengereknek vélték. Divatjamúlt legendáimat korszerűbbekre cserélték, régi vágyaikat viszont nem voltak hajlandóak elfeledni. Láttam távcsöveiken keresztül sóvár tekintetükben a végzetem.

■ Hihetetlen, borzasztó dolog történt, bár ha jobban belegondolok, számíthattam volna rá. Ellesték a repülés titkát szárnyas testvéreiktől. Felemelkedtek a levegőbe! Először csak a madarak röptének gyenge másolására voltak képesek, de csakhamar hozzáidomították gázzal bélelt köpenyedhez repülő masináikat.

Lendületük dühöngésbe csapott, kétszer is majdhogynem felperzselték civilizációjukat. Sajnos, képtelennek bizonyultak rá, pedig a cél érdekében minden követ megmozgattak. Én csak álmélkodtam ezen a felelőtlenül pazarló, önmagát felemészteni mégsem képes életenergiával megvert parazitákon. Testvérem, hát hogy engedhetted, hogy idáig fajuljon mindez?

Egyre több természetes és mesterséges szem fordult felém, tekintetük kereszttüzében egyre inkább zavarba jöttem. Néha elfogtam egy-egy rádióadást, ami az én meghódításomról szólt. Nem is olyan rég csak mosolyogtam volna ezen, de ekkor már szembesültem a ténnyel, hogy ők nem ismerik a szót: *lehetetlen*. Bármire képesek, amit csak akarnak. Sőt, amit nem akarnak, arra is. Ismét két táborra szakadtak, de ezúttal nem a szokásos módon rendezték el vitás ügyeiket, inkább versenyre keltek egymással. Engem tűztek ki fődíjnak.

■ Szondákat lövöldöztek ki az űrbe, melyeket nemsokára emberek követtek. Testközelből szemrevételeztek, és szemérmetlen módon a hátsómat is felmérték. El kellett viselnem az első általuk készített lövedék belém csapódását. Nem fizikai fájdalom volt ez, jóval nagyobb ütésekhez vagyok edződve. A tudat nem hagy nyugodni, hogy birtokba vesznek, és erre emlékeztet minden belém csimpaszkodó halott robotcsontváz. Odavetett szemetük azóta is irritálja bőrömet.

Eljött az idő, mikor az egyik ilyen masinából emberek szálltak ki, megbecstelenítve szűz testemet, a megbélyegzést szimbolizáló tüskéjüket belém mélyesztve. Büszkén, magabiztosan szökelltek ormótlan védőruhájukban. Én leterített vadként hevertem lábuk alatt. Soha ilyen megalázottnak nem éreztem magam.

Próbáltam visszariasztani, elüldözni fertőjüket, de esélytelen voltam velük szemben. Mit is tehettem volna ellenük? Gyenge és tehetetlen létem igazán csak ekkor került felszínre. Szörnyű érzés mikor tudatosul benned a legyőzöttség érzése. Azóta néha részvéttel nézlek, mert te már nagyon régóta kénytelen vagy ezt elviselni, de mind többször haraggal gondolok rád, mert magadnak köszönheted, és általad én is.

■ Elég hamar meguntak, és inkább téged pakoltak körbe fura szerkentyűikkel. Felszínedet pásztázták velük, vagy távoli világok felé indították útba őket. Borzasztó volt nézni ezeket a minden éteri szépséget megcsúfoló, annak tökéletes formavilágát meghazudtolni próbáló géphadat, mely eme kozmikus ragály terjesztésére lesz majd hivatott.

Időlegesen megfeledkeztek rólam, de túl közel vannak hozzám ahhoz, hogy nyugodt legyek. Látom továbbra sem lankadó mozgolódásukat, és iszonyatosan félek tőlük. Intő példád lebeg a szemem előtt.

■ Miért tépem itt a számat neked ennyi néma keringés után? Őszintén szólva, nem tudom. Lassan ötmilliárdodszor kerüljük meg a Napot, anélkül hogy akár egy szót is váltottunk volna. Testvérem, utállak, mindig is utáltalak, és azt hiszem ez a jövőben se fog változni. Úgy érzem, ezt el kellett neked végre mondanom!

Mező Ferenc

Végszó a kezdetekről...

Ami a holdra szállást megelőzte: a szputnyik-sokk

A XX. századi tudományos, kulturális, politikai és társadalmi változásoknak világszerte nagy lendületet adott a szputnyik-sokk. A Szovjetunió – a hidegháborús állapotában megosztott világban elsőként – 1957. október 4-én sikeresen az űrbe juttatta a Szputnyik 1. műholdat. A műhold hatására Amerika presztízse és túlélése egy csapásra a figyelem középpontjába került. A Szputnyik nem csupán egy demoralizáló technológiai fegyvertény volt, hanem potenciális katonai eszköz.[1] Az Egyesült Államokat ugyanis jogosan aggasztotta a szovjetek világűrbeli sikere és az abból fakadó előny: ha a Szovjetunió képes a világűrbe juttatni egy objektumot, az azt jelenti, hogy rakétáit ugyanúgy képes felhasználni az Egyesült Államok megtámadására is. „Széles körben elterjedt az az érzés, hogy az Egyesült Államok többé nem képes önmagát megvédeni."[2]

A következőkben részletesen is bemutatjuk a szputnyik-sokk létrejöttének körülményeit. Látni fogjuk, hogy tulajdonképpen nem is egy eseményről van szó, hanem legalább háromról. És az is felmerül, hogy létezhetett egy „pre-anti-szputnyik-sokk": hiszen először (ezért „pre") Amerika (ezért „anti") sokkolta a Szovjetuniót azzal a bejelentésével, hogy hamarosan műholdat bocsát a világűrbe – ehhez képest a Szputnyik 1. már csak reakció e sokkoló bejelentésre...

A szputnyik-sokk előtörténete

A szputnyik-sokk (XX. századbeli) előtörténetébe tartozó fontosabb történelmi események felsorolásszerűen: Szovjetunió létrejötte (1922); II. világháború (1939-45); Pearl Harbor amerikai haditengerészeti támaszpontját japán bombatámadás éri (1941), ezt követően lép be az USA a II. világháborúba; az USA ledobja a világ első atombombáját Hiroshimára, majd Nagaszakira (1945); a hidegháború kezdete (1945).

A szputnyik-sokkot megelőző néhány év jelentősebb eseményei: 1952-ben a Tudományos Társaságok Nemzetközi Tanácsa az 1957. július 1. és 1958. december 31. közötti időszakot Nemzetközi Geofizikai Évvé (IGY) nyilvánította. 1954. októberében a Tanács úgy határozott, hogy az IGY folyamán műholdakat lőnek fel, hogy feltérképezzék a Föld felületét.[3] 1955. júliusában Washington bejelentette, hogy műholdak fellövését tervezik (pre-anti-szputnyik-sokk? Felmerül a kérdés: ki kit sokkolt előbb?), s különböző állami szervek kutatási pályázatát várják a feladat kivitelezésére. 1955 szeptemberében a Vanguard Űrkutató Laboratórium pályázatát fogadták el. A Vanguard műhold tervezett súlya: 1,6 kg. Egy hónappal korábban, 1955. augusztus 2-án a szovjetek hivatalosan is bejelentették, hogy két évvel később fel fognak lőni az űrbe egy műholdat: elárulták méreteit, s azt, hogy még milyen problémák előtt állnak.[4]

Maga az úgynevezett szputnyik-sokk két hónap alatt lezajló három, amerikai szemszögből sorscsapásszerű esemény, s az azt követő politikai és sajtóvisszhang eredménye.

Az első sokkoló esemény: a Szputnyik 1. sikere

A Szputnyik 1. fellövésére 1957. október 4-én, moszkvai idő szerint 22:26 órakor került sor. 1957. október 5-én hajnal 1:22 órakor a moszkvai rádió bejelentette, hogy a Földnek van egy új, szovjetek által készített holdja,[5] mely 1 óra 35 perc alatt járja körbe a Földet, vagyis egy nap alatt legalább tizenötször kerüli meg bolygónkat. A Szputnyik („útitárs") tulajdonképpen egy 83,6 kilogrammos (184,3 font – a súly különösen lényeges szempont volt azoknak, akik atombomba-súlyban gondolkodtak!), 58 cm átmérőjű felműszerezett alumínium gömb volt, amely 22 napot töltött az űrben.[6] A műhold sokkoló hatásáról mindennél többet mond a korabeli sajtóból kiragadott néhány szemelvény.[7]

Sajtóvisszhang a bejelentés napján, a New York Times 1957. október 5-i számából: a szovjet „teljesítmény sokkal több, mint amiről Amerika csak álmodott. (...) Az amerikai hivatalnokok nem hivatalosan az alapvető technológia hiányát okolják. (...) Egy admirális a Szputnyikot egy nagy vasdarabnak nevezte, amit mindenki fel tud lőni. Nem sokkal később a katonai személyzetet felszólították, hogy ne nyilvánítson véleményt a Szputnyikról".

Címek a Pravda 1957. október 6-i címlapjáról: „A világon elsőként a Szovjetunió hozta létre a Föld mesterséges útitársát"; „A szovjet tudomány és technika diadala".

A Népakarat, 1957. október 8-i számának címlapjából: „Az az atomfölény, amelyet az Egyesült Államok 1945-ben ért el, 1957-ben nincs többé." A lap 3. oldalán „Washingtonban teljes a meglepetés, a bámulat, a megdöbbenés" cím alatt ez áll: az angol „lapok alig leplezett kárörömmel igyekeznek számszerűleg is kidomborítani az Egyesült Államok vereségének méreteit és következményeit. (...) Az Observer washingtoni tudósítója szerint, »ha amerikai tudósok és katonai szakértők meg is próbálják lekicsinyleni a szovjet siker jelentőségét, a színfalak mögött a legteljesebb meglepetés, bámulat, megdöbbenés, sőt konsternáció uralkodik«. A Sunday Express New York-i tudósítója szerint »a Pearl Harbor-i katasztrófa óta az amerikai nemzeti büszkeség nem szenvedett hasonló irtóztató csapást«".

A bécsi, párton kívüli Neues Österreich-t idézi a Népszabadság 1957. október 9-i száma: „A laikus is megérti, hogy a világűrbe eljutó lövedékek elérhetik a földkerekség bármelyik pontját, mégpedig olyan sebességgel, hogy szó sem lehet az elhárításukról. Kétségtelen, hogy ez a tény még fontos szerepet játszik majd a világpolitika további alakulásánál".

A New York Times (1957. október 10.) címlapján „Eisenhower nem fél" címmel jelent meg: „Eisenhower a Szputnyik fellövése óta tartott első sajtótájékoztatóján úgy nyilatkozott, hogy a Szovjetunió sikere az űrben egy jottányit sem növeli a nemzetbiztonsági nyugtalanságot (...) A 32 perces sajtótájékoztató alatt a szputnyik az Indiai óceántól Alaszkáig haladt."

A második sokkoló esemény: a Szputnyik 2. és Lajka sikere(?)

A második sokkoló esemény: az 508,3 kg-ot (1000 fontot) nyomó Szputnyik 2. fellövése Lajka kutyával, a moszkvai kóbor kutyából lett „asztro-ebbel" a fedélzetén (1957. november 3; moszkvai idő szerint 22:28 órakor). A szovjet hatóságok azt közölték, hogy az állat a fellövést követően egy hétig még élt, majd az utolsó ételadagjá-

ba kevert fájdalommentes méreg hatására kimúlt. Negyven évvel később a houstoni Világ Űrkonferencián Dr. Dmitrij Malasenko bizonyítékai szerint az hangzott el, hogy Lajkától öt órával a kilövést követően nem érkeztek életjelek – halálát túlhevülés és stressz okozta. A halott Lajka még 2570-szer kerülte meg a Földet, majd 1958. április 4-én a légkörbe lépve, koporsójával, a Szputnyik 2-vel együtt porrá égett.[8] A hivatalos változat ismeretében annak idején mindenki az emberes űrutazás előkészítésének tekintette a kísérletet. Lajkának tulajdonképpen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom miatt kellett kínhalált szenvednie, mivel október közepén az első műhold ünneplését kísérő fogadáson Hruscsov bejelentette, hogy a Forradalom tiszteletére újabb műholdat lőnek fel. A mérnököknek így mindössze négy hetük volt, az alkatrészeket vázlatok alapján készítették, a munkásoknak a gyártósor mellett álló mérnökök magyarázták a részleteket.[9]

Amerikai reakció a Szputnyik 2-re: rögtön a Szputnyik 2. fellövése után a Szenátus Katonai Készültségi Albizottsága, Lyndon B. Johnson elnökletével, egy 20 napig tartó meghallgatás-sorozatot tartott a műholdak és rakéták témájában.[10] 1957. november 8-án a védelmi miniszter arra utasította a hadsereget, hogy lőjön fel egy IGY tudományos műholdat.[11]

A harmadik sokkoló esemény: a Vanguard kudarca

A harmadik sokkoló esemény: 1957. december 3-án (egy hónappal a Szputnyik 2. fellövése után) válogatott méltóságok és a média képviselői gyűltek össze Cape Canaveralnál, hogy megnézzék az első amerikai műhold fellövését. Rémült hitetlenkedéssel látták, hogy másodpercekkel a fellövés után a rakéta lángokba borul, összegyűrődik és visszaesik a kilövőre. A szovjetek az űrkorszakba vezették a világot, és az amerikaiak még csak nem is tudták követni őket. Még Pearl Harbor során sem szenvedett az amerikai büszkeség és tekintély ekkora csorbát – olvashatjuk a NASA honlapján.[12]

A szputnyik-sokk kiteljesedésére adott reakciók: a két sikeres Szputnyik fellövés és a sikertelen Vanguard fellövés megmozgatta az amerikai tudományos és politikai köröket, s még az amerikai adófizetők is hajlandóságot mutattak arra, hogy fizessenek a szovjetek legyőzéséhez szükséges technikai feltételek megteremtéséért. Ha a Vanguard decemberi kilövése sikeres lett volna, akkor a hisztéria a karácsonyi szünet ideje alatt megszűnt volna – de nem így történt.

Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma újabb tervet készíttetett. Ennek keretében Wernher von Braun (aki a náci Németország rakétakutató mérnökeként a hírhedt V-2 rakétát, a világ első ballisztikus rakétáját megalkotta; aki a háború végén Amerikának ajánlotta fel dokumentumait és zsenialitását; aki a NASA egy részlegének igazgatója volt, s aki köztiszteletnek örvendő, igen népszerű emberként a hetvenes években halt meg) és Army Redstone Arsenal nevű csapata kezdte meg munkáját az Explorer („Felfedező") terven.[13] 1958. január 31-én az Explorer 1. sikeresen útnak indult, s felfedezte a Föld mágneses kisugárzási övét (Van Allen öv). Az Explorer program sikeresen tovább folytatódott – a leghatékonyabb amerikai szállítórakéták prototípusa pedig a náci V-2 rakéta volt. 1958. október 1-én megalakult a NASA, a Nemzeti Repülésügyi és Űrkutatási Hivatal, és 1958-ban az amerikai kongresszus elfogadta a Nemzetvédelmi Oktatási Törvényt, melyben a tehetséggondozásnak is jelentős figyelmet szenteltek (cél: a szovjet tudománnyal szemben versenyképes ame-

rikai tudósok képzése). A Szputnyikot követő években vette kezdetét a Nagy Tehetségvadászat *(The Great Talent Hunt)*.[14] Ez volt az a kor, amikor szövetségi, állami és helyi szinten egyaránt minden lehetséges erőfeszítést megtettek Amerikában a tehetséges gyerekek azonosítása és képzése érdekében. Ekkor vette kezdetét az űrverseny, melynek következő fényes állomása egy évtizeddel a Szputnyik 1. után valósult meg. 1969-ben Amerika eljuttatta az első embert a Holdra, s ezzel kompenzálta a presztízsén esett sérelmet.

Utóirat: Napjainkban vannak, akik a hidegháborúnak és a lélektani hadviselésnek tulajdonítják az „űr meghódításával" kapcsolatos híreket, s csalással vádolják az amerikaiakat és szovjeteket egyaránt. Ennek az álláspontnak egyik hazai képviselője Csák Csaba, aki „Járt-e ember a Holdon?" címmel igen elgondolkodtató könyvet is megjelentetett a témával kapcsolatban.

Jegyzetek

1 Tannenbaum, Abraham J.: A History of Giftedness in School and Society. In: Heller, Kurt A. – Mönks, Franz J. – Sternberg, Robert J. – Subotnik, Rena F. (eds.): *International Handbook of Giftedness and Talent* (2nd Edition). Elsevier Science Ltd., New York. 2000. 23-53. o.

2 Hobbs, David: *Űrhadviselés*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 1994. 24. o.

3 Launius, Roger D.: *A műholdak története – a Szputnyik és az Űrkorszak hajnala*. http://www.hq.nasa.gov/office/pao/History/sputnik/index.htm – a NASA honlapja.

4 S*poutnik – Le 4 octobre 1957, l'Humanité entrait dans son âge adulte, l' âge où elle prenait pleinement conscience qu'il existat un monde extérieur*. http://space.h3d.com/fra/Html/009_1_1.htm

5 *Sputnik Night: October 4-5, 1957*. http://www.hq.nasa.gov/office/pao/history/sputnik – a NASA honlapja.

6 Uo.

7 Részletesebben lásd: Mező Ferenc – Mező Katalin: *Kreatív és iskolába jár!* Tehetségvadász Stúdió – Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület, Debrecen. 2003.

8 Lajka nem akkor és nem úgy halt meg. *Élet és Tudomány* 2002. LVII. évfolyam 46. sz. 1468. o. || Lajka tragédiája. *Nyugat Jelen*, 2002. XIV. évf. 3326. o. || *Órákon belül meghalt Lajka, az első kutya az űrben*. http://www.freeweb.hu/friss/628.html.

9 Lajka nem akkor és nem úgy halt meg. *Élet és Tudomány* 2002. LVII. évfolyam 46. sz. 1468. o. || Lajka tragédiája. *Nyugat Jelen*, 2002. XIV. évf. 3326. o. || *Hruscsov újabb műholdat ígért*. http://www.index.hu/tech/tudomany/allaturhajos.

10 *Sputnik Night: October 4-5, 1957*... i. m.

11 *Impact of the Sputniks and the First Vanguard*. http://www.hq.nasa.gov/office/pao/history/sputnik – a NASA honlapja.

12 Uo.

13 Launius, Roger D.: *A műholdak története – a Szputnyik és az Űrkorszak hajnala*... i. m.

14 Tannenbaum, Abraham J.: A History of Giftedness in School and Society... i. m.

Névmutató

A kötetben előforduló űrhajósok és fejlesztőmérnökök életrajzi adatai

Aldrin, Edwin Eugene Jr. (1930-): amerikai űrhajós. A katonai akadémia elvégzése után 1951-től repülőtiszt. Közben műszaki egyetemet végzett, s itt 1963-ban űrhajózási témából doktorált, majd a NASA szolgálatába lépett. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt, majd a Gemini-12 másodpilótája (1966). Az Apolló-11 űrrepülésében (1969) a holdkomp pilótája; Armstrongot követve második emberként lépett a Hold felszínére. 1972-ben kivált a NASA kötelékéből, és egy kaliforniai műszaki tanácsadó iroda vezetője lett. *(20. o.)*

Anders, William Alison (1933-): amerikai űrhajós. A haditengerészeti akadémia elvégzése után 1955-től repülőtiszt. Műszaki főiskolai tanulmányait 1963-ban befejezve nukleáris mérnöki képesítést szerzett. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Holdat legelőször megközelítő űrhajó, az Apollo-8 vállalkozásában (1968) névlegesen a holdkomp pilótájának szerepét töltötte be. 1976-77-ben az USA oslói nagykövete volt. 1977 óta az amerikai atomiparban tölt be vezető tisztséget. Tiszteletére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(28. o.)*

Armstrong, Neil Alden (1930-): amerikai űrhajós. 1949-1952 között haditengerészeti pilóta volt, majd leszerelése után 1955-ben a Purdue Egyetemen fejezte be repülőmérnöki tanulmányait. 1960-62 között hét ízben repült az X-15 kísérleti rakéta-repülőgéppel. 1963-ban került az űrhajósok csoportjába, 1966-ban a Gemini-8 parancsnoka volt. Az Apollo-11 űrrepülésében (1969) a vállalkozás parancsnokaként ő volt az első ember, aki a Holdra lépett. 1971-ben a Cincinnati Egyetem tanára lett. A Nemzetközi Asztronautikai Akadémia tiszteletbeli tagja. *(46. o.)*

Bean, Alan Lavern (1932-): amerikai űrhajós. A Texasi Egyetem repüléstechnikai szakának elvégzése után 1955-től haditengerészeti repülőtiszt, 1960-63 között berepülő pilóta volt, 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-12 űrrepülésében (1969) a holdkomp pilótájaként kiszállt a Holdon, a Skylab vállalkozásban (1973) a második személyzet parancsnoka volt. A Gemini-10 (1966), az Apollo-9 (1969) és a Szojuz-Apollo közös űrrepülés (1975) tartalék személyzetének a tagjaként volt kijelölve. 1975 óta az űrrepülőgépprogram pilótakiképzésének a főnöke. *(67. o.)*

Bikovszkij, Valerij Fjodorovics (1934-): szovjet űrhajós, a légierő vezérőrnagya. A katonai repülőiskola elvégzése után 1951-től repülőtisz. 1960-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Zsukovszkij Akadémián 1968-ban repülőmérnöki képesítést szerzett, majd az akadémián levelező aspirantúrát végzett és elnyerte a műszaki kandidátusi fokozatot. A Vosztok-5 űrhajó (1963) űrpilótája, a Szojuz-22 űrhajó (1976) parancsnoka volt. 1978-ban oda a Szojuz-31, vissza a Szojuz-29 űrhajó parancsnokaként a második Interkozmosz-űrrepülésben vett részt az NDK-beli Jähnnel a Szaljut-6 űrállomáson. *(70. o.)*

Borman, Frank Frederick (1928-): amerikai űrhajós. A West Point-i katonai akadémia elvégzése után 1950-ben repülőtiszttté avatták. 1957-ig repüléstudományi tanulmányokat folytatott a Kaliforniai Műszaki Egyetemen, ahol mérnöki képesítést szerzett. 1957-60 között az Edwards légi támaszponti katonai iskola előadója volt. 1962-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-7 űrhajón (1965) parancsnokként, az Apollo-8-on (1968) pedig a vállalkozás parancsnokaként vett részt. A Holdat körülrepülő első három űrhajós egyike. Kiválva a NASA kötelékéből, 1970-ben az Eastern Airways légiforgalmi társaság elnöke lett. Tiszteletére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(76. o.)*

Brand, Vance DeVoe (1931-): amerikai űrhajós. A Colorado Egyetemen 1953-ban közgazdasági, 1969-ben repülőmérnöki képesítést szerzett. 1953-57 között a haditengerészet repülőtisztjeként teljesített szolgálatot, 1960-66 között a Lockheed repülőgépgyár kísérleti mérnöke, majd berepülő pilótája volt. 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Skylab vállalkozás (1973) tartalékszemélyzetének tagjául jelölték ki, a Szojuz-Apollo űrrepülés (1975) személyzetének tagja volt. *(76. o.)*

Braun, Wernher von (1912-1977): német, majd amerikai rakétakutató, a Nemzetközi Asztronautikai Akadé-

---

• A névmutatót az *Űrhajózási Lexikon* (Szerk.: Almár Iván. Akadémiai – Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984.) adatai alapján állítottuk össze. A szócikkek után zárójelben feltüntettük a lexikonban való fellelhetőségük oldalszámát.
Az adatokat az alábbi weboldalak segítségével pontosítottuk:
http://www.deadoraliveinfo.com; http://www.daviddarling.info/encyclopedia/ETEmain.html; http://encarta.msn.com; http://space.kursknet.ru; http://mek.kosmo.cz/index.htm; http://www.lib.cas.cz/www/space.eng/.

mia tagja. A zürichi és a berlin-charlottenburgi műszaki egyetemen folytatott tanulmányaival egyidőben, 1930-tól foglalkozott folyékony hajtóanyagú rakéták kísérleteivel; 1932-től a német katonai rakétafejlesztés munkatársa volt. 1934-ben végzett kísérletei során az A-2 rakétával akkoriban csúcseredménynek számító 2,5 km magasságot ért el. Ugyanez évben a berlini egyetemen rakétatechnikai témával doktorált. 1936-ban részt vett a fasiszta német véderő (Wehrmacht) rakétakísérleti központjának (Heeresversuchsanstalt Peenemünde) létrehozásában, majd 1937-45 között a központ tudományos és műszaki vezetőjeként a háborúban alkalmazott több német rakétafegyver, elsősorban az A-4 (V-2) főkonstruktőre volt. A háború után az Egyesült Államokban folytatta tevékenységét. Itt előbb a szárazföldi hadsereg rakétafejlesztésében töltött be vezető szerepet; különösen az a munkássága jelentős, amelyet a Redstone-arzenálban (Huntsville, Alabama) a Jupiter és a Redstone ballisztikus rakéták kialakítása terén végzett. Az amerikai űrprogram első sikere, az Explorer-1 műhold elkészítése és pályára állítása (1958) is az ő nevéhez fűződik. Vezetésével építették meg 1959-ben az első amerikai holdrakétát, a Pioneer-4-et. 1960-72 között a NASA egyik vezetője volt, a Huntsville-ben létesített Marshall Space Flight Center („M. Űrrepülési Központ") igazgatója. E minőségében több hordozórakéta, közöttük a Saturn-család fejlesztését irányította. 1973-tól a Fairchild Industries cég távlati fejlesztési igazgatója volt. *(76-77. o.)*

Carpenter, Malcolm Scott (1925-): amerikai űrhajós. 1949-től a haditengerészet repülőtisztje, 1954-től berepülő pilóta és légi elektronikus felderítő volt. 1959-től űrhajóskiképzésben vett részt, egyszersmind a Colorado Egyetemen tanult, ahol 1962-ben repülőmérnöki képesítést szerzett. A Mercury-7 űrhajó (1962) űrpilótájaként a második sikeres amerikai űrrepülést hajtotta végre. 1969-ben kivált a haditengerészet kötelékéből, 1972 óta egy kaliforniai nagyvállalat alelnöke. *(81. o.)*

Carr, Gerald Paul (1932-): amerikai űrhajós. A dél-karolinai egyetemen 1954-ben gépészmérnöki, majd a haditengerészeti műszaki főiskolán 1961-ben repülőmérnöki képesítést szerzett. A tengerészgyalogság repülőtisztje. 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Skylab vállalkozásában (1973-74) a harmadik személyzet parancsnokaként 84 napos űrrepülést hajtott végre. 1977-ben kivált a NASA kötelékéből, és egy texasi műszaki tanácsadó iroda vezetője lett. *(81-82. o.)*

Cernan, Eugene Andrew (1934-): amerikai űrhajós. A Purdue Egyetemen villamosmérnöki képesítést szerzett, majd 1956-tól haditengerészeti repülőtiszt. A haditengerészeti műszaki akadémián repülőgépszerkesztési tanulmányokat folytatott, utána 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-9 űrrepülésében (1966) másodpilóta, az Apollo-10 űrhajón (1969) a holdkomp pilótája, az Apollo-17 holdexpedícióban (1972) a vállalkozás parancsnoka volt. 1976-ban kivált a haditengerészet és a NASA kötelékéből, majd egy texasi nagyvállalat alelnöke lett. *(84. o.)*

Chaffe, Roger Bruce (1935-1967): amerikai űrhajós. A Purdue Egyetemen repülőmérnöki képesítést szerzett, majd 1957-től haditengerészeti repülőtiszt volt. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo űrhajó egyik előkísérlete alkalmával, 1967. január 27-én V. Grissom és E. White űrhajósokkal együtt a parancsnoki fülkében keletkezett tűz áldozata lett. Emlékére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(86. o.)*

Collins, Michael Allen (1930-): amerikai űrhajós, a légi haderő nyugalmazott vezérőrnagya. A West Point-i katonai akadémia elvégzése után 1952-ben repülőtisztté avatták, majd az Edwards légi támaszponton berepülő pilóta volt. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-10 űrrepülésben (1966) másodpilóta, az Apollo-11 holdexpedícióban (1969) az anyaűrhajó pilótája volt. 1969-71 között a külügyminisztérium sajtófőnöke. 1971-től a Smithsonian Institution repülési és űrhajózási múzeumának igazgatója. *(88. o.)*

Conrad, Charles Peter (1930-1999): amerikai űrhajós. A Princetoni Egyetemen repülőmérnöki kiképzést szerzett, majd 1953-tól haditengerészeti repülőtiszt. Berepülő pilótai, oktatói és repülésirányító tiszti tevékenység után 1962-től vett részt űrhajóskiképzésben. A Gemini-5 űrrepülésében (1965) másodpilóta, a Gemini-11 űrhajón (1966) parancsnok, az Apollo-12 holdexpedícióban (1969) a vállalkozás parancsnoka, a Skylab programjában (1973) az első személyzet parancsnoka volt. 1974-ben kivált a haditengerészet és a NASA kötelékéből s egy nagyvállalat alelnöke lett. *(89. o.)*

Cooper, Leroy Gordon Jr. (1927-): amerikai űrhajós. 1945-46-ban a haditengerészetnél szolgált, majd leszerelése után 1946-49 között a Hawaii Egyetemen folytatott tanulmányokat. 1949-től a légierő repülőtisztje, 1955-56-ban a légierő műszaki főiskoláját végezte, s itt repülőmérnöki képesítést szerzett. 1957-től az Edwards légi támaszponton berepülő pilóta volt, 1959-től űrhajóskiképzésben vett részt. 1963-ban a Mercury-9 űrpilótája, 1965-ben a Gemini-5 parancsnoka volt. 1970-ben kivált a légierő és a NASA kötelékéből; egy nagyvállalat kutatási és fejlesztési vezetője. *(89. o.)*

Cunningham, Walter Ronnie (1932-): amerikai űrhajós. 1950-51-ben a haditengerészet repülőtisztje volt, majd tartalékállományba került. A Kaliforniai Egyetemen fizikusi képesítést, majd doktori fokozatot szer-

zett, utána előbb az egyetem, majd a Rand Corporation tudományos kutatójaként működött. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Föld körüli pályára állított Apollo-7 űrrepülésében (1968) névlegesen a holdkomp pilótájának a szerepét töltötte be. 1971-ben egy texasi cég alelnöke lett. *(101-102. o.)*

Dobrovolszkij, Georgij Tyimofejevics (1928-1971): szovjet űrhajós. A katonai repülőiskolák elvégzése után 1950-től repülőtiszt volt. 1958-61 között levelező hallgatóként a repülőakadémián folytatott tanulmányokat, majd 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Szojuz-11 parancsnokaként a Szaljut-1 űrállomáson hajtott végre programot. 1971. június 6-án a visszatérés során B. N. Volkov és V. I. Pacajev űrhajósokkal együtt életét vesztette. *(117. o.)*

Duke, Charles Moss Jr. (1935-): amerikai űrhajós, a légi haderő ezredese. 1966-tól vett részt űrhajóskiképzésben. Az Apollo-16 űrrepülésében (1972) a holdkomp pilótája volt. 1976-ban kivált a NASA és a légi haderő kötelékéből; egy texasi cég igazgatója. *(120. o.)*

Eisele, Donn Fulton (1930-1987): amerikai űrhajós. A haditengerészeti akadémia elvégzése után 1952-től repülőtiszt. A légi haderő műszaki főiskoláján repülőmérnöki képesítést szerzett, majd berepülőpilótaként különleges fegyverek kísérleteiben működött közre. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-7 űrrepülésében (1968) névlegesen (mert ez csak előkészítő repülés volt az Apollo-holdrepülésekhez) az anyaűrhajó pilótájának a szerepét töltötte be. 1972-ben kivált a légi haderő és a NASA kötelékéből, s egy virginiai nagyvállalat igazgatója lett. *(134. o.)*

Evans, Ronald Ellwin (1933-1990): amerikai űrhajós. A Kansas Egyetemen 1956-ban villamosmérnöki képesítést szerzett, majd 1957-től haditengerészeti repülőtiszt. 1964-ben repülőmérnöki vizsgát tett, 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-17 holdexpedícióban (1972) az anyaűrhajó pilótája volt. Az Apollo-7, -11 és -14 űrrepüléseiben (1968, 1969, 1971), valamint a Szojuz-Apollo közös űrrepülés (1975) alkalmával a tartalék személyzet tagjaként volt kijelölve. 1976-ban kivált a haditengerészet, 1977-ben pedig a NASA kötelékéből; egy nagyvállalat alelnöke lett. *(159-160. o.)*

Farkas Bertalan (1949-): az első magyar űrhajós. A Szabolcs-Szatmár megyei Gyulaházán született. 1967-69-ben a Kilián György Repülő Műszaki Főiskola, 1970-71-ben a szovjet repülő-műszaki főiskola növendéke volt, 1972-től repülőtiszt. 1977-ben első osztályú vadászrepülő minősítést kapott. 1978-tól századosi rendfokozattal űrhajóskiképzésben vett részt. 1980-ban oda a Szojuz-36, vissza a Szojuz-35 űrhajó kutató űrhajósaként az ötödik Interkozmosz-űrrepülés programját teljesítette V. Kubászov parancsnokkal a Szaljut-6 űrállomáson. Az űrrepülés után alezredessé léptették elő, és megkapta a Magyar Népköztársaság Hőse és a Magyar Népköztársaság Űrhajósa kitüntetéseket. *(166-167. o.)*

Gagarin, Jurij Alekszejevics (1934-1968): szovjet űrhajós. 1955-től katonai repülőiskolát végzett, 1957-ben repülőtisztté avatták. 1960-tól vett részt űrhajóskiképzésben. 1961. április 12-én a Vosztok-1 űrhajóval egyszer megkerülte a Földet; ő volt az első ember, aki űrrepülést hajtott végre. 1968-ban befejezte tanulmányait a Zsukovszkij Akadémián. Nem sokkal később, 1968. március 27-én repülőszerencsétlenség áldozata lett. A Hold túlsó oldalán krátert neveztek el róla. Nevét viseli az 1772. számú kisbolygó. *(196. o.)*

Gibson, Edward George (1936-): amerikai űrhajós. A Rochester Egyetemen 1959-ben mérnöki képesítést, a Kaliforniai Műszaki Egyetemen 1964-ben doktorátust szerzett. Szakterülete a rakéta- és sugárhajtóműtervezés. 1965-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Skylab vállalkozásában (1973-74) a harmadik személyzet tagjaként 84 napos űrrepülésben vett részt. 1977-től a Johnson Spacecraft Centerben az űrrepülőgépprogram előkészítésén dolgozott. *(214. o.)*

Glenn, John Hershell Jr. (1921-): amerikai űrhajós. Egyetemi tanulmányainak befejeztével 1942-től haditengerészeti repülőtiszt. Háborús szolgálata után 1954-től berepülő pilóta volt, majd 1959-től űrhajóskiképzésben vett részt. 1962. február 20-án a Mercury-6 űrpilótájaként ő volt az első amerikai, aki űrrepülést végzett. 1965-ben kivált a NASA kötelékéből, 1974 óta tevékenyen vett részt a politikai életben: az USA kongresszusában Ohio állam egyik szenátora volt. A Nemzetközi Asztronautikai Akadémia tiszteletbeli tagja. *(215. o.)*

Glusko, Valentyin Petrovics (1908-1989): szovjet tudós, rakétakutató, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Űrkutatási Intézetének és a Nemzetközi Asztronautikai Akadémia tagja. 1929-ben a Szovjet Rakétakutató, -Fejlesztő és Kísérleti Intézetben az ő javaslatára létrehozott folyékony hajtóanyagú és elektrotermikus (plazma-) rakétafejlesztési osztály vezetője lett. 1933-tól osztályával a Rakétakutató Intézet keretében tevékenykedett, majd 1939-ben az osztály vezetésével önálló szerkesztőcsoporttá, 1941-től kísérleti-szerkesztő irodává alakult. A világon elsőként foglalkozott a plazmarakéták kialakításával. A kísérleti rakétamotor folyékony hajtóanyagú rakéták, a gázgenerátorok és a folyékony hajtóanyagú szovjet repülőgép-gyorsító és startrakéták főkonstruktőre volt. *(215-216. o.)*

Gordon, Richard Francis Jr. (1929-): amerikai űrhajós. A Washingtoni Egyetem (Seattle) kémia szakjának elvégzése után 1953-tól haditengerészeti repülőtiszt, berepülőpilóta. 1961-ben sebességi csúcsot ért el, 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-11 űrrepülésében (1966) másodpilóta, az Apolló-12 hold-expedícióban (1969) az anyaűrhajó pilótája volt. 1972-ben kivált a NASA és a haditengerészet kötelékéből. Egy texasi cég vezető munkatársa lett. *(219. o.)*

Grissom, Virgil Ivan (1926-1967): amerikai űrhajós. 1944-től a légierő pilótája, közben a Purdue Egyetemen 1950-ben gépészmérnöki, a légi haderő műszaki főiskoláján 1955-ben repülőmérnöki képesítést szerzett. 1959-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Mercury-program előkísérlete során 1961-ben ballisztikus repülést (űrugrást) végzett. A Gemini-3 űrhajón (1965) a vállalkozás parancsnoka volt. Az Apollo-űrhajó egyik előkísérletében 1967. január 27-én R. Chaffee és E. White űrhajósokkal együtt a parancsnoki fülkében keletkezett tűz áldozata lett. Emlékére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(222. o.)*

Haise, Fred Wallace Jr. (1933-): amerikai űrhajós. A haditengerészeti repülőiskola elvégzése után 1954-től repülőtiszt. 1959-től a NASA kötelékében előbb berepülőpilótaként teljesített szolgálatot, majd 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-13 repülésében (1970) a holdkomp pilótája volt. *(225. o.)*

Hrunov, Jevgenyij Vasziljevics (1933-2000): szovjet űrhajós. A katonai repülőiskolák elvégzése után 1956-tól repülőtiszt. 1960-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Zsukovszkij Akadémián 1968-ban repülőmérnöki képesítést szerzett. A Szojuz-5 űrhajón (1969) kutatómérnök volt. Az űrrepülés során A. Sz. Jeliszejevvel együtt átszállt a Szojuz-4 űrhajóba, majd ezen folytatta s fejezte be a vállalkozást. *(258. o.)*

Irwin, James Benson (1930-1991): amerikai űrhajós, a légierő nyugalmazott ezredese. 1953-tól repülőtiszt, 1966-tól vett részt űrhajóskiképzésben. Az Apollo-15 űrrepülésében (1971) a holdkomp pilótája volt. 1972-ben kivált a NASA és a légi haderő kötelékéből. Egyházi ügyekkel kezdett foglalkozni, és egy evangélikus alapítvány elnöke lett. *(297. o.)*

Jeliszejev, Alekszej Sztanyiszlavovics (1934-): szovjet űrhajós, mérnök. A moszkvai Bauman Műszaki Főiskolán végzett, utána 1957-től tervezőirodában dolgozott. Megszerezte a műszaki tudományok doktora fokozatot. 1966-tól űrhajós kiképzésben vett részt. A Szojuz-5 űrhajón (1969) fedélzeti mérnök volt. Az űrrepülés során J. V. Hrunovval együtt átszállt a Szojuz-4 űrhajóra, majd ezen folytatta és fejezte be a vállalkozást. Hasonlóképpen fedélzeti mérnöki feladatot hajtott végre a Szojuz-8 (1969) és a Szojuz-10 (1971) űrrepülésében. 1973-ban a Szovjetunió Űrrepülésirányító Központjában a repülésirányító csoport vezetője lett. *(307. o.)*

Kerwin, Joseph Peter (1932-): amerikai űrhajós, orvos. A chicagói orvostudományi egyetem elvégzése után 1958-tól a haditengerészet orvostisztje. 1965-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Skylab vállalkozásában (1973) az első személyzet tagja volt. A NASA tudományos főmunkatársa, az űrrepülőgép tudományos személyzete felkészítésének orvosfőnöke volt. *(323. o.)*

Komarov, Vlagyimir Mihajlovics (1927-1967): szovjet űrhajós. A katonai repülőiskolák elvégzése után 1949-től repülőtiszt. A Zsukovszkij Akadémián 1959-ben repülőmérnöki képesítést szerzett. 1960-tól vett részt űrhajóskiképzésben. A Voszhod-1 űrhajó (1964) parancsnoka volt; a Szojuz-1 űrpilótájaként 1967. április 24-én a leszállás alkalmával életét vesztette. Emlékére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(332. o.)*

Koroljov, Szergej Pavlovics (1907-1966): szovjet mérnök, rakétatervező, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Űrkutatási Intézetének tagja. 1927-től a repülőgépiparban dolgozott, 1930-ban végzett a Moszkvai Műszaki Főiskolán. 1931-ben F. A. Cangyerrel részt vett a Moszkvai Rakétamozgást Tanulmányozó Csoport megalakításában, s rövidesen e szervezet elnöke, majd vezetője lett. 1933-ban a csoportnak a Rakétakutató Intézetbe történő beolvadása után ez utóbbi intézet osztályvezetője lett. Nevéhez fűződik többek között az egyik első szovjet kísérleti rakéta (GIRD-X), a 212 jelű szárnyasrakéta és az RP-318 nevű rakétasegédhajtású vitorlázó repülőgép megalkotása. 1942-46 között a Gázdinamikai Laboratórium Kísérleti-Szerkesztő Irodájában főképpen a repülőgépek gyorsító és startrakétáinak a fejlesztésével foglalkozott. A háború utáni években nagy tervező kollektívák irányítójaként ballisztikus nagyrakétákat és geofizikai kutatórakétákat épített. Ő volt a szovjet űrhajózási program főkonstruktőre; az ő vezetésével hozták létre az űrhajózási hordozórakéták alaptípusait, valamint a Vosztok, a Voszhod és a Szojuz típusú űrhajókat, számos műholdat és űrrakétát. Emlékére a Hold túlsó oldalán egy tasszoid, a Marson egy kráter viseli a nevét. Róla nevezték el az 1855. sz. kisbolygót. *(336-337. o.)*

Kubászov, Valerij Nyikolajevics (1935-): szovjet űrhajós, a műszaki tudományok kandidátusa. A moszkvai Repüléstechnikai Műszaki Főiskolán végzett tanulmányai után, 1958-tól tervezőirodában dolgozott. 1966-

tól űrhajós kiképzésben vett részt. Előbb a Szojuz-6 űrhajón (1969), majd a Szojuz-Apollo közös űrrepülésben (1975) a szovjet egységen fedélzeti mérnök volt. A harmadik Interkozmosz-űrrepülés (1978) tartalék személyzetének a parancsnokaként volt kijelölve. 1980-ban oda a Szojuz-36, vissza a Szojuz-35 űrhajó parancsnokaként az ötödik Interkozmosz-űrrepülésben vett részt Farkas Bertalannal a Szaljut-6 űrállomáson. *(375-376. o.)*

Lazarev, Vaszilij Grigorjevics (1928-1990): szovjet űrhajós. A szaratovi orvostudományi egyetemen 1952-ben katonaorvosi képesítést szerzett, majd katonai repülőiskolán folytatott tanulmányokat. 1954 óta repülőtiszt, 1966-tól vett részt űrhajóskiképzésben. A Szojuz-12 űrrepülésében (1973) parancsnok volt. Ugyanez lett volna a feladata az 1975. április 5-én indított Szojuz-űrhajón is; ezt a vállalkozást azonban a hordozórakéta végfokozatának rendellenes működése miatt félbeszakították. *(382. o.)*

Leonov, Alekszej Arhipovics (1934-): szovjet űrhajós, a légierő vezérőrnagya. A katonai repülőiskola elvégzése után 1955-ben repülőtisztté avatták. 1960-tól vett részt űrhajóskiképzésben. A Zsukovszkij Akadémián 1968-ban fejezte be tanulmányait. A Voszhod-2 űrhajón (1965) másodpilótaként teljesített szolgálatot; ő volt az első ember, aki űrsétát hajtott végre. A Szojuz-Apollo közös űrrepülésben (1975) a szovjet egység parancsnoka volt. A Gagarin Űrhajósképző Központ parancsnokhelyettese. Tiszteletére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(387-388. o.)*

Lovell, James Arthur Jr. (1928-): amerikai űrhajós. A Wisconsini Egyetem és a haditengerészeti akadémia elvégzése után 1952-től repülőtiszt. 1958-tól berepülő pilóta volt, majd 1962-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-7 (1965) és a Gemini-12 (1966) űrhajókon másodpilóta volt. Az Apollo-8 űrhajón (1968) névlegesen az anyaűrhajó pilótájának szerepét töltötte be, az Apollo-13 űrrepülésében (1970) a vállalkozás parancsnoka volt. 1973-ban kivált a NASA és a haditengerészet kötelékéből s egy nagyvállalat elnöke lett. Tiszteletére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(394. o.)*

Makarov, Oleg Grigorjevics (1933-2003): szovjet űrhajós. A moszkvai Bauman Műszaki Főiskolán végzett tanulmányai után 1957-től tervezőirodában űreszközök fejlesztésén dolgozott. 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Szojuz-12 űrhajón (1973) fedélzeti mérnökként teljesített szolgálatot. Ugyanez lett volna a feladata az 1975. április 5-én indított Szojuz-űrhajón is; ezt a vállalkozást azonban a hordozórakéta végfokozatának rendellenes működése miatt félbeszakították. A Szaljut-6 űrállomáson (1978) 5 napos programot hajtott végre. Az űrállomás felé repüléskor a Szojuz-27, visszatéréskor a Szojuz-26 űrhajó fedélzeti mérnöke volt. 1980-ban a Szojuz-T-3 űrhajó fedélzeti mérnökeként ismét a Szaljut-6 űrállomáson dolgozott. *(437-438. o.)*

Mattingly, Thomas Kenneth II. (1936-): amerikai űrhajós, a haditengerészet fregattkapitánya. 1966-tól vett részt űrhajóskiképzésben. Az Apollo-16 űrrepülésében (1972) az anyaűrhajó pilótája volt. Az űrrepülőgépfejlesztési programjának koordinátora volt. *(460. o.)*

McDivitt, James Alton (1929-): amerikai űrhajós, a légi haderő nyugalmazott dandártábornoka. 1951 óta szolgált a légi haderő kötelékében, közben a Michigan Egyetemen 1959-ben repülőmérnöki képesítést szerzett, 1960-tól berepülő pilóta volt. 1962-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-4 űrhajó (1965) parancsnoka, az Apollo-9 űrrepülésében (1969) a vállalkozás parancsnoka volt. 1972-ben kivált a NASA kötelékéből, s egy chicagói nagyvállalat alelnöke lett. *(460. o.)*

Mitchell, Edgar Dean (1930-): amerikai űrhajós. 1952-től szolgált a haditengerészet kötelékében, 1954-től repülőtiszt volt. A Massachusettsi Műszaki Egyetemen 1961-ben repülőmérnöki képesítést, 1964-ben doktorátust szerzett. 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-14 űrhajón (1971) a holdkomp pilótájaként teljesített szolgálatot. 1972-ben kivált a NASA és a haditengerészet kötelékéből, s egy filozófiai (ismeretelméleti) tudományos intézetet alapított. *(482. o.)*

Nyikolajev, Andrija Grigorjevics (1929-): szovjet űrhajós, a légierő vezérőrnagya. A katonai repülőiskola elvégzése után 1955-ben avatták repülőtisztté. 1960-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Zsukovszkij-Akadémián 1968-ban repülőmérnöki képesítést szerzett. A Vosztok-3 űrhajó (1962) űrpilótája, a Szojuz-9 űrhajó (1970) parancsnoka volt. 1963 óta a felesége V. V. Tyereskova űrhajósnő. A Nemzetközi Asztronautikai Akadémia tiszteletbeli tagja. Tiszteletére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(519. o.)*

Nyikolajeva-Tyereskova, Valentyina Vlagyimirovna (1937-): szovjet űrhajósnő. 1959-től ejtőernyős sportot üzött; 1962-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Zsukovszkij Akadémián 1969-ben repülőmérnöki képesítést szerzett. A Vosztok-6 űrhajó (1963) űrpilótájaként ő volt az első nő, aki űrrepülést hajtott végre. 1963 óta A. G. Nyikolajev űrhajós felesége. A Nemzetközi Asztronautikai Akadémia tiszteletbeli tagja. *(519. o.)*

Pacajev, Viktor Ivanovics (1933-1971): szovjet űrhajós. A penzai faipari főiskola elvégzése után 1955-től a központi légkörtani megfigyelőállomáson tervezőmérnök volt. 1969-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Szojuz-11 űrhajó kutatómérnökeként a Szaljut-1 űrállomáson hajtott végre programot. 1971. június 6-án a visszatérési manőverben G.T. Dobrovolszkij és B. N. Volkov űrhajósokkal együtt életét vesztette. *(542. o.)*

Pogue, William Reid (1930-): amerikai űrhajósa, légi haderő nyugalmazott ezredese. Az Oklahoma Egyetem elvégzése után 1951-től repülőtiszt, 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Skylab vállalkozásában (1973-74) a harmadik személyzet tagja volt. A Johnson Space Centerben az űrrepülőgép-kísérletek előkészítésének főmunkatársa volt. *(565. o.)*

Popovics, Pavel Romanovics (1930-): szovjet űrhajós, a légierő vezérőrnagya. A katonai repülőiskola elvégzése után 1954-ben avatták repülőtisztté. A Zsukovszkij Akadémián 1968-ban repülőmérnöki képesítést szerzett. 1960-tól vett részt űrhajóskiképzésben. A Vosztok-4 űrhajó (1962) űrpilótája, a Szojuz-14 űrhajó (1974) parancsnoka volt. *(565-566. o.)*

Roosa, Stuart Allen (1933-1994): amerikai űrhajós. 1953-tól a légi haderő pilótája volt, közben a Colorado Egyetemen mérnöki képesítést szerzett. 1965-66-ban berepülő pilótaként teljesített szolgálatot, majd 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-14 űrrepülésében (1971) az anyaűrhajó pilótája volt. 1976-ban kivált a NASA és a légi haderő kötelékéből; egy amerikai cég görögországi képviseletének vezetője lett. *(597. o.)*

Satalov, Vlagyimir Alekszandrovics (1927-): szovjet űrhajós, a műszaki tudományok kandidátusa, a légierő altábornagya. 1945 óta teljesít katonai szolgálatot. A repülőiskola elvégzését követően 1953-56 között a repülőakadémián folytatott tanulmányokat. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Szojuz-4 űrhajó (1969) űrpilótája, a Szojuz-8 (1969) parancsnoka volt. Ez utóbbi vállalkozásban az egyidejűleg pályán tartózkodó Szojuz-6 és -7 műveleteit is ő irányította. A szovjet űrhajók személyzete felkészítésének a vezetője volt. Tiszteletére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(605. o.)*

Schirra, Walter Marty Jr. (1923-): amerikai űrhajós. A newarki műszaki főiskola és az annapolisi katonai akadémia elvégzése után, 1945-től haditengerészeti repülőtiszt. 1959-től vett részt űrhajóskiképzésben. A Mercury-8 űrhajó (1962) űrpilótája, a Gemini-6 (1965) parancsnoka volt. Az Apollo-7 űrrepülésében (1968) névlegesen az anyaűrhajó pilótájának szerepét töltötte be. Ő az egyetlen amerikai űrhajós, aki valamennyi típusú amerikai űrhajón repült. 1969-ben kivált a NASA és a haditengerészet kötelékéből. Több nagyvállalatnál vezető funkciót töltött be. *(610. o.)*

Schmitt, Harrison Hagan (1935-): amerikai űrhajós. A kaliforniai Műszaki Egyetemen és a Harvard Egyetemen folytatott tanulmányai befejeztével 1957-ben geológusi képesítést szerzett. 1957-65 között földtani kutató, majd 1965-től űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-17 űrrepülésében (1972) a holdkomp pilótája volt s egyben az első geológus, aki eljutott a Holdra. 1975-ben kivált a NASA kötelékéből, és tevékenyen részt vett a politikai életben. 1976-tól az USA kongresszusában Új-Mexikó állam egyik szenátora volt. *(610. o.)*

Schweickart, Russell Louis (1935-): amerikai űrhajós. 1956-60 között a légi haderő repülőtisztje volt; közben tanulmányokat folytatott a Massachusetts-i Műszaki Egyetemen, ahol repülőmérnöki képesítést szerzett. 1961-63 között ugyanezen az egyetemen a kísérleti csillagászati laboratórium munkatársa. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-9 űrrepülésében (1969) a holdkomp pilótája volt. A Skylab-vállalkozás (1973-74) tartalék személyzetének a tagjául jelölték ki. A NASA vezető munkatársa volt. *(610-611. o.)*

Scott, David Randolph (1932-): amerikai űrhajós, a légi haderő nyugalmazott ezredese. A West Point-i katonai akadémia elvégzése után 1954-ben repülőtiszttévé avatták. A Massachusetts-i Műszaki Egyetemen repülőmérnöki képesítést szerzett, majd az Edwards-légitámaszponton berepülő pilóta volt. 1963-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-8 űrhajó (1966) másodpilótája, az Apollo-9 űrrepülésében (1969) az anyaűrhajó pilótája, az Apollo-15 holdexpedícióban (1971) a vállalkozás parancsnoka volt. A NASA repüléskutató központjának volt igazgatója. *(611. o.)*

Shepard, Alan Bartlett Jr. (1923-1998): amerikai űrhajós, ellentábornagy. A haditengerészeti akadémia elvégzése után 1944-től tengerésztiszt, majd 1946-tól a flotta repülőtisztje. 1950-53 között berepülő pilóta volt, 1959-től vett részt űrhajóskiképzésben. A Mercury-program előkészítése során 1961-ben ballisztikus repülést (űrugrást) végzett, s így ő volt az első amerikai, aki kijutott a világűrbe. Az Apollo-14 holdexpedícióban (1971) a vállalkozás parancsnoka volt. 1974-ben kivált a NASA és a haditengerészet kötelékéből és egy texasi nagyvállalat elnöke lett. *(615. o.)*

Slayton, Donald Kent (1924-1993): amerikai űrhajós. 1942-től háborús szolgálatot teljesített, 1943-ban

repülőtisztté avatták. 1947-49-ben a Minnesota Egyetemen folytatott tanulmányokat és repülőmérnöki képesítést szerzett. 1950-51-ben a Boeing-cég mérnöke volt, majd 1951-55 között vadászpilótaként Nyugat-Európában teljesített szolgálatot. 1956-59-ben az Edwards-légitámaszponton berepülő pilóta volt, 1959-től űrhajóskiképzésben vett részt. 1961-ben a Carthage-főiskola, 1965-ben a Michigani Műszaki Egyetem tiszteletbeli doktorává avatta. Eredetileg őt jelölték ki a Mercury-7 űrpilótájául (1962), az űrrepülés előtti orvosi vizsgálat azonban szívzavarokat észlelt nála. 1963-ban kiválva a légi haderő kötelékéből a NASA űrhajósainak igazgatója lett. 1972-ben orvosi vizsgálatok alapján ismét űrhajósállományba került. A Szojuz-Apollo űrrepülés (1975) személyzetének a tagja volt. A Johnson Space Centerben az űrrepülőgép-kísérletek előkészítésének igazgatója lett. *(631. o.)*

Stafford, Thomas Patten (1930-): amerikai űrhajós, a légi haderő vezérőrnagya. A haditengerészeti akadémia elvégzése után 1952-től repülőtiszt. Vadászpilóta-, majd berepülőpilóta-szolgálat után 1959-től az Edwards-légitámaszponton pilótaiskola-vezető volt. 1962-től űrhajóskiképzésben vett részt. Több amerikai egyetem és főiskola tiszteletbeli doktorává avatta. A Gemini-6 űrhajó (1965) másodpilótája, a Gemini-9 (1966) parancsnoka, az Apollo-10 űrrepülésében (1969) a vállalkozás parancsnoka, a Szojuz-Apollo űrrepülésben (1975) az amerikai egység parancsnoka volt. 1975-ben kiválva a NASA kötelékéből a légi haderő repüléskísérleti központjának a parancsnoka lett. *(641. o.)*

Swigert, John Leonard Jr. (1931-1982): amerikai űrhajós. A Colorado Egyetemen 1953-ban gépészmérnöki, a Hartford Egyetemen 1967-ben repülőmérnöki képesítést szerzett. 1953-56 között a légi haderő repülőtisztje, 1957-66-ig a Pratt-Whitney repülőgépgyár berepülő pilótája volt. 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-13 vállalkozásában (1970) az anyaűrhajó pilótája volt. *(650. o.)*

Szevasztyjanov, Vitalij Ivanovics (1935-): szovjet űrhajós, a műszaki tudományok kandidátusa. A moszkvai Repüléstechnikai Műszaki Főiskolán végzett, majd 1959-től tervezőirodában dolgozott. 1967-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Szojuz-9 (1970) és a Szojuz-18 (1975) űrhajók fedélzeti mérnöke volt. *(684. o.)*

Volkov, Vlagyimir Nyikolajevics (1935-1971): szovjet űrhajós. A moszkvai Repüléstechnikai Főiskolán végzett tanulmányok után 1959-től tervezőirodában dolgozott. 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Szojuz-7 űrhajón (1969) fedélzeti mérnök volt. Ugyanez volt a beosztása a Szojuz-11 űrhajón, s e minőségében a Szaljut-1 űrállomáson hajtott végre programot. 1971. június 6-án a visszatérési manőverben G. T. Dobrovolszkij és V. I. Pacajev űrhajósokkal együtt életét vesztette. *(853. o.)*

Weitz, Paul Joseph (1932-): amerikai űrhajós. A Pennsylvania Egyetemen 1954-ben repülőmérnöki képesítést szerzett, utána a haditengerészet repülőtisztje lett. 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. A Skylab vállalkozásában (1973) az első személyzet tagja volt. 1977-től a Johnson Spacecraft Centerben az űrrepülőgép-program előkészítésén dolgozott. *(868. o.)*

White, Edward Higgins II. (1930-1967): amerikai űrhajós. A West Point-i katonai akadémia elvégzése után 1953-ban repülőtisztté avatták. 1959-ig a Michigan Egyetemen repüléstudományi tanulmányokat folytatott és mérnöki képesítést szerzett. 1960-62-ig berepülő pilóta volt, majd 1962-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-4 űrrepülésében (1965) másodpilóta volt. Az Apollo űrhajó egyik előkísérlete alkalmával, 1967. január 27-én R. Chaffee és V. Grissom űrhajósokkal együtt a parancsnoki fülkében keletkezett tűz áldozata lett. Emlékére a Hold túlsó oldalán krátert neveztek el. *(870. o.)*

Worden, Alfred Merrill (1932-): amerikai űrhajós. A West Point-i katonai akadémia elvégzése után 1954-ben repülőtisztté avatták. 1963-ig a Michigani Egyetemen repüléstudományi tanulmányokat folytatott és mérnöki képesítést szerzett. 1965-66-ban berepülő pilóta volt, majd 1966-tól űrhajóskiképzésben vett részt. Az Apollo-15 holdexpedíciójában (1971) az anyaűrhajó pilótája volt. 1975-ben kivált a NASA és a légi haderő kötelékéből, s egy floridai intézet energiagazdasági ügyekkel foglalkozó igazgatója lett. *(872. o.)*

Young, John Watts (1930-): amerikai űrhajós. Az Atlantai Műszaki Egyetemen repülőmérnöki képesítést szerzett, majd 1952-től a haditengerészet repülőtisztje. 1959-től berepülő pilóta volt, 1962-től űrhajóskiképzésben vett részt. A Gemini-3 űrhajó (1965) másodpilótája, a Gemini-10 (1966) parancsnoka, az Apollo-10 űrrepülésében (1969) az anyaűrhajó pilótája, az Apollo-16 holdexpedíciójában (1972) a vállalkozás parancsnoka volt. 1974-től a Johnson Space Center igazgatója volt. 1978-tól kiképzést kapott az űrrepülőgép berepülésére. 1981-ben a Space Shuttle első repülésekor a Columbia űrrepülőgép parancsnoka volt. *(875. o.)*

Összeállította:
Ambrus Attila József

Kötetünk képeiről

A kötet képanyagát főként azok a fotók és bélyegek adják, amelyek az 1960-as, 70-es évek űrutazásaiban részt vett űrhajósokat ábrázolják. Azok a bátor, jól képzett férfiak láthatóak e páratlanul érdekes képeken, akik a Vosztok, Mercury, Gemini, Szojuz, Apollo és Skylab programok keretében hagyták el hosszabb-rövidebb időre bolygónkat.

Az értékes gyűjteményt *Iharosi Sándor* bocsátotta rendelkezésünkre, aki az országban több helyen kiállította már az amerikai és szovjet űrhajósok eredeti aláírásaival ellátott hivatalos fotókat, elsőnapi borítékokat és az űrrepülések emlékére kiadott bélyegeket. (A kötetben a képek elhelyezése időrendben, és nem a novellák tartalmához igazodva, nem azok illusztrációjaként történt.)

A könyvben helyet kapott még több, más típusú kép a tanulmányokhoz kapcsolódóan: az űrkutatással, űrhajózással összefüggő műszaki ábrázolások *Csaba Zoltántól*, illetve 17-19. századi, holdutazásról szóló külföldi regények címlapjai és illusztrációi, melyeket a kötet szerkesztője eredeti, Párizsban fellelhető munkákról készített.

A holdlakók elképzelt arcát *Heiszám Valéria* álmodta papírra.

❖ ❖ ❖

E. A. Cernan, az Apollo-17 parancsnoka tiszteleg az amerikai zászlónak.

Pályázatunkról

Az Új Galaxis előző számaiban meghirdetett felhívásra számos pályamű érkezett, már szerkesztés alatt áll antológiánk 5. kötete. Továbbra is várjuk valamennyi olyan amatőr írótársunk novelláit, verseit, tanulmányait *(maximum 20-25 oldal terjedelemben)*, aki nyomtatásban eddig még nem közölt alkotásait szeretné kiadványunk következő számaiban – igen kedvező anyagi feltételek mellett – viszontlátni. A pályamunkákat 1 nyomtatott példányban, valamint digitális formában *(lemezen vagy e-mailben)* kérjük eljuttatni a szerkesztőség impresszumban megjelölt címére. A pályaművek megjelentetéséről a szerkesztőség dönt, és a publikálás feltételeiről valamennyi kiválasztott alkotótársnak részletes tájékoztatást küld. A pályázatnak tartalmaznia kell egy olyan nyilatkozatot a szerzőtől, melyben beküldött alkotását saját szellemi termékként ismeri el. A pályaművek benyújtásának határideje folyamatos.

Kedvező publikálási lehetőség

Az Új Galaxis szerkesztősége kedvező publikálási lehetőséget kínál a magyarországi sci-fi irodalom feltörekvő tehetségei, amatőr írók, grafikusok, költők és tanulmányírók számára.

Lehetőséget biztosítunk:

kiadványunk további számaiban való – a szerző csekély anyagi hozzájárulásával megtámogatott – publikálásra. Az Új Galaxis című kiadvány önköltségi alapon működik. Valamennyi szerzőtárs, aki írása terjedelmének megfelelően hajlandó hozzájárulni a kiadvány újabb kötetének megjelentetéséhez, az általa befizetett összeg függvényében meghatározott számú kötetet kap tiszteletpéldányként, írásának nyelvi lektorálását, tipografálását és nyomdai előkészítését pedig az Új Galaxis szerkesztősége végzi. A kiadványban való megjelenés **ÁFÁ-s ára: 1500 Ft/oldal**;

Gondolja át ezt a lehetőséget, és ne habozzon felvenni velünk a kapcsolatot!

Néhány ok, ami miatt érdemes nálunk publikálnia

Mint kezdő és kevéssé ismert írónak, szinte egyáltalán nincs lehetősége művei közzétételére? Mi erre egyedülálló és anyagilag igen kedvező lehetőséget ajánlunk.

(1) Ha korábban próbálkozott már művei internetes publikálásával, bizonyára vágyik rá, hogy műve „kézzel fogható” formában, nyomtatott változatban is megjelenjen és a boltokba kerüljön. Mi segítünk ebben.

(2) Nálunk:
- a pályaművek beadása díjtalan,
- ön csakis akkor fizet, ha írása kötetünkben vagy önálló formában megjelenik,
- a befizetett összeg függvényében ön tiszteletpéldányokat kap, melyeknek fogyasztói ára megközelíti az Ön által befizetett összeget,
- szerkesztőségünk munkatársai saját írásaikat saját pénzükből publikálják.

(3) Szerkesztőségünk tagjai mögött komoly, csaknem egy évtizedes könyvszerkesztési- és kiadási tapasztalat áll. Eddig főként egyetemi jegyzeteket, tankönyveket gondoztunk, illetve írtunk mi magunk. Sokszor követtük nyomon, hogyan lesz a kéziratból soksok munkafázis után kész könyv. *(Referencia-anyagaink, valamennyi eddig elkészült – több tucatnyi – könyvünk igény szerint megtekinthető.)*

(4) Szerkesztőségünk munkáját egy kiváló pécsi kiadó és nyomdaipari vállalat segíti.

(5) Ha nálunk publikál, tapasztalni fogja, hogy szerkesztőségünk tagjai nagyon fontos értéknek tartják az emberi kreativitást, az alkotói kedvet, azt, hogy nyomot hagyjunk magunk után a világban. Rajongunk a szép könyvekért, és – miként reményeink szerint azt az Új Galaxis eddigi számai is mutatják – nagy kedvelői vagyunk a sci-fi irodalomnak és a csillagászatnak.

Atmion Bt. – A Budapesti Svéd Csapágy Kft. szerződött szerviz partnere

Csapágyazások tervezése, hibafeltárás diagnosztikával, teljes körű karbantartás (hibák megállapítása, szerelés, lézeres beállítás, kiegyensúlyozás) SKF eszközökkel.

1214. Budapest, Csikó Sétány 10.
Fax.: 06 (1) 215-3273
E-mail: zoltan.csaba@bscs.hu

NETMESTER PRODUKCIÓ

http://www.netmester.hu

Kereső
online lexikon

http://www.kereso.hu

Kódex NYOMDA KFT

Megjelent kiadványok

	Új Galaxis 1., 2., 3. Viccek 100 forintért (1-20)
Békés Sándor:	A lángoló határ A természet bűvöletében Imádkoznak a fák
Fekete Kálmán:	Blues expedíció Chichagóban
Fenyvesi Csaba:	A jog humora
Erdős Zoltán:	Magyar mentalitás és életmód a 16. és 17. században
Szigetvári János – Szigetvári Szattinger Krisztián:	1111 szójáték

A könyvek megrendelhetők a kiadó címén:

7627 Pécs, Rigóder út 25.
Tel/fax: (72) 213-999
E-mail: kodex@axelero.hu

Nélküle a Föld nem lenne ugyanaz. Nem lelnénk vigaszt a koromsötét éjszakában, társtalannak éreznénk bolygónkat, és talán... Talán egyáltalán nem is léteznénk.

Nélküle nehezebb volna érzékelnünk az idő múlását, a változásokat, az újjászületés misztikus csodáját.

Nélküle nem vágytunk volna évezredeken át feléje száguldó járművekbe szállni, képzeletünk nem népesítette volna be milliószor is kráterekkel borított korongját.

35 éve már, hogy emberek hagyták lábnyomukat a Holdon, beteljesítve ezzel az egész emberiség réges-régi álmát.

A korai űrutazások és holdexpedíciók hőseit köszönti ez a kötet, melynek írásai mind valahogyan a Holdhoz kötődnek.

Mert ezen égitest nélkül sokkal szegényebb lenne a lelkünk, szintelenebb a fantáziánk. Nélküle szorongatóbbak lennének az álmok.

Csak vele teljes földlakó mivoltunk, s utazzunk bár a Marsra, a szomszédos galaxisokba, elképzelhető és elképzelhetetlen térbeli határokon túlra, bolygónk képe mellett a Hold fényes arcát is elvisszük majd magunkkal a szívünkben.

Ára 800,- Ft